

Томас Тімайер

*Хроніки
шукачів світів*

Палац
Посейдона

Loewe

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Томас Тімайер

Хроніки шукачів світів

ПАЛАЦ ПОСЕЙДОНА

Книги серії
«Хроніки шукачів світів»:

Книга 1: Місто заклиначів дощу

Книга 2: Палац Посейдона

Книга 3: Скло прокляття

Томас Тімайєр

*Хроніки
шукачів світів*

ПАЛАЦ ПОСЕЙДОНА

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

 Loewe

Александр фон Гумбольдт був найбільшим мандрівником і вченим-натуралістом кінця 18 — середини 19 століття. Маршрути експедицій завели його далеко за межі Європи — до Центральної Азії, Південної та Північної Америки. Він помер у 1865 році, не залишивши після себе прямих нащадків. Герой цього роману Карл Фрідріх фон Гумбольдт не має до нього стосунку і є вивором авторської фантазії.

УДК 82-92
ББК 84-445
Т41

Є авторизованим перекладом і ліцензійним виданням творів,
опублікованих Loewe Verlag GmbH.

Title of the original German edition:
Chroniken der Weltensucher. Der Palast des Poseidon

Тімайєр Томас

Т41 Хроніки шукачів світів. Палац Посейдона. — Х.: Видавництво
«Ранок», 2013. — 480 с.

ISBN 978-617-09-0286-3

Усього за кілька тижнів після сенсаційного повернення з Міста заклиначів дощів Карл Фрідріх Донхаузер, який називає себе сином видатного натураліста Вільгельма фон Гумбольдта, береться до нової справи. Йому та його вірним супутникам належить відшукати в Егейському морі причину таємничого зникнення кількох десятків кораблів. Щоб досягнути цієї мети, Донхаузер-Гумбольдт орендує «Каліпсо», найсучасніше дослідницьке судно, що існує на той час, і найпершу в світі батисферу — апарат для глибоководних занурень, що дає змогу проводити кілька годин під водою. Однак ученому і його супутникам доводиться пробути на морському дні набагато більше часу, ніж вони передбачали, — на глибині понад двісті метрів вони здійснюють надзвичайне відкриття...

УДК 82-92
ББК 84-445

**Разом дбаємо
про екологію та здоров'я**

ISBN 978-617-09-0286-3

© Loewe Verlag GmbH, Bindlach/Germany, 2010
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2013

Пролог

19 травня 1893 року

Пароплав «Корнелія» поринав носом під воду. Море ніби оскаженіло. Хвилі заввишки з муrowану стіну фортеці з розмаху розбивалися об борти судна. Корпус корабля стугонів і здригався, наче дзвін. Вітер несамовито лютував. Страшенні шквали здіймали воду, зривали гребені хвиль, перетворюючи їх на потоки водяного пилу та хмари солоної піни. Здавалося, небеса розколюються від гуркоту страхітливого грому, блискавки одна по одній устромлялися у вируючу воду; час від часу хмари освітлювалися зсередини зловісним мерехтливим світлом.

Капітан Фогіацис пильно вдивлявся у бурхливу темряву. Якщо його підрахунки були правильними — а помилявся він нечасто — прямо по курсу судна в небезпечній близькості була розташована група островів Санторіні. У цьому районі Егейського моря між головними островами архіпелагу — Тірою й Тирасією —

проходила морська течія, що була причиною загибелі багатьох суден. Розташовані тут гострі скелі було чудово видно вдень, проте вночі, та ще й за такої погоди, вони являли собою смертельну загрозу.

Димитріос Фогіацис був досвідченим капітаном. Через його абсолютно сиве волосся та посріблену сивиною бороду колеги-моряки прозвали його Білим Ведмедем. Він славився умінням зберігати холоднокровність у найкритичніших ситуаціях, однак цей шторм, мабуть-таки, вирішив випробувати його майже легендарну незворушність.

Застигнувши на містку в напруженому очікуванні, він перебирав намистини кипарисових чоток. «Найголовніше зараз, — умовляв він себе, — не втрачати самовладання». Допоки вантаж у трюмах на місці й шторму не вдалося зірвати кріплення та кришки трюмних люків, нічого не трапиться. П'ятдесят тонн залізничних рейок, що їх його корабель мав доправити на Крит, лежали під палубою «Корнелії». Судно впевнено зберігало остійність, і поки що не було помітно нічого схожого на крен.

Однак цілком покладатися лише на міцність кріплень було не варто. Тож капітан відправив униз молодого штурмана, щоб той ще раз ретельно перевірів усе до дрібниць і переконався, що трюмні помпи для відкачування води справні, а паровий двигун працює як слід.

Після нового спалаху блискавки на палубу обрушився гігантський вал, захлиснув потоками піни ілюмінатори на капітанському містку. Біла маса, що по-

волі сповзала по склу, погіршила й без того нікудишню видимість.

І де цей клятий маяк? Він мав з'явитися ще хтозна коли.

Наступна думка капітана про те, що йому слід було дослухатися до свого внутрішнього голосу й відмовитися від рейсу з цим вантажем. Ще зранку на заході завидніли щільні хмари, котрі поступово закрили мало не півнеба. Над морем залягла важка задуха. Коли ж розпочався шторм, корабель уже був далеко у відкритому морі. Відіграло роль і те, що Ставрос Нікомедес, власник «Корнелії», пообіцяв капітану подвійну оплату за рейс. За останні місяці зникли без сліду три кораблі судноплавної компанії, і її справи неабияк похитнулися. Однак вантажі слід було доправляти вчасно, а Фогіацис був одним із тих, хто ризикував виходити в море за будь-якої погоди. Проте навіщо гроші небіжчику?

Краєчком ока капітан помітив, як повертається його помічник. Штурман спробував задріти трюмний люк, але вітер знову й знову виривав кришку з його рук і притискав до палуби. Після кількох марних спроб це йому, нарешті, вдалося. Він замкнув засув і почав просуватися до містка. Чоловік ішов зігнувшись, чіпляючись за леєри та поруччя. Метр за метром штурман пробирався по палубному настилу, на який обрушувалися тонни солоної води. Коли він усе ж таки дістався до трапа, що вів на місток, Фогіацис помітив удалині мерехтливий відблиск світла.

Маяк. Ну, нарешті!

Дещо лівіше, ніж очікував капітан, та все ж обраний ним курс виявився правильним. Непоганою новиною було й те, що від протоки пароплав відділяла значна відстань, а відтак можна було не тривожитися, що течія винесе його на рифи.

Фогіацис відчув полегшення. Якщо вони без пригод проминуть Санторіні, то до самого Крита перед ними лежатиме тільки відкрите море. Ані рифів, ані скель, ані островів. Він доторкнувся губами до чоток. На його молитви все ж таки зглянулися нагорі.

Він обернув штурвал, щоб рухатися праворуч, і спрямував «Корнелію» по широкій дузі навколо острова Тирасія. Цієї миті двері рубки розчинилися, й до неї увірвався мокрий до рубчика помічник.

— Зачини двері! — гукнув Фогіацис. — Ти зіпсуєш мої навігаційні інструменти.

Юнак поспіхом виконав наказ і відрапортував:

— Усе гаразд, капітане. Машина під повними парами, вантаж на місці, насоси справні. Я перевірів усе аж до тросового відділення. Жодних негараздів.

— Чудово, — сказав Фогіацис. — Дуже добре. А як справи у «воронів»?

«Воронами» за середземноморською традицією називали кочегарів, котрі день у день працювали у машинному відділенні, підкидаючи вугілля у вогненну пащу парової машини. На «Корнелії» їх було четверо.

Помічник усміхнувся:

— Нівроку, гадаю. Щоправда, у двох вивертає кишки через бовтанку, а загалом усе нормально. Я ска-

зав'їм, що нам знадобиться повна потужність, якщо ми хочемо благополучно вибратися із шторму.

Фогіацис засміявся й поплескав юнака по плечу. Хлопець, напевно, з часом перетвориться на справжнього моряка. Коли він постаріє, то зможе зі спокійним серцем передати йому капітанські обов'язки. А до того ще встигне навчити його всього, що знає.

«Непогано б зараз набити й закурити люльку», — подумав капітан, але тієї ж секунди його увагу привернуло щось таке, що збентежило незворушного морського вовка.

— Дідько! — лайнувся він. — Що це там іще за бісова чортівня?

— Щось не так? — стривожився помічник.

— Це світло, там, попереду... — Фогіацис указав у тому напрямку, де вперше помітив проблиски світла. — Маяк мав бути розташований зовсім в іншому місці.

Помічник кинув швидкий погляд у вируюче пекло за бортом.

— Нас розвернуло, чи не так?

— Я б це одразу помітив. Але «Корнелія» точно тримає курс. Щойно маяк був праворуч, аж раптом він уже ліворуч! Нічого не розумію!

— Можливо, там якийсь корабель?

— Без ходових вогнів? Що за корабель? Крім того, дивися — він мигає. Я вже два десятки років ходжу за цим маршрутом. А маяк на Тирасії можу впізнати серед тисячі інших.

Помічник нахилився, вдивляючись у слабо освітлену картушку компаса.

— Якщо ми й надалі йтимемо цим самим курсом, то втрапимо якраз у протоку. Я б тримав крутіше до вітру.

— Згоден, — кинув капітан, повертаючи «Корнелію» на попередній курс. Неприємна сверблячка, що раптово виникла в потилиці, свідчила безперечно — тут діло нечисте. Знайоме відчуття — воно його ще ніколи не зраджувало. Схоже, що й компас бреше. Якщо вірити його показанням, зараз вони мають перебувати значно західніше — десь на траверсі Кітіри, маленького острова поблизу південного узбережжя півострова Пелопоннес. Але ж маяк? Не можуть їм обом зраджувати очі?! А, що коли саме так усе і є?

Помічник спохмурнів.

— Щось сталося з маяком!

— А що з ним могло трапитися?

— Він зник, — вимовив юнак. — Я ні на мить не зводив із нього очей. Секунду тому він був, а тепер його вже немає.

— Клянуся бородою Посейдона, твоя правда! — погодився Фогіацис. Свербіння в потилиці посилилося й перетворилося на кольки. Тепер стало остаточно зрозуміло, що вони вскочили в якусь халепу.

— Ось він! — скрикнув юнак. — Знову з'явився. І з іншого боку... Овва, та їх тут аж два!

Фогіацис примружився! Два маяки одного й того ж кольору, що однаково мигають у такт? Це просто не-

реально. Можливо, якийсь складний міраж? Та це просто сміховина, які можуть бути міражі за такого шторму?

Капітан розгублено глянув на компас: стрілка шалено стрибала. То вказувала на південь, то на захід. Врешті-решт вона описала повне коло й застигла.

Перш ніж він устиг звернути увагу штурмана на це дивне явище, той прокричав:

— Ще один! І з лівого борту ще! Ви бачите, капітане? Тепер їх чотири! — Його голос раптом зірвався.

Фогіацис вирішив, що з нього досить. Він рвонув важіль машинного телеграфу на себе, дав судну малого ходу й потягнувся за своїм гумованим плащем.

Юнак стежив за його діями, охоплений забобонним жахом.

— Що ви хочете зробити?

— Залишайся на містку. Я маю врешті розібратися, що тут коїться.

Капітан розчинив двері рубки і зробив крок назустріч негоді. Порив вітру, змішаного з солоними бризками, вдарив йому в обличчя. Сила його була такою, що перехоплювало подих. Обережно, тримаючись за поруччя, капітан спустився по трапу на палубу. Вітер, щоразу змінюючи напрямок, хльоскав по воді, як батогом. Здавалося, море ось-ось закипить.

Фогіацису довелося докласти всіх сил, щоб хоч трохи просунутися вперед. Його мало не змила за борт хвиля, що нараз обрушилася на палубу, та капітан устиг вчасно вхопитися за поруччя фальшборта.

Діставшись до середини палуби, він зупинився. На якусь мить вітер притишився. Фогіацис підвів голову, відкинув каптур і розглянувся навколо. Те, що з містка виглядало міражем, виявилось безперечною реальністю. Чотири маяки одного й того ж самого кольору спалахували з цілком однаковими інтервалами. Причому здавалося, що вони розташовані на однаковій відстані один від одного й нібито оточують «Корнелію».

— Надзвичайно, — вражено прошепотів Фогіацис. — Просто неймовірно...

Він обтер рукавом воду з обличчя. Незбагнений феномен виглядав жахливо, проте водночас ніби заворожував.

Поки капітан стояв на палубі, розмірковуючи, що ж тепер, чорт забирай, робити і як визначити місцерозташування судна, йому раптом здалося, ніби вогні маяків стали помітно яскравішими. Чим би вони не були, але вогні явно наближалися до них.

Фогіацис скинув утору підборіддя. Значить, усе ж таки кораблі, промайнула в нього шалена думка. І, можливо, пірати. Це було єдиним поясненням, яке не суперечило здоровому глузду. Водночас саме це пояснювало б і таємниче зникнення решти кораблів їхньої компанії. Цим негідникам удалося створити фальшиві маяки, щоб заманювати кораблі в пастку. А тепер вони спробують захопити й «Корнелію».

У зброярній шафі в рубці є два пістолети. І Фогіацис не віддасть своє судно так просто, задурно.

Він кинувся назад, до містка. Тільки б устигнути! Вогні були вже зовсім близько.

Раптом усе навколо осяяв спалах блискавки. Намить стало видно, як удень.

Фогіацис застигнув остовпіло. Те, що наразі він побачив, було неможливо досягнути розумом.

То були не кораблі.

І не маяки.

Він не знав, що це є насправді, проте нічого схожого на це він досі ніколи не бачив. Із-під води витикалися величезні щупальці... Ні, не щупальці — ці жахливі шкарубкі відростки радше скидалися на гігантські людські руки, які височили принаймні метрів на чотири над верхньою палубою «Корнелії». Капітан устиг помітити, що їхня поверхня всяєна зморшками та рубцями, зовсім як шкіра восьминога, і виглядає надзвичайно старою. Суглоби страшенних пальців здавалися товстими, розпухлими і рипіли, неначе іржаві шарніри. Цей звук було чути навіть крізь завивання бурі.

«Ця істота, — ще встиг подумати Фогіацис, — напевне, надзвичайно давня. Міфічний титан із морських глибин, котрий сплив, щоб занепасти їх». На кінчиках пальців чудовиська світилися вогняні очі, які одразу ж злостиво вирячилися на капітана.

Новий звук, від якого холонуло серце, заглушив ревіння вітру. Руки-щупальці заворушилися й почали наближатися до судна. Коли до борту залишалось близько п'яти сажнів, вони поринули вниз і завдали страхітливого удару по верхній палубі. Пролунав

страшний тріск. Посипалися іскри, а потім усі вогні згасли.

«Корнелія» миттєво занурилася носовою частиною під воду. Капітана було збито з ніг. Він не мав під рукою нічого підходящого, щоб утриматися, тож покотився уперед мокрою похиленою палубою. Слідом за ним котилися, летіли та повзли незакріплені ящики й діжки. Просто дивом йому вдалося не зіштовхнутися з жодним із них. Ударившись об якірний підйомник на носі судна, капітан вилетів за борт. Плече пронизав пекучий біль, а від удару все повітря з його легенів вирвалося назовні.

Ще не розуміючи, що з ним сталося, він опинився в бурхливому та вируючому морі. Навколо плавали дерев'яні уламки й пошматовані снасті.

Неподалік він помітив рятувний круг, що підстрибував на хвилях, і почав із останніх сил пливати до нього. Досягнувши мети, капітан міцно вхопився за мотуззя й, не виходячи з напівсвідомого стану, почав спостерігати, як небачене морське чудовисько затягує його «Корнелію» в морські глибини.

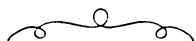
Останньою над поверхнею промайнула кормова частина корабля. Заклекотіла вода, завирувала й закрутилася, а в глибині ще деякий час можна було роздивитися світло від бортових вогнів, та потім згасло й воно.

Фогіацис залишився зовсім самотнім серед бурхливих хвиль.

Пароплав «Корнелія» з усім екіпажем и вантажем потонув буквально за лічені секунди.

Частина перша

Замовлення

Берлін, 10 червня 1893 року

Щойно Оскар проминув монастир Святої Марії Магдаліни, як почався дощ. Спершу пролітали окремі, рідкі краплини, та незабаром дощ перетворився на справжню зливу. До того часу, коли Оскар дістався до набережної Александеруфер, періщило вже добряче. Він насунув капелюх на вуха й застрибав між калюжами в напрямку до вулиці Карлштрассе. Там він сів на трамвай, проїхав дві-три зупинки, потім іще певну відстань пробіг під дощем — і опинився у старому районі, що в ньому він мешкав раніше, заробляючи собі на життя дрібними крадіжками та звільняючи від грошей кишені неуважних перехожих.

Дивно було знову опинитися тут. Минуло всього два місяці відтоді, як Оскар вступив на службу до вченого й мандрівника Карла Фрідріха фон Гумбольдта. Але тепер за плечима в нього була сповнена небезпек експедиція до гірських районів Перу. Експедиція, обставини якої зараз, за деякий час по тому, почали здаватися юнакові примарним сном.

Та тепер у нього під ногами знову був твердий ґрунт. Саме та реальність, крім якої, як здавалося раніше, не існує нічого іншого. І зараз він не міг дочекатися мо-

менту, коли викладе старим приятелям подробиці всіх пригод, які йому довелося пережити.

Втягуючи голови в плечі, перехожі, неначе сірі тіні, перебігали від одних дверей до інших, обминаючи купки «кінських яблук» і поспішаючи сховатися від зливи. В таку негоду добрий хазяїн і собаку не вижене на вулицю. Тому Оскар теж поквапився знайти прихисток. Затиснувши під пахвою газету «Берлінер Моргенпост», він поспіхом перетнув вулицю.

Буквально за кілька кроків він помітив знайому вивіску пивниці, де раніше вважався завсідником. Сьогодні вечір п'ятниці, коли до ресторанчиків і різноманітних пивничок линуть юрби відвідувачів. Тож і шинок «Хольцфеллер» аж ніяк не був винятком. Звідти долинали сміх і музика. Широкі вікна були затишно освітлені. Оскар зняв мокрого капелюха, пригладив темні кучері, прочинив двері й зайшов усередину, від самого порогу опинившись у такій знайомій атмосфері.

Повітря було ущент насичене тютюновим димом і кухонним чадом. Кислі випари пролитого пива змішувалися із запахами поту й мокрої тирси на долівці. Так, це був «Хольцфеллер», яким він його пам'ятав. Рідний і вже такий далекий. Як невимірний спомин із чийогось іншого життя.

— А кого це ми тут бачимо? — почувся звідкілясь знайомий голос. — Овва, бий мене лиха година, та це ж наш Оскар власною персоною!

— Вітаю, Курте!

Курт, хлопець років вісімнадцяти, також був одним із завсідників цього закладу. Його можна було зустріти тут і вдень, і вночі. Широко усміхнувшись, молодик показав свої брудні нездорові зуби. Як завжди, перед ним стояв келих міцного чорного пива — густого пійла, що ним тут водночас тамували і голод, і спрагу. Принаймні, Оскар ніколи не бачив, щоб Курт хоча б щось їв.

— Що, хлопче, чи не з того світу ти з'явився?

— Чому з того світу? — здивувався Оскар. — У мене все гаразд.

— А я чув зовсім інше.

Оскар відмахнувся й почав протискатися крізь натовп. Він націлявся у віддалену частину пивниці, а саме — до маленького столика у кутку, що віддавна слугував місцем зустрічі його компанії.

Та йому не вдалося зробити й трьох кроків, як він наштовхнувся на Чорного Поромника, незугарного двометрового здорованя, котрий отримав це прізвисько за те, що раніше працював на баржі. Поромник обернувся — і його очі звузилися від здивування.

— Це справді ти?

— Ну, я — відповів Оскар.

— Оце так сюрприз!

— А ти як гадав? Прийшов із того світу й таке інше. Ану ж бо, посунься трохи.

— А Берінгер у курсі, що ти знову в Берліні?

— І гадки не маю. А хіба я повинен кожному зустрічному про це доповідати?

Він ледве протиснувся повз здорованя й, нарешті, добрався до своєї мети.

Принаймні, один із його приятелів виявився на місці. Це був хлопчина з розпатланим світлим волоссям і відстовбурченими вухами. Обличчя Оскара осяяла посмішка.

- Мицик!

Мицик відірвав погляд від склянки, і його очі стали круглими від здивування.

Оскар?

А то хто ж!

Хлопчина втупився в нього так, нібито побачив привид.

- Друзяко, яка несподіванка! Ти живий! — він підхопився і стиснув Оскара в обіймах — та так, що в того дух перехопило.

- Ну ти, не дуже! — відхекавшись, вигукнув Оскар. — Послухай-но, а чому тут усі говорять про мене як про небіжчика?

Тому, що всі були впевнені, що ти й насправді небіжчик, — відповів Мицик. — Ти де був увесь цей час?

Усе розповім згодом. А де решта? Хіба сьогодні не день зустрічі нашої компанії?

Взагалі-то так, — гмукнув Мицик, — однак негода розігнала всіх по норах. Та я подбаю, щоб усіх шову зібрати, можеш на мене покластися. Ти нас дочекаєшся?

Ну, звісно!

Сиди й не рухайся, я скоро повернуся!

Уже пробираючись до виходу, Мицик гукнув до шинкаря:

— Гей, Паулю, подивися-но, хто повернувся!

Шинкар, лисий товстун у клейончастому фартуху, що стовбурчився на чималенькому череві, привітно помахав Оскару.

— Радий знову бачити тебе, хлопче. Гадаю, за час своєї тривалої відсутності ти нагуляв неабияку спрагу, чи не так?

— Можеш бути певен.

— Як завжди?

— Точно, Паулю.

Півгодини по тому Оскар сидів у оточенні старих приятелів: Віллі, Берта і, звісно ж, Лени, котра не зводила з нього очей. Друзі жадібно ловили кожне слово, кожний жест, поки він із усіма подробицями переповідав свою дивовижну подорож.

— Два місяці, — нарешті вимовив Віллі, хитаючи головою. — Ти хоча б якусь звістку подав про себе. Ми вже не знали, що й подумати. Збиралися тебе ховати. Ну, й де ти тепер мешкаєш?

Замість відповіді Оскар кинув через стіл газету. Він знав, що йому знадобиться щось таке, чим він зможе підтвердити свою історію, котра й справді нагадувала найдивовижнішу вигадку. Дівчина взяла газету і розгорнула.

— Третя сторінка, — сказав Оскар. — І, будь ласка, голосніше, щоб усі могли добре розчути.

Лені Полішинські було, мабуть, років із чотирнадцять, проте її точного віку Оскар не знав. За винятком

його самого, вона була в їхній компанії єдиною, хто вмів читати й писати. У дівчини було гарне каштанове волосся з рудуватим вилиском, а посмішка ніколи не покидала її гарненьке обличчя. Вона була невисокою на зріст, жвавою та рухливою, як ласиця, і мала надзвичайну здібність рухатися цілком нечутно. Лена була новачком — у їхній компанії вона з'явилася всього півроку тому.

— «Повернення вченого-загадки з Перу... — читала дівчина, водячи пальцем по газетній сторінці. — Доповідь в університеті завершилася грандіозним скандалом».

— Що це таке, скандал? — запитав Віллі.

— Це грецьке слово, — пояснив Оскар. — Воно означає сварку або великий переполох. Читай далі!

— «Доповідь Карла Фрідріха фон Гумбольдта призвела до скандальних наслідків, оскільки представники керівництва Берлінського університету піддали сумнівам результати експедиції вченого і трьох його супутників у Перу і відмовили йому в подальшій допомозі, — прочитала Лена. — Незважаючи на це, ескізи та моделі літальних апаратів, що їх фон Гумбольдт привіз із собою, мали настільки переконливий вигляд, що декілька провідних конструкторів — і серед них граф Фердинанд фон Цеппелін — узяли дослідника під свій захист: «Я й секунди не сумніваюся в тому, що фон Гумбольдт і справді виявив у Перу не відоме раніше плем'я, що мало унікальні технічні навички, і що літальні апарати, яким було присвячено його доповідь,

є цілком працездатними. Особисто я придбав патент на один із цих пристроїв і незабаром маю намір його реалізувати», — стверджує граф фон Цеппелін. Карл Фрідріх фон Гумбольдт, у свою чергу, виступив із заявою, що припиняє будь-які контакти з університетом і має намір зайнятися винятково підприємництвом. «Починається нова ера, — сказав учений. — Ера вчинків і активних дій, а не порожніх балачок. І Німеччина повинна врахувати це, якщо не хоче безнадійно відстати від таких держав як Великобританія, Франція і Сполучені Штати».

Лена відірвалася від газетної сторінки.

— А чому цей Гумбольдт узяв на службу саме тебе?

— Можливо, тому що я найкращий у своїй справі.

Оскар, напустивши на себе значущий вигляд, відкинувся у кріслі.

— Власне, звати його не Гумбольдт. Його справжнє ім'я Карл Фрідріх Донхаузер. Та він стверджує, що насправді є незаконнонародженим сином натураліста Александра фон Гумбольдта, ну, саме того, знаменитого. Та я гадаю, що це, найімовірніше, просто псевдонім. Я виконую для нього різні доручення, іноді він навіть радиться зі мною, а ще я допомагаю йому в лабораторії. Я — його правиця, можна й так сказати. Не знаю, що б він узагалі міг робити без мене.

Це вже було явним перебільшенням. Правду кажучи, Оскар як був, так і залишився просто слугою, та цього він волів не повідомляти приятелям.

— То чому ж-таки саме ти? — наполягала Лена.

Оскар знизав плечима.

— Звідки мені знати? Я поцупив у нього гаманець, і він вирішив, що я непогано володію своєю професією. Проте іноді в мене виникає підозра, що за цим стоїть щось зовсім інше...

— Що ти маєш на увазі?

Оскар замислився й відповів:

— Не маю уяви. Коли я пробую про це поговорити, він лише усміхається і дає ухильні відповіді. Ну й нехай. Навіщо ставити ідіотські запитання, якщо тобі пропонують здійснити навколосвітню подорож!

— Хлопці, гляньте! — вигукнув Берт, указуючи товстим, як сосиска, пальцем у газету. — Та тут же наш Оскар!

На газетній сторінці поряд зі статтею було вміщено фотографію. На ній усміхалися читачам четверо шукачів пригод. Гумбольдт, одягнений в усе чорне, в циліндрі й із ціпком, Еліза — його чорношкіра економка у строкатій сукні, Шарлотта — білява племінниця вченого — і сам Оскар у своєму звичному вбранні: твідовий піджак, високі шкіряні черевики та фетровий капелюх.

— Друзяко, ти став неабиякою знаменитістю, — захоплено сказав Мицик. — Справжній фронт. Як знати, чи схочеш ти нас упізнавати за рік-другий.

— Ну, звісно, захочу, — розсміявся Оскар. — Слово честі. А тепер давайте-но вип'ємо. Я пригощаю!

Після того як було подано замовлені напої, Оскар умовився якнайзручніше і вів далі розповідь про свою

подорож до Південної Америки. Він перебував у центрі уваги своєї компанії й насолоджувався кожною миттю цього спілкування. Перед ним стояв неповний бокал сидру. Знадобилося чимало часу, перш ніж він добрався до кінця історії. Друзі дивилися на нього широко відкритими очима, не в змозі вимовити й слова.

Віллі отямився першим.

— Якесь божевілля, — видушив він із себе. — Нащадки інків, котрі живуть на стрімких скелях і ведуть війни з гігантськими комахами! Якби я на власні очі не бачив статтю в газеті, я б подумав, що ти просто хочеш нас надурити.

— І все ж ти міг би надіслати хоч би листівку! — пробурчала Лена. — Те, що ти не давав про себе знати, не дуже-то ввічливо з твого боку.

Дівчина набурмосилася й почала дивитися вбік.

— Згоден, — відповів Оскар. — Якби я зарані знав, що завдам вам стільки клопоту, то, перш ніж поїхати, неодмінно дав би знати про себе. Та все сталося аж надто несподівано. Я й сам ще не йму віри в те, що все це могло статися зі мною. Але тепер я знову тут, і зі мною більше нічого такого не трапиться, це вже я обіцяю вам.

— Звучить так, ніби ти втрапив просто до раю. — Погляд Віллі був сповнений захоплення. — Знаєш, якщо в тебе не буде бажання працювати на того божевільного типа, скажи мені, і я із задоволенням наймуся до нього.

— Жодних шансів, — заявив Оскар. — Ти так рідко миєшся, що тебе й на поріг до нього не пустять.

— А якщо я все ж таки скупаюся?

— Смороду не позбутися з допомогою мила. Це як друга шкіра.

Пролунав гучний сміх. Такі брутальні жартики, як цей, були цілком притаманні їхньому другу Оскару, і Віллі анітрохи не образився.

— А ця... Шарлотта, здається, з лиця нічогенька, — Лена пильно поглянула на нього. Очі в неї були пречудовими — кольору ліщини.

— Ти так вважаєш?

— А ти гадаєш інакше?

— Ну, загалом, так воно і є... — Оскар знітився. Коли він починав думати про небогу вченого, його серце починало страшенно калатати. Шарлотта, звісно, не була красунею, та в ній було щось таке, що невідвратно приваблювало юнака.

— Принаймні, з нею досить важко спілкуватися, — сказав Оскар. — Вона прагне в усьому залишити за собою останнє слово. Цілими днями вона читає наукові праці — так само, як і її дядечко. І вона — зовсім не та людина, з якою можна весело потеревенити про всілякі дурниці.

— А Еліза? — поцікавився Берт. — Що вона таке, скажи нам? На вигляд вона не зовсім звичайна. І ця її темна шкіра...

— Ну, не займай! Жодних глузувань з Елізи, — різко заперечив Оскар. — У неї ж бо все гаразд. І не забувай, що вона — гайтянська чаклунка, тож їй достатньо тільки клацнути пальцями, щоб перетворити тебе

на жабу. Тож будь обережним, а особливо з кольором її шкіри.

Він із похмурою серйозністю подивився на приятелів. Але не витримав і почав широко посміхатися.

— Ага! Повірили!

Друзі полегшено розреготалися. Як це часто буває серед мешканців міських нетрів, усі вони були надзвичайно забобонними.

Оскар скинув руку вгору, щоб замовити наступну порцію напоїв. Сьогодні Гумбольдт видав йому пару марок на розваги, тож він мав намір повною мірою насолодитися вечіркою з друзями.

Раптом краєм ока він помітив, що юрба розступилася, й до їхнього столика прямує невелика група людей під проводом Чорного Поромника. На його губах виграла крива усмішечка. Коли ж Поромник наблизився, з-за його спини визирнула людина, яку Оскару аж ніяк не хотілося бачити. Ні сьогодні, ні взагалі.

Слід було, звісно ж, очікувати, що рано чи пізно цей чоловік з'явиться в «Хольцфеллері», та Оскар ніяк не розраховував, що це станеться так швидко.

2

Чоловік був невисоким на зріст — не більшим за метр шістдесят, — а поставою нагадував самця горили. Рукава піджака його синього костюма були закороткими, штани подерті в халявах, а черевики стоптані. Чорне волосся на приплюснутому черепі було коротко обстрижене, а плескате перенісся свідчило про кар'єру професійного боксера, що лишилася в минулому. З-під масивних надбрів'їв світилися холодні сірі очі.

— Берінгер!

— Чудово, що ти мене ще не забув!

Лихвар поганенько усміхнувся, потім ухопив Мицика за комір і викинув його з-за столу.

— Щезни! — гаркнув він. — І решта теж забирайтеся. Я не маю бажання вас тут бачити. Мені треба дещо обговорити з моїм другом Оскаром.

— Нам теж! — у відповідь прошипіла, як розлючена кішка, Лена, з неприхованим викликом дивлячись на прибульця. Берінгер, не гаючи й секунди, штовхнув її стілець, вибивши його з-під дівчини. Та наступної миті Лена вже скочила на ноги, ладна вчепитися у свого кривдника. В руках супротивників зблиснули леза викидних ножів, та Берінгер примирливо скинув руки вгору.

— Спокійно, спокійно, хлоп'ята, — вигукнув він. — Усе, що мені треба, — перекинутися парою слів із на-

шим спільним другом. Якщо ми зараз почнемо псувати одне одному шкури, тут добра не чекай. Коротше кажучи, геть звідси й дайте дорослим побалакати.

— Усе гаразд, Лено, — заспокоїв Оскар дівчину. — Мені теж треба з ним побалакати. Врешті-решт, я винен йому гроші.

— Чистісінька правда, — підтвердив лихвар, сідаючи на відвойований стілець.

Друзі Оскара неохоче відступили — з бійцями Берінгера жартувати не хотілося. На прощання Лена кинула на Оскара сумний погляд.

Берінгер тим часом пожадливо розглядав стіл.

— Що тут у нас? Пиво, сидр і хліб? Прокотить!

Він схопив порожній келих, злив у нього всі рештки напоїв. Потім розмішав огидне на вигляд пійло пальцем і зробив пробний ковток.

— М-м-м, зовсім непогано. Шкода було б розхлюпати такий вишуканий напій...

Оскар із огидою скривився. Берінгер вважався закінченим мерзотником навіть серед своїх колег-лихварів. Він був родом із Кельна й так і не зумів позбавитися акценту, що притаманний мешканцям рейнського регіону — Швабії. Однак його діловим якостям позаздрив би будь-який шваб. Грубий, жорстокий і пожадливий, він, однак, прагнув розмовляти мовою освічених верств. Крім того, Берінгер був набагато розумнішим, ніж хотів здаватися, тож його не слід було недооцінювати.

— Отже, — вимовив він, наполовину спорожнивши келих. — Про що таке ми хотіли з тобою побалакати?

Оскар запустив руку у внутрішню кишеню куртки, вийняв звідти шкіряний гаманець, різким рухом підштовхнув його по столу в бік кредитора.

— П'ятдесят п'ять марок плюс десять марок у рахунок процентів, як і домовлялися. На цьому ми й розраховалися цілком.

В очах Берінгера спалахнула недовіра, коли він простягнув руку й відкрив гаманець. Переконавшись, що названа боржником сума є в наявності, він відклав гаманець убік і примружився.

— Ну як? Отримав задоволення від подорожі?

— Звідки ви про це знаєте?..

— Ах, мій хлопчику, — усміхнувся Берінгер. — У цьому місті немає нічого такого, чого б я не знав. Або, якщо вже бути точним, майже нічого. Наприклад, як справи у твого покровителя?

— У кого?

— У твого покровителя. Того типа, котрий узяв тебе на службу.

— А чому ви гадаєте, що він мій покровитель?

Берінгер підступно усміхнувся.

— Ти що, вважаєш мене цілковитим ідіотом? Дарма. Мені достеменно відомо, що хтось узяв тебе під своє крильце. Люди бачили, як ти супроводжуєш такого собі знатного пана, після цього ти зник на кілька місяців, і ось тепер я виявляю тебе тут, ти влаштуєш бенкет для приятелів і за все платиш сам. Не треба багато розуму, щоб зрозуміти стан справ і зробити висновки.

Оскар низав плечима.

— Цього пана звати Карл Фрідріх фон Гумбольдт. Тут немає ніякої таємниці, про нього пишуть усі газети.

— Чув, чув, цей скандальний учений...

Берінгер підсунув до себе «Берлінер Моргенпост» і пробіг очима статтю. Потім тицьнув пальцем у фотографію й запитав:

— Це він?

Оскар ствердно кивнув.

— Де він живе?

— Що?

— Я хочу знати, де він живе.

Оскар мовчав.

Берінгер відкинувся на стільці й заклав руки за голову.

— Не хочеш говорити? Гаразд. Я ціную відданість. Саме так, не дивуйся, це саме так і є. Особливо в таких людях, як ми з тобою, — тих, що вийшли з нетрів. Тепер важко знайти людину, яка б уміла гідно поводитися. Питання лише в одному: кому бути відданим. Покровителю, який невідомо звідки взявся, який виставляє на загальний огляд своє багатство, який роз'їждає в кареті й купує тобі ошатний одяг, чи людям, із якими ти прожив усе своє попереднє життя. Які зробили з тебе людину. — Він усміхнувся. — Поглянь на мене. Я комерсант, мене всі знають. Я даю гроші під процент, і з того маю свій шматок хліба. Із декого доводиться силоміць вибивати борги, але таким уже є моє ремесло. Багато хто вважає мене негідником і останньою свинею. І знаєш, що я тобі скажу? Вони ма-

ють рацію — я вийшов із брудних нетрів. Я порпався в усякому лайні, як свиня. — Він відсърбнув із келиха й утерся рукавом. — Та чи відомо тобі, що свині — зовсім не тупі тварини. Все, що маю, я заробив тяжкою працею та кмітливістю. Саме так, як і ти. Нам ніколи й нічого не діставалося задурно. Ми обоє, ти і я, зроблені з одного й того самого тіста, як і будь-який із відвідувачів цього смердючого закладу. Ми — твоя родина. — На його губах з'явилася холодна усмішка. — Коротше кажучи: якщо ти розкажеш необхідні мені відомості й допоможеш в одній справі, ти й твої друзі більше нічого мені не винні.

Оскар зміряв людину, яка сиділа навпроти нього, здивованим поглядом.

— Так-так, ти все правильно почув. Ти і твої друзі. Вони також мені завинили, навіть крихітка. До речі, як її звати?

— Лена.

— Точно, і вона. Усі борги буде погашено вмить. — Він хильнув ще трохи каламутного питва. — А тепер розкажи мені щось про свого хазяїна. Де він живе, які цінності зберігає вдома і, головне, як потрапити всередину. — Берінгер широко усміхнувся. — Я певен, що ти викладеш усе, що знаєш. Адже ти зовсім не дурненький хлопчик.

Оскар замислився, потім труснув головою.

— Ви отримали свої гроші. Більше немає про що говорити. Ми повністю розрахувалися.

Він відсунув свій стілець і підвівся.

— Ти кудись поспішаєш?

— На свіже повітря, — відповів Оскар. — Щось тут дуже смердить.

Він узяв свою куртку, щоб піти, та залізна рука вже вчепилася йому в плече.

— На свіже повітря, кажеш? — загрозово прошипів Берінгер. — Чудово. Ти не заперечуватимеш, якщо я складу тобі компанію?

Із цими словами він потягнув Оскара крізь натовп відвідувачів до виходу з пивниці. Услід йому залунали заперечливі вигуки, та ніхто не наважився втрутитися. Жалюгідні боягузи! Всі вони тремтять від страху перед Берінгером.

На вулиці так само періщив дощ. Лихвар похмуро подивився на небо.

— Треклята сльота! — лайнувся він, а потім стусаном виштовхнув Оскара назовні. Оскар спіткнувся й мало не гепнувся просто у вуличну калюжу. Берінгер миттєво опинився поряд, і його важелезний кулак врізався Оскарові під дих. Удар був таким сильним, що хлопець зігнувся майже навпіл і почав хрипко хапати ротом повітря.

— Здається, ти не дуже добре затамив той давній урок, — констатував лихвар. — Скільки часу минуло відтоді, як я влаштував тобі наганяй? Два місяці, якщо не помиляюся? Коли ж ти, нарешті, зрозумієш, що я не та людина, якій відмовляють?

Наступний удар влучив у ліву вилицю Оскара. Він відчув короткий гострий біль, котрий раптово змі-

нився замінінням. У роті з'явився солонуватий присмак крові. Оскар усе ще намагався втриматися на ногах, та вони стали ніби ватяними й не слухалися. Врешті-решт він повалився на мокру від дощу бруківку, а наступний жорстокий удар ногою під ребра остаточно позбавив його можливості опиратися. Люди Берінгера оточили хлопчину, утворивши щільне коло, тож у нього не залишилося ані найменшої можливості врятуватися втечею.

— Ну ось, — вимовив лихвар, нахилиючись над Оскаром і піднімаючи його голову за волосся. — А тепер я хочу почути зовсім інші слова.

— Поцілуй мене в дупу! — прохрипів Оскар і сплюнув криваву слину на черевик негідника.

Берінгер здивовано поглянув на нього. І засміявся.

— Так, розумію, що є, те є. Ти в нас сміливець. Такі хлопці — просто знахідка для моєї банди.

— Швидше земля розступиться в мене під ногами, ніж я погоджусь працювати на тебе! — задихаючись, вигукнув Оскар.

— І знову неправильна відповідь.

Берінгер застиг над ним у загрозливій позі, відвівши лікоть для прямого удару кулаком в обличчя. Оскар підсвідомо заплющився й напружив м'язи. Однак удару не було і, зачекавши кілька секунд, хлопець обережно розплющив одне око.

Берінгер стояв на тому ж місці. Навіть обличчя його зберігало попередній вираз. Лише тоненька цівка крові текла вниз по його скроні. Потім він трохи роззявив

рота, ніби хотів щось додати до того, що вже промовив, проте жодного звуку не злетіло з лихваревих губ. А наступної миті його тіло важко впало на бруківку.

Оскар ледве встиг відкотитися в бік, перш ніж туша Берінгера рухнула поруч із ним. А слідом за ним один із головорізів, які оточили хлопця, раптом скрикнув. За ним — іще один. Третій бандит схопився за лікоть, четвертий — за живіт. Потім іще один із глухим стогоном опустився на коліна, обхопивши руками розбиту голову.

Що відбувається?

Крізь шум дощу Оскар розчув короткий шиплячий свист. Щось промайнуло в повітрі, й одразу ж почувся глухий удар. Цього разу дісталось Поромнику. З криком він схопився за горло й відхилився назад. Невеликий предмет скотився у ринву неподалік від Оскара.

Галька. Найзвичайнісінька галька!

Членів банди охопила паніка. Той, хто їх обстрілював, обрав чудову позицію. В темряві, та ще й за такої погоди, навіть за палкого бажання неможливо було хоча б щось розгледіти. Дедалі більше спільників Берінгера виходило з ладу.

Нарешті Чорний Поромник, зацьковано озирнувшись на всі боки, придушеним голосом звелів їм відступити. Згинаючись, він схопив Берінгера за ноги й поволік його бруківкою, ніби мокрий мішок. Із прокляттями та стогоном за ним пішли слідом й інші бійці.

Лише відійшовши на безпечну відстань, вони почали вигукувати страшенні прокльони та погрози, і це

тривало доти, аж поки похмура процесія не зникла за найближчим рогом будинку.

Навколо більше нікого не було. Оскар скочив на ноги. Його одяг промок до рубця, боліли та стогнали всі кісточки. Вилиця зовсім заніміла і стрімко розпухала. Озирнувшись навколо, він помітив невиразний рух на даху пивниці. Потім ворухнулася тінь на даху будинку навпроти. Потім із ніші поряд із входом до закладу виринула худенька фігурка, кинулася до нього й підхопила під руки.

Оскар не міг отямитися від здивування.

— Мицик!

— У тебе все на місці, друзяко? — На перемашеному брудом обличчі приятеля з'явилася усмішка.

— Що ти тут робиш?

— Тебе чекаю, що ж іще?

Нібито з нізвідки виринула решта друзів — Лена, Віллі й Берт. Мокрі й перемашені з голови до ніг, але з урочистим виглядом. Лише у Лени було стурбоване обличчя. Вона негайно витягла з кишені брудну носову хусточку і спробувала зупинити кров, що юшила з розбитих губ Оскара.

— Тобі дуже болить?

— Та ні, не дуже. Лише двійко синців і садно. Загоїться як на собаці. — Він спробував усміхнутися, та вилицю пронизав гострий біль. — Як ви тут опинилися? Я гадав, ви всі вже давно вдома.

— Не могли ж ми покинути тебе на поталу цьому негіднику! І ще не траплялося випадку, щоб ми здалися

без боротьби. — Їжачок короткого волосся на голові у Віллі намок так, що блищав у світлі вуличного ліхтаря. — Щойно ми вийшли з «Хольцфеллера», як одразу ж зайняли позиції. Берінгер не став би тебе лупцювати на очах у всієї пивниці. Такі справи він уважає за краще залагоджувати без свідків. На задньому дворі знайшлася крупна галька, ми набили нею кишені й вибралися на дахи.

— Шкода, що ми не змогли розпочати раніше, — пояснив Берт, струшуючи своєю рогаткою. — Довелося чекати, поки ти опинишся поза зоною обстрілу.

— Ви, хлопці, завдали їм неабиякого жаху, — визнав Оскар. — Рогатка — серйозна зброя, якщо вміти з нею як слід поводитися.

— Поряд із тобою кращі стрільці Північного Берліна, — люто посміхнувся Берт. — Ці горили порозбігалися, як боягузливі кролики.

— Усі, крім Берінгера, — додав Мицик. — Той іще не скоро оговтається. Хто в нього влучив?

— Я, — знічено пробурмотіла Лена. — Та я, власне, поціляла в плече...

— Чудовий постріл! — похвалив Віллі. — Гадаю, за всю свою боксерську кар'єру він не отримував такого удару.

— Сподіваюся, все владнається і у вас не буде проблем через нинішню стрілянину, — насупившись, сказав Оскар. — Звісно, впізнати вас Берінгер не міг, та коли він спроможеться скласти два і два, то неодмінно здогадається, хто примусив їх утекти.

— Байдуже, навіть якщо й так.

Мицик із форсом сплюнув крізь зуби на мокру бруківку.

— Довести він нічого не зможе, а ми все заперечуватимемо. Не думай про це. Але ж тобі варто турбуватися, тому що ти в нього на гачку. Він не дасть тобі спокою, поки ти не повернеш йому борг.

— Я віддав йому всі гроші.

— Неймовірно!

— Всі до останнього пфеннінга. Ми остаточно розрахувалися. І вас це також стосується. Я маю намір виплатити всі ваші борги. Цей глитай отримає своє, а ви назавжди позбавитеся його влади. Іще не знаю як, та необхідну суму я роздобуду. Це найменше, що я можу для вас зробити.

Оскар кинув швидкий погляд на обличчя своїх супутників.

— Ви найкращі друзі, які в мене колись були, — розчулено промовив він. — Дякую, що виручили, інакше навіть не знаю, чим би все це скінчилося...

Наступного дня Оскар прокинувся з таким відчуттям, нібито його переїхав швидкісний потяг. Боліли всі м'язи, кожна зв'язка й кожен суглоб. Він розплющив очі і виявив, що сонце вже зійшло. До кімнати крізь вікно проникали його перші, ще не жаркі промені, тепла пляма сонячного світла лежала на ковдрі, крізь прочинене вікно долинали щебетання птахів у саду.

Юнак підвівся на ліжку й зі стогоном потягнувся. Незважаючи на вчорашню пригоду, спав він міцно. Товста перина й відчуття захищеності та спокою в домі хазяїна зробили свою справу. Солодко позіхаючи, він спустив ноги з ліжка й ретельно оглянув власне тіло. Травми виявилися помірними. Кілька синців і саден — ось і все. За пару днів від них не залишиться й сліду. По-справжньому боліла тільки вилиця в тому місці, куди влучив кулак Берінгера. Оскар помацав своє обличчя й відчув під пальцями невеликий набряк. Зараз там, напевне красується чималенький фінгал, це зрозуміло і без дзеркала.

Ще за мить він просто забув і думати про це, тому що з вулиці долинуло цокання кінських копит, що поступово наближалось. Незабаром до фиркання коней додалися чоловічі голоси. Заінтригований, юнак зіскочив із постелі й відчинив вікно ширше.

Біля під'їзду зупинився фаєтон, запряжений парою чудових коней. Із екіпажу вийшло двоє чоловіків. Стрункі, підтягнуті й мускулясті, вони справляли враження уродженців Півдня. Одному з них було на вигляд років шістдесят. Смагляве й завітрене обличчя, коротко обстрижене сиве волосся, настовбурчена борода, через яку його можна було прийняти за пірата. Його супутник виглядав значно молодшим і був одягнений набагато краще. Костюм чудового покрою, крохмальні манжети й шовкова краватка, й усе це багатство завершував новісінький блискучий циліндр. Обидва курили, та, щойно відчинилися вхідні двері, загасили свої сигари.

Оскар пильно спостерігав, як Карл Фрідріх фон Гумбольдт вітає ранніх відвідувачів. Порівняно з обома, його хазяїн виглядав велетнем. Одягнений у довгий індійський візерунчастий халат, із косичкою на потилиці, заплетеною у китайський спосіб, він справляв досить екзотичне враження. Однак, незважаючи на ексцентричний вигляд, він був дуже ввічливою людиною.

— Доброго ранку, панове! — почув Оскар.

— Пан фон Гумбольдт? — запитав молодший чоловік.

— Із ким маю честь?

— Дозвольте відрекомендуватися: мене звати Ставрос Нікомедес. — Молодший чоловік зробив крок до Гумбольдта і простягнув йому руку. — Я судновласник, а цей чоловік — один із моїх капітанів, його ім'я — Дмитріос Фогіацис. Я хотів би зробити вам певну ділову пропозицію.

Гумбольдт оглянув обох чоловіків із голови до ніг, а потім потиснув руку Нікомедеса, що так і залишалася простягнутою.

— То ви у справі? Дякувати Богу, а то я було вирішив, що ви з газети. Цей борзописець Фріц Фердінанд стає просто нестерпним. Прошу вас, проходите. Ви маєте багаж?

— Ні, дякуємо. Ми все залишили в готелі.

— Чудово. Тоді — ходімо за мною!

Оскар дочекався, поки хазяїн разом із відвідувачами зайдуть до будинку, й зачинив вікно. На його обличчі відбулося незрівнянне полегшення — адже спершу він вирішив, що обидва вранішні гостя з жандармерії, і з'явилися вони з приводу вчорашньої бійки у пивниці. На щастя, цей візит не мав до цього жодного стосунку. Хоча він був зовсім не від того, щоб з'ясувати, як у подальшому розгортатимуться події внизу.

Він кинувся до умивальника, вимив обличчя, почистив зуби й ретельно зачесався. Він одягнув штани й уже натягав сорочку, коли пролунав стук у двері його кімнати.

— Заходьте! — гукнув Оскар.

Двері відчинилися, і в їхньому отворі виникла фігура Шарлотти. Сонячний промінь спалахнув золотом у світлому волоссі дівчини.

— Доброго ранку, — сказала вона. — Як спалося?

Оскар притиснув до щоки губку, сподіваючись, що Шарлотта не помітить фінгалу.

— Чудово. А тобі?

Дівчина пильно подивилася на нього, і її усмішка раптом згасла. Вона поспіхом зайшла до кімнати, зачинила за собою двері й зупинилася перед Оскаром. Погляд її зробився колючим, а міцно стиснуті губи не обіцяли нічого втішного. В Шарлотти завжди з'являвся такий вираз, коли йому доводилося щось накоїти.

Оскар тяжко зітхнув. І як, скажіть будь ласка, він думав приховати сліди своїх учорашніх походеньок?

— Ти виглядаєш жахливо. Що сталося?

— Невеличка пригода. Цілковита випадковість. Підсковзнувся після дощу і трохи потовкся.

— Пригода? Це ж просто смішно!

— Добре. Що ж тоді трапилося, по-твоєму? — мляво огризнувся він.

— Я знаю, що вчора ти потай утік із дому. Я бачила, як ти перелазив через садову огорожу.

— Так, і що ж тут особливого? Просто схотілося трохи прогулятися, розім'яти ноги перед сном. Коли я повернувся, всі вже спали. Я не хотів здіймати галас у всьому домі, тому не вмикав світло. Внизу, в холі, я наштовхнувся на колону й потім іще...

— Не дури мені голову! Тебе побили, — рішучо припинила його безпомічну брехню Шарлотта. Дівчина зробила крок до Оскара, відвела від щоки його руку з губкою й уважно оглянула синець і садно. Хитаючи головою, вона заявила:

— Ти знову навідався до своїх старих приятелів. Хіба я тобі не казала тисячу разів, що цього не слід робити?

Оскар швидко зметикував, чи варто продовжувати й надалі все заперечувати, та дійшов висновку, що Шарлотта надто розумна, щоб довго можна було їй брехати. Відтак він знову зітхнув.

— Ну, добре, припустимо, що я побачився з друзями, то й що? Я всього лише хотів повідомити їм, що живий-здоровий, що у мене все гаразд. Я цілу вічність не бачився з ними. Уяви собі, вони вирішили, що я загинув!

— Судячи з того, як ти зараз виглядаєш, усе до того і йшло. Що трапилося?

— Невеличка прикрість із лихварем-негідником, та все вже позаду. Я давно завинив йому гроші, тож тепер повернув борг. Ми тепер розрахувалися, і квит.

— І ти хочеш, щоб я тобі повірила? А звідки тоді фінгал на твоїй пиці?.. Ох, і навіщо я в це втручаюся! Ти взагалі не слухаєш жодного мого слова. Та зараз я скажу тобі одну-єдину річ: якщо мій дядько побачить тебе таким, як тепер, він негайно викине тебе зі свого дому. Хіба він не заборонив тобі зустрічатися з цими людьми?

— Ти нічого не розумієш, — насупився Оскар. — Мої друзі для мене — більше, ніж родина. Я не можу розпочати нове життя і закреслити старе, ніби його ніколи не було. Я неодмінно мав побачитися з ними. Мені дуже шкода, що не завжди вдається поводитися так, як годиться...

— Хіба ж я це мала на увазі? Я просто хвилююся за тебе!

Це йому тільки здалося, чи справді дівчина зашарілася?

Шарлотта тим часом різко змінила тему:

— Та це нічого не означає, тому що проблема залишається проблемою. Дядечко хоче, щоб ми обоє спустилися вниз. У нього відвідувачі, й він наполягає, щоб ми з ними познайомилися. Господи, і як ти собі це уявляєш?

Вона обвела поглядом кімнату і раптом вигукнула:

— У мене ідея! Зажди-но, я зараз повернуся!

Дівчина зникла за дверима. Оскар чув, як вона підіймається до своєї кімнати, що була розташована на другому поверсі, її швидкі кроки та гуркіт шухляд, які вона пересувала по кімнаті. Те, що Шарлотта турбується про нього, викликало в нього дивне, але приємне відчуття. Воно виникало в нього й раніше, під час експедиції до Перу, однак він не дозволяв йому перетворитися на дещо більше.

Нарешті Шарлотта повернулася і знову щільно зачинила двері.

— Підводься, — скомандувала вона, — і сідай ближче до світла. Я за кілька хвилин зроблю з тебе красунчика.

Оскар недовірливо подивився на те, що дівчина тримала в руках.

— Косметика? — запитав він.

— Саме так. Звичайна пудра. Треба ж хоч якось замаскувати цей жахливий синець.

Вона простягнула йому кишенькове дзеркальце. Те, що Оскар побачив у ньому, примусило його злякано відсахнутися. Вся його ліва щока була густо-синьою з фіолетовим краєм. Приблизно так він виглядав би, якби

гепнувся обличчям у чорничний пиріг. Від переляку він сів на стілець. Можливо, варто було б попросити, щоб над умивальником закріпили бодай якесь люстерко?

Тим часом Шарлотта без зайвих балачок заходилася обробляти його пензликами та ватяними тампонами. Раніше він нізащо не погодився б на таку надзвичайну процедуру, але тепер, схоже, нічого не вдієш. А за хвилю-другу йому це навіть почало подобатися. Дівчина все робила спритно і майстерно, і Оскар насолоджувався тим, що вона так близько від нього. Легкий запах лаванди лоскотав йому ніздрі. Цікаво, це парфуми чи Шарлотта сама так пахне?

Йому страшенно хотілося сказати щось приємне, проте нічого путнього на думку не спадало. Може, це й смішно, та поряд із нею Оскар завжди трохи ніяковів і сам дивувався з цього, адже у своєму середовищі він був знаний як справжній Казанова. Очевидно, вся справа полягала в тому, що Шарлотта надто розумна й бачить його наскрізь. Що б там не було, а біля неї він почувався зовсім не так, як із іншими дівчатами.

За п'ять хвилин Шарлотта скінчила роботу.

— Я гадаю, вийшло непогано.

Вона знову простягнула йому дзеркальце. Оскар подивився на себе з боків: і справді чудово! Крім легкого набряку, нічого не помітно. Він хотів було подякувати Шарлотті, та вона прибрала дзеркальце до кишені й суворо сказала:

— Нам ніколи розводити теревені. Гумбольдт уже чекає. Взувай швиденько черевики й біжи вниз.

Двері до бібліотеки були широко відчинені. Оскар нервово пригладив волосся й переступив поріг приміщення.

— Ну, нарешті! — вигукнув учений. — Скільки можна чекати на тебе!.. Пане Нікомедес, дозвольте вам представити моїх вірних супутників. Це Еліза Моліна, моя племінниця Шарлотта і мій слуга Оскар. І, звісно ж, Вілма, котра також брала участь у нашій експедиції до Південної Америки й надала нам чимало справді безцінних послуг.

(У кошику під столом сиділа ківі, уважно спостерігаючи за всім, що діється). Гумбольдт узяв банку з кормом і кинув пташці маленький шматочок ласощів. Тваринка пожадливо проковтнула частування.

— Дуже радий. — Нікомедес гаряче потиснув руки всім, за винятком Вілми. — Досить незвичайний склад для дослідницької експедиції, проте й ми живемо в незвичайний час.

— Цілком згодний із вами, — підхопив Гумбольдт.

— У вас дивовижне зібрання географічних карт, — похвалив Нікомедес. — Ваші атласи — як старовинні, так і новітні, — чудової якості. Можна глянути?

— Так-так, прошу.

Судновласник зняв із полиці одну з книжок, погортав і акуратно повернув на місце.

— Судячи з ваших імен, здогадуюся, що ви, панове, обидва з Греції? — запитав Гумбольдт.

— Ми з капітаном Фогіацисом із Афін. Прибули вчора ввечері експресом «Еллада». Поїздка була тривалою і досить стомливою.

Гумбольдт указав гостям на крісла.

— Будь ласка, сідайте, — сказав він. — Маю зазначити, що ви чудово володієте німецькою мовою.

— Дуже дякую. — Нікомедес здавався задоволеним. — Я мав рідкісну можливість відвідувати одну з найкращих шкіл в Афінах. Мій викладач англійської та німецької був родом із Гамбурга.

— Чи можу я запитати, хто порадив вам звернутися до мене?

— Ваша відомість та заслуги не потребують рекомендацій. Про вас складають легенди, ваші публікації викликають палкі суперечки в науковому світі. Із газет мені стало відомо, що надалі ви маєте намір надавати послуги приватним особам і компаніям. І перш за все тим, хто зіткнувся з е-е-е... не зовсім звичайними проблемами. Коли стаття з вашою заявою трапилася мені на очі, я миттєво зрозумів: ви — саме та людина, котра мені потрібна.

Він багатозначно подивився на свого супутника.

— Сподіваюся, що ваші очікування щодо мене виправдаються, — з посмішкою промовив Гумбольдт. — Та одразу зазначу: ми не чаклуни, тож чудес не робимо.

— І все ж це саме те, на що ми сподіваємося. Я маю на увазі, що ви здатні зробити неможливе можливим, хоча й не робите чудес.

Гумбольдт знизав плечима.

— Такого роду підприємництво для мене — справа нова. Скажу прямо — ви мій перший клієнт від того моменту, як я покінчив зі зграєю старезних університетських рептилій. Проте я й насправді маю неабиякий досвід у дослідженні незвичайних та унікальних феноменів. І можете бути певні — якщо я погоджуся взятися за ваш випадок, то докладу до цього весь свій час і можливості.

— Правду кажучи, ні до кого іншого я б і не наважився звернутися з нашою проблемою. — Судновласник заговорив тихіше. — Інформація, з якою я хочу вас ознайомити, потребує найвищого ступеня секретності. Жодне слово з нашої розмови не повинне вийти за межі цих стін.

— Можете повністю нам довіритися, ми вміємо зберігати таємниці.

Нікомедес замовк. Після хвилинної паузи він знову заговорив:

— Те, про що я зараз розповім, може здатися вам дивним, проте, запевняю вас, усе це — чистісінька правда.

Гумбольдт усміхнувся.

— За своє доволі тривале життя я перебачив чимало дивовижних речей.

Еліза, яка незадовго до того вийшла з бібліотеки, повернулася з тацею, на якій стояли екзотичні напої та наїдки. На столі з'явилися склянки з водою і фруктовими соками, кришталеві келихи, тарілочки з солодким і солонуватим печивом.

— Що питимете, шановні: воду, соки, коньяк?

— Дуже дякую, — заперечно похитав головою Нікомедес. — Для спиртного, мабуть, іще не настав час. Та це стосується тільки мене — можливо, мій супутник не відмовиться від чарочки горілки, а то в нього й досі не-гаразди з нервами. Він чимало пережив, можете мені повірити.

Поки Еліза наливала чарку для літнього відвідувача, Оскар нишком розглядав грецького капітана. В усій фігурі старого морського вовка відчувалася глибока внутрішня драма: пальці його міцних рук тремтіли, очі нібито були звернені всередину. Що б такого могло трапитися з мужнім моряком?

— Не знаю, чи говорить вам про щось моє ім'я, — почав Нікомедес. — Наша родина володіє однією з найбільших у Греції судноплавних компаній. Її заснував мій дід. Нині мій батько очолює компанію, заправляє всіма справами, а я вже протягом двох років є його молодшим партнером. Нам належить п'ятнадцять пароплавів, причому десять із них постійно перебувають у морі. Наша діяльність поширюється на узбережжя Пелопоннеса, острів Крит і прилеглі дрібні острови. Також ми регулярно здійснюємо вантажні перевезення на Кіпр. Наші судна доставляють продовольство, деревину, сталь, вугілля та інші вантажі. Маршрут між афінським портом Пірей і островом Крит повністю контролюється нашою компанією. Саме на цьому маршруті останнім часом загубилися три наші кораблі. Це дуже серйозна втрата для нас.

— Загубилися? — Гумбольдт підняв брову. — Загубитися може гаманець, капелюх або ціпок, але ж пароплав? Що то були за кораблі?

— Пароплав «Корнелія» мав завдовжки сорок п'ять метрів і брав на борт близько двохсот тонн вантажу, — відповів Нікомедес. — Потужність парової машини — шістсот кінських сил, середня швидкість — чотирнадцять вузлів. Інші два кораблі були ще більшими. Вантаж складався переважно із рейок для будівництва залізниці, що нині проводиться на Криті. Всі судна були досить міцними й мали чудові мореплавні якості. Навіть той страшенний шторм, під час якого загинула «Корнелія», не являв для них серйозної загрози. — Він ковтнув із склянки води з льодом. — Капітан Фогіацис командував «Корнелією» в день її загибелі, і лише йому одному з усього екіпажу вдалося залишитися живим. За його словами, судно під час бурі було атаковане невідомим морським чудовиськом, однак ані мій батько, ані мій дідусь не ймуть цьому віри. Вони впевнені, що Фогіацис, незважаючи на його бездоганну репутацію, того дня хильнув зайвого й посадив «Корнелію» на рифи. — Молодий чоловік співчутливо подивився на капітана. — Та я знаю Димитріуса Фогіациса з дитинства. Він інколи брав мене з собою в плавання. І вже кому-кому, а мені б він не брехав.

Гумбольдт деякий час задумливо розглядав обох відвідувачів, а потім підвівся й попрямував до стійки з картами.

— Перш ніж ми займемося чудовиськом, я хотів би точно знати, де сталася катастрофа.

Він вийняв згорнуту в трубку карту східної частини Середземного моря, повернувся до відвідувачів і розстебнув шкіряні ремінці, що стягували тугий рулон.

— Тут у нас острів Крит і прилеглі до нього морські регіони.

Він розгорнув карту на столі й провів рукою по лисчучому паперу, наклеєному на цупку тканину. Карта була доволі потерта — мабуть, нею досить часто користувалися. Оскару довелося нахилитися, щоб роздивитися сотні дрібних островів на блакитній гладіні. Здавалося, в карту хтось вистрілив із дробовика.

— Боже милий, та їх тут сила-силенна! — здивувався він. — Треба бути справжнім знавцем, щоб провести судно крізь таку кашу!

— Це архіпелаг Кіклади, — пояснив Нікомедес. — Плавання в цих водах до снаги лише досвідченим капітанам. Там скрізь розкидано небезпечні рифи та скелі. Багато які з них сховані під поверхнею моря, тож здаля їх зовсім не видно. Тут треба знати фарватер. А для тих, хто не знайомий із цим регіоном Середземномор'я, потрапити туди — все одно що в пекло. Та досвідчені мореплавці орієнтуються за положенням різноманітних тутешніх островів, як за найточнішою картою з позначенням небезпечних ділянок. До того ж, ці острови дуже відрізняються один від одного за формами рельєфу, й переплутати їх практично неможливо.

— А в темний час доби? — Гумбольдт швидким оком глянув на судновласника.

Нікомедес кивнув.

— Ясна річ, плавання ночами серед Кіклад суворо заборонено. Та необхідність термінової доставки вантажів почасти примушує продовжувати навігацію в темряві. З цим можуть упоратися лише найдосвідченіші керманічі. На більшості островів установлено маяки, вогні яких видно на великій відстані. І це хоч трохи знижує ступінь ризику.

— А де саме відбулася катастрофа?

Нікомедес жестом підкликав Фогіациса. Чоловік важко підвівся і зробив крок до столу. Тільки зараз Оскар помітив, що капітан пересувається досить повільно. Чи причиною тому була пережита аварія корабля, а чи вік та хвороби, сказати було важко. Ледве глянувши на карту, Фогіацис указав на невелику групу островів південніше Крита.

Гумбольдт спохмурнів.

— Санторіні?

Грек ствердно кивнув і вимовив кілька фраз грецькою мовою, із яких Оскар не зрозумів ані слова. Схоже, і Гумбольдт також. Обернувшись до Шарлотти, він попросив:

— Будь ласка, принеси сюди лінгафон! Ти знаєш, де він зберігається.

— У металевій шафці, у підвалі. Я миттю. — З цими словами дівчина вийшла.

— Лінгафон? — Нікомедес здивовано подивився на вченого.

— Я хотів би уникнути деяких проблем із розбіжностями в наших мовах, — відповів Гумбольдт. — Моя

грецька зовсім нікудишня, а я так хотів би почути про фактичний бік подій безпосередньо з вуст капітана. Ось побачите, я маю спеціальний апарат, який миттєво виконає переклад. Заждіть хвилику — зараз моя племінниця принесе його сюди.

Поки Шарлотта ходила по лінгафон, Еліза пригостила капітана ще однією чаркою горілки, а Оскар тим часом розглядав карту.

— Ці острови мають дивовижну форму, — зазначив він, ведучи пальцем уздовж берегової лінії острова Тіра. — Вони виглядають так, ніби в минулому були єдиним цілим.

— Правда твоя, — озвався Нікомедес. — Архіпелаг Санторіні колись являв собою єдиний і набагато більший, ніж нині, острів. Приблизно в 1600 році до нашої ери під час жахливого виверження вулкана він буквально розколовся навпіл. Дехто навіть вважає, що при цьому відбувся вибух надзвичайної сили, котрий і спричинив до цунамі, яке спустошило Східне Середземномор'я і, перш за все, південне узбережжя острова Крит. Це, очевидно, й стало причиною занепаду квітучої Мінойської цивілізації, що існувала від третього до середини другого тисячоліття до нашої ери.

Оскар одразу ж нашорошив вуха.

— Мінойська цивілізація? Це не та, за якої було зведено палац царя Міноса?

— О, та ви, молодий пане, справжній знавець старих міфів! — Нікомедес усміхнувся. — Палац і справді існував колись на Криті, збереглася навіть циклопічна

кладка його фундаменту. Велична споруда мала вражаючі розміри.

А Лабіринт? А Тесеї і Аріадна? А Мінотавр? Вони теж існували?

Нікомедес усміхнувся.

— Стосовно істоти, яка вважалася наполовину біком, наполовину людиною, я маю великі сумніви. Проте Лабіринт — реальність. Він розташований за тридцять кілометрів до південного заходу від Кносського палацу, в горах, поблизу від невеликого містечка. Це система печер завдовжки у два з половиною кілометри, що складається з безлічі ходів, які багаторазово перетинають один одного під химерними кутами, а почасти завершуються тавалами та глухими стінами. Там панує цілковита темрява, тож заблукати зовсім не важко.

Оскар опустився на диван. А він гадав собі, що історія з Тесеєм, царем Міносом і Аріадною — всього лише старовинна казка.

— Звідки тобі відомо про Мінос? — насмішкувато поцікавився Гумбольдт.

— «Міфи класичної давнини» Густава Шваба, — пробурмотів Оскар. — Я знайшов цю книгу тут, у вашій бібліотеці. Тільки мені не вдалося здолати її від початку й до кінця. Сподіваюся, ви не гніваєтесь на мене, що я її взяв?

Гумбольдт поторсав його по плечу.

— Якщо це поповнило твою класичну освіту, я аж ніяк не заперечую. Але дуже прошу тебе — поведься з Густавом Швабом акуратніше, це унікальне перше видання!

Оскар знітився, та, на щастя, повернулася Шарлотта, несучи перед собою невелику скриньку з розтрубом на передній панелі, масою кнопок і світних індикаторів. Це й був лінгафон — витвір ученого, що набагато випередив свій час.

Гумбольдт узяв прилад і попросив капітана накинути на ший шкіряний ремінь, з'єднаний зі скринькою. Потім надягнув на нього навушники й показав на розтруб, у який слід було говорити. Фогіацис виглядав спантеличено, та після того як Нікомедес розтлумачив йому, що апарат необхідний для перекладу з грецької, заспокоївся. Гумбольдт перевіряв, чи правильно розташовано прилад, і увімкнув його. Почувся неголосний свист. Капітан здригнувся.

— Не турбуйтеся, — м'яко промовив Гумбольдт. — Апарат потребує налаштування. Будь ласка, порахуйте від одного до десяти!

— Ена, дію, тріа... — почав підраховувати грецькою Фогіацис.

Гумбольдт поглянув на світні індикатори й кивнув.

— Чудово, — сказав він. — Тепер ми зможемо повною мірою зрозуміти один одного.

Брови капітана злетіли вгору.

— Це... це просто неймовірно, — почувся з лінгафона голос моряка. — Виявляється, я вас розумію, а ваш голос звучить так, нібито ви сидите просто в моїй голові. Ставросе, ти теж маєш це почути!

Він зняв навушники й простягнув молодому супутнику.

У Оскара здивування відвідувачів викликало усмішку. Він іще не забув, як сам уперше зіткнувся з лінгафоном. Тоді все, що відбувалося, здалося йому чаклуством.

— Неймовірно, — промовив Нікомедес, почувши, як у навушниках звучать німецькою слова капітана, який говорив грецькою. — Цей винахід на десять голів переважає фонограф уславленого американця Едісона. Чом би вам не представити його на Всесвітній виставці в Чикаго? Ви, безперечно, отримали б найвищу нагороду.

Гумбольдт відмахнувся:

— Нагороди мене найменше цікавлять. Достатньо й того, що прилад цілком справляється зі своїм завданням. Але тепер уже час повернутися до вашої історії, шановний капітане, розповідайте нам усе з найменшими подробицями — що трапилося з вами тієї страшної ночі, коли потонула «Корнелія»?

5

У цей самий час у Афінах

Будинок був розташований на пагорбі, над кварталами давнього міста. Напрочуд гарний, неначе палац, він був оточений розкішним садом квітучих апельсинових дерев і сповнений кипарисових пахощів. Прямо навпроти фасаду особняка, за якихось два кілометри, у безхмарне небо здіймалися мармурові колони Афінського акрополя. Ластівки і стрижі кружляли навколо храму Афін Паллади — Парфенона, сповнюючи повітря різкими криками. У відчинені вікна линув густий аромат троянд, здаля було чути передзвін церковних дзвонів, що закликали парафіян до храму.

Літній пан закрив фіранки й пошкунтильгав назад до письмового столу. Його голова, що сиділа на тонкій зморшкуватій, як у черепахи, шиї, здавалось, важила кілька центнерів. Ріденьке волосся, що оточувало чималу лисину, скидалося на лавровий вінок. Крекчучи, він опустився на стілець, вийняв із кишені ключ і відімкнув верхню шухляду стола. Всередині не було нічого, крім старого, пожмаканого і брудного листа. Його папір був поїдений часом, вологістю й морською сіллю, почерк того, хто писав, тремтів, чорнило розпливалося. Пан пробіг поглядом кілька рядків і стулив повіки.

За деякий час він розплющив очі й замкнув шухляду.

Клич його! — хрипко промовив він.

Слуга вклонився, потім відчинив двері й сказав чоловікові, який сидів у приймальні:

- Його превосходительство на вас чекає.

До затемненої кімнати зайшов дивний на вигляд чоловік. На ньому був крилатий капелюх, що був глибоко насунутий на чоло й затіняв очі. На вузькому сухорлявому обличчі різко виділявся гачкуватий ніс, що був схожим на яструбиний дзьоб. Відвідувач був високим, струнким і рухався з гнучкою грацією хижого звіра.

Зробивши кілька кроків, чоловік зупинився. Літній пан деякий час прискіпливо розглядав його. Чоловік цей явно був чужинцем в Афінах, та ніхто не міг би сказати, з якої країни він прибув і якої він національності. Дехто вважав його норвежцем, та чи справді він був родом із Норвегії, залишалося таємницею. Літній пан жестом відпустив слугу. Відвідувач дочекався, поки двері щільно зачиняться, й запитав:

— Отже, це ви викликали мене?

Його голос звучав, як шелест осіннього листа.

Літній пан скинув угору гостре підборіддя.

— Мені рекомендували вас як одного з найбільш досвідчених і надійних фахівців у вашому ремеслі. Як людину, яка виконує доручені їй справи з граничною точністю.

— Можливо, так воно і є.

— Дуже добре. Саме це мені й потрібно: максимальна конфіденційність і делікатність.

— Що ви хочете доручити мені?

— Необхідно декого прибрати з мого шляху.

— Про кого йдеться?

Літній пан кинув на стіл номер газети, розгорнутий на третій сторінці, й указав на ілюстрацію біля великої статті.

— Ось бачите цю людину? Я маю всі підстави думати, що вона здатна завдати мені великих неприємностей.

Норвежець зробив крок до столу і вдивився в газетне фото.

— Учений?

Літній пан закашлявся, ковтнув трохи води й акуратно втер губи серветкою.

— Він не просто кабінетний науковець, а дослідник, винахідник і мандрівник, що об'їздив увесь світ. Віднедавна він почав пропонувати різним фірмам свої послуги у розв'язанні... е-е-е... ну, скажімо, незвичайних проблем. Таких, із якими жоден інший фахівець не здатен упоратися. Щойно ця людина отримала замовлення розслідувати одну справу. І якщо він досягне успіху, то це створить величезні труднощі для мене та моїх компаньйонів. Тому він має зникнути, і якомога швидше.

Норвежець схилився над газетою, вийняв збільшувальне скло й ретельно вивчив зображення.

— Карл Фрідріх фон Гумбольдт... — замислено промовив він, і одразу ж додав: — Я гадаю, він не з тих людей, яких легко позбавити життя.

— Саме тому я і звернувся до вас, — перервав його літній пан. — Я зібрав інформацію про цього Гумбольдта. Він і справді є живою легендою — майстер бойових мистецтв і любитель пригод. Він постійно утримує при собі цілий арсенал звичайної та незвичайної зброї. Подейкують, що він навіть має літальний апарат.

— Досить цікаво, що й казати, — зауважив чужоземець. — То ви хочете, щоб я вирушив до Німеччини?

— Ні. — Літній пан знову закашлявся, і цього разу нанад кашлю виявився більш тривалим і стомливим. — Ми маємо підстави вважати, що найближчим часом він прибуде до Афін. Найімовірніше, за два-три дні. Все, що від вас вимагається, — бути насторожі, а по прибутті негайно знищити вченого. Дуже важливо, щоб усе це сталося без свідків і зайвого галасу в пресі. Найкраще, якби смерть Гумбольдта мала вигляд банального нещасного випадку.

— Ну звісно. Нещасні випадки — наша спеціалізація. — Норвежець випростався. — Проте існує ще одна обставина, про яку вам потрібно знати.

Літній пан здійняв брову.

— Яка саме?

— Можливо, ви чули, що я належу до ордену асасинів. Їх уважають усього лише спритними та підступними виконавцями убивств на замовлення. Та насправді це прадавній орден, який у суворій таємності існує протягом багатьох століть, а його члени мають додержуватися особливого кодексу честі. Отже: якщо

хтось замовляє нам убивство, то надалі він уже не зможе змінити свого рішення.

— Це мені відомо.

— Я хочу тільки одного: щоб ви іще раз подумали про можливі наслідки, перш ніж я прийму ваше замовлення. Ви не зможете відкликати його, навіть якщо витрати перевершать ваші фінансові можливості або в ході операції ви передумаєте. А ми не зможемо вам гарантувати, що під час виконання замовлення не виникнуть якісь додаткові втрати.

— Додаткові втрати? Що ви маєте на увазі?

— Шкоду, що може бути завдана іншим людям або предметам. Ми не зупиняємося ні перед чим, щоб виключити найменшу можливість того, що сліди або речові докази приведуть слідство до вас.

Літній пан помовчав, розмірковуючи. В тому, про що говорив Норвежець, було приховано якусь незрозумілу загрозу. З іншого боку, що такого надзвичайного могло трапитися? Гумбольдт знайде в Афінах швидку смерть, і ніхто ніколи не дізнається про те, що з ним сталося насправді. А небезпека, що походила від нього, зростала день у день.

— Я згоден, — заявив літній пан. — Робіть свою справу. Швидко та, якщо це можливо, безболісно. Коли все завершиться, негайно повідомте мене про все.

Норвежець уклонився.

— Як накажете, добродію, — сказав він. — А зараз, гадаю, саме час поговорити про мою винагороду.

— *М*ак ви беретеся за це? — поцікавився Оскар, коли обидва греки покинули будинок ученого.

Замість відповіді Гумбольдт указав на стільці, що були розставлені круг столу в бібліотеці.

— Сідайте, будь ласка, друзі.

Оскар скося глянув на купу карт, довідників і рукописів, якими було завалено стіл. Коли вони повсідалися, вчений поволі протер окуляри й посміхнувся.

— Любі мої! — доволі урочисто почав він. — Наша остання експедиція завершилася всього кілька місяців тому, а я все ще коливаюся: чи маю я право знову піддавати вас ризику й примушувати долати найнеможливіші перепони й небезпеки. Я дійшов висновку, що ми просто зобов'язані взятися до цієї справи. І не лише тому, що вона дуже захоплива сама по собі. Замовлення, що його зробили мені ці двоє греків, видається мені чудовим стартом для нашого маленького заміру. Подорож, яку нам належить здійснити, не являє собою ніякої особливої складності, та й можливі небезпеки не такі вже й великі.

Оскар насупився.

— Невеликі? Але ж цей капітан без угаву розповідав про якесь дивне морське чудовисько! Про величезні щупальці, які, наче тріску, затягли корабель у морські

глибини. Я не знаю, як там усе є насправді, але звучить це доволі загрозливо.

Шарлотта коротко хихикнула.

— І що ж, ти насправді віриш у подібні нісенітниці?

— А ти хіба ні?

— Мій любий Оскар, я не хочу сказати нічого поганого про твої улюблені пригодницькі романи, але треба залишатися реалістом. Морське чудовисько — це не що інше, як небилиця. Ймовірність того, що таке створіння існує насправді, так само жалюгідно мала, як і можливість у найближчі сто років злетіти на Місяць!

Шарлотта знову насмішкувато усміхнулася й відкинула з лоба непокірне пасмо білявого волосся.

— А велетенські комахи в Перуанському високогір'ї? Тобі не здається, що шанси на те, що ми зіштовхнемося там із такими створіннями, були ще меншими? І скажу тобі ще дещо: по-перше, книги про пригоди й фантастичні романи — це зовсім різні речі. А по-друге — я не маю ані найменшого бажання, ще не оговтавшись до пуття, вирушити просто в лапи до чергового монстра.

Шарлотта зневажливо фиркнула. Здавалося, що їхню суперечку вже скінчено, аж раптом дівчині щось спало на думку. Вона лукаво примружилася й запитала:

— А може вся справа в тому, що ти просто злякався?

— Я? Злякався? Що за дурня!..

— Принаймні, дуже схоже на це. — Шарлотта поставила руки в боки. — Давай-но подивимося на факти. Капітан полюбляє хильнути зайвого. Того штормового вечора він, швидше за все, був напідпитку й через

власну необережність кинув судно на рифи. І люди, і пароплав загинули, тож зараз він намагається уникнути відповідальності, вигадуючи неіснуюче морське страховисько. Як на мене, то цей випадок — скоріше шривід для розгляду грецької комісії з торгового судноплавства.

Якщо все виглядало так, як ти кажеш, то все на світі можна було б пояснити на пальцях, — пробурчав Оскар. — Яка нудота! І що це за світ!

Гумбольдт примирливо скинув руки вгору.

— Стоп, стоп! Перш ніж ви почнете чубитися між собою, я теж хотів би дещо сказати. Ти, Шарлотто, швидше за все, маєш рацію. Можливо, що капітан був п'яним і не існує ніякого морського чудовиська. Та ми не можемо пройти повз той факт, що причиною катастрофи може слугувати й щось інше. Торнадо, електричні феномени, незвичайні аномалії морських течій. — Гумбольдт нахилився вперед, спершись на стіл. — Проте я маю й інші причини прийняти це замовлення. Як вам відомо, я хочу найближчим часом удосконалити свій повітряний корабель. Лабораторія потребує термінового ремонту, й нам необхідно придбати нове обладнання. Все це чимало коштує. Пан Нікомедес запропонував мені за імовірне пояснення всіх обставин того, що трапилося з «Корнелією» та іншими суднами, значну суму. Якщо нам вдасться з'ясувати, що ж насправді сталося 19 травня нинішнього року, ми зробимося набагато заможнішими людьми. Ця справа разом із патентом на конструкцію повітряного ко-

рабля, котрий я продав графу фон Цеппеліну, поповнить нашу касу. На ці гроші ми зможемо жити з комфортом і продовжувати наші дослідження. Не кажучи вже про репутацію, яку принесе нашій маленькій фірмі виконання такого доручення. — Учений хитро підморгнув молодим людям. — І якщо ви запитаєте мене, як я оцінюю ризик у цій справі, то я назву його припустимим. У принципі, я можу зайнятися нею і сам, але про всяк випадок я поставлю вам одне-єдине запитання: ви готові приєднатися до мене в цій подорожі чи залишаєтеся вдома?

— Залишаємося... де? — Шарлотта здивовано схрестила руки на грудях. — Звісно ж, ми їдемо. Правда, Оскар?

Оскар глибоко зітхнув. Великого бажання вирушити в подорож він не відчував, проте і вважатися боягузом було соромно.

— Авжеж, — буркнув він.

— От і чудово! — Гумбольдт жваво потер руки. — Тоді ми зможемо одразу ж перейти до наступного пункту. Я перевірів інформацію про судновласника і з'ясував, що він цілком платоспроможний. Родина Нікомедесів вважається однією з найбагатших та найвпливовіших у Греції. Їй належать не лише торгові кораблі, але й цілий флот рибальських суден, а також пов'язані з цим промислом підприємства — консервні заводи, складські приміщення, підприємства з транспортування, велика торговельна мережа. — Гумбольдт зітхнув. — Так, а це ж майбутнє, дорогенькі:

консервована риба на столі будь-якої миті — це не лбицю. А також молюски й навіть водорості.

Шарлотта гидливо скривила ніс. Оскар же, навпаки, нічого не мав проти рибних консервів. Коли ти голодний, усе здається надзвичайно смачним, хоча б навіть якась невідома морська істота. Аби в банці та олією залита.

— Завтра ми витягнемо на світ Божий «Пачакутек», який сховано у шкерті в Шпандау, — вів далі учений. — Наш корабель, мабуть, уже скучив за вітром і хмарами. Наша найперша мета — Афіни. — Він указав точку на карті. — За словами Нікомедеса, інші судноплавні компанії так само останнім часом зазнають втрат. Загальна кількість кораблів, які потонули або раптово зникли, досягла дюжини. Існує й іще одна дивна обставина: серед них немає жодного з дерев'яним корпусом — тільки металеві судна. Повідомлення про зникнення надійшли з островів Мілос, Іос і Анафі, розташованих у Критському морі, що належать до Кікладського архіпелагу. Тому вихідним пунктом нашого розслідування стане комісія з судноплавства в Афінах.

— А як же морське чудовисько? — запитав Оскар. — Може, все ж таки варто спробувати з'ясувати, чи не бачив хтось і раніше таку саму страхітливу істоту в цих водах?

— Непогана ідея, — схвалив Гумбольдт. — На щастя, в Афінах розташовано найбільший у Середземномор'ї інститут морської біології. І хоча шанси дізнатися щось нове про морських монстрів досить примарні, саме туди ми й вирушимо після комісії з судноплавства.

— А чому б нам не поїхати залізницею? — поцікавилася Шарлотта. — Ми могли б зробити це разом із нашими гостями з Греції й дорогою отримати від них найповнішу інформацію. Можливо, капітан пригадає ще якісь цікаві для нас подробиці пригоди?

— Я був би не проти, але існує причина, через яку я вважаю за краще подорожувати повітрям.

— Цікаво, яка саме?

— Мені здається, що нам слід прибути до Афін раніше за наших роботодавців. Під час нашої бесіди Нікомедес сказав дещо таке, що примусило мене насторожитися. Він заявив, що наше розслідування може далеко не завжди мати підтримку. Що конкретно він мав на увазі, я так і не зміг від нього добитися, але й того, що було сказано, цілком достатньо, щоб потроїти пильність. — Гумбольдт з усією серйозністю поглянув на співрозмовників. — Не виключено, що за нашими замовниками стежать. І було б зовсім непогано, якби ми впоралися зі своїми справами в Афінах до того, як Нікомедес і Фогіацис туди повернуться. — Він поставив указівний палець на карту, ніби позначаючи початок маршруту. — Щоб залишитися непоміченими, нам доведеться летіти вночі та над малонаселеними місцями. Спочатку ми перетнемо Альпи, потім спустимося до італійського Трієста, потім перелетимо Адріатику та гірські райони Пелопоннесу. — Його палець описав довгу дугу над морем. — Далі — кидок через Коринфську затоку, в результаті чого ми зможемо без зайвого галасу приземлитися

буквально за кілька кілометрів від Афін. Я знаю одну місцинку серед пагорбів: Хаїдарі — це маленьке місто, розташоване неподалік від грецької столиці. Там є усамітнена долина, в якій ніхто не зможе виявити наш повітряний корабель. У Хаїдарі ми винайmemo коней і вирушимо до Афін звичайною дорогою. Це просто чудове містечко, ось побачите, воно вам неодмінно сподобається.

Еліза скептично глянула на Гумбольдта.

— А ти не боїшся, що хтось наштовхнеться на «Пачакутек» і відлетить на ньому?

— Я добре знаю цю місцину й у минулому бував там неодноразово, — заперечив учений. — Там зовсім нікого немає. Та на той випадок, якщо якийсь пастух випадково забреде туди, я оснастив наш корабель деякими технічними новинками, які миттєво примусять тікати будь-кого. Відтак нема про що хвилюватися.

Відповідь ученого не переконала Оскара. Життя на берлінській околиці навчило його одному немудрящому правилу: якщо в будь-якій справі може трапитися якийсь негаразд, то найчастіше він таки трапляється. Ця проста істина вже неодноразово рятувала йому життя. Проте зараз він не наважувався навіть думати про те, що це може означати в подібних обставинах.

— Запитання є? Немає? От і чудово. — Гумбольдт задоволено сплеснув у долоні. — Тоді вважатимемо, що обговорення закінчено. Завтра зранку — рушаймо.

І зізнаюся вам — не можу дочекатися, коли знову опи-
нюся в Греції. Ці мальовничі пагорби, сухі гірські
схили, виноградники, кипариси, чудове червоне
вино... — він несподівано усміхнувся Елізі. Залиша-
ється лише покінчити зі справами. Елізо, ти, як завжди,
потурбуйся про харчі, я зберу обладнання, а ви обидва
йдіть на горище і спускайте вниз валізи. Та поквап-
теся — часу обмаль!

Була вже четверта година по обіді. Оскар і Шарлотта стояли перед входом на горище будинку Гумбольдта. Точніше кажучи, під ним. Розташовувалося воно неподалік від кімнати, яку займала дівчина, та Оскар досі ніколи його не помічав — так добре було замасковано вхід. Нагору можна було потрапити лише крізь стельовий люк за допомогою висувної дерев'яної драбини.

— Ну, ось ми й прийшли, — сказала Шарлотта. — Ти можеш потримати лампу?

Вона зняла зі стіни жердину з металевим гаком на кінці, підчепила нею металеве кільце на кришці люка й потягнула за нього. Згори висунулася драбина, яку було закріплено на пружинах, і Шарлотта одразу ж зафіксувала її з допомогою застібки на підлозі.

— Не забудь Вілму!

Пташка гордовито сиділа в зачиненому кошику й нетерпляче поглядала на обох молодих людей. Ківі недвозначно дала зрозуміти, що також хоче взяти участь у їхній подорожі. Та, оскільки вона сама не могла підійматися сходами, довелося посадити її в кошик.

— Ти вже бувала тут? — запитав Оскар, повертаючи дівчині лампу й приймаючи в неї кошик.

— Дуже давно, — відповіла Шарлотта, вилазячи нагору. — Вперше я тут побувала, коли мені не було ще й п'яти років. Мої батьки взяли мене з собою до дядечка — це був звичайний недільний візит. Я страшенно нудилася, й тоді Гумбольдт узяв мене за руку й привів сюди. Відтоді цей будинок мене просто зачарував. Та що там казати — ти й сам усе побачиш!

Опинившись на горищі, Шарлотта захопнула за собою люк. Оскар одразу ж випустив Вілму з кошика. Ківі вирушила оглядати найвіддаленіші куточки приміщення. Оскар здивовано оглядався — перед ним було зовсім не запопашене пилом і затягнуте павутинням горище, яке він очікував побачити. Це приміщення досягало п'яти метрів завширшки й простягалось метрів на двадцять. Усе воно було заповнене стелажми, де на полицях зберігалася незчисленна кількість препаратів і експонатів. Під скатами даху праворуч і ліворуч містилися засклені вітрини зі скам'янілостями, зразками мінералів, кристалами, опудалами дивних тварин, тотемами, дерев'яними масками, кам'яними й теракотовими статуетками, дерев'яним начинням і музичними інструментами. Сонячне світло — тепле та золотаве — проникало сюди крізь широке мансардне вікно, з якого відкривалася чудова панорама парків і скверів, що були розташовані навколо озера Плетцензеє.

Шарлотта погасила лампу.

— Ну, ти не розчарований?

— Та що ти! — вигукнув Оскар. — А я ж думав, що тут просто-напросто комірчина зі старим мотлохом.

— Погано ж ти знаєш свого хазяїна, — заперечила дівчина. — У Гумбольдта нічого не буває «просто-напросто». Я не знаю жодної людини, котра б так педантично підтримувала порядок в усьому. Порівняно з дядечком, мене можна вважати страшенною нечунарою. Ти лише поглянь на ці експонати — все ретельно розсортоване, описане й розміщене відповідно до приналежності до країн і народів. — Вона взяла з полиці дерев'яну маску і притулила до обличчя. — Це маска чаклуна племені маконде з Південно-Східної Африки. Її використовували в ритуалах, що забезпечували родючість ланів і успішне полювання.

Шарлотта повернула маску на місце і зняла з сусідньої полиці якусь вигнуту дерев'яну штукенцію, яка на вигляд здавалася порожньою. Довгий проріз перетинав дивний предмет на всю його довжину.

— Це тамтам, дерев'яний барабан. Послухай-но!

Вона злегка вдарила тонкою паличкою по дереву. Почувся мелодійний звук.

— Хм... — Оскар задумливо насупився. Тут було страшенно цікаво, проте їм слід було виконати доручення. — А де ж валізи? — запитав він. — Щось я їх тут не бачу.

Шарлотта скоса поглянула на нього.

— Я тобі ніколи не казала, що ти — найнетерплячіша людина з усіх, кого я знаю?

— Казала, звісно. — Оскар усміхнувся. — І все ж, де вони?

На губах дівчини з'явилася загадкова посмішка.

— Перш ніж ми займемося валізами, я хотіла б дещо зробити. Еліза стверджує, що десь тут стоїть скриня, до якої ми неодмінно маємо зазирнути. Там зберігається кілька предметів, що являють для нас неабияку цінність. Ось цей ключ, напевне, підійде до неї.

Вона витягла з кишені потьмянілий від старості мідний ключ із вигадливою борідкою.

Скриня — це вже звучало інтригуючо. Оскар почав обдивлятися навколо себе, намагаючись виявити щось схоже. Нарешті він промовив:

— Мені здається, я щось бачу в кінці проходу між стелажми. Там темно, та начебто стоїть якась здоровезна штука. Нумо, сходимо туди й самі побачимо.

Молодим людям довелося перетнути все горище з одного кінця до іншого. Аж ось обоє стоять перед старовинною, обкутою залізними смугами скринєю на кшталт тих, які раз у раз зустрічаються у книгах про піратів і сховані скарби. Самого лише вигляду цієї скрині було достатньо, щоб Оскар повірив, що в ній міститься якась таємниця.

— Гадаю, це вона і є. Ану ж бо, спробуємо її відчинити.

Шарлотта вставила ключ у проріз замка і, доклавши неабияких зусиль, таки повернула його. Замок дзвінко клацнув, і кришка скрині злегка здригнулася.

— Ну, і що тут у нас?

Хвилюючись, вони удвох відкинули важелезну кришку, і перед їхніми очима постав вміст скрині.

Вона була по вінця заповнена театральним реквізитом. Парасольками, віялами, бутафорськими предметами з пап'є-маше та сценічними костюмами. Тут також знайшлися згорнуті в тугий рулон плакати й товста пачка театральних квитків. Оскар розгорнув один із плакатів.

— «Летюча миша», — прочитав він, нічого не розуміючи. — Оперета Йоганна Штрауса. Труппа Віденського музичного театру. Керівник та імпресаріо — Максиміліан Штайнер.

— Поглянь, тут є й інші. «Пансіонат» Франца фон Зуппе. А ось «Індиго й сорок розбійників»...

Шарлотта піднесла ближче до світла пожовклу фотографію. На ній було зображено чорняву жінку із загадковою посмішкою. Вона стояла на фоні декорації, що зображувала парк із храмами та вигадливими альтанками. Жінка була вбрана в шаровари зі світлої легкої тканини й туфлі із загнутими догори вузькими носами. Її чорне, як воронове крило, довге волосся було начесане назад і по-арабськи переплетене безліччю стрічечок — як у танцівниць із «Тисячі й однієї ночі».

— Тереза фон Гепп, — прочитала Шарлотта на звороті знімку. — На пам'ять про прем'єру оперети «Індиго й сорок розбійників».

— На інших плакатах також є це ім'я, — зауважив Оскар. — Мабуть, Гумбольдт колись дуже кохав цю актрису.

— Красива жінка, — промовила Шарлотта. — Можливо, в мого дядечка був із нею роман. — Вона усміхнулася. — Як ти гадаєш, чи варто запитати в нього про це?

— Я б краще не питаю, — похитав головою Оскар. — Він завжди сердиться, коли пхають носа в його особисте життя.

— Мабуть, ти маєш слухність, — погодилась Шарлотта. — Однак лише цією давньою закоханістю можна пояснити присутність тут цієї скрині. Адже в самого Гумбольдта немає нічого спільного ні з театром, ні з живописом, ні з музикою.

— Всі плакати й фотографії досить давні, — замислено пробурмотів Оскар. — Ти не знаєш, чи твоєму дядечкові не доводилося колись жити у Відні?

Шарлотта знизала плечима.

— Він багато подорожував, проте у нашій сім'ї про це не любили говорити. Між моєю мамою та її братом і досі доволі натягнуті стосунки.

— Чому?

— Я гадаю, через те, що він вирушив подорожувати замість того, щоб приводити до ладу родинні справи. Мама весь час звинувачує його в тому, що він залишив її та бабусю напризволяще. Коли дядько повернувся зі своєї довготривалої подорожі, бабуся давно померла — це сталося в 1882 році, під час епідемії сухот, а в мамі вже було власне життя.

— Он як?

Оскару було зовсім не до душі порпатися в минулому Гумбольдта. Тим більше, що воно аж ніяк не стосується його самого. Зараз йому хотілося лише одного: якнайшвидше знайти ці бісові валізи, спустити їх униз і забратися геть із горища.

— Я не бачу тут нічого цікавого, — нарешті заявив він. — Ти впевнена, що Еліза мала на увазі саме цю скриню?

— А хіба тут є якась іще? Та й ключ підходить до замка. Давай-но уважніше пошукаємо!

Вона почала витягати зі скрині реквізит і пропахлі пилом строкаті ганчірки, складаючи їх на підлозі. Минуло чимало часу, перш ніж скриня остаточно спорожніла. Коли завидніло дно, Шарлотта розчаровано розвела руками. Там більше нічого не було — тільки старі дошки.

Оскар постукав кісточками пальців по стемнілій від часу деревині.

— Дивно, — пробурмотів він.

— Що ти маєш на увазі?

— Хотів би я зрозуміти...

Він відійшов убік, присів і уважно подивився на скриню.

— Що ти там видивляєшся?

— Ось поглянь: денце надто товсте. Я гадаю, що тут має бути потаємне відділення.

Шарлотта приблизно виміряла висоту скрині зсередини та ззовні. Різниця склала понад десять сантиметрів.

— Мабуть, ти маєш рацію, — погодилася вона. — Тут подвійне дно. Десь усередині має бути потаємний важіль або кнопка.

Вони взялися до пошуків, як раптом із боку люка, крізь який вони вилізли на горище, почувлися стукіт і скреготіння.

— Гей! Чи є там хтось?

То був голос Гумбольдта!

Юнак і дівчина обмінялися переляканими поглядами.

— Мерщій усе на місце! — шепнула Шарлотта.

Вони поспіхом запхали все, що лежало на підлозі, назад у скриню й повернули на місце кришку. І саме вчасно, бо тієї ж миті клямка люка відсунулася, стулка відчинилася і в прорізі завидніла голова ученого.

— Ну, нарешті! — невдоволено скрикнув він. — А я всюди шукаю вас обох!

Однак, знайшовши Оскара й Шарлотту на долівці біля скрині, він підозріло примружився й запитав:

— Що ви тут робили? Я послав вас за валізами, а ви зникли мало не на цілу годину!

— Я показувала Оскару твою колекцію, — збрехала Шарлотта.

Від хвилювання та ніяковості на її щоках спалахнули яскраво-червоні плями.

— Мені хотілося, щоб він поглянув на ритуальні маски й тамтам. Ну, той, із Танзанії.

— Що ж, — кивнув учений, хоча погляд його все ще залишався недовірливим. — Сподіваюся, ви нічого не переплутали, й усе залишилося на своїх місцях?

— Ну як ти міг таке вигадати! — Шарлотта підвелася, витрушуючи спідницю від пилу. — Адже ти чудово знаєш, як я ставлюся до твоїх експонатів.

— Гм-м. Ну, припустимо. А тепер — покваптеся. До десятої вечора всі збори мають бути завершені. Валізи складено у правому кутку під брезентом. Хапайте їх — і мерщій униз!

Афіни, три дні по тому

Над центральною частиною Афін стояла гнітюча спека. Прапори на флагштоках перед Політехнікумом мляво звисали вниз — не відчувалося жодного подиху вітерця. Повітря тремтіло над бруківкою, як над розжареною сковорідкою. Навіть голуби, які зазвичай зграями зліталися на майдан між Політехнікумом і Національним археологічним музеєм, ховалися в затінку, очікуючи вечірньої прохолоди.

У приміщеннях факультету навігації та морської техніки було набагато прохолодніше. Товсті стіни мали здатність поступово накопичувати тепло й повільно віддавати його. Тому тут не доводилося мерзнути, якщо була потреба попрацювати вночі, а вдень, коли сонце перетворювало Афіни на пекельну піч, тут панувала прохолода.

Професор Хрїстос Папастратос, декан факультету, займався підготовкою матеріалів до завтрашніх лекцій, коли у двері його кабінету постукали.

— Заходьте! — озвався він.

У прорізі дверей завидніла скуйовджена голова його молодого секретаря.

— А, це ти, Грегоріос, — кивнув професор. — Що сталося? Адже ти знаєш, що я готуюся до лекцій, мені треба повністю зосередитися.

— У коридорі чекають відвідувачі, котрі неодмінно хочуть побесідувати з вами!

— Їм слід попередньо записатися на прийом. Мої прийомні години — по понеділках і середах від сімнадцятої нуль-нуль.

— Проте вони наполягають, посилаючись на те, що в них невідкладна справа. Вони також стверджують, що мають серйозні рекомендації і що ви обов'язково вислухаєте їх, коли дізнаєтеся, про що йдеться.

Професор зітхнув.

— Невже ніхто вже не домовляється про зустрічі за часно, як це було раніше? — Він роздратовано провів рукою по волоссю. — Що то за часи? Усі навколо кудись поспішають... Усе має відбуватися швидко, дуже швидко й іще швидше... В такій метушні немає нічого доброго... І що ж це за люди?

— Я гадаю, це німці, — відповів Грегоріос. — У них доволі дивний акцент. Та й самі вони більш ніж дивні.

— Німці? Вони сказали, що їм тут потрібно?

Секретар заперечно похитав головою.

Христос Папастратос відсунув стілець і підвівся.

— Добре. Максимум півгодини. Впусти їх!

Він захопнув теку з матеріалами й поставив її на полицю. А коли обернувся до столу, в кабінет уже заходив високий на зріст пан у довгому сюртуку та циліндрі. У руці він тримав чорний ціпок із руків'ям у формі позолоченої лев'ячої голови.

Відвідувача супроводжували темношкіра жінка і двоє зовсім юних людей — дівчина, вбрана в еле-

гантну блакитну сукню, і юнак у твідових штанях, білій сорочці та кепі. В ногах у них крутилася — професору Папастратосу довелося вдягнути окуляри, оскільки він не повірив власним очам, — справжня новозеландська ківі. Гострі кігтики рідкісного створіння виразно поклацували по мармурових плитах підлоги.

Шанований декан аж рота роззявив від здивування. Секретар назвав цих людей «дивними», і в цьому не було ані найменшого перебільшення.

— Професор Папастратос? — промовив високий пан, розкидаючи руки, немовби для дружніх обіймів. — Ви просто не уявляєте, який я радий, що познайомився з вами! Мені рекомендували вас із найкращого боку. Я б навіть сказав, що ви — наша остання надія...

Відвідувач трохи недоладно розмовляв грецькою, та, незважаючи на акцент, зрозуміти його було нескладно. До того ж, він, безперечно, належав до кола освічених людей.

— Звучить інтригуючо, — перервавши власні роздуми, зауважив Папастратос. — Чи можу бути чимось корисний?

— Спершу дозвольте представитися. Мене звати Гумбольдт. Карл Фрідріх фон Гумбольдт. А це мої супутники: Еліза Моліна, Шарлотта Ритмюллер і Оскар Вегенер.

Професор скинув угору брови.

— Ви носите прізвище Гумбольдт? Таке ж саме, як і відомий натураліст?

— Александр фон Гумбольдт був моїм батьком, — підтвердив пан.

— Неймовірно, — похитав головою декан. Навряд чи цей відвідувач і справді був нащадком відомого натураліста, але тепер Папастратосу вже кортіло дізнатися, що саме привело його сюди.

— Вважатиму за честь вітати вас у стінах мого факультету. Сподіваюся, ви теж дослідник природи?

— До найостаннішого часу я належав до середовища вчених мужів, проте нещодавно покинув Берлінський університет, щоб випробувати себе в галузі підприємництва. Віднині я, якщо можна так сказати, — незалежний дослідник надзвичайних феноменів на замовлення приватних осіб. І до Афін мене привела саме така місія. Вам про щось говорить ім'я Ставрос Нікомедес?

— Ну, звісно, — відповів Папастратос. — Будь-який грек знає це ім'я. Це одна з найстаріших і найшанованіших родин судновласників. Ставрос, якщо не помилюся, — молодший компаньйон свого батька.

— Саме так він і відрекомендувався, звернувшись до мене. Йдеться про зникнення торговельних суден.

Лише тепер Папастратос почав розуміти, звідки вітер. Він чув, але не йняв віри всім цим історіям про морських чудовиськ і жахливі катастрофи. А тепер і цей Гумбольдт приходить до нього з цими дурними вигадками.

— Ви щось чули про це?

— Ще б пак, — зітхнувши, відповів декан. — У барах і шинках тільки й розмов, що про ці жахіття. Та все

це пусте, небилиці, запевняю вас. Навіть не знаю, як вам допомогти. Можливо, вам варто звернутися до комісії з судноплавства при уряді?

Гумбольдт у свою чергу зітхнув.

— Ми вже там побували. А заодно й в Інституті морської біології при університеті. Складається враження, що ми ходимо по колу. Всі, кому це не байдуже, виходять із того, що аварії з кораблями стаються з найбанальніших причин. Вертикальні течії, небезпечні вири, шквали, пиятика капітанів — перелік можна продовжувати скільки завгодно. Зізнаюся, що дотримуюся тієї ж самої думки, та перш ніж зробити остаточний висновок, я хотів би проаналізувати всі наявні факти. А вони досить неоднозначні. Існує одна обставина, котра примушує мене насторожитися. Близько десяти років тому щось подібне вже відбувалося. Я маю на увазі катастрофу, яка була на диво схожою на ті, що відбуваються в наші дні, а її обставини й досі залишаються нез'ясованими. Чи доводилося вам щось чути про це?

Папастратос опустил голову і склав руки на грудях, не зронивши й слова.

— Прошу вас, пане декан! Можливо, ви чули про такого собі Ліваноса? Мені казали, що коли я хочу хоча б щось дізнатися про нього, то мені слід звертатися саме до вас.

Професор скинув очі на відвідувача.

— Ліванос... — промовив він. — Давно вже я не чув цього імені. Дуже давно...

У погляді Гумбольдта спалахнула надія.

— Тоді ви, напевне, могли б розповісти нам про нього?

Папастратос знову поринув у мовчання. У нього ж насправді було роботи через край, проте згадування про Ліваноса розбурхало в ньому давні спогади.

Грохи поколивавшись, він підвівся з-за столу.

— Прошу мене вибачити. Я скоро повернуся.

Покинувши кабінет, він покликав секретаря і звернувся до нього.

- Грегоріусе, я хочу, щоб ти скасував усі зустрічі, що призначені на сьогодні. Нехай мені більше ніхто не наважає.

- Але ж ваша зустріч із ректором по обіді!

— Я цілком ясно сказав — усі зустрічі. Приготуй нам чай і печиво і поквапся, будь ласка.

Секретар пішов виконувати суворі розпорядження, а професор повернувся до несподіваних відвідувачів.

Гумбольдт тим часом вийняв із кофру невелику сіру скриньку і встановив її на столі декана. Помітивши її, Папастратос зупинився, ледве переступивши поріг кабінету.

А це що, з вашого дозволу?

Прилад, що здійснює переклад, — пояснив Гумбольдт. — Він значно полегшить нам спілкування і подбає про те, щоб нас ніхто не підслухав. Хочете випробувати його дію?

Оскар стежив за бесідою учених мужів із напруженою увагою. Професор Папастратос виявився елегантним, чудово вдягненим паном років п'ятдесяти, з маленькою борідкою-еспаньйолкою і в пенсне. Його сиве волосся було акуратно зачесане, а проділ проведено, як під лінійку.

Із першого погляду Папастратос викликав довіру. Натомість його секретар — кудлатий молодий чоловік із очима, що палали від цікавості, — навряд чи міг на це претендувати. Зайшовши до кабінету з чайною тацею та вазочкою печива з листового тіста, він так і залишився стовбичити в дверях. Схоже, він би багато віддав за те, щоб дізнатися, про що саме тут мовиться, та професор владним жестом наказав секретарю вийти.

Коли молодий чоловік зник у приймальні, професор підвівся й задумливо пройшовся по кабінету.

— Отже, вам потрібні відомості про Ліваноса? — почав він. — Ну що ж, скажу без перебільшень: ніхто й ніколи не був до нього ближчим, ніж я. І це незважаючи на те, що ми були зовсім різними людьми — різними, як день і ніч. Ліванос був набагато молодшим за мене, проте вже в ранній юності точно знав, чого хоче добитися. Він був — не побоюся цього слова — одним із найбільших геніїв нашого часу. Людиною, досяг-

нення якої весь час оскаржували й не визнавали. Та все, що він говорив, робив і думав, було сповнене ясності, глибокої мудрості та зрілості, які можна зустріти лише у дорослих мужів.

Професор зробив крок до книжкових стелажів і відшукав серед інших праць важкий фоліант у шкіряній обкладинці. На палітурці було зображено якір і шестірню. Папастратос поправив пенсне і почав неквапливо гортати книгу. Незабаром він виявив те, що шукав.

— Ось, погляньте. Це Александр Ліванос.

Оскар витягнув шию. На гравюрі був зображений чоловік років тридцяти. Правильне обличчя з тонким носом і повними губами одразу ж викликало симпатію. Художнику вдалося передати жваву цікавість та ентузіазм, що світилися в очах цієї людини.

— Ліванос виріс у бідній родині, він був молодшим сином, — сказав професор. — Його батько і брат працювали на верфі в порту Пірей. Вони тяжко трудилися з ранку й до ночі, щоб хоч якось прогодувати сім'ю. Александру, який дуже рано виявив великі здібності до навчання, судилася інша доля. Він відвідував школу, а потім — Політехнікум, де ми з ним і познайомилися. І хоча на ту пору я був усього лише звичайним студентом, та зумів зрозуміти фантастичну сміливість і новизну його проектів і переконав друга показати їх професорам.

— А про які проекти йдеться? — поцікавився Гумбольдт.

— У першу чергу, про будівництво верфей. Повністю автоматизованих, із високим рівнем технічної оснащеності, що дають змогу ремонтувати й будувати судна з мінімальним використанням праці робітників. Ліванос пропонував нечувані технічні рішення, що були здатні раз і назавжди покінчити з нелюдськими умовами праці, з якими він був знайомий з дитинства.

— Верфі... — замислено промовив Гумбольдт. — Дуже цікаво...

Він спохмурнів і зробив кілька позначок у своєму блокноті.

— Тим не менше, пропозиції Ліваноса були відхилені факультетом, — вів далі Папастратос. — Їх вважали химерами, фантазіями мрійливого юнака. Незважаючи на те що ці проекти були найграндіознішими з тих, які мені колись доводилося бачити.

— І що сталося потім?

— Ліванос незабаром покинув заняття в Політехнікумі. Тим, хто шанував його геній і любив його як людину, він заявив, що тут його більше нікому путньому не зможуть навчити, що вже налагодив контакти з людьми, котрі можуть підтримати його починання і не є такими невігласами, як тутешня професура. — На обличчі Папастратоса промайнула легка усмішка. — І знаєте, він мав рацію. Політехнікум у ті дні був далеко не таким, як нині. Відтоді як Ліванос покинув його, багато що змінилося, і я вважаю, що в цьому є і моя скромна заслуга.

Мимовільним жестом професор пригладив борідку.

— Вам відомо, кого мав на увазі Ліванос? Що це за люди, з якими він нібито встановив контакти?

— О, так! Одним із них був Нікола Тесла.

Гумбольдт у цю мить підніс чашку до рота. Зачувши ім'я, що його вимовив професор, учений здригнувся, поперхнувся й закашлявся. Віддихавшись, він перепитав:

— Той самий Тесла?

— Ви знаєте його?

— Не особисто, звісна річ, проте багато про нього чув. Та й хто ж про нього не чув?

Шарлотта здивовано скинула брови.

— Хто такий цей Тесла? Я, наприклад, і поняття про нього не маю.

Гумбольдт із обуренням обернувся до дівчини.

— Бідолашне дитя! Де ж ти була всі останні десять років?

— У вищій жіночій школі в Берні, й ти це чудово знаєш.

— Ну звісно, пригадав, — дещо пом'якшав дослідник. — У таких місцях навряд чи навчишся чогось путнього. Нікола Тесла — один із найвидатніших учених-фізиків, інженерів і винахідників нашого часу! — Він указав на лінгафон. — Деякі з його ідей використано в цьому приладі. — Гумбольдт знову звернувся до Панастратоса: — Скажіть, пане професоре, що ж сталося потім?

— Ліванос протягом тривалого часу був учнем і помічником Тесла. У цей період наші зустрічі стали рід-

кими, а незабаром і наше листування припинилося. До мене дійшли чутки, що за кілька років він залишив лабораторію Тесла, щоб попрацювати на верфі в Марселі. Однак вони можуть бути й не досить імовірними. Те, що сталося потім, більше схоже на античну трагедію. Протягом короткого часу — буквально за лічені тижні — на верфі в Піреї загинули батько і брат Ліваноса. Причиною смерті обох стало недодержання елементарних заходів безпеки. Власники підприємства економили на всьому, не дбаючи про життя та безпеку робітників.

— Це було пов'язане з малою кількістю замовлень?

— Зовсім ні! Попит на нові судна був надзвичайним. Увесь час доводилося розширювати старі верфі й будувати нові, щоб вчасно виконувати замовлення, будувати нові швидкісні пароплави. Справа зовсім не в тому — Папастратос скрушно похитав головою. — Власники суднобудівних компаній просто втратили голову від фантастичних прибутків і безсоромно набивали кишені, жорстоко експлуатуючи робітників. Профспілок у Греції на той час іще не існувало. Робота на верфях перетворилася на справжнє рабство, а жертв цих нових рабовласників день у день ставало все більше...

— Як би там не було, — вів далі професор, — та одного чудового дня Ліванос постукав у мої двері. Я здивувався: його не було чотири роки, і за цей час він перетворився з хлопчика-прожектора, нехай і геніально обдарованого, на зрілого чоловіка, сповненого енергії

та надзвичайних ідей. Разом із тим, смерть близьких справила на нього дуже сильне враження — вже тоді часом у ньому відчувалася якась одержимість. Фанатичний вогник у його очах свідчив про те, що його повністю поглинула якась думка. І я не помилився: Ліванос заручився фінансовою підтримкою багатого підприємця й почав зводити у Піреї грандіозну споруду.

— О, тепер я пригадую, — зауважив Гумбольдт, — дається, я читав про це в журналі «Попьюлар Сайєнс». Він будував якусь верф, чи не так?

— Не якусь, а цілком конкретну верф, — поправив професор. — Верф, із проектом якої морочився ще у студентські роки. Справжнє диво техніки. У нашому виставковому залі є модель цієї споруди. Чи не хочете глянути?

За кілька хвилин професор і четверо дивних відвідувачів заходили до експозиційної зали афінського Політехнікуму — ушанованого технічного університету. Оскар у ще ніколи не доводилося бачити моделі кораблів, виконані з такою неймовірною точністю — аж до найдрібніших деталей і навіть заклепок. На борту багатьох моделей були навіть екіпажі — крихітні фігурки моряків, які здавалися майже живими.

Ось, подивіться, — промовив Папастратос, зупинючись перед закленою вітриною заввишки в людський зріст, у якій було представлено якусь чудернацьку конструкцію, яка в цілому нагадувала звичайну панну, оточену павутинням стапельних лісів. У верхній

частині моделі було розташовано щось на кшталт командного пункту; за широкими скляними поверхнями цієї споруди, що ніби ширяла в повітрі, можна було роздивитися фігурки начальника верфі й цілого штабу його помічників. Та більше ніде не було видно ані майстрів, ані робітників, ані підсобників. З обох боків «ванни» було встановлено кілька портових кранів, що могли пересуватися рейками й піднімати над водою повністю оснащений корабель. Док верфі відкривався таким чином, що до нього могло увійти судно майже будь-якого розміру. Однак Оскару впала в око деяка річ, що її призначення він абсолютно не міг зрозуміти.

— А що це за гігантські резервуари, що нагадують поплавці? — поцікавився він.

— Оце в саму точку, мій юний друже. — Папастратос усміхнувся. — Це — понтони, що забезпечують усій споруді плавучість. Верф Ліваноса передбачалося буксирувати у відкритому морі на будь-якій відстані. Таким чином, замість того, щоб ремонтувати судна на суші, верф просто доставляється до судна, що зазнало аварії. Творець цього небувалого проекту назвав своє дітище «Левіафаном».

— Це справді вражає, — заявив Гумбольдт. — Так би мовити, автоматизована майстерня для відновлення кораблів. Але ж яким чином Ліванос мав намір керувати такою масою механізмів і автоматів?

— Невідомо. Сам я ніколи не бачив ані центру керування, ані креслень. Подейкували, що Ліванос установив там небачену машину, такий собі складний керую-

чий пристрій, до якого не допускалася жодна людина, крім нього самого. Він постійно побоювався, що хтось викраде його інженерні секрети, а в останні роки це почало скидатися на манію переслідування. Вороги та шпигуни ввижались йому на кожному кроці.

— І як же розвивалися події в подальшому?

— Будівництво велося в обстановці глибокої секретності. «Левіафан» мав бути закінчений за три роки, а для реалізації такого масштабного проекту були потрібні мільйонні кошти. Ліванос працював, як навіжений, контролюючи кожний етап. Здавалося, він ніколи не спить. Від своїх співпрацівників і робітників він вимагав повної віддачі й постійно дбав про те, щоб і умови їхньої праці були істотно кращими, ніж деінде. Приблизно на півдорозі до завершення будівництва настав момент, коли унікальний проект був близьким до краху — кошти було практично вичерпано. Та Ліванос знайшов нового інвестора і зміг продовжити працювати. Наприкінці 1883 року, тобто понад десять років тому, роботи наближалися до завершення. Верф була практично готова до експлуатації, на ній проводилися пробні роботи — ремонтувалося пошкоджене великовантажне судно «Одіссей». Погода псувалася, насувався шторм. Але ще до того, як задув вітер, у доку пролунав страшений гуркіт. Спалахнули сліпучі кулі полум'я, що розірвали навпіл корпус судна. За лічені секунди корабель потонув разом з усім екіпажем, а «Левіафан», що втратив під час вибуху керування, штурмом понесло у відкрите море. Його намагалися від-

буксирувати до найближчого порту, але страшенний шторм звів нанівець усі зусилля зі спасіння чудової інженерної споруди. Буксирні троси лопалися, як гнилі нитки, і врешті-решт «Левіафан» поглинула бурхлива темрява... Вже наступного ранку почалися пошуки, та не було знайдено нічого, крім окремих дрібних уламків. Очевидно, верф потонула десь у районі великих глибин.

— Отже, причиною цієї катастрофи було зовсім не морське чудовисько?

— Звісно ж, ні. Морських чудовиськ, як вам добре відомо, в природі не існує.

— А що ж сталося з Ліваносом?

— Швидше за все, він загинув під час вибуху. — Професор поправив пенсне. — Можливо, це не найгірший фінал, тому що після того, що сталося з «Одіссеєм» і «Левіафаном», почалося несамовите цькування в пресі. Ім'я мого друга обливали брудом. Його називали божевільним, ладним жертвувати життям людей заради своєї нездійсненої мети, причинним ученим, який зазнав загибелі від власного творіння. Ім'я Ліваноса надовго стало символом манії величності та самопевненості. Інвестори, які вклали свої кошти у будівництво верфі, збанкрутували, а сам проект став усього лише експонатом музею, технічною дивиною. Модель, що її ви змогли побачити тут, — єдине, що залишилося від справді видатної людини.

10

Норвежець ховався за масивною колоною перед входом до технічного університету.

Терпіння йому вистачало — він міг чатувати на свою здобич цілими годинами, подібно до павука, що розкинув липкі павутинні тенета. Насунувши капелюх на лоба і схрестивши руки на грудях, він стояв абсолютно нерухомо, а його вузьке, як лезо, обличчя залишалося в глибокій тіні. Спека не завдавала йому жодних незручностей. Він надто давно жив у Греції, щоб звертати увагу на погоду. Влітку і взимку його одяг завжди був одним і тим самим: м'які чоботи, шкіряні бриджі та довгий сірий сюртук, кишені якого вміщували цілий арсенал. Його «родзинкою» була зброя з використанням різноманітних отрут. Не лише у вигляді капсул і порошків, що їх можна було легко розчинити в бокалі з вином або підсипати у їжу, але й у вигляді крихітних стрілок, настільки гострих, що вони пробивали навіть найцупкіші тканини й вичинену шкіру. Випущені з духової трубки або з пневматичної рушниці з оптичним прицілом, вони завдавали жертві не більше болю, ніж укус комахи. Потім було достатньо легкого дотику, щоб стріли самі по собі випали з рани, не залишивши видимих слідів ураження. Отрута, що містилася в мікроскопічному резервуарі всередині стрілки, на той час уже була в тілі жертви.

Норвежець користувався нейротоксином, що був отриманий із тканин восьминога особливого виду, що мешкав у Південно-Східній Азії. За лічені хвилини він викликав параліч, що призводив до зупинки серця. Жертва не відчувала ані найменшого болю. Крім того, не існувало способів виявити присутність цього токсину в її тілі. Для патологоанатома, котрому довелося б виконувати розтин для встановлення причин раптової смерті людини, картина була абсолютно зрозумілою — гострий приступ серцевої недостатності, що призвела до зупинки серця.

Ідеальна зброя, що не залишає слідів. Однак Норвежець володів і багатьма іншими доскональними технологіями убивства. У себе на батьківщині він спеціалізувався на убивствах за допомогою крижаного кинджала, в Болгарії користувався клинками, виготовленими з кристалів кам'яної солі, котра легко розчиняється в крові жертви.

Методи поліцейських досліджень за останні десятиліття зробили величезний крок уперед, і в дев'яти випадках зі ста ретельне вивчення знаряддя убивства призводило до арешту вбивці. Але що робити, якщо ніякого знаряддя убивства просто не існує? Тут не могли допомогти ні наука, ні методи дедуктивного аналізу. Знаряддя Норвежця або повністю зникали, або не було ніякої можливості довести їх існування. За всі ці роки він не дав властям жодного приводу засумніватися в його добропорядності. І так має залишатися завжди.

Ховаючи пневматичну рушницю під пахвою, він не виходив із тіні за колоною. Годинник на сусідній церкві продзвонив п'яту — відтак візит дивної групки іноземців тривав уже понад чотири години. Що вони можуть так довго робити в будинку Політехнікуму? Звісно, він звик проводити чимало часу в засідках, та зараз йому вже уривався терпець. Чуття підказувало йому, що тут щось негаразд.

Раптом до Норвежця долинуло цокання кінських підків по бруківці. Хтось наближався до його схованки, рухаючись у напрямку до входу в Політехнікум. Кінь мчав швидкою ходою, людина в сідлі явно поспішала.

Норвежець визирнув із-за колони. Вершник виявився знайомим — це був один із його людей, приставлених спостерігати за готелем. Трясця тобі, що він тут робить?

Уривчастим свистом він привернув увагу вершника до себе. Порівнявшись із колоною, той натягнув поводі і спішився.

— Як ти тут опинився? — накинувся на нього Норвежець. — Твоя позиція — біля задніх дверей готелю!

— Я там і був, нікуди не відходячи, — відсапуючись, вигукнув чоловік. — Але ці пани нещодавно повернулись, розраховалися й негайно виїхали. Хіба ви не помітили, як вони виходили звідси?

Норвежець спантеличено вирячився на свого агента.

— Що ти мелеш? Я ні на секунду не зводив очей із центрального входу!

— Виходить, вони примудрилися вас піддурити, — усміхнувся агент. — Адже я бачив, як вони заходили до готелю, а трохи згодом на власні вуха чув, як вони послали покоївку винайняти екіпаж. По-моєму, вони дуже поспішали.

— А їхній багаж?

— Багаж вони також забрали з собою.

Норвежець брутально лайнувся.

— Давно вони поїхали?

— Десь півгодини тому. Я простежив, куди вони вирушили, та довелось повернутися, щоб доповісти вам про ситуацію. Їхній екіпаж виїхав на захід, дорогою, що веде до Коринфу.

— Коринф, кажеш? Але ж звідти щокілька годин відпливають пороми, які сліднують до Італії...

Норвежець скинув угору голову — годинник на фронтоні церкви показував чверть на шосту. Він подумки підрахував відстань. Утікачі виїхали запізно, тож далеко їм сьогодні не втекти. Портове місто Коринф розташоване за сімдесят кілометрів від Афін, тож дорогою їм доведеться заночувати в одному з невеликих містечок на узбережжі. Вірогідніше за все, в Елевсині або в Мегарах. Якщо поквапитися, можна перехопити їх іще до настання темряви. А знаючи, де саме вони зупинилися, він зможе в нічній темряві проникнути до їхньої схованки і зробити свою справу.

Жестом давши зрозуміти агенту, що той поки що вільний, Норвежець скочив на коня й поскакав у напрямку до західного передмістя Афін.

Наздогнати екіпаж з іноземцями йому вдалося лише після того, як позаду залишилося крихітне містечко Хаддарі. У передвечірньому сонячному промінні сріблом вилискували маслинові гайки. Цикади сповнювали повітря пронизливим сюрчанням. Над верхівками дерев із карколомною швидкістю шугали ластівки.

Норвежець притримав стомленого коня, зберігаючи безпечну дистанцію. Його одяг прилип до тіла і був просякнутий потом. Він гнав коня галопом, і така шалена гонитва потребувала від нього чималих зусиль.

Він прислухався: четверо пасажирів екіпажу жваво бесідували, раз у раз захоплюючись навколишнім пейзажем і перекидаючись жартами з кучером.

«От і добре, — подумав найманій убивця. — Вони почуваються в цілковитій безпеці, й це полегшить його роботу».

За кількасот метрів екіпаж повернув із головного шляху на манівець, що вів до пагорбів.

Норвежець спохмурнів і знову притримав свого чалого коня. Ця місцина була йому відома. І, перш за все, тим, що тут не було жодного заїжджого двору, жодного готелю чи взагалі будь-якого житла. Якого дідька їм знадобилося в цих пагорбах?

Він почекав, поки екіпаж сховається у гайку невеликих коркових дубів, і поволі поїхав слідом за ним. Хтозна, можливо ці диваки прихопили з собою намет і мають намір влаштувати табір? Останнім часом серед туристів, які мандрують півднем Європи, це набуло популярності. І якщо ці четверо все ж таки думають за-

ночувати просто неба — чогось кращого, щоб безборонно знищити їх, годі й бажати.

Норвежець їхав назирці за своїми жертвами, усе далі заглиблюючись у гай, що поступово перетворювався на справжній ліс. Заглиблений у власні думки, він не одразу почув шум на шляху — назустріч йому їхав знайомий екіпаж. Коні бігли легко — підвода була порожня. Назад їхав лише кучер, а пасажирів не було й сліду.

Найманець спробував було сховатися в заростях, та було вже пізно — він хоч так, хоч сяк потрапив би на очі візнику. Той вправно керував своєю запряжкою, обминаючи ковбані та вузлуваті корчі на дорозі, а, помітивши Норвежця, страшенно здивувався, смикнув віжки, щоб притримати коней, і привітав невідомого самотнього подорожанина. Потім екіпаж покотив своєю дорогою, залишивши зустрічного вершника міркувати, а чи не слід усунути зайвого свідка. Врешті найманець відмовився від цієї думки — грек не являв для нього ніякої небезпеки.

Він продовжував неквапливо рухатися вперед, аж поки шлях не перетворився на вузьку стежину, всіяну уламками вапняку. Сонце сідало за пагорбами, і крізь листя дубів проглядало багряне вечірнє небо. Під деревами було вже темно. Вершник спішився, прив'язав свого коня до дерева й пішов далі стежиною, що вела до пагорбів. Завченим рухом він вийняв із-під пахви свою пневматичну рушницю, вклав чотири отруєні стрілки в магазин і перевірів клапан балона зі стисне-

ним повітрям. Водночас його не полишало деяке здивування. Що ці люди намірялися робити тут, далеко за містом? Адже вони, напевно ж, мають достатньо коштів, щоб оплатити номери у найкращому готелі на узбережжі. Та навіть якщо вони вирішили розташуватися табором і поставити намет, навіщо їм заїжджати в такі глухі місця?

Стежка круто повернула й почала спускатися в оповити присмерком невелику долину. Жалісний крик дрімлюги лунко відбивався від протилежних схилів пагорбів. Сюрчання цикад стало трохи нижчим і не таким різким. У вечірній тиші до переслідувача долинув підгомін голосів — усі четверо перебували приблизно в сто п'ятдесят метрів від нього.

Норвежець пильно вдивлявся у вечірні сутінки, що огортали ліс. Щохвилини темрява навколо густішала. Відкладати далі не можна, адже він просто не влучить. На місячне світло годі було покладатися, адже сьогодні молодик, тож він не допоможе. З настанням ночі він не побачить далі за кінчик власного носа.

Повільно й нечутно Норвежець рушив стежкою. Раптом попереду спалахнуло яскраве світло — там, де долина звужувалася, перетворюючись на ущелину між пагорбами.

Він притиснувся до землі, вичікуючи. Слідом за першим вогнем засвітився ще один, а слідом за ним і третій. Світло було холодне, блакитнувате й абсолютно рівне. Охоплений цікавістю, найманець підповз ближче, проте густо переплетені гілки заважали йому бачити, що від-

бувається попереду. Наскільки він розумів, там, де кінчалися зарості, видніла якась темна маса — щось на кшталт стрімчака з плавними обрисами.

На небі засвітилися перші зірки. Їхнє бліде світло ковзуло сірою поверхнею скелі, і одразу ж повітря сповнилося дивним гудінням. Воно посилювалося щохвилини й дивним чином було схоже на звук, що його видає електричний мотор. Та звідки тут було б узятися електричному мотору?

Тієї ж миті, коли Норвежець вирішив, що може без особливого ризику для себе просуватися далі вперед, дивний стрімчак здригнувся й завібрував. Найманець не повірив своїм очам: наступної миті над долиною поволі здійнялася величезна сигара й попрямувала просто у зеленкувате вечірнє небо, всіяне гострими вогниками зірок.

Убивця мимоволі вхопився за найближчий сук і ледве не впустив зброю, яку йому так і не довелося застосувати.

Стрімчак виявився не скелею, а чимось на кшталт аеростата.

У гондолі, позаду від якої дзижчали два повітряні гвинти, Норвежець легко впізнав силуети чотирьох пасажирів. Двигуни літального апарата гули дедалі голосніше, набираючи обертів. Описавши елегантний віраж, апарат розвернувся носовою частиною на захід і піднявся ще вище. Рожеві відблиски сонця, що заходило, торкнулися його бортів, і апарат, ніби підхоплений вечірнім бризом, велично зник за грядою далеких пагорбів.

Оскар тужливо вглядався у вечірні сутінки. «Пачакутек» знявся з якоря і неспішно летів на невеликій висоті, ніби намагаючись наздогнати вечірнє сонце. Ось і все: знайомство з Афінами закінчилося. Ні тобі давньогрецьких скарбів, ні Мінотавра, ні легендарного Акрополя. Вони провели у великому місті лише два дні й одну ніч. І, окрім невиразних натяків і підозрілих обставин, нічого не виявили.

Усі, з ким їм довелося бесідувати в Греції, були переконані в одному: ніяких морських чудовиськ немає в природі. Це дещо втішало. Не сказати, щоб Оскар твердо вірив в існування цих істот, що населяють океанські глибини, проте після знайомства з гігантськими комахами в Андах він не мав ані найменшого бажання знову втручатися у війну з незнайомими та небезпечними створіннями. Питання полягало лише в тому, що ж тепер робити далі?

Юнак перегнувся через фальшборт гондоли. Світло молодого місяця відбивалося у маслянистих водах Егейського моря. Далеко внизу мерехтіли бліді вогники Коринфа. Із рівним дзижчанням оберталися повітряні гвинти. Легкий попутний вітер лагідно торкався щік. «Пачакутек» змінив курс і тепер рухався просто на північ.

Повітряний корабель — творіння жителів андських плоскогір'їв — мав легку та дотепну конструкцію. Він досягав двадцяти п'яти метрів завдовжки, під сигароподібним несучим корпусом розташовувалася дерев'яна пасажирська гондола, до якої на двох винесених за борти опорах кріпилися двигуни з повітряними гвинтами. Борти й носова частина гондоли були прикрашені різьбленими фігурами фантастичних тварин і загадковими символами всіх кольорів райдуги. «Пакачутек» міг літати практично нечутно — звісно, якщо вітер не досягав сили урагану, а мотори працювали, як належить. Та зараз, схоже, з ними виникали проблеми.

— Оскаре, будь ласка, ходи до мене. Мені потрібна допомога, — долинув до нього голос Гумбольдта.

Він порався біля кабелів, що вели від круглого резервуара на кормовій палубі, в якому містився водневий перетворювач енергії, до двигунів. Гумбольдт жестом указав на газову лампу, що відкидала вузьку смугу світла на палубу.

— Потримай-но лампу. І розверни її так, щоб світло падало якраз на кабель.

— А що з ним таке?

— Схоже, окиснилися контакти. Мені треба зачистити мідні дроти так, щоб двигун отримував удосталь енергії.

Узявши інструмент, Гумбольдт послабив скобу, під якою містилися клеми. Коли вони звільнилися, Оскар побачив, що контакти вкриті зеленим шаром окису. Він подав знак, і обидві жінки одночасно перевели ва-

желі керування двигунами на найменший хід. Звук моторів, що працювали в аварійному режимі, майже затих, потім повітряні гвинти вповільнити обертання й зупинилися.

На кораблі запанувала дзвінка тиша. Палуба припинила вібрувати, зникло ритмічне шипіння клапанів, які стравлювали відпрацьований газ. Стало чути, як у такелажі тоненько посвистує вітер, а внизу розмірено шумить море.

Оскар знов поглянув на кабель. Гумбольдт рвучко від'єднав дроти від клем і заходився відчищати їх від зеленого нальоту якоюсь надзвичайно смердючою пастою. Коли мідь знову засяяла, наче новенька, він знову підключив дроти до клем, заізолював і щільно затягнув гвинти.

— Тепер випробуємо. Вмикайте!

Шарлотта й Еліза знову пересунули важелі, даючи повну потужність. У резервуарі перетворювача зашипіло й заклекотіло, потім почулося неголосне клацання. Лопаті повітряних гвинтів закрутилися й стали схожими на напівпрозорі диски. Гумбольдт зняв гумові рукавички й задоволено прислухався до розмірного гудіння двигунів. «Пачакутек» почав набирати швидкість.

Покінчивши з ремонтом, учений вийшов на капітанський місток, перевірів показання приладів і кивнув сам до себе.

— Непогана робота. Все працює бездоганно. Ми знову маємо повну потужність. Оскаре, склади на місце

інструменти й підіймайся до мене! Нам треба дещо обговорити.

Оскар поспіхом поскладав у футляр для інструментів розкидані на палубі ключі, плоскогубці та викрутки, відніс футляр на місце і попрямував до невеличкого трапу, що вів на капітанський місток.

— Я розумію, що ви злегка розчаровані тим, що наше перебування в Афінах виявилось таким короткочасним, — почав Гумбольдт, — та я мав деякі власні міркування. Одне з них полягає в тому, що за нами постійно стежили.

— Що? — Оскар не міг повірити. Зазвичай він шкірою відчував стеження. В попередньому житті кишенькового злодюжки це чуття неодноразово рятувало його. Проте тут він не помітив нічого схожого.

— Хто за нами стежив? І з якого дива?

— На жаль, на обидва ці запитання я не маю відповідей. Я не хотів вас тривожити, тому повідомив про стеження тільки Елізу.

Та пильно подивилася на обох молодих людей і злегка нахилила голову.

— Людина, котра стоїть за цим, надзвичайно небезпечна, — стиха промовила Еліза, — я переконана в цьому. Щось темне оточує її, неначе грозова хмара. І вона має таку ауру, крізь яку я, скільки не намагалася, не змогла проникнути. Яку б мету цей чоловік не переслідував, вона пов'язана зі злом.

— Увечері в день нашого прибуття все було спокійно, — вів далі Гумбольдт, — однак уже наступного

дня я помітив чоловіка, який спостерігав за нами з протилежного боку вулиці. Коли ми взяли екіпаж, щоб вирушити до Політехнікуму, він рушив слідом за нами. Потім я на деякий час загубив його слід, та незабаром знову виявив неподалік від Політехнікуму. Він сховався за колоною, що розташована біля головного входу до будинку, й пильно стежив за всіма, хто заходив і виходив. При цьому мені так і не вдалося побачити його обличчя — воно весь час залишалося в тіні, а обрана ним позиція та спосіб пересування свідчили про те, що ця людина — справжній професіонал. Ось чому нам довелося так терміново залишити Афіни. Даруйте.

— Але ж тепер ми від нього відкараскалися, чи не так? — запитав Оскар. — Певно, він не вміє літати, наче пугач, і повітряного судна також не має.

— Сподіваюся. І все ж таки ми маємо постійно бути насторожі. Здається мені, що цього пана ми ще побачимо.

— І що ж нам тепер робити? — запитала Шарлотта. — Адже ми з'ясували зовсім небагато.

— Я дивлюся на це не так уже й песимістично, — заспокоїв Гумбольдт племінницю. — У нас з'явився слід. Можливо, не зовсім виразний, проте це краще, ніж нічого.

— Що ти маєш на увазі, дядьку?

— Нам стали відомі імена. — Гумбольдт підняв угору два пальці. — Тесла й Ліванос. Стосовно ж Александра Ліваноса, то я не дуже впевнений, чи має він

пряме відношення до розв'язання цієї задачі. А от стосовно Нікола Тесла... Здається, я починаю розуміти, що саме нам слід шукати. Доведеться відмовитися від перельотів на «Пачакутеку» — повітряний корабель надто впадає в очі. Ми повернемося додому і поїдемо з Берліна потягом. Чим більше ми скидатимемося на найзвичайнісіньких мандрівників, тим краще.

— І куди ж ми вирушимо цього разу? — Оскар не терпів, коли йому доводилось почуватися бовдуром, який не розуміє, про що, власне, йдеться.

— До Франції, — відповів Гумбольдт. — А якщо точніше — до Парижа. До найкрупнішої столиці Європейського континенту.

Професор Христос Папастратос захопив теку з конспектами завтрашніх лекцій і потягнувся. Було трохи за дев'яту годину вечора, та за вікном уже зовсім посутеніло. Візит німецького вченого і його супутників повністю змінив звичайний розпорядок його дня. Зазвичай він закінчував роботу не пізніше сьомої й вирушав до «Енеаса», невеличкої таверни по сусідству, де вечеряв і випивав чарочку рецини — терпкого білого вина зі смоляним присмаком. Там завжди можна було побачити двох-трьох колег і перебути вечір за приємною бесідою. Вдома на професора ніхто не чекав. Його дружина померла два роки тому, й відтоді Папастратос уникав надовго залишатися на самоті.

Вогник лампи, яка освітлювала його кабінет, злегка коливався від вітерцю, що проникав у кімнату крізь прочинене вікно. Дивно, як тут стає прохолодно, ледве знаходить сонце!

Професор підвівся, зачинив вікно й закрив штори. Бесіда з паном Гумбольдтом примусила його полинути спогадами в той незабутній час, коли обидва вони — він і Ліванос — навчалися в університеті. Які ж вони були молоді, скільки надій, честолюбства, грандіозних планів! А ось тепер Ліванос мертвий, а сам він почувається майже стариком.

Папастратос накинув сюртук і вже збирався зага- сити лампу, коли неподалік почувся неголосний шум. Професор здивувався.

— Грегоріусе, ти все ще тут?

Ніякої відповіді.

Дивно, подумав професор. Його секретар завжди поспішав піти додому раніше. Тоді, виходить, це ніч- ний сторож Атанасіос, який регулярно під час чергу- вань оглядає всі приміщення Політехнікуму. Навряд чи від цих нічних обходів була користь — Атанасіос трохи недочував, тож просто розминав ноги, засидів- шись у вестибюлі біля головного входу.

Прихопивши портфель, Папастратос прикрутив гніт у газовій лампі, а потім відчинив двері свого кабінету. І мало не зіштовхнувся на порозі з незнайомцем.

Цей чоловік був високим і худорлявим, від нього походила виразна загроза. Погляд його ховався під крисами капелюха, що був глибоко насунутий на самі- сінькі очі.

— Хто ви такий? — вигукнув професор. — Вам не можна тут перебувати, адже університет зачиняється вже о сьомій годині.

Почувся ледве чутний звук, ніби акуратно відкорку- вали пляшку шампанського, і Папастратос відчув лег- кий укол у передпліччя.

— О, не турбуйтеся, пане професор, — промовив незнайомиць. — Я тут не затримаюся.

Декан обурився. Цей нахаба ще й претендує на до- тепність!

— Що вам тут знадобилося? Хто вас пустив?

Незнайомець знову не відповів. Папастратос намацав у кишені мініатюрний револьвер системи Деррінджера, котрий весь час носив із собою. Ні, він не був боягузом, та в Афінах є чимало закутків, де навіть удень небезпечно ходити неозброєним. Револьвер був компактним і цілком поміщався в долоні. Просто дивовижно, якої впевненості може надати кому завгодно звичайний шматок обробленого металу!

Вийнявши револьвер, він спрямував ствол на незнайомця.

— Забирайтеся негайно з мого кабінету! — владно промовив професор, вкладаючи в ці слова все обурення, що вирувало в ньому. — Я проведу вас до посту охорони, де вам доведеться пояснити, як саме й навіщо ви тут опинилися.

— О, я можу зробити це просто зараз.

Незнайомець вийшов із тіні й підвів голову. Очі в нього виявилися густо-синіми, такий колір мають лише чисті гірські озера.

— Мені необхідно побесідувати з вами.

Він зробив крок до декана факультету й простягнув руку. Його ніс скидався на яструбиний дзьоб, а на тильному боці кисті тягнувся довгий блідий шрам.

Професор глибоко зітхнув, намагаючись зберегти самовладання. Рука, що стискала револьвер, стала мокрою та слизькою від поту.

— І про що ж?

— Про такого собі пана Гумбольдта, — прозвучала відповідь. — Про те, чим він цікавився, і що саме ви йому повідомили. До речі, куди він вирушив звідси?

— Гумбольдт? Про кого ви питаєте?

— Не примушуйте мене нервувати! — в голосі незнайомця виразно почулася загроза. — Я маю на увазі вченого, з яким ви сьогодні так довго бесідували. Отже, розповідайте мерщій. У мене не так уже й багато часу.

Терпець професора увірвався. Вислуховувати погрози, та ще й у стінах власного кабінету, він не бажав, чим би це йому не загрожувало. Великим пальцем руки він спробував звести курок револьвера, та це йому не вдалося. У нього виникло дивне відчуття, ніби пальці йому більше не належать. Папастратос спробував іще раз — і знову марно.

— Із вами щось негаразд? — огидна усмішка перекинула пику незнайомця.

Професор стиснув зуби — і раптом відчув, що більше не може поворухнути ні правою, ні лівою рукою.

— Що... зі мною... відбувається?.. — Слова давалися йому надзвичайно важко. Язик і губи страшенно заніміли.

Незнайомиць вийняв із кишені сюртука дивну зброю й підніс її ближче до світла. В середині містилася скляна ємність із маслянистою жовтуватою рідиною, вона була зовсім маленька.

— Нейротоксин, — пояснив він. — Нервово-паралітична отрута швидкої дії. Її симптоми виявляються

поступово, починаючи з паралічу кінцівок. Деякий час ви зможете розмовляти, проте не матимете можливості навіть поворухнутися. Таким чином, ваші спроби використати свій деррінджер цілком абсурдні.

Він безперешкодно вийняв револьвер із нечутливих пальців професора.

Погляд ученого з надзвичайною повільністю сповз до його власного передпліччя. Тільки тепер він помітив, що в нього щось устромилося. Снаряд був таким крихітним, що спершу він прийняв його за вовняну нитку, аж поки не помітив на його кінці оперення. Мікроскопічна стріла! Усвідомлення було раптовим, як удар грому. Професор спробував зробити крок, та його ноги нібито приросли до підлоги.

— Що ... ви ... мені ... вкололи?

Норвежець засміявся.

— Забавно, та це напряму пов'язане зі сферою ваших наукових досліджень. — Він підніс зброю до самих очей Папастратоса. — Жовтувата рідина всередині — отрута одного маленького, та досить симпатичного головоногого — синьокільчастого восьминога, якого ще називають хапалохлена макулоза. Цей токсин не лише смертоносний, але й примушує того, кому його вкололи, викласти все, що він хотів би приховати, — як на сповіді. Тому незабаром, хочете ви того чи ні, вам доведеться розповісти мені те, що я хочу знати. Проте не варто зволікати й відтягувати, тому що не пізніше як за сорок п'ять хвилин ваше серце зупиниться.

— Хто... ви... такий?

Незнайомець витяг із кишені сюртука годинник, підніс його до вуха Папастратоса і з усмішкою сховав назад.

— Мое ім'я не стосується до справи, — відповів він. — Ті, на кого я працюю, називають мене Норвежцем. В англomовному світі такого, як я, назвали б клінером, тобто чистильником, — людиною, яка виконує за інших брудну роботу. Стеження, збирання інформації, допити, усунування об'єктів — усе це входить до моєї компетенції. Відтак, мій замовник хоче знати, чого хотів від вас Карл Фрідріх фон Гумбольдт, про що ви з ним бесідували, куди він мав намір вирушити найближчим часом і, головне, що в нього на мислі. — Найманець знову посміхнувся. — З великою неохотою маю визнати, що в даному випадку маю ще й особистий рахунок до жертви. Цей Гумбольдт примудрився вислизнути від мене, причому не абияк, а на повітряному апараті! Вам не доводилося щось чути про це? Я непогано знаю всі примхи життя, я вивчив людську вдачу, проте це перевершує всі фантазії. Схоже, що пан Гумбольдт користується цілком незвичайними засобами. Це дуже ускладнює виконання мого завдання і страшенно драгує мене...

Злісно глянувши вбік, Норвежець вів далі:

— На щастя, я ладен прийняти будь-який виклик. І чим він буде складнішим, тим краще. Проте я маю напевне знати, куди зник мій об'єкт, а ви були останньою людиною, котра з ним розмовляла.

Гут незнайомец знову глянув на годинник і кивнув.

— Гадаю, ми можемо почати. Токсин уже засвоївся і починає діяти. Давайте почнемо зі звичайного записання: куди зараз летить Гумбольдт. І якою є наступна мета його подорожі?

Губи професора затремтіли. Він і хотів би змовчати, та отрута в крові змушувала його говорити. Він тяжко надихав, стиснув кулаки, обличчя його вкрилося великими краплями поту. Проте всі зусилля були марними. Здавалося, ніби якась істота всередині нього тільки й чекає, щоб почати базікати.

— Париж, — остаточно здаючись, прохрипів Папастратос. — Вони летять до Парижа...

Париж, 22 червня 1893 року

Погода була такою, про яку тільки можна було мріяти в неділю по обіді. Люди цілими групами виходили на бульвари та у парки, сиділи за столиками в кафе. Повсюди сновигали екіпажі з відкритим верхом. Тут і там на бульварах можна було бачити художників — стоячи перед мольбертами, вони переносили на свої полотна всю красу цієї чудової днини.

Оскар зупинився, розглядаючи одну з майбутніх картин. Полотно, виконане у модній на той час манері, буквально вирувало барвами. Барвисте світло, барвисті тіні, барвисті будинки та дерева, забарвлені в різні кольори хмаринки. Зблизька це здавалося безглуздою мазаниною, і лише коли ти відступав трохи назад і злегка примружував очі, барви з'єднувалися, й картина ставала більш реальною та виразною, ніж сама реальність. Сюжети більшості подібних картин були цілком реальними й досить повсякденними: бульвари, вулиці, кілька будинків, квіти, групи дерев. Шарлотта спробувала розтлумачити йому, що справа тут не в сюжеті, а у зображенні взаємодії світла й предметів, проте Оскар її не слухав. Його більше цікавили атрибути художнього ремесла — олійні фарби, котрі віднедавна почали про-

даватися в тюбиках, пензлі, мольберти й етюдники. Повітря тут було буквально просякнуте запахом фарб, лляної олії та скипидару. От якби ще й картини були цікавішими...

— До чого ж нудна робота, — пробурчав юнак, стежачи за тим, як художник накладає на полотно одну кольорову цятку за одною. Увесь його витвір удавався суцільним нагромадженням тисяч різнобарвних цяток.

Шарлотта штурхонула його ліктем у бік.

— Ти страшенний невіглас! — накинулася вона на Оскара. — Ця манера живопису називається «пуантилізм». Нині вона є дуже модною. Ось поглянь, як окремі чисті кольори зливаються у пейзаж, якщо зробити крок назад. Як надзвичайно сяє світло.

— Краще б уже той хлопець зображував речі такими, які вони є, замість усіляких там оптичних фокусів, — заявив Оскар. — Реальність не складається з цяток.

— Та це ж не реальність, а живопис, бовдуре! Адже ти не замислюєшся, чи правдиві, а чи ні твої улюблені пригодницькі романи...

Та їх, принаймні, читати цікаво. А це... ну, я навіть не знаю, як назвати. До того ж, мені не подобається, що ти весь час обзиваєш мене то бовдуром, то невігласом. Не такий уже я неосвічений селяк.

Оскар обурено розвернувся і пішов геть.

Шарлотта постояла секунду, не знаючи, що робити, і кинулася слідом за юнаком.

— Вибач мене! Я зовсім не вважаю тебе таким. Та говорити з тобою про сучасне мистецтво — просто якась кара. Ти не здатний відмовитися від своїх примітивних уявлень!

Дівчина погладила по голівці Вілму, яка дрімала в сумці в неї на плечі.

— Художник завжди має створювати щось нове й розсувати горизонти пізнання, а не думати лише про шматок хліба. Це стосується і вчених, між іншим.

— До речі, про хліб... — у Оскара забурчало в животі. — Я б не відмовився від чогось смачненького. Мені здається, що я нічого не їв тисячу років, а тут по-всюди так гарно пахне!

— А як же еклер, котрий ти ум'яв півгодини тому? — Шарлотта усміхнулася. — Якщо так буде й надалі, то ти станеш гладким, як «Пачакутек».

— Можеш тоді прив'язати до моєї ноги мотузку й запускати мене в небеса, як повітряну кульку, — пробурчав Оскар. — Це буде справжнє видовище.

— Ми можемо зайти до бістро «Мадлен», — запропонувала Шарлотта. — Гумбольдт призначив нам там зустріч за годину. Правду кажучи, я також зголодніла. Самим живописом і свіжим повітрям ситим не будеш. — Вона лукаво підморгнула Оскару.

За чверть години обидва вже сиділи за столиком під парасолем на площі Клемансо, з цікавістю спостерігаючи за пожвавленим рухом на Єлисейських Полях і принагідно наминаючи апетитні багети з помідорами, шинкою та сиром. Еліза базікала з офіціантом, а Оскар

нарешті отримав можливість із насолодою витягнути стомлені ноги. Він іще ніколи не ходив пішки так багато, як за останні три дні. Та це й не дивно: Париж — ніби повний по вінця мішок із різдвяними подарунками. Музеїв, храмів, парків і палаців, що зосереджені тут, набагато більше, ніж у будь-якій європейській столиці. Тут можна побувати на виставках, присвячених чому завгодно: будь-якій із галузей науки й техніки, військовій справі, історії, археології, живопису, скульптурі, декоративному мистецтву. В самому лише Луврі можна провести кілька місяців поспіль. У його східному розділі Оскару особливо припали до душі давньоєгипетські статуї, обеліски й саркофаги. Поки Шарлотта й Еліза захоплювалися золотими прикрасами вестготських королів, Оскар вирушав на побачення до мумій фараонів, на чийх усохлих щоках, обтягнутих пергаментною шкірою, усе ще лежав відблиск минулої величі та слави.

Протягом усього цього тижня Гумбольдт був відсутній. Він щодня зустрічався з якимись ученими колегами, намагаючись якомога більше дізнатися про діяльність Нікола Тесла за останні роки. Вечорами він ненадовго з'являвся за вечерею й найчастіше був при цьому буркотливим і роздратованим. Уранці ж, коли всі снідали за спільним столом, дядечка Шарлотти знову не було, оскільки він виїжджав у справах набагато раніше.

Звісна річ, Оскар був би не від того, щоб дізнатися, як там у них полягають справи, та думки про це од-

разу вилітали з його голови, щойно він пригадував, скільки ще всякої всячини можна побачити, почути і скуштувати в Парижі. Він міг би бродити містом ще тиждень, а, може, й два, просто насолоджуючись життям. У французів, виявляється, навіть існує спеціальне слівце, що позначає мистецтво насолоджуватися життям. А от у німців такого слова чомусь немає...

Оскар саме годував Вілму кексом і збирався попросити Елізу замовити йому ще один лимонний шербет, коли до кафе підкотив екіпаж, запряжений парою коней. Вони були страшенно стомлені, важко дихали, а піна так і летіла з їхніх боків. Коні зупинилися, і з екіпажу почувся знайомий голос:

— Ну ж бо, мерщій сідайте! Необхідно терміново зібрати всі наші речі, тому що ми негайно вирушаємо в дорогу!

Гумбольдт вискочив із екіпажу й кинувся до їхнього столика. Його обличчя було розпашілим від хвилювання, чорний сюртук майорів під вітром.

— Я нарешті знайшов його! Ви навіть уявити не можете, чого це мені коштувало! І що найважливіше — Тесла погодився нас прийняти й вислухати. Тож покваптеся!

Нетерплячим жестом він підкликав офіціанта й оплатив рахунок.

— Де він? Як ви його знайшли?

— О, це була дуже складна комбінація! Тесла вже два тижні перебуває в Парижі, але він вважає за краще

подорожувати інкогніто, і практично ніхто не знає, що він тут.

— А в якій країні він постійно живе?

— Кілька років тому він переїхав до Сполучених Штатів, та його експерименти з атмосферною електрикою змусили його повернутися до рідного міста. Проте всі подробиці пізніше — зараз треба поспішати на повну!

Коли всі розмістилися в екіпажі, Гумбольдт подав кучеру знак вирушати, й візок рвонув уперед, роблячи розворот на сто вісімдесят градусів через Єлисейські Поля. Бульвар у цей час було вщерть заповнено екіпажами, деяким із них навіть доводилося зупинитися й давати їм дорогу. Коні іржали й намагалися стати дибки. Два екіпажі зіткнулися, намагаючись пропустити скаженого візника. Несамовиті прокльони полетіли їм услід.

— Боже ти мій, — вигукнув Оскар. — Я боюся, що нам попався якийсь божевільний замість кучера.

— П'єр — мій старий приятель. — Гумбольдт із посмішкою склав руки на руків'ї ціпка. — Це я звелів йому їхати щодуху. Хтозна, скільки ще часу Тесла проведе в тому місці, яке мені вказали друзі. Не хочете ж ви, щоб він знову від нас вислизнув!

— А чого б це йому ховатися від нас?

— У нього замало часу, — пояснив Гумбольдт. — Зараз він веде найзапеклішу війну з Томасом Едісоном за першість у галузі дослідження електричних явищ. У наукових колах цей конфлікт називають «війною

струмів». Ідеться про постачання крупних міст і підприємств електричною енергією, а суть конфлікту полягає в тому, чи будуть повсюдно використані постійний або змінний струм. Тесла є «батьком» змінного струму, а Едісон віддає перевагу постійному. Вам, напевно, відомо, що зараз у Чикаго проходить Всесвітня виставка, присвячена чотирьохсотрічному ювілею відкриття Америки Христофором Колумбом. Це перша серед найбільших виставок, котра освітлюється винятково електричними джерелами світла. Там повсюди встановлено сотні тисяч ламп, що перетворюють територію виставки на фантастичну світлову феєрію. І це, мої любі, все організував Нікола Тесла і компанія «Вестингауз Електрик».

— А що Тесла робить тут?

— Будує незвичайний громовідвід. Він має намір уловлювати енергію гроз і використовувати її на користь людей.

Оскар здивовано скинув угору брови.

— Хіба це не небезпечно?

— Небезпечно — не те слово! Ти знаєш, що таке найзвичайнісінька блискавка?

— Та не дуже-то.

— У момент грозового розряду виникає напруга до десяти мільйонів вольт, а сила струму досягає десятків тисяч ампер. При цьому повітря миттєво нагрівається й розширюється зі швидкістю ударної хвилі на кшталт тієї, що утворюється під час вибуху. Ці коливання повітря ми сприймаємо як грім.

Шарлотта кивнула й запитала:

— Але чому Париж? Він міг би поставити такий самий експеримент в Америці!

На це Гумбольдт енергійно заперечив:

— Нічого подібного, дорогенька! Експеримент може бути проведено лише тут, у Парижі. І причина проста: саме тут розташована єдина у світі споруда, яка підходить для цієї мети. Якщо хочете її побачити, погляньте ліворуч.

Їхній екіпаж у цей час саме їхав одним із мостів, перекинутих через Сену. Позаду шеренги платанів і будинків на набережній височіла грандіозна сталева баншта, що своїми стрімкими обрисами ніби угвинчувалася в небо.

Оскар роззявив рота від здивування. Нарешті, він зрозумів, де саме перебуває Нікола Тесла.

*Ш*арлотта затулила очі долонею, захищаючись від променів низького сонця. Цю споруду було видно майже з будь-якої точки Парижа, та зблизька вона справляла зовсім незвичайне враження.

Ейфелеву вежу було зведено чотири роки тому на честь сторічного ювілею Французької революції. Три тисячі робітників працювали двадцять шість місяців, зводячи унікальну трьохсотметрову конструкцію, що складалася з вісімнадцяти тисяч деталей і важила десять тисяч тонн. Достатньо сказати, що під час будівництва було використано два з половиною мільйона заклепок.

Парижани, в тому числі багато які художники й літератори, вважали сталеву вежу незугарною. На їхню думку, вона псувала зовнішній вигляд столиці. Її називали похмурим димарем, ганьбою Франції, громадськість збирала підписи на користь знесення страхітливої споруди, і врешті-решт місцевий муніципалітет, не витримавши тиску, прийняв рішення за п'ятнадцять років знести вежу.

Ось цього Шарлотта не могла зрозуміти. Ейфелева вежа була не лише найвищою спорудою у світі, але й найвищим досягненням інженерної думки, справжнім математичним дивом. Дівчина не знала жодної архітек-

гурної споруди, яка б із такою повнотою відображувала дух дев'ятнадцятого століття — століття пари, електрики та заліза, промисловості й торгівлі.

Г'єр зупинив екіпаж біля східного підніжжя вежі. Ненодалік розташовувалася Французька вища військова школа, в якій колись навчався Наполеон Бонапарт.

— Друзі мої, ми прибули, — сказав Гумбольдт, відчиняючи дверцята екіпажу. Обмінявшись кількома словами з кучером, він вирушив до північної опори могутньої конструкції. Шарлотта скинула на плече сумку зі сплячою, як так і треба, Вілмою й поспішила слідом за дядьком.

— Нам доведеться піднятися на самий верх, — вів далі учений. — Ліфт доправить нас лише на другий рівень. Там ми зробимо пересадку. Наша мета — майданчик на висоті трьохсот метрів. Сподіваюся, ніхто з вас не страждає на страх висоти?

Шарлотта задерла голову і здригнулася. Триста метрів! Цікаво, скільки часу знадобиться, щоб проробити весь цей шлях у вільному падінні? Вона відмахнулася від цієї думки й учепилася за лікоть Оскара, який поспішав слідом за Гумбольдтом.

У ліфті було досить тісно й задушливо, тож вони стояли, як вівці в загороді, серед багатьох інших стрипожених і спітнілих від хвилювання людей, поки скрипіві сталеві троси тягли масивну металеву конструкцію вгору. Підйом тривав кілька хвилин. Аж ось, нарешті, вони й на другому рівні. Шарлотта з по-

легшенням зітхнула, коли дверцята кабіни відчинилися. Їй ніколи не подобалися тісні закриті приміщення. Гумбольдт, не гаючи часу, рушив до наступного ліфту, розташованого в центрі платформи, і звернувся до служника. Той уважно оглянув чотирьох відвідувачів і навіщось попросив пред'явити паспорти.

— У чому справа? — запитав Оскар. — Якись проблеми?

— Віднедавна верхні яруси вежі закрито для відвідувачів, — пояснив Гумбольдт. — Туди можна потрапити або за спеціальною перепусткою, або за особистим запрошенням мсьє Жерома.

Шарлотта здивовано насупилася.

— Мсьє Жером? А це хто такий?

Гумбольдт непомітно підморгнув дівчині.

Врешті-решт, служник пропустив мандрівників. Щойно вони повантажилися в ліфт, він пішов слідом за ними й зачинив ізсередини ґратчасті двері. Відвідувачі, які бажали потрапити на верхній майданчик, але отримали відмову, провели їх обуреними вигуками, проте кабіна вже стрімко злітала вгору. Відстань між чотирма несучими опорами вежі неухильно зменшувалася — це було видно навіть крізь напівпрозорі стіни ліфта. Будинки біля підніжжя зменшилися до іграшкових розмірів. Сена перетворилася на сріблясту стрічку, що звивалася поміж міських кварталів, які нагадували шахівницю. Шарлотта щосили стиснула руку Оскара своєю вологою долонею.

Нарешті рух кабіни почав зупинятися. Заверщали шестірні, зарипіли троси, й пасажери відчули легкий поштовх.

— Кінцева зупинка! — оголосив служник.

Учений поклав ліфтеру в руку купюру «від мсьє Жерома» й залишив кабіну.

— Ось тепер починається найцікавіше! Та про всяк випадок хочу вас попередити: Тесла — дуже чутлива й недовірлива людина. В минулому йому неодноразово доводилося стикатися з жорстокою несправедливістю, і це справило враження на його вдачу. Ні в якому разі не згадуйте в його присутності імені Томаса Едісона. Запам'ятали? Тоді — вперед.

На платформі вітер одразу ж ударив Шарлотті в обличчя і скуйовдив волосся дівчини. Повітря тут було прохолодне й колюче. Мандрівникам не знадобилося багато часу, щоб виявити славнозвісного вченого. Просто над ними на сталевій балці, розташованій приблизно за п'ять метрів над майданчиком, в оточенні безлічі товстих кабелів і дротів балансував стрункий нан середнього віку. Кабелі тяглися до самого шпилю вежі, а на майданчику ховалися у великий контейнер, що стояв на металевій гофрованій підлозі.

Забачивши гостей, Нікола Тесла перервав роботу і спустився вниз, витираючи руки промашеним ганчір'ям. Знаменитий учений і винахідник виявився досить високим на зріст. Він носив густі вуса, а його блискуче темне волосся було зачесане назад. Визначити його вік було нелегко, та Шарлотта припустила,

що досліднику трохи за сорок. Незважаючи на постійне перебування на сонці, його шкіра була блідою, занадто тонкою, й це надавало йому хворобливого вигляду. Кинувши на відвідувачів пильний погляд, він кивнув їм і промовив:

— Ви хотіли б побесідувати зі мною, пане фон Гумбольдт?

Винахідник розмовляв німецькою, але з відчутним сербським акцентом.

— Дякую, що погодилися нас прийняти, — відповів Гумбольдт. — Ми заберемо зовсім небагато вашого дорогоцінного часу, обіцяю.

Тесла усміхнувся.

— Ну що ви, друже мій! Граф Фердинанд фон Цепелін відгукувався про вас якнайкращим чином. Я дуже хотів би глянути на ваш повітряний корабель, та, на жаль, обставини не дозволяють. Метеорологи обіцяють завтра сильну грозу, а в мене ще далеко не все готове для здійснення експерименту.

— Із задоволенням запрошую вас здійснити з нами пробний політ, — із усмішкою промовив Гумбольдт, — під час нашої наступної зустрічі. Нині й ми маємо обмаль часу. Нам конче потрібна певна інформація, і я впевнений, що ви зможете нам допомогти.

— Принаймні, спробую, — сказав Тесла. — Ну-с, доповідайте, що вас так цікавить?

Гумбольдт полегшено зітхнув і запитав:

— Вам про щось говорить ім'я Александр Ліванос?

Оскар миттево помітив, як змінилася поведінка вченого. Хвилину тому Тесла був привітним, жартівливим і запопадливим, проте вже наступної миті зробився серйозним і навіть підозрілим. Найперше він швиденько озирнувся, ніби перевіряючи, а чи не підслуховує хтось їхню бесіду.

— Ліванос? — перепитав Тесла, хоча чудово почув запитання Гумбольдта.

Той ствердно кивнув.

— Що саме вас цікавить?

— Я чув, що деякий час він був вашим учнем і співробітником. Якої саме галузі знань стосувалися його дослідження?

Тесла покривився.

— Я не маю права розголошувати зміст наших із ним спільних розробок. Я був би вам дуже вдячний, якби ви надалі не торкалися цієї теми. Скажу лише, що Ліванос у своїх власних дослідженнях просунувся в такому напрямку, що це призвело до фатальних наслідків. Ця омана коштувала життя і йому самому, і багатьом іншим людям.

Гумбольдт опустил голову:

— Нам відомо про це. Чи доводилося вам чути про серію катастроф на морі, що сталися нещодавно в акваторії Егейського моря на північ від острова Крит?

— Зізнаюся вам, що практично не маю часу проглядати газети. Що саме там відбулося?

— Йдеться про кораблі, що затонули з невідомих причин у Критському морі. Мене запросили для з'ясування причин цієї ситуації та проведення розслідування.

— Затонулі кораблі? — Тесла здивовано здійняв густі брови. — То скільки ж їх було?

— Ми знаємо про дванадцять крупних парових суден, та, можливо, їх було більше. Всі вони загинули або зникли без сліду протягом останніх шести місяців.

Тесла тихо присвиснув і примружився.

— Який жах! І як ви гадаєте, що могло стати причиною цих аварій?

— Очевидці стверджують, що бачили гігантську морську тварину, проте я маю серйозні підозри, що тут криється щось інше. Якщо ми негайно не вживемо рішучих заходів, то, ймовірно, що кораблі таємничо та без видимих причин гинутьимуть і надалі.

— Як ви дійшли висновку, що з цими подіями може бути пов'язаний Ліванос? — поцікавився Тесла. — Адже він мертвий уже близько десяти років.

— Ви бачили його тіло на власні очі? — Гумбольдт спідлоба глянув на співбесідника, ніби перевіряючи його реакцію.

— Що ви маєте на увазі?

— Зник безвісти — в нашому випадку таке формулювання буде більш коректним, чи не так?

— Якщо вам завгодно.

— Його тіло не було знайдено, так само, як і не було виявлено горезвісну автоматизовану верф, котру він спроектував і збудував. Усе поглинули морські глибини, однак ніхто не може достеменно повідомити, що ж насправді сталося з Ліваносом і його творінням. Ми неодмінно маємо розглянути всі варіанти подій.

Тесла мовчав. Було помітно, що він коливається — чи варто продовжувати обговорення питань, які йому були явно не до душі.

— Я, звісно, не беруся судити остаточно, — заявив він, — та ваша версія має багато не досить зрозумілих моментів — інтуїція підказує мені, що вам, пане Гумбольдт, можна довіряти. — Він зітхнув. — Отже, ви хотіли б знати, над чим ми працювали. Ходімо зі мною!

Винахідник крутнувся на підборах і зробив крок до контейнера, в якому містилися всі дроти та кабелі. Лише зараз Оскар помітив, що він виготовлений із якогось незвичайного пористого металу, і з цікавістю доторкнувся до його шорсткої поверхні.

— Надміцна кераміка, — пояснив Тесла, виймаючи з кишені ключ. — Тут необхідна особлива ізоляція, щоб із накопичувача — акумулятора незвичайної конструкції — не було втрачено ні краплини спійманої у пастку енергії. Моя ідея полягає в тому, щоб повністю зберігати енергію атмосферного розряду в накопичувачі, а потім вивільняти її звідти невеликими порціями. Спершу я маю намір із допомогою цього пристрою освітлити згори й донизу Ейфелеву вежу, а потім і всі прилеглі до неї міські квартали. Тут усе залежить

від того, наскільки мені вдасться приручити небесну стихію... — Тесла встромив ключ у замок і повернув. Двері в бічній стіні контейнера відчинилися.

— Тут перебуває той, хто зуміє точніше, ніж я, відповісти вам на всі найскладніші запитання.

Оскар заглянув усередину. В контейнері він побачив величезний прозорий куб, що складався з безлічі окремих чарунок, у яких вирувала зеленкувата рідина. Стрижні зі сріблястого металу час від часу занурювалися в рідину, і та починала стрімко випаровуватися. В повітрі стояв жахливий сморід хімічних реактивів. Оскар був такий вражений фантастичним виглядом пристрою, що не одразу помітив невелику фігуру в кутку приміщення. Лише коли вона поворухнулася, він звернув на неї увагу.

Ця істота мала руки, ноги і кубічної форми голову, на лицьовому боці якої було видно ротовий отвір і два вузькі світні ока. І все це диво було виготовлене з полірованої сталі. Людиною це створіння явно не було — скоріше, її механічною подобою, роботом.

Робот зробив кілька кроків їм назустріч, обернув голову і скинув угору металеву руку. Із отвору на його обличчі почулося ледве чутне потріскування.

— Він хоче вас привітати. — Можливість продемонструвати своє творіння приносила винахіднику ні з чим не зрівняне задоволення. Людська істота зробила кілька кроків і знову здійняла руку. Вілма пискнула і притиснулася до коліна Гумбольдта, а потім почала обурено кричати й вищати.

— Хто це? — вражено запитав Оскар.

— Герон, — відповів Тесла. — Програмований багатофункціональний робот, котрий допомагає нам у дослідженнях. Я назвав його на честь грецького вченого й філософа Герона Александрійського, котрий одним із перших почав створювати механічні прилади, що нагадували живих істот. Я використовую цього робота повсюди, де живим робітникам може загрожувати серйозна небезпека. Він виявився на диво надійним і точним, до того ж, небалакучим — краще, ніж будь-хто, вміє зберігати таємниці. Тож кращого асистента годі й шукати. — Тесла усміхнувся. — Героне, досить уже вітати наших гостей! Вони, певно ж, тебе помітили й належним чином оцінили!

Робот опустив руку й заходився поважно крокувати навколо групи людей, причому його очі, або те, що їх замінювало, чомусь раз у раз дивилися на Вілму. Здавалося, в них світиться недовіра.

Приблизно те ж саме відчувала й ківі стосовно металевої людини. Вона залишила Гумбольдта й почала неспомовито гасати навколо Герона, тримаючись, проте, на безпечній, із її погляду, відстані. Коли робот на мить підвернувся, Вілма підскочила до нього і щосили дзьобнула металеву ногу. На голові робота одразу ж спалахнула попереджувальна червона лампочка. Пролунав пронизливий свист.

— Негайно припини, Героне! — гукнув до нього Тесла і присів навпочіпки перед своїм механічним помічником. — Нічого особливого не сталося, й ти не по-

винен ображатися на птаха. Ані він, ані наші гості ніколи не бачили нічого схожого.

Винахідник відкрив кришку на спині свого асистента і клацнув перемикачем. Наразі рухи робота вповільнилися, світло в його очах згасло, а голова впала на груди. Тесла озброївся викруткою і буквально за кілька секунд відкрутив голову Герона. Потім він вийняв сталеві щитки на грудях, за якими було розташовано якийсь дуже складний механізм, і обернувся до гостей із загадковою усмішкою на губах.

— Ви хотіли знати, над чим працювали ми з Ліваносом? Ось воно. Підійдіть ближче, прошу вас, — це цілком безпечно.

Гумбольдт із напруженою увагою розглядав фантастичне переплетення дротів і деталей невідомого призначення, які щільно заповнювали «грудну клітку» робота.

— Що це таке?

— Аналітична машина. Багаторазово ускладнений і вдосконалений варіант механічної диференційної машини, що використовується для обчислення значень математичних функцій.

— Аналітична машина... — Гумбольдт потер підборіддя. — Отже, ви використовуєте її як електронний мозок?

— Саме так. Старовинні диференційні машини були надто важкими й малоефективними. До того ж, інформацію в них доводилося вводити з допомогою паперових перфокарт. Проте разом із Ліваносом ми

здійснили величезний крок уперед у цій галузі. А сам він пішов іще далі, вже самотужки, без мене. Тож якими були результати його досліджень і чого він врешті-решт досяг, я не знаю. Як не знаю й того, що саме він мав на меті.

— Гм... — Гумбольдт напружено міркував. Зовні він здавався цілком спокійним, та вже хто-хто, а Оскар чудово знав, яка величезна робота здійснюється в цю мить у голові вченого. І відбувається це майже так само, або схоже на те, як і в аналітичній машині, що керує маленьким роботом Героном. Справді дивовижно!

За кілька секунд Гумбольдт зітхнув і неохоче виригнув із океану власних думок. На його обличчі виграла задоволена посмішка.

— Субмарина... — промовив він. — Ось що нам потрібно! Підводний човен, тільки й усього.

Півгодини потому аудієнцію у Нікола Тесла було завершено — гостям дали зрозуміти, що господарю необхідно продовжувати підготовку до завтрашнього експерименту. Крім того, сам Гумбольдт чомусь надзвичайно розхвилювався. Що могло слугувати причиною зміни його настрою, Оскар не розумів — сам по собі підйом на Ейфелеву вежу та зустріч із видатним винахідником були дуже цікавими, проте юнак гадав, що від них не було ніякої користі.

Поки вони спускалися вниз, пересідаючи з ліфта на ліфт, думки Оскара оберталися навколо маленького робота-асистента Тесла. І чим більше він міркував про Герона, тим менше розумів його справжнє призначення.

— Іграшка, — бурмотів він стиха. — Просто електрична іграшка... Такій людині, як Тесла, не слід було б відволікатися на подібну дурню...

Гумбольдт кинув на нього суворий погляд із-під крисів свого блискучого циліндра.

— Ти, мабуть, і сам не розумієш усієї епохальної важливості цього винаходу!

— І що ж тут важливого? — Оскар здивовано глянув на вченого. — Звісно, я згоден, що цей маленький залізний чоловічок дуже забавний. Його зріст не

більше, ніж у восьмирічного хлопчиська. Й він також уміє ходити, бігати, видавати деякі звуки, а ще й виконувати деякі ремонтні роботи. І все ж, коли краще придивитися, це не більше, ніж ярмарковий атракціон. У берлінських лялькарів мені доводилося бачити й складніші механізми.

— Справа не в тому, наскільки складним є Герон, а в тому, що він, на відміну від механічних ляльок, має унікальну здатність навчатися. В науці такі здібності називають когнітивними. — Гумбольдт зняв окуляри й заходився їх протирати. Він завжди починав так робити, коли йому доводилося в розмові з новачками розтлумачувати нові поняття.

— Що ви маєте на увазі? — знічено перепитав Оскар.

— Ти не маєш достатнього життєвого досвіду, щоб усвідомити, який потенціал міститься в цьому пристрої. «Маленький залізний чоловічок», як ти його називаєш, — один із найвидатніших винаходів за останні десять століть.

— Ви так гадаєте?

Учений ствердно кивнув.

Оскар вирішив було, що Гумбольдт сміється з нього, проте в очах ученого зовсім не було звичайних задержуватих вогників.

— Та чи знаєш ти, скільки найскладніших електрохімічних процесів має відбутися у твоєму організмі, для того щоб ти зміг поворухнути хоча б одним пальцем? — Гумбольдт прискіпливо глянув на юнака. — А тепер уяви собі, на що здатний цей автомат. Він уміє

ходити, виконувати дії руками, утримувати в пальцях предмети і спритно маніпулювати ними. Крім того, він чує і бачить, оцінює події, що відбуваються навколо, приймає рішення. І все це — з власної волі. Адже у нього всередині немає механізму, який би виконував набір одних і тих самих дій. Герон приймає самостійні рішення, а потім і діє відповідно до них. — Гумбольдт знову насунув на носа окуляри. — Століттями вчені мріяли створити штучну подобу людини, а цей «маленький залізний чоловічок» — величезний крок на цьому шляху. Боже мій, та я ладен віддати все, що маю, аби лиш заволодіти таким створінням.

— Добре, — погодився Оскар, — припустимо, що я помиляюся. Однак я все одно не розумію, як саме це може допомогти нам. Ми ж і досі не знаємо, чи має діяльність Ліваноса якийсь зв'язок із затонулими кораблями, а також не уявляємо, що нам далі робити.

— І тут ти помиляєшся. Я ж бо абсолютно точно знаю, як діяти. Нам конче необхідний підводний корабель, на якому ми б могли поринати в морські глибини. — Гумбольдт мигцем подивився на запис, що його він зробив олівцем на крохмальному манжеті сорочки. — У цьому Тесла нам надзвичайно допоміг: він назвав мені ім'я та адресу. І зараз ми вирушаємо просто туди.

Шарлотта насупилася.

— Ця людина живе в Парижі?

— Ні, в Гаврі, портовому місті в Нормандії. Його звати Іполіт Рембо. Він геніальний інженер-суднобудівник і був головним конструктором французького

військово-морського флоту, поки його передчасно не відправили на почесну пенсію. Тесла рекомендував мені звернутися до нього, підкресливши, що для здійснення наших планів Рембо — це справжня знахідка.

Знизавши плечима, Гумбольдт вів далі:

— Не можу сказати, чи справді ця людина зможе нам допомогти, проте щось підказує мені, що ми виїшли на правильний шлях. Ти пам'ятаєш, про що розповідав професор Папастратос в Афінах? Для керування своїм «Левіафаном» Ліванос використовував якийсь складний пристрій. Він був таким новим і невичайним, що вчений змушений був ретельно ховати його від сторонніх очей.

— Аналітична машина! — вихопилося в Оскара.

Учений кивнув.

— Ліванос і Тесла займалися розробкою подоби електричного мозку. В результаті на світ з'явилися не лише безневинний і трохи кумедний Герон, але й дещо набагато більше й небезпечніше. Що саме, я поки що не можу сказати. Щоб з'ясувати це, нам доведеться за деякий час повернутися до берегів Егейського моря.

Ліфт досягнув майданчика першого ярусу Ейфелевої вежі. Ліфтер провів пасажирів, відсалютував їм услід долонею, прикладеною до форменого кашкета, і захлопнув двері кабіни. Четверо шукачів пригод вирушили до парасету, щоб не поспішаючи ще раз поглянути на чудову панораму міста. Звідси і справді відкривався чудовий вид. Хмаринки, що ліниво повзли по небу, відкидали на Париж строкатий візерунок, що

складався зі світу й тіні. Оскару навіть на якусь мить здалося, що він і сам може літати — без будь-яких літальних апаратів.

— Я можу скористатися підзорною трубою? — запитав він у Елізи, помітивши, що служник пропонує публіці на майданчику цю послугу.

— Ну звісно, — відповіла жінка. — Ось, візьми один сантим — рівно стільки це й коштує.

Вона зазирнула в гаманець, щоб відшукати там монетку, і раптом застигла. Губи Елізи затремтіли, а на обличчі з'явився такий вираз, нібито вона щойно побачила привид.

— Елізо? — Оскар торкнув руку молодій жінки. Вона здалася йому вологою і зовсім холодною.

— Пане Гумбольдт, — вигукнув юнак, — з Елізою щось негаразд!

Учений миттєво опинився біля них.

— Що сталося?

Оцінивши стан жінки, він швиденько скинув із себе сюртук і циліндр і тицьнув їх у руки Оскару, а потім опустився на коліно перед своєю супутницею.

— У Елізи знову видіння? — запитав юнак.

— Гадаю, що так. Елізо, ти мене чуєш?

Замість відповіді жінка тільки ледве помітно кивнула.

— Що ти бачиш?

Губи Елізи ворухнулися, та очі все ще залишалися ніби незрячими.

— Це знову він, — прошепотіла вона. — Той самий чоловік із Афін... Високий, худорлявий, він носить

крислатий капелюх... Від нього походить небезпека... Він озброєний...

— Що це означає? — Гумбольдт струснув Елізу за плече. — Де він?

— Я... поки ще не знаю.

Оскар швидко озирнувся. Оглядовий майданчик першого ярусу вежі був заповнений відвідувачами. Та нікого, хто хоч трохи був би схожим на чоловіка, який примарився Елізі, тут не було. Походили тільки солідні дядечки зі своїми дружинами, літні бабусі та галасливі діти.

— Я нікого не бачу, — сказав Оскар. — Ти можеш сказати хоча б іще щось?

Еліза міцно заплющила очі.

— Картини... — нарешті прошепотіла вона.

— Картини? — Оскар нічого не розумів.

Жінка кивнула.

— Яскраві, на них дерева, будинки... Червоний і білий кольори...

Червоний і білий? Картини? Що вона має на увазі?

Оскар виліз на крайчик сталеві ферми й почав нишпорити поглядом по майданчику, та скільки не вдивлявся, не бачив ніяких кольорів. Тут, на вежі, все було сірим — саме так були пофарбовані металеві конструкції, а більшість відвідувачів була вдягнена в сірі плащі та піджаки.

А що коли... Раптом йому спала на думку одна ідея. Він кинувся до підзорної труби і тицьнув служнику монетку, яку йому встигла дати Еліза. А потім почав уважно обдивлятися площу біля підніжжя вежі.

Незабаром він побачив кілька художників, які розташувалися зі своїми мольбертами на Марсовому полі. Навколо них юрмилися туристи й витріщаки. Спочатку він звертав увагу лише на оточення художників, та коли трохи розвернув підзорну трубу й підкрутив фокус, до поля зору потрапив продавець морозива. Його візок стояв у тіні великого парасоля. Шовкового, з червоними та білими смугами!

Юнак затамував подих. Його чоло змокріло від напруги. Поряд із парасолем стояв чоловік. Високий, худорлявий, у насунутому на очі крилатому капелюсі. І в руках у нього була... кишенькова підзорна труба, спрямована вгору, на майданчик першого ярусу, майже в те саме місце, де стояв Оскар. Обличчя незнайомця закривала густа борода, а єдиними його прикметами могли вважатися хіба що гачкуватий ніс і колючі блакитні очі, глибоко сховані в очницях. Помітивши, що за ним спостерігають згори, чоловік одразу ж опустил підзорну трубу, а Оскар, у свою чергу, злякано відсахнувся назад.

— Що сталося? — Гумбольдт був уже поряд із ним. — Ти його побачив?

— Гадаю, що так.

— Ану дай глянути!

Дослідник підійшов до окуляру, й Оскар мимоволі відзначив, яким жорстким стало його обличчя. Навіть губи перетворилися на тверду лінію, ніби накреслену різцем.

— Клянуся Юпітером, — гнівно вимовив Гумбольдт, — це страшений нахаба. Він здогадався, що

ми його виявили, але, незважаючи на це, навіть не намагається сховатися. Дарма, зараз ми подивимося, в кого міцніші нерви! — Гумбольдт застібнув сюртук, схопив свій ціпок і за свистом розітнув ним повітря. — А зараз я вимагаю, щоб ви негайно спустилися вниз і вирушили прямісінько до західної опори вежі. Там на нас чекає екіпаж. Повертайтеся у готель, складіть речі і чекайте мене на розі вулиць Марбеф і Клеман Маро. Ми негайно залишаємо Париж.

- Що ти хочеш робити? — Шарлотта смертельно блідла.

- Розібратися з цим негідником! Побачимо, чого він вартий у відкритому бою.

- Не роби цього! — заблагала Шарлотта. — Хіба ти не чув, що сказала Еліза. Він озброєний і смертельно небезпечний.

- Я теж. — Гумбольдт крутнув руків'я ціпка і злегка потягнув до себе. Клинок схованої всередині рапіри блиснув на сонці.

- Зробіть так, як я сказав. І нагляньте за Елізою — вона зараз надто слабка. Зустрінемося у призначеному місці. Але, заради Бога, будьте обережними...

Шарлотта, взявши Елізу за руку, повела її до виходу. Обличчя жінки заливав піт. Ці видіння були дуже стомливими для неї. Зараз їй конче необхідно було присісти й відпочити, проте для цього не було й хвилини.

— Як він нас розшукав? — запитала Шарлотта, коли вони заходили до кабіни головного ліфта. — Адже не міг він слідувати за нами повітрям?

— Звісно, ні! — озвався Оскар. — Найімовірніше, він якимось чином довідався, що ми збираємося до Парижа, сів у перший-ліпший потяг-експрес і вранці прибув сюди.

— Але ж єдиною людиною, яка знала, що ми...

— Ти хочеш сказати, що це був професор Папастратос, — підхопив Оскар. — Тепер залишається лише сподіватися, що з ним не сталося нічого лихого.

— Але ж не думаєш ти, що він...

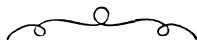
Наразі ліфт зупинився. Дверцята відчинилися, й усі його пасажири вийшли на площу перед Ейфелевою вежею, що й без того була дуже багатолюдною. Шарлотта розглянулася навколо й незабаром побачила їхній екіпаж. Він стояв біля афішної тумби. Дівчина потягла напівнепритомну Елізу в тому напрямку, а кучер, який ще здаля помітив дівчат, зістрибнув зі свого місця

и поспішив їм назустріч. Обережно підхопивши Елізу під руки, він допоміг їй умотитися на сидінні. Шарлотта й Оскар теж сіли біля неї.

— А мсьє Гумбольдт? — екіпаж не рушив із місця, а кучер стривожено чекав.

— Він приїде пізніше, — поспіхом відповіла Шарлотта, плутаючи французькі слова з німецькими. Хоча в пансіоні вона й вивчала французьку, проте останнім часом дівчина зовсім не мала мовної практики. — Будьте ласкаві, відвезіть нас до готелю. І якомога швидше.

— Слухаюся, — кивнув кучер і клацнув у повітрі батоном. Баскі коні, наче лиш того й чекали, миттю рвонули вперед.

Тим часом Карл Фрідріх фон Гумбольдт стрімко мчав униз, не помічаючи, як один по одному проминає марні сходів, що вели до майданчика першого ярусу. Забувши про обережність, поважний пан перестрибував за раз через кілька східців. Відтак зустрічним переходом доводилося притискатися до стін і злякано застигати, щоб він не збив їх із ніг. Проте вчений не звертав аніякої уваги на обурені вигуки: зараз він мав перед собою одну-єдину мету — подивитися в обличчя людині, яка уперто переслідувала їх. Він має з'ясувати, що цей нахаба і чого він хоче. А головне — хто за всім цим ховається.

Важко дихаючи, Гумбольдт досяг самого підніжжя вежі й зупинився, щоб трохи відсапатися й відшукати в натовпі незнайомця. Це вдалося йому за лічені секунди. Переслідувач так само стояв біля візочка з морозивом, але тепер його погляд був спрямований не на оглядовий майданчик. Щось інше привертало його увагу. І містилося це щось на західному боці, біля підніжжя вежі.

Запідозривши лихе, вчений миттю почав протискатися крізь натовп туристів, які утворили довжелезну чергу біля каси. Незабаром йому вдалося знайти в цьому людському вирі якусь шпаринку, щоб таки дістатися мети. Нарешті, за десять кроків від ятки з морозивом йому пощастило виринути з людської юрби.

Але тут Гумбольдт спантеличено застиг на місці. Він здивовано озирнувся, здіймаючись навшпиньки, щоб побачити хоча б щось над головами французів та іноземців, які прогулювалися площею. Потім кілька разів оббіг навколо продавця морозива та його візка з парасолем.

Незнайомець зник. Ніби його й не було ніколи.

Гумбольдт поспіхом звернувся до продавця.

— Куди подівся чоловік, який стояв біля вас? — звернувся він французькою до огрядного торгівця, який зіперся на свій червоно-білий парасоль і мав такий вигляд, ніби він сам зловживає своїм товаром.

— Хто-хто?

— Здоровань у капелюсі та сірому сюртуку.

Продавець морозива знизав плечима.

- Нічого не розумію! Я не бачив тут ніякого здорования.

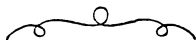
Дідько! Морозивник абсолютно щиро запевняв, що не бачив поблизу нікого, хто б хоч трохи підходив до таких прикмет. Хоча цього негідника важко було б не помітити.

Гумбольдт постояв хвильку і знову взявся до пошуків.

- Де ж ти, в біса, заховався? — мимрив він собі під носа, раз у раз перетинаючи площу з кінця в кінець. Щойно ж я тебе тут бачив. Не міг же ти розчинитися в повітрі!

Штовханина навколо збільшувалася щохвилини. Маскаве сонце й тепло приваблювали людей виходити на свіже повітря.

Коли, нарешті, стало остаточно зрозумілим, що всі його пошуки марні, Гумбольдт прийняв рішення: вони нехайно ж залишать Париж, оскільки перебування тут є небезпечним. Востаннє оглянувши бульвар, він розвернувся і швидким кроком попрямував до готелю...

Тим часом легкий екіпаж із Елізою, Шарлоттою і Оскаром прибув до місця. Готель «Оберж л'Етуаль» вважався не дуже розкішним закладом. Гумбольдт не любив зайвих витрат, якщо мандрівникам треба було лише переночувати й поснідати. Шарлотта й Еліза із

задоволенням би розмістилися в більш респектабельному готелі, та вчений був невблаганним.

— Зручна постіль і чиста ванна — оце й усе, чого потребує нормальна людина, — відповідав він. — Ми тут для того, щоб працювати, а не розважатися.

Оскар випустив Вілму з кошика й сам вийшов із екіпажу. Шарлотта звеліла кучеру чекати їх біля бічного виходу з готелю. Після цього двоє молодих людей піднялися до своїх помешкань.

Шарлотта зникла за дверима номера, що було знято для неї та Елізи. Оскар відчинив свою кімнату. Для зборів знадобиться зовсім небагато часу. Гумбольдт завжди вимагав, щоб їхній багаж завжди стояв наготові — на той випадок, якщо доведеться терміново кудись виїхати. Схоже, останнім часом такі ситуації стали для них звичними.

Раптом із вулиці до хлопця долинув дивний шум — там щось вибухало, пострілювало, пихкало й шипіло, нібито комусь спало на думку серед білого дня запускати феєрверки. Оскар відчинив стулку вікна й визирнув на вулицю.

Біля дверей готелю зупинився дивний візок. Чорний лакований корпус підтримували червоні колеса, обтягнені каучуковими шинами. Замість поведів на місці кучера було розташоване щось на кшталт суднового штурвала, а спереду і ззаду невідомо для чого було прилаштовано латунні циліндри. Ще більш дивним виявилось те, що біля екіпажу не було видно коней, які б тягли його.

Кілька витріщак товклися навколо дивного транспортного засобу і жваво обговорювали всі його технічні особливості. Ні кучера, ні пасажирів поблизу дивовижного екіпажу не було видно.

Оскар охоче довше б подивився на чудернацький шлюк, та часу було обмаль. Він відчинив дверцята шафи, вийняв звідти штани та сорочки й почав складати у відкриту пащу своєї дорожньої шкіряної валізи. Потім він попрямував до ванної кімнати, аж тут у двері цього номера постукали.

Хто там?

Це я, — відгукнулася Шарлотта. — Я хотіла, щоб ти допоміг мені спустити вниз мої речі.

Оскар відчинив двері і здивовано подивився на сумку і валізу, що стояли біля ніг дівчини.

Ти вже готова?

А ти хіба ще ні?

Ні, я... пuste. Давай-но я допоможу тобі, а потім скінчу свої справи.

Оскар схопився за валізу.

Боже мий, — вигукнув він. — Та тут же кілограмів тридцять, нівроку. Що там у тебе? Свинцеві зливки?

Племінниця вченого усміхнулася.

Та нічого особливого. Сукні, взуття, косметика та інші дрібнички — це ж необхідне будь-якій жінці.

Просто неймовірно, — хекав Оскар, спускаючись сходами з громіздким багажем. — Наші речі важать удвічі менше. Був би я жінкою, то наймав би спеціального служника для подорожування.

— Не переймайся, поряд завжди знайдеться бодай один справжній чоловік і допоможе. — Дівчина підморгнула йому.

— Тобі відомо, куди саме ми їдемо? — спитав Оскар.

— Тесла згадував якийсь місто, — відповіла Шарлотта. — Гавр, здається. Він сказав, що там ми знайдемо людину, яка зможе нам допомогти. Такого собі пана Рембо. Гумбольдт просто мріє про зустріч із ним.

— Гавр далеко від Парижа? — поцікавився Оскар.

— Близько двохсот кілометрів. Ми чимало часу проведемо в дорозі. Тож тобі краще було б поквапитися.

Оскар повантажив валізу Шарлотти на один із візочків, що спеціально для цього стояли в холі, взяв у неї з рук сумку й покотив візок до бічного виходу з приміщення. Яким би привабливим не здавався цей готель, а дешева рибка — гірка юшка, служників тут було таки зовсім мало.

Еліза вже чекала на них. Сидячи в екіпажі, вона намагалася нагодувати ківі, котра, тривожно пищала, вмовившись у неї на колінах.

— Просто не знаю, що робити з Вілмою, — сказала жінка. — Вона страшенно нервується й майже нічого не їсть. Гадаю, вона відчуває, що ми дуже поспішаємо.

Кучер допоміг Оскару повантажити важку валізу й дорожню сумку на багажник екіпажу.

— Стосовно цього Вілма має рацію, — відсапуючись, промовив Оскар. — Ми й справді заберемося геть звідси за кілька хвилин — не лишимо й сліду. Ось

я тільки збігаю за багажем Гумбольдта, прихоплю свої речі — й можемо вирушати.

Юнак знову метнувся нагору й поспіхом зайшов до свого номера. Двері зачинилися позад нього. Слова Елізи й поведінка Вілми примусили його злегка стривожитися. Насправді він і сам відчував — у повітрі ніби висіло передчуття загрози. Він абияк поскладав у валізу черевики, куртки, мило, приналежності для гоління, зубну пасту. Щойно він захопив замки, як у двері знову постукали.

— Біжу вже, — гукнув він. — Залишилися тільки книжки й піжама. Зараз спущуся.

Знову пролунав стукіт, але цього разу вже гучніший.

— Будь ласка, не тисни на мене, Шарлотто. Зачекай хвилиночку, гаразд?

Та за дверима не вгавали. Оскар сердито глянув на них.

Може, це хтось із персоналу готелю? Його французька була нікудишньою, та з цією ситуацією він уже якось упорається.

— Ун момент! — крикнув він і додав: — Зачекайте трохи, будь ласка!

Та в двері продовжували стукати, причому дедалі настирливіше.

Раптом хлопця охопив незрозумілий жах.

— Кі ес ла? — вигукнув він. — Хто там?

Мовчання.

— Шарлотта?

Жодної відповіді.

Оскар поволі відступив від дверей. Діставшись до підвіконня, він обережно визирнув на вулицю. Юрба людей, що роздивлялися дивний візок під вікнами, за цей час збільшилася. Та людини, яка б ним керувала, все ще не було. Проте зараз Оскар помітив одну річ, якій раніше не надав ніякого значення. На сидінні біля місця водія лежав капелюх. Крислатий, із високим верхом, на кшталт тих, які носять ковбої на американському Середньому Заході.

Жах буквально паралізував Оскара. Хлопець уже бачив цей капелюх сьогодні. Він належав таємничому незнайомцеві, який чатував на них біля підніжжя Ейфелевої вежі. Саме тому, з Афін.

У роті Оскара пересохло, а язик зробився шкарубким. Юнак подивився на двері, ніби хотів пронизати їх поглядом. Хто там, за ними?

Знову почувся стукіт, двері могли не витримати...

Захекавшись, Гумбольдт нарешті дістався до вулиці Клеман Маро. На розі йому довелося зупинитися й зіпертися на стовп ліхтаря. Серце вченого шалено калатало, обличчя було розпашілим. Кляті паризькі візники. Жодний найманий екіпаж не зупинявся, щоб підвезти його. Мабуть, не розуміли, чого від них хоче професор, — усі вони пролітали повз нього, не звертаючи уваги на відчайдушні крики. Довелося пробігти пішки аж два кілометри, а це було зовсім нелегко. Кепські справи — виявляється, він втратив свою колишню спритність. Доведеться зайнятися своїм фізичним станом.

Елізи й обох молодих людей у призначеному місці не було. Незважаючи на те що вони мали очікувати на нього тут уже принаймні півгодини. Що могло їх зааримати?

Гумбольдт прикрив долонею очі від променів низького сонця. Готель був розташований усього метрів за криста звідси, можна було навіть роздивитися вивіску й прапорці на фасаді будинку. Перед готелем зібрався невеликий натовп. Що б це могло означати?

Учений поквапом рушив до готелю, й лише подолавши половину відстані, зрозумів, що натовп оточує

якийсь чудернацький транспортний засіб на кшталт самохідного екіпажу. Він би й сам за інших обставин був не від того, щоб розглянути докладно цю технічну новинку, та вже наступної секунди його увагу привернув жіночий крик.

Гумбольдт насторожився. Голос був на диво схожим на голос Елізи.

Перш ніж він вирішив, що робити, з готельного двору на повній швидкості вилетів екіпаж. Він ледве встиг відскочити вбік, а наступної миті зрозумів, хто ж у ньому сидить.

— Шарлотта?

— Дядьку! Ну, нарешті!

— Що тут відбувається? Де Оскар?

Шарлотта вказала на другий поверх готелю. На її обличчі було видно страшенне занепокоєння.

Гумбольдт глянув угору й ледве зміг стримати переляканий вигук.

На карнизі другого поверху балансував Оскар. Поряд із ним стояла запакована валіза.

Тепер і пішоходи на тротуарі звернули увагу на те, що відбувається. Дами заверещали.

— Як ти туди потрапив? — крикнув Гумбольдт. — Негайно повертайся в номер!

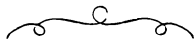
— Він не може, — прошепотіла Еліза. — Хлопець страшенно наляканий.

Гумбольдт насупив чоло.

— Боїться? Чого?

— Людини з Афін.

Еліза обернулася в бік чудернацького екіпажу. Гумбольдт простежив за її поглядом і відчув, як у нього похолело в животі. На сидінні лежав знайомий сірий крилатий капелюх-стетсон...

Оскар тим часом пересунув ногою валізу ще на півметра по карнизу. Виступ досягав завширшки максимум двадцяти сантиметрів. Надто мало, щоб енергійно пересуватися вздовж нього з важким багажем, та цілком достатньо, щоб стояти, не втрачаючи рівноваги. Крім відчинене вікно номера було чути, як хтось вовтузиться з дверним замком, намагаючись його виламати.

Патовп перед готелем збільшився удвічі. З воріт внутрішнього двору готелю вилетів екіпаж. Один із пішоходів ледве не втрапив під колеса, та дивом устиг відскокити. Оскару довелося двічі глянути вниз, перш ніж він упізнав у цьому спритнику Гумбольдта, а в самому екіпажі, на місці біля кучера, — Шарлотту. Еліза з Віллою на руках розташувалася на задньому сидінні.

Оскар хотів було попередити друзів про небезпеку, та в номера почувся гуркіт. Двері не витримали й розлетілися, клацнула й відвалилася клямка замка.

Незнайомиць увірвався до кімнати.

Господи, що ж тепер робити? На карнизі Оскар був, як палець на долоні. Тож він не вигадав нічого кращого, як схопити валізу і прикритися нею, як щитом.

І саме вчасно, бо цієї миті у вікні з'явився переслідувач. Без свого ковбойського капелюха він здавався значно старшим. Темно-каштанова густа борода, бакенбарди, ледь поцятковані сивиною. Під кошлатими бровами світилися блакитні, зі сталевим відблиском очі. В руці він тримав якусь зброю — щось на кшталт короткої пневматичної рушниці. Хлопець устиг навіть помітити на тильному боці його руки довгий шрам, схожий на серп.

Незнайомець кинув погляд униз. До бруківки було не менше семи метрів. Знизу до нього долинали вигуки людей — обурені та схвильовані. Проте зараз йому було не до них. Наступної миті він помітив Оскара на карнизі, й усмішка ковзнула по його обличчю.

— Облиш цю думку, хлопче, — промовив він ламаючо німецькою. — Це надто небезпечно. Повертайся до номера і, гадаю, ми з тобою домовимося.

Розмовляв незнайомець із акцентом, якого Оскару ще не доводилося чути.

Зараз відстань між юнаком і переслідувачем складала близько п'яти метрів. Надто мало, якщо негідник вирішить скористатися своєю зброєю!

Та наступної миті пролунав свистячий звук, і у стіну поряд із вікном ударила коротка сталева стріла. Посипалася штукатурка, біля входу до готелю почулися людські вигуки.

Оскар мигцем глянув униз. Гумбольдт стояв на тротуарі, націляючись у незнайомця зі свого автоматичного арбалета.

- Це було тільки попередження! — гукнув учений до незнайомця. — Другий постріл влучить просто в серце, можеш не сумніватися!

Незнайомиць не знав, що йому робити.

- Кажу тобі востаннє: забирайся негайно, або я підстрелю тебе, як куріпку, чуєш?

Чоловік коротко лайнувся і миттю зник у номері. Гумбольдт схопив поводи й підкотив екіпаж просто під вікно.

Мерщій, Оскаре, стрибай!

- А валіза?

- До біса! Забудь про неї.

Оскар оцінив висоту. Навіть для досвідченого акробата такий стрибок був би ризикованим. Звихнеш ногу — це найменше, що може трапитися. Він похитав головою і гукнув:

- Відійдіть убік, я скину валізу!

Із цими словами він відпустив ручку. Валіза приземлилася якраз на м'яке сидіння візка й підстрибнула. Коні злякано захрипіли, проте не зрушили з місця.

Чекайте мене на розі! І будьте наготові, зараз спустюся до вас ринвою — он я бачу її неподалік.

Не дочекавшись відповіді, він побіг по карнизу. І справді, на розі готелю виблискувала на сонці невеличка ринва, щойно пофарбована в білий колір. Спритно, як мавпа, Оскар спустився нею на тротуар і стрибнув у візок до друзів. Кучер клацнув батогами.

Цієї ж миті незнайомиць з'явився у дверях готелю. Прицілившись, він вистрілив їм услід. Отруйний сна-

ряд просвістів над їхніми головами і влучив у стіну сусіднього будинку. Всім, хто сидів у візку, довелося пригнутися. Трохи підвівшись, Оскар визирнув назовні й побачив, як негідник порається біля свого екіпажу. Потім щось клацнуло, і ще раз. Юнак вирішив, що чоловік продовжує стріляти по них, та виявилось, що ці звуки походять від механічної машини. Хмарка синюватого диму злетіла в повітря.

— Мерщій, П'єре! — загукав Гумбольдт. — Цей хлопець уже заводить свій автомобіль! Нам удасться відірватися від нього, тільки якщо дуже пощастить.

Засвітив батіг, коні з переляканим іржанням рвонули з місця й помчали вулицею. Поки їхній екіпаж, набираючи швидкість, котився бруківкою, Оскар побачив, як незнайомиць кинув свою зброю на сидіння і влаштувався на місці водія. Знову почувися торохтіння та вибухи, й дивний транспортний засіб зрушив із місця. Нечисленні перехожі, які були на місці події, злякано притиснулися до стін будинків, поки незнайомиць розвертав свою машину. При цьому він мало не врізався у фургон молочаря, який не поспішаючи котився вулицею. Щоб уникнути зіткнення, переслідувачу довелося заїхати на тротуар. Пішоходи сахалися, рятуючись від чудовиська техніки, що гуркотіло і свистіло, як скажене.

— Швидше! — квапив кучера Гумбольдт. — Ми повинні встигнути втекти від нього якнайдалі.

Їхній екіпаж на шаленій швидкості мчав до набережної Сени. Тільки Богові відомо, де Гумбольдт

підшукав цього візника. Той явно не був звичайним паризьким кучером, неквапливим, лінкуватим і балакучим. А його спосіб їзди нагадував прийоми жокея під час перегонів на Великий приз. Та ким би не була ця людина, Оскар радів, що саме вона зараз сидить на місці кучера в їхньому екіпажі.

Щодоуху вони перетнули авеню Монтень і повернули на північ — Єлисейськими Полями до площі Зірки.

Однак хвилини за дві із бічної вулички позаду них, гуркочучи, вискочив автомобіль. Тепер переслідувач їхав просто за ними, назирці. Відстань між ним та екіпажем складала всього близько ста метрів і стрімко скорочувалася. Схоже, що механічний екіпаж мав таки набагато більшу швидкість, ніж кінний.

— Швидше, П'єре, ще швидше!

— Не виходить, мсьє. Коні надто стомлені, до того ж, не забувайте, що нас у візку п'ятеро.

Гумбольдт оглянувся, і на його обличчі з'явилася несамовита рішучість.

— Цей хлопець починає дратувати мене, — пробурмотів він із загрозою в голосі. — Якщо він хоче бійки, то він її отримає.

— Але чому він рухається набагато швидше за нас? — запитав Оскар.

— Мотор його транспортного засобу розвиває потужність понад три кінські сили, — пояснив учений. — Крім того, він легший. Боюся, нам усе ж таки доведеться вступити у відкриту боротьбу із застосуванням нашої зброї.

— Ти жартуєш, дядечку? — Шарлотта розгублено поглянула на Гумбольдта. — А пішоходи? Адже там сила-силенна дітей...

Дівчина мала рацію. Набережною Сени прогулювалося безліч людей. Багато хто з них зупинявся, щоб подивитися — адже коли ще пощастить побачити перегони між кінним екіпажем і автомобілем.

Гумбольдт схопився за підборіддя.

— Що ж нам робити? Адже цей тип щохвилини скорочує відстань між нами.

— А ці... Як там... автомобілі... — промовив Оскар. — Як вони працюють?

— Їм надає руху енергія згоряння палива — легких фракцій нафти, котрі називають бензином. Доволі небезпечна легкозаймиста речовина. Її отримують... — Учений раптом замовк. Очі його спалахнули. — Оскар, ти геній! — вигукнув він. — П'єре, зупиніть коней!

Кучер озирнувся, нічого не розуміючи.

— Ви сказали зупинитися?

— Саме так,— нетерпляче промовив Гумбольдт. — Не можу ж я стріляти на ходу!

— Ви хочете вбити цього пана?

— До чого тут убивство? Я всього лише хочу його зупинити.

П'єр рвонув віжки, коні захрипіли, й екіпаж зупинився. Гумбольдт зістрибнув на бруківку, прилаштував арбалет на багажнику екіпажа й націлився. Автомобіль стрімко наближався. Оскар уже міг роздивитися спов

пену диявольської люті усмішку на обличчі незнапомця, коли Гумбольдт натиснув на спускний гачок своєї зброї. Почувся свист, потім коротко дзенькнув метал. Автомобіль продовжував рухатися, ніби нічого не сталося, й неухильно наближався. Його водій був цілком неушкодженим.

От, дідко, — процідив крізь зуби Оскар. — Промав!

Г'єпер переслідувача відділяло від них якихось півсотні метрів.

- Поїхали, П'єре, — Гумбольдт стрибнув на сидіння. — Швидше забираймося звідси.

- Мсьє?

- Рушай, рушай якнайшвидше!

П'єр змахнув батогом. Автомобіль між тим наблизився й перебував за двадцять метрів від них. Здавалося, що вже нічого не можна вдіяти. Оскар бачив, як незнайомиць підняв свою зброю і націлився. Він уже ладен був вистрілити, аж раптом рух його механічного скіпажу різко вповільнився. З двигуна здійнялися хмари чорного диму. В середині його щось зашипіло й ватріщало, ніби на розжарену пательню вкинули цілу пляшку сосисок. Пішоходи, які були поблизу, жахалися залізного чудовиська і кидалися навтьоки.

Потім з'явився вогонь. Осередок загоряння був десь в середині корпусу машини, на рівні колісних пар, та полум'я швидко здіймалося вище. Незнайомиць поспіхом залишив своє місце — і саме вчасно: наступної миті вже весь автомобіль охопило полум'я. І весь час,

поки їхній екіпаж віддалявся по бульвару від місця події, Оскар бачив, як переслідувач, не тямлячись від безсилої люті, безладно бігає навколо свого палаючого авто. Остаточно переконавшись, що він знову зазнав поразки, незнайомиць зупинився й посварився кулаком услід їхньому екіпажу.

На обличчі Гумбольдта з'явилася задоволена усмішка.

— Ці двигуни внутрішнього згоряння — повнісінька дурня. Вони не мають майбутнього. Вони небезпечні, а, крім того, забруднюють повітря кіптявою. Хай живуть старі добрі кінні екіпажі!

Склавши цю шану каретам, підводам, кебам і ландо, він звернувся до кучера:

— П'єре, зверніть на бульвар Сен-Дені, а потім їдьте в північному напрямку. Нам треба виїхати з міста, перш ніж жандарми перекриють усі головні вулиці.

Норвежець застиг над палаючими рештками свого автомобіля. Від них виходив нестерпний жар. Їдкий диморід горілої гуми та шкіри сповнював усе довкола. Густа завіса диму продовжувала висіти в повітрі, й навіть пориви вітру від ріки не могли її розвіяти.

Патовп витріщак навколо стрімко зростав, та всі вони трималися на чималій відстані. Небезпеку являли собою не лише напівзотлілі уламки автомобіля, але й цей худорлявий чоловік високого зросту, який тримав у руках невідому зброю.

Норвежець стиснув зуби. Неймовірно — жертви шову вдалося вислизнути. Буквально в останню секунду. І якщо першу подію можна було вважати випадковою, то тепер Карл Фрідріх фон Гумбольдт переграв його на всіх фронтах.

Що ж сталося?

Помітивши, як учений націляється в нього з арбалета, найманець одразу ж сховався за куленепробивною обшивкою своєї машини. Наступної миті почувся шум удару металу об метал. Гумбольдт намагався прощити бак із пальним, і не промахнувся. Пальне потекло на розжарену вихлопну трубу і миттєво спалахнуло.

Норвежець був цілком упевнений, що його моторний скіпаж в усьому перевершує кінний візок. Та, ви-

являється, перевага у швидкості та надійності нічого не означає, коли маєш справу з супротивником, якому відомі всі слабкі місця новітніх транспортних засобів. Йому ніколи не забути переможного погляду вченого. Цей погляд — ніби сліпучий відблиск світла, що невідступно тривожив очі.

Норвежець швидко попрямував, щоб подивитися на те місце, де стояв екіпаж утікачів. Він наздожене цю людину, навіть якщо це буде останньою справою, яку йому судилося виконати на цьому світі. І не важливо, чи отримає він гроші, — тепер ця справа стосується лише його і Гумбольдта. Він наздожене цього дивного спритника і уб'є найвигадливішим з усіх відомих йому способів.

На щастя, ще в готелі, коли він ховався у бічному коридорі, йому вдалося підслухати уривки розмови. Хлопець і дівчина згадували про якогось Рембо в Гаврі. Не так уже й багато, та йому доводилося працювати й із меншими крихтами інформації. Зараз найголовніше — отримати пристойний транспорт.

Між тим, натовп цікавих навколо значно збільшився — на нього вже дивилися сотні пар очей. Норвежець обернувся до залишків автомобіля, підняв із землі свого капелюха й витрусив його від пилу. Тієї самої миті, коли він насунув сірий стетсон на голову, натовп розступився, пропускаяючи кінного жандарма. Темно-синя уніформа хвацького правоохоронця була чудово відпрасована, еполети виблискували, наче були зроблені зі щирого золота. Підкручені вгору вуса цього

набурмосеного телепня здригалися, коли він притримав коня і спішився.

— Розходьтєся, мадам і мсьє, розходьтєся!

Широкими жєстами він дав зрозуміти людям із наговну, щоб вони очистили місце події.

Коли юрба дещо зменшилася, він наблизився до Норвежця.

— Що тут сталося, мсьє? Звідкіля цей дим?

Погляд найманця зупинився на коні жандарма. Це був гнідий арабський скакун із чорною гривєю. Суха, благородної форми голова з високим лобом, широко розставленими очима та крупними ніздрями свідчила про чистоту породи. Витривалий і прудкий.

Жандарм гордовито набундючився:

— Ну ж бо, відповідайте!

Норвежець блискавичним рухом скинув свою рушницю. Із тупим звуком дерев'яний приклад врізався у щелепу жандарма. Все сталося так швидко, що у правоохоронця не залишилося жодного шансу захиститися. Він підкотив очі й упав на землю, як мішок із тирсою.

Найманець незворушно закинув на плече зброю та сумку, скочив на коня й устроїв ноги у стремєна. Він мав мету, а тепер з'явився ще й засіб для її досягнення. Більше нічого не утримує його в Парижі.

Пришпоривши коня, він помчав геть, прямуючи на північ, до Нормандії.

Афіни, кілька годин потому

Очі старого не відривалися від аркуша паперу. Звістка, отримана телеграфом із Парижа, навряд чи могла посприяти зниженню його кров'яного тиску. Він іще раз пробіг очима ці кілька рядків, ніби не маючи сил повірити тим відомостям, які там повідомлялися.

Тривожило його зовсім не те, що Гумбольдту і його супутникам вдруге вдалося вислизнути. Справа в іншому: події в Парижі, як з'ясувалося, привернули до себе увагу величезної кількості людей. Цей бовдур улаштував у самому центрі велелюдної столиці перегони та перестрілку, що різко суперечило домовленостям, які було укладено між ними. Точність і таємність — ось основні пункти їхньої угоди. І жодних слідів.

А тепер Норвежця переслідує половина паризького корпусу жандармів. По всій країні розшукують високого худорлявого чоловіка років під сорок, який у всіх на очах зухвало вбив жандарма й викрав його коня. Свідків холоднокривного убивства виявилось більше, ніж хотілося б.

Літньому пану залишалось сподіватись лише на те, що найманець — достатньо сильна та досвідчена людина, щоб не залишати слідів, а інакше — катастрофа.

Розлютившись, старий розірвав телеграму й викинув її у кошик для паперів. Потім, усе з тим же самим стурбованим виразом обличчя він підійшов до вікна й відсунув штору. Вперше у житті в нього з'явилося відчуття, що він припустився серйозної помилки.

Акрополь сьогодні був особливо гарним. Промені вечірнього сонця заливали рожевим світлом колони, під якими дві тисячі років тому прогулювалися філософи й полководці. Цікаво, що б вони порадили в такій ситуації? Запропонували б відмовитися від його планів або все ж таки продовжувати діяти? Чи схвалили б вони його вчинки, а чи прокляли б його? Він часто звертався до минулого, коли потребував поради та заспокоєння, і завжди отримував їх. Та тільки не сьогодні.

Сьогодні духи античних пращурів мовчали.

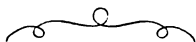
Тим часом почувся обережний стукіт у двері.

— Увійдіть!

Двері прочинилися, й у шпарку протиснулася голова служника:

— Він уже тут, ваше превосходительство.

— Нехай заїде...

Щойно Ставрос Нікомедес опинився в кабінеті свого діда, його охопило тривожне відчуття. Архітас Нікомедес був засновником династії Нікомедесів. І нині, коли його здоров'я дуже похитнулося, він зали-

шався, так би мовити, сірим кардиналом, який тримав у руках усі важелі керування величезною фінансово-промисловою імперією. Старий був змушений жити в затемнених приміщеннях і ніколи не залишав свого будинку. Декілька інфарктів та інсультів поспіль аж ніяк не вплинули на його розумові здібності, й у свої вісімдесят п'ять років він залишався тим, хто приймає найважливіші та найвідповідальніші рішення.

Дід майже ніколи не приймав гостей і рідко з'являвся навіть у колі родини. Це спричинило до чуток, ніби старий уже трохи не сповна розуму. Однак розум його залишався на диво ясным і проникливим. Тож якщо він і викликав до себе когось із родичів, значить, питання було аж надто серйозним.

Опинившись у напівтемряві величезного кабінету, Ставрос зробив кілька кроків уперед і зупинився. Тут пахло пилом, ліками та старими книжками. Він не бачив свого діда більше трьох років, і зараз кров вистукувала в його скронях від хвилювання.

— Ходи сюди, мій хлопчику, — прорипів старечий голос.

Лише тепер Ставрос помітив праворуч від широкого затіненого вікна маленьку згорблену фігурку.

— Не бійся. Підійди до мене.

Ставрос зібрав усю свою мужність.

— Ти кликав мене, діду?

Напад астматичного кашлю стиснув горло старого. Минув деякий час, перш ніж кашель удалося вгамувати. Старий прокульгав до свого робочого столу, взяв

склянку з водою і рвучко випив ковток. Відсунувши склянку, Архітас підвів очі на онука.

Ставрос злякався.

За останні три роки Архітас Нікомедес дуже схуд і став нижчим на зріст. У променях вечірнього сонця, що проникали крізь брунатні штори, його шкіра скидалася на шкіру мумії.

— Я покликав тебе тому, що ти вчинив дещо таке, що вибачити не можна, що складає серйозну загрозу для майбутнього всієї нашої родини, — промовив старий. — Сідай.

Він указав на стілець.

Ставрос застиг, ніби вражений громом. Здавалося, земля захиталася в нього під ногами. Набравши в груди якнайбільше повітря, він промовив:

— Ти кажеш, що я...

— Сідай, — нетерпляче махнув рукою старий.

Ставрос опустився на стілець, відчуваючи, як дерев'яніє все тіло. Від цього візиту він не чекав нічого доброго. Але такого й уявити собі не міг.

Старий слідом за онуком опустився в крісло з високою прямою спинкою. В його голосі почулися примирливі нотки.

— Як почувуються твої дружина та діти? Я не бачив Марію і малюків уже цілу вічність. Відтоді, як хрестили маленьку Анету.

— У них усе гаразд, — відповів Ставрос. — Старший уже ходить до школи, а меншенька перевертає все в домі догори дригом. Діти нас радують.

— Це добре. — Ледь помітна усмішка ковзнула по обличчю старого. Родина — це найголовніше. Без неї ми ніщо. Гірше, ніж бруд під нігтями.

Він раптом нахилився вперед.

— І хочу тобі нагадати: в нашій родині існує одне правило, котрого всі додержуються неухильно. Якщо виникають проблеми, то в першу чергу вони обговорюються всередині родини.

— Та я не маю жодних...

— Мовчи! Своїм безглуздим вчинком ти поставив під удар долю фірми й усього нашого дому.

Ставрос ніяк не міг второпати, про що каже старий. Схоже, в нього й насправді, як то мовиться, дах поїхав.

— Чому ти не звернувся до батька, як годилося б? А замість цього самовільно найняв цього німця, котрий пхає носа в усі наші справи. Ти хоча б на хвилину замислився, коли наважувався на цей крок?

Ставрос вражено скинув угору брови. Ось воно що! Тепер зрозуміло, звідки вітер. Мова про Гумбольдта.

Та звідки старий дізнався про це?

— Я намагався побалакати з батьком, — без особливої твердості заперечив Ставрос. — Я благав його хоча б щось вдіяти, проте він лише відмахнувся. Заявив, що мені не слід тривожитися з цього приводу, а краще було б ще раз перевірити квартальний звіт. Я хотів обговорити з ним це знов і знов, та відповідь була такою самою.

— Вона й мала бути такою, — прорипів дід. — Твій батько намагався тебе захистити. Це його обов'язок. Це ти й сам колись зрозумієш.

— Захистити? Від чого? Я молодший партнер і також входжу до керівництва фірмою. І моє завдання...

— Твоє завдання полягає в тому, щоб робити те, що тобі кажуть, — перервав його старий. — Твій батько має про безпеку, на яку наражаються в морі наші кораблі. Ми обидва знаємо про це, і вжили відповідних заходів, щоб подолати її.

— Яких заходів? Яка безпека? — Ставрос уперто труснув головою. Виявляється, він був єдиним, хто в гадки не мав про те, що відбувається насправді!

Архітас схилив голову.

— Хіба ти не чув про морське чудовисько?

— Чи я чув... Ще б пак! Та я вважав, що й ви не вірите в цю брехню.

— Тільки формально. Щоб нікому й на думку не спало, що це не так.

— Виходить, ви вірите, що чудовисько існує?

— Ну звісно ж!

Старий хитро усміхнувся.

Ставрос відкинувся на стільці. Раптом йому сяйнула думка.

— Виходить, усе це комедія? Звинувачення капітана в пиятиці...

— Інценування. Фогіацис відбудеться мізерним штрафом і буде відновлений на посаді. Ми змушені були так вчинити. Можеш уявити реакцію наших партнерів і клієнтів, якщо ми визнаємо, що наші кораблі піддаються атакам морського чудовиська? Вантажоперевезення впадуть до нуля — нашим кораблям просто

нічого буде возити. Катастрофа! А п'яний капітан... про ці речі не дуже-то теревенять у газетах.

— Та якщо чудовисько й насправді існує? Я думав... я гадаю, що ми маємо щось зробити.

Старий недбало махнув рукою.

— Все це давно вирішено. Не бери собі в голову, хлопче.

— Про що ти говориш?

У Архітаса вихопився дивний звук, схожий на сміх.

— Що ти знаєш про війну, яку англійці зараз ведуть на Аравійському півострові й в Африці?

Ставрос замислився.

— Тільки те, що пишуть у газетах... Завоювання Судану англо-єгипетськими військами й наступне завоювання частини території Єгипту арміями Махді, проводиря суданців.

— Усе правильно. Постання під керівництвом Махді — перший успішний виступ африканської країни проти колоніального панування Британії. З цим імперія змиритися не може. А між тим, протистояння досягло такої точки, що англійці планують відрядити в цей регіон свої дредноути, щоб остаточно придушити опір повстанців. Щонайменше за два місяці британська ескадра пройде у водах, що безпосередньо прилягають до острова Крит. Я використав свої зв'язки в дипломатичних колах, щоб переконати адміралтейство зайнятися нашою проблемою. Те, що отруєє нам життя і ставить під загрозу наше фінансове становище, могутні броненосці за лічені хвилини зітруть на порох.

Іхня вогнева могутність є достатньою, щоб відправити на дно цілий флот. Ніщо живе не зможе вціліти під ударами гармат головного калібру.

— А як все ж таки вціліє?

— Що ти маєш на увазі?

— Що станеться, якщо твій план не здійсниться?

Адже ми достеменно не знаємо, з чим, власне, маємо справу.

Старий сумно поглянув на молодого чоловіка.

— Ти помиляєшся, любий онуче, — повільно промовив він. — Ми це чудово знаємо...

Гавр, три дні потому

Будівля суднобудівної верфі мала принаймні п'ять поверхів заввишки. Глухі удари молотів і вищання пилок для різання металу долинали з її навстіж відчинених воріт. Шум був настільки оглушливим, що навіть на набережній перекривав усі звуки.

Оскар розглядав кораблі, що стояли у доках верфі. Деякі з них були абсолютно новими, недобудованими. Інші виглядали досить зношеними. У доках біля причалів верфі він налічував не менше як півсотні суден, на яких велися роботи. Як тут було не погодитися з тим, що Гавр по праву користується славою другого за розміром морського порту Франції?!

— Ви розраховуєте знайти тут Іполіта Рембо? — запитав Оскар.

— В адміністрації порту сказали, що він працює в секторі Є, цех номер дванадцять, — відповів Гумбольдт і вказав на табличку з тим самим позначенням. — Я гадаю, що це він і є. Мабуть, буде найрозумніше, якщо я сам піду туди й спробую відшукати мсьє Рембо, а ви почекайте на мене біля входу.

— Я б із задоволенням прогулявся з вами, герр Гумбольдт, якщо дозволите. Адже я ще ніколи не бачив підприємств, подібних до цього, — попросив Оскар.

— Я, між іншим, також не маю ніякого бажання стовбичити тут і байдики бити, — і собі озвалася Шарлотта. — Врешті-решт, я повинна все ж таки мати уявлення про те, як будують кораблі!

— Однак, наскільки мені відомо, розгулювати цими цехами не зовсім безпечно.

— Це не має значення, — заперечила Шарлотта. — Ми будемо обережними, тож нічого не трапиться.

— Ну що ж... — зітхнув Гумбольдт і глянув на Елізу. — Ти також маєш намір піти з нами?

— Та ні вже, дякую, — жінка енергійно похитала головою. — Мені цілком вистачає шуму й тут. Можу собі уявити, що там діється всередині. Я залишуся з Вілмою і нагляну за нею.

— Хоча б одна людина тут прислухається до моїх порад. Гаразд, уперед. І заради всього святого, ні до чого не торкайтеся!

Утрюх вони зайшли під склепіння гігантського цеху. Одразу ж за воротами їх зупинив служник, котрий видав їм коркові каски і пояснив, де можна знайти Рембо. Гумбольдт рушив уперед, міцно стискаючи в руці ціпок. Повсюди навколо, куди не кинь оком, височіли металеві конструкції. Корабельні шпангоути здіймалися вгору, як ребра загиблих китів-велетнів. Повітря наповнював гуркіт молотків, пронизливе вищання пилок, тріск і спалахи електричної зварки. В повітрі висів їдкий запах чаду та гарячого металу. Робітники з допомогою спеціальних інструментів заганяли у товсті сталеві пластини майбутньої обшивки судна

заклепки завтовшки з палець, а їхні напарники гатили по них клепальними молотами.

Тут, у цій велетенській майстерні, Оскар уперше відчув ту творчу силу, що її так яскраво описав Жуль Верн у романі «Двадцять тисяч льє під водою». Силу, що примушує людей підніматися на найвищі гори і спускатися в морські глибини.

Не здолавши й половини шляху до протилежного кінця цеху, мандрівники помітили стіл, що стояв за огорожею, за яким двоє чоловіків схилилися над кресленнями.

Один із них був довготелесим, із сивою шевелюрою, пишною бородою і моноклем в оці. Спираючись на ціпок і помітно накульгуючи, він хутко перебігав від одного кінця довгого столу до іншого.

Другий являв собою повну протилежність першому: сухорлявий коротун, причому абсолютно лисий, якщо не вважати волоссям пучечок темного пуху на його потилиці, що задерикувато стирчав. На носі коротуна сиділи окуляри з такими товстими скельцями, ніби їх виготовили зі склянкових донець. Його верхню губу прикрашали тонко підголені вусики. На додачу він носив жилет, обшитий золотою тасьмою, чорні штани з червоними лампасами і високі кірасирські чоботи, які виблискували так, що в них можна було дивитися, як у дзеркало. До того ж, він відзначався справжньою офіцерською виправкою, і не залишалося ніяких сумнівів: це й був Іполіт Рембо власною персоною.

Помітивши відвідувачів, коротун гордовито випнув груди і зміряв їх колючим проникливим поглядом.

— Хто ви такі, і що вам тут знадобилося? — неприязно запитав він.

— А чи не розмовляєте ви, бува, німецькою?

— А хто хотів би це знати? — німецькою, але з помітним акцентом відповів Рембо запитанням на запитання.

— Мое ім'я — Карл Фрідріх фон Гумбольдт. Чи не могли б ви приділити нам децицію свого дорогоцінного часу? У мене до вас є рекомендаційний лист від вашого друга та колеги Нікола Тесла.

— Нікола вас рекомендує? Насправді? Це просто чудово!

Поки інженер читав листа, Оскар скося роздивлявся сивочолого чоловіка, не в силі зрозуміти, чому той видається йому знайомим.

— Ви теж розмовляєте німецькою? — наважившись, нарешті запитав чоловіка Оскар.

— Дуже погано, — відповів той. — Я вивчав вашу мову багато років тому і пам'ятаю не так уже й багато слів.

— Ви теж інженер-суднобудівник? — знову запитав Оскар, котрому не терпілося з'ясувати, звідки він знає цю людину.

— Думаєте, так само, як Іполіт? О ні! — Навколо очей у сивого чоловіка з бородою з'явилися добродушні зморщечки. — Я працюю на біржі і є членом міської ради. Справа в тому, що я замовив мсьє Рембо будувати для мене яхту. Ось чому я тут.

Оскар поглянув на креслення. Яхта здалася йому чудовою. З вузьким і довгим корпусом, елегантними обрисами, вона, напевне, була дуже швидкохідною. Судно мало назву «Скотія». Юнак миттєво пригадав, що таке ж саме ім'я мав корабель, котрий першим атакував «Наутилус» капітана Немо. Оскар із посмішкою кивнув на креслення.

— Ви, напевне, читали книгу?

— Ти маєш на увазі «Двадцять тисяч льє під водою»? — Бородань із моноклем затрусився від сміху, який ледве міг стримати. — Ну, взагалі, можна й так сказати.

— Чудова книга, чи не так? Як на мене, то це найкращий твір Жуля Верна після «П'яти тижнів на повітряній кулі», «Подорожі до центру Землі» й «Таємни чого острова». Та будьте обережні, щоб вашу яхту не спіткала та ж сама доля, що й «Скотію» з роману. Буде дуже шкода.

Чоловік щиро розреготався й поплескав Оскара по спині.

— Іполіте, мені вже час іти, — звернувся він до інженера. — Тримай мене в курсі всіх справ. Бувай!

Він уклонився, трохи піднявши свою каску, і, злегка накульгуючи, попрямував до воріт цеху.

— Приємна людина, — сказав Оскар. — До того ж, розуміється на гарній пригодницькій літературі. Уявіть, він навіть читав «Двадцять тисяч льє під водою»!

Рембо кинув на Оскара насмішкуватий погляд по верх окулярів.

Читав? Але ж це він і написав цю книгу!

Оскар остовпіло заляк.

— Ви хочете сказати, що це...

Мсьє Жюль Габріель Верн власною персоною. І зараз я отримав замовлення на будівництво його квати.

Але це... це...

Оскар був вражений до глибини душі. Ну, звісно ж! Ось звідки ця дивовижна впевненість, що він знає цю людину. Кілька років тому він бачив портрет письменника в одній із його книжок. І хоча за цей час мсьє Верн дещо постарів, та схожість залишилася.

— Але ж він сказав, що працює на біржі і є членом міської ради?

— Тому що саме цим він зараз і займається. Після закінчення роману «За вісімдесят днів навколо світу» мсьє Верн зробив перерву у своїй творчості. Та повернімося до листа. Тесла пише, що ви хочете зафрахтувати моє судно для експедиції у Середземне море.

— Саме так.

— У принципі, це можливо, та стане вам вельми недорого.

Гумбольдт кивнув.

— Я розумію. І все ж, для нас це конче необхідне. Людина, яка поставила перед нами це завдання надзвичайної важливості, не рахуватиме копійки.

— Гм... — Коротун на деякий час поринув у роздуми, а потім скинув очі на Гумбольдта. — Мсьє Тесла вчинив мудро, направивши вас до мене. Абсолютно

випадковий збіг — я нещодавно завершив будівництво нового підводного апарата, котрий потребує випробувань. — Очі конструктора спалахнули, як пара вуглинок, щойно він обмовився про своє дітище. — Хочете поглянути?

— Із величезним задоволенням.

— Тоді ходімо за мною! — Рембо швидкими кроками попрямував до виходу з цеху.

Оскар тим часом усе ще перебував як у тумані. Подумати лишень — він щойно розмовляв із самим Жулем Верном! Людиною, котра написала цілу купу чудових книжок! І письменник дружньо поплескав його по спині, ніби старого знайомого...

Поринувши в ці думки, Оскар брів за інженером-суднобудівником, раз у раз спотикаючись об якісь залізні конструкції. Де б вони не проходили, робітники припиняли роботу і привітно піднімали каски. Незважаючи на свій зріст і трохи кумедну зовнішність, Рембо, схоже, користувався тут глибокою пошаною.

За воротами цеху-гіганту інженер повернув праворуч.

За той час, що вони провели у гомінкому цеху, погода трохи покращилася. Повітря потеплішало, а неквапливі хмаринки, що повзли по небу, і крики чайок створювали літній настрій. Дорогою Гумбольдт представив суднобудівникові Елізу та Вілму, яка дрімала в сумці, що висіла на плечі економки. Тепер уже в повному зборі вони рушили до віддаленого кута верфі.

Там перед ними постало дивне видовище. На стропах двох підйомних кранів, злегка розгойдуючись на

висоті трьох метрів над землею, висіла лита сталева куля, що досягала чотирьох метрів у діаметрі. І якби не ілюмінатори з товстого свинцевого скла, що були вмонтовані у стінки кулі, вона була б схожою на гігантське гарматне ядро.

На перший погляд, усе виглядало напрочуд просто, та, лише зазирнувши всередину, можна було зрозуміти, наскільки складною та дотепною є конструкція апарата. За склом ілюмінатора Оскар побачив безліч важелів, кнопок і вимикачів невідомого призначення, а також багато вентилів і балонів для стиснених газів.

— Перед вами — «Наутілус», — оголосив Рембо, знову гордовито випинаючи груди. — Перша у світі батисфера.

— Батисфера? — здивовано перепитала Шарлотта.

— Цю назву можна буквально перекласти як «куля для дослідження морських глибин», — пояснив Рембо. — І батисфера справді дає змогу занурюватися на глибину, котрої ще ніхто й ніколи не досягав. При цьому тиск повітря в апараті весь час дорівнює атмосферному незалежно від глибини, і цим батисфера принципово відрізняється від широко відомого водолазного дзвону. Це приблизно те, що вам потрібно, мсьє Гумбольдт?

— І навіть більше того, — відповів вражений Гумбольдт.

Тим часом люк, що був розташований «на маківці» сталевій кулі, відчинився, і звідти почергово з'явилися чорна, укладена короною коса, замащені руки й синій

робочий комбінезон. Перед Оскаром опинилася дівчина приблизно його віку й, до того ж, досить симпатична та жіночна. У неї були променисті карі очі і рот гарної форми, з повними губами, а комбінезон не приховував її пишних форм. Помітивши відвідувачів, дівчина помахала долонькою, випросталася, схопилася обома руками за трос і наступної миті вже опинилася поруч із гостями.

— Добридень, татку! Добридень, пані та панове! — вигукнула вона.

— Дозвольте представити вам мою дочку Океанію, — промовив Рембо.

Оскар, як і всі інші, потиснув дівчині руку, котра виявилася маленькою, тендітною, та надзвичайно сильною, хоча й перемашеною мастилом.

— Океанія супроводжуватиме нас в експедиціях у морські глибини.

— Експедиції у морські глибини?

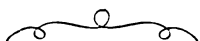
Оскар із здивуванням утупився у Гумбольдта і Рембо. — Про що ви, власне, говорите?

Гумбольдт насмішкувато здійняв брову.

— Дивна річ! А я ж думав, що ти давно вже про все здогадався!

Частина друга

На шлюбні

Ще за два тижні

Ставрос Нікомедес поспіхом підіймався сходами розкішної вілли свого діда. Перестрибуючи через кілька східців, він промчав повз ошелешеного швейцара, який відчинив перед ним парадні двері, повз домоправителя, який застиг на місці зі спантеличеним виглядом, обминув прибиральника зі щіткою в руках і, нарешті, опинився на другому поверсі. Справа, яка змусила його так поспішати, і справді була невідкладною. Відлуння його кроків розлягалось довгими безлюдними переходами та численними покоями палацу, поки він майже бігцем наближався до кабінету шанованого патріарха.

Ставрос не повідомив старого про свій прихід, але знав, що саме в цей час Архітас зазвичай сидить за своїм письмовим столом і проглядає свіжі номери газет. Саме про газети він і мав намір поговорити з дідом. Під пахвою в нього виднів сьогоднішній номер французької «Ле Фігаро» із великим заголовком на першій сторінці, який було набрано крупним шрифтом.

Біля дверей кабінету молодому чоловіку загородив дорогу дідів особистий служник, який виконував обов'язки охоронця.

— Вам туди не можна, пане Нікомедес.

— Я маю побачити його негайно! Це терміново.

— Ваш дідусь зайнятий важливими справами.

— Я теж у надзвичайно важливій справі. Пропустіть мене, інакше я буду змушений застосувати силу. Негайно!

Слуга, напустивши на себе поважний вигляд, заперечив:

— Про це не може бути й мови. Вам слід було б зарані повідомити мого пана про це. Надішліть письмовий запит, як належить. Стосовно цього я маю найсуворіші вказівки...

Не звернувши на слова слуги ніякої уваги, Ставрос спробував відтіснити того плечем і прослизнути у двері. Він уже взявся було за дверну ручку, коли важелезна рука схопила його за плече.

— Не робіть дурниць, пане Нікомедес! — промовив слуга. — Адже я легко можу...

Ставрос блискавично розвернувся, його могутній кулак із силою вривався в незахищену вилицю слуги. Очі ревного охоронця нараз підкотилися, він похитнувся, сперся на стіну й поволі почав сповзати на долівку, простягнувшись біля порога кабінету, який так старанно боронив. Більше не звертаючи на нього ніякої уваги, Ставрос штовхнув двері й увірвався до кабінету свого діда.

Так і є — старий сидить за письмовим столом зі склянкою чаю в одній руці й газетою в іншій. Більше того — патріарх з огляду на вранішній час іще не був цілком убраним. Онук із подивом побачив бліді худор-

ляві ноги старого, довгі чорні шкарпетки та гумові шлейки, що їх підтримували. Повсякденний одяг патріарха було акуратно складено й розвішано поряд із ним на стільці.

На якусь мить старий заляк від здивування, проте одразу ж опанував себе й суворо насупився.

— Що ти дозволяєш собі, шмаркачу? Як ти посмів увірватися сюди без доповіді?

— Мені терміново треба поговорити з тобою. Я не можу чекати!

— Де Давид?

— Давид? Це твій злий пес? Він, здається, намірився трохи подрімати.

Ставрос причинив за собою двері.

— Подрімати? Що це означає?

— Нехай трохи перепочине. Мені довелося подбати про те, щоб нам не заважали розмовляти.

На обличчі старого змінювалися вирази гніву й переляку. Він не очікував від свого онука такої спритності.

— Чого ти хочеш?

— Ти знав, що Папастратос помер?

— Хто такий Папастратос?

— Не клей дурня! — не витримав Ставрос. — Ти чудово знаєш, про кого я питаю. Про Христоса Папастратоса, декана факультету морської техніки Політехнікуму. Він був другом Александра Ліваноса й одним із тих небагатьох, хто зберігав вірність йому до самого кінця. Я високо цінував цю людину й незадовго до

смерті бачився з нею. Христос був при доброму здоров'ї й насолоджувався життям.

Старий схопив свої штани й одягнувся.

— Від чого помер цей твій Папастратос?

— Причину смерті достеменно не встановлено. Його серце просто перестало битися.

Старий знизав плечима.

— Дуже шкода. Проте всі ми день у день не стаємо молодшими, а останніми тижнями надворі було так спекотно...

Ставрос випнув щелепу.

— А це що б могло означати? — Він кинув французьку газету на стіл перед дідом. Заголовок повідомляв: «По всій Франції розшукується невідомий — убивця поліцейського».

На мить в очах патріарха промайнув страх.

— І що, по-твоєму, це могло б бути?

— Я отримав звістку від Гумбольдта з Парижа. Він повідомляє, що ледве врятувався від замаху на своє життя та життя своїх супутників. Зауваж лишень, опис того чоловіка, який його переслідував, якнайточніше відповідає опису зовнішності убивці кінного жандарма, що наведений у статті з «Фігаро». Спочатку Папастратос, потім Гумбольдт... не думаю, що це звичайний збіг.

Старий зберігав мовчання.

— Ти щось знаєш про замах у Парижі?

Архитас відхилився назад. Деякий час у кабінеті панувала глибока тиша. Нарешті, старий промовив:

— Ясна річ.

— Я хочу знати, що відбувається.

Старий зітхнув.

— Взагалі-то ми — твій батько і я — не хотіли залучати тебе до цієї справи. Ми воліли зберігати таємницю.

— Запізно. Ми вже по вуха в цій проблемі. Родина — це найголовніше. Хіба не ти мені це повторював повсякчас? Ти ж і справді так вважаєш!

Архітас обурено зблиснув очима, проте й цього разу вчасно опанував себе.

— Ну, гаразд, побачимо, чи готовий ти прийняти правду такою, яка вона є. Чоловік, про якого згадується в газетній статті, — асасин, професійний убивця. Я найняв його, щоб прибрати з дороги Гумбольдта, оскільки не бажаю, щоб він пхав носа у справи, які його абсолютно не стосуються.

— Що?! — Ставрос не міг повірити. — Тобто ти хочеш, щоб його вбили?

— Якщо він помре, то тільки через тебе. Через тебе, й більше нікого!

Його вказівний палець затремтів і завис у повітрі.

— Я просив тебе відкликати вченого і припинити його марні пошуки, проте ти не побажав мене слухати.

— А Папастратос?

Старий смикнув худорлявим плечем.

Ставросу здалося, що цієї миті земля розверзлася в нього під ногами. Він остаточно зрозумів — його дід утратив розум.

— Але чому? Я нічого не розумію...

Глава сім'ї висунув шухляду письмового столу й вийняв із неї старий лист.

— Настав час довести, мій любий хлопчику, чи готовий ти володіти родинними таємницями й розпоряджатися ними як дорослий чоловік.

Ставрос здійняв на нього здивований погляд.

— Що ти маєш на увазі?

— Наше прокляття!

Старий нібито виплюнув ці слова.

— Загрозу, що нависає над нашою родиною вже багато років, неначе ніж гільйотини. І не лише над нами, але й над багатьма чесними афінянами.

— Нічого не розумію...

— Тоді прочитай ось це.

Старик простягнув онуку листа.

Ставрос із хвилюванням розгорнув пожовклий аркуш паперу. Лист, очевидно, було написано кілька років тому, й він пройшов крізь багато рук. Чорнило де не де розпливлося від вологи. Він спробував розібрати написане, проте світла в затемненому кабінеті явно не вистачало. Він підійшов до вікна й відсунув штору.

Коли ж Ставросу вдалося прочитати все від першого до останнього рядка, його очі широко розплющилися від жаху. Він вражено подивився на діда.

— Це... я просто не можу повірити!

— Доведеться! Цей лист потрапив до мене п'ять років тому. І відтоді не було й дня, щоб я не перечитував його.— Старий прокашлявся. — Спочатку я вирішив,

що це фальшивка. Дурний жарт або витівки конкурентів, однак тепер я переконаний, що лист справжній, а все, що в ньому написано, — чистісінька правда.

— Але як таке можливе? Людина, яка написала це, вже багато років мертва.

— І ти можеш показати мені докази?

Ставрос здивувався.

— Що ти маєш на увазі?

— Тільки те, що всі ми помиляємося. Адже тут ясно сказано, що його головна мета — знищити нас і все, що має до нас хоча б якесь відношення. Він має намір знищити нашу родину й наші кораблі один по одному. Саме це й почало зараз відбуватися. Він пише, що мститиметься доти, аж поки не знищить до ноги весь наш рід.

Ставрос важко опустився на стілець біля письмового столу. В його голові все змішалось настільки, що думка про найманого убивцю відійшла на задній план.

— Розкажи мені про це, — попросив він. — Усе як є. Старий опустив зморшкуваті повіки.

— Ні. Я запрягнувся ніколи більше не вимовляти ім'я цієї людини.

— Але...

— Хіба ти вже забув про корабель, що його ця диявольська конструкція потягла на дно? П'ятнадцять наших найкращих моряків знайшли свою могилу в морських глибинах. Я й досі бачу їхні мужні обличчя!

— Це був нещасний випадок, — заперечив Ставрос. — Дуже шкода, що на морі таке час від часу трап-

ляється. Але ж як автор листа міг дійти думки, що ми якось пов'язані з цим?

Старий знизав плечима.

— І гадки не маю. Та мене це й не цікавить. Важливо те, що він вірить у це й загрожує нам смертю. І не лише родині Нікомедесів, а й усім, хто в минулому не зумів оцінити його геніальний, як він вважає, витвір. Країкосам, Ксеносам, Галанісам — практично всім великим афінським судовласникам. Нам довелося зібрати їх разом, щоб порадитися, як бути, й на таємній нараді ми прийняли декілька важливих рішень.

Здавалося, Ставросу відібрало мову. Якби він знав, що відбувається насправді, то хіба ж він залучав би до цієї справи Гумбольдта?!

— Виходить, немає ніякого морського чудовиська, і всі балачки про нього — чистісінька брехня?

— Ба, ні, любий мій, воно все-таки існує. Проте це не тварина, яка створена з плоті і крові. — Голос старика затремтів. — Ця людина своїм жахливим витвором кинула виклик, страшно мовити, самому Всевишньому. Геніальний винахідник, він створив дещо таке, чого не має бути в принципі, скоївши злочин проти самої природи. Дещо таке, що нині весь час переслідує нас. Серія страшних аварій на морі — то справа його рук, я в цьому впевнений. Та англійці покладуть цьому край. Вони знищать цю морську примару. Ми запропонували британському Адміралтейству грубезні гроші, й вісім броньованих лінійних кораблів найближчими тижнями вирушать у район Кікландських

островів і, нарешті, звільнять нас від цієї пошесті раз і назавжди! — Сильний напад кашлю знову струсив немічне й виснажене тіло старого.

Ставрос мовчав, глибоко пригнічений. Лист у його руці здавався важезелезним, як свинець.

— Та я все одно не розумію, як це йому вдалося вціліти під час того вибуху? Скільки часу минуло відтоді?

— Десять років.

— Десять років... — Ставрос із сумнівом похитав головою. — Жодна людина не здатна так довго переходитися. Як це можна було зробити? І звідки в цього винахідника це могутнє «дещо», як ти кажеш, яке справді має здатність потягти на дно цілий пароплав. — Він на мить замислився, потім його обличчя осяяла посмішка. — А що коли справа зовсім не в ньому? Що коли за цими подіями все ж таки стоять наші конкуренти? Припустимо, комусь дуже не до душі наше панування в Егейському морі на близькосхідних маршрутах? Тобі це ніколи не спадало на думку?

— Надто багато «коли». — Архітас хлопнув долонькою по столу. — Ти гадаєш, я не ставив собі ці ж самі запитання? Та, врешті-решт, це нічого не змінює. Хтось загрожує особисто нам, убиває наших людей і топить наші кораблі. І цей «хтось» жорстоко заплатить за свої дії. І квит.

Ставрос важко ковтнув.

— А чим я можу допомогти?

— Негайно відклич Гумбольдта. Повідом його, що розриваєш контракт. Тільки так ти зможеш врятувати його життя!

— Але ж не виключено, що він нашттовхнеться на якісь факти, які нам стануть у пригоді.

— Ти погано мене слухав. Зараз ми все тримаємо під контролем. Будь-яке стороннє втручання в цю справу є небажаним. Твій учений здатний лише скаламутити воду і, що зовсім погано, примусити ворога насторожитися. Уяви, що буде, якщо він дізнається про наші плани. Тоді всі величезні зусилля, яких нам довелося вжити, виявляться марними. Одне слово, я хочу знати: чи готовий ти виконати мої вимоги?

Ставрос підвівся й почав походжати кабінетом. Сотні думок одночасно непокоїли його, голова гула, як потривожений вулик.

— Мені потрібен час, щоб усе це усвідомити, — промовив він за декілька хвилин. — Забагато інформації для одного разу. Я маю все як слід обдумати. І хоча я, звісно ж, не можу схвалити того, що ти зробив, я розумію тебе. Можливо, на твоєму місці я вчинив би так само. Я повідомлю тобі про своє рішення.

— Добре. Але поквапся. Кожний зайвий день може стати для твого вченого останнім.

— Що ж, нехай і так. Та залишається одна проблема. Навіть якщо я прийму рішення про припинення пошуків, повідомити про це Гумбольдта буде непросто. Останнього разу ми обмінювалися телеграмами п'ять днів тому.

Брови старого злетіли вгору.

— Он як? І де ж він?

— Відплив із Гавра на кораблі до Середземного моря. Наскільки я зрозумів, він має намір зробити кілька глибоководних занурень в Егейському морі. Однак він не уточнював, куди вирушає їхній корабель і про які саме занурення йдеться. Та після всього, про що я дізнався від тебе, я починаю побоюватися, що й Гумбольдт, у свою чергу, до чогось докопався.

Старик різко відкинувся у своєму кріслі. На його обличчі з'явилася синювата блідість.

— Виходить, від нас більше нічого не залежить.

— Що ти хочеш цим сказати?

— Я намагався відкликати найманця. Але він також зник. П'ять днів тому.

«Каліпсо» танцювала на хвилях, наче коркова іграшка. Труба пароплава, на якій виблискувала на сонці начищена парова сирена, вивергала густі хмари чорного вугільного диму. Вони довгим шлейфом тягнулися за кормою. Ніс судна то здіймався вгору, то опускався, коли воно провалювалося в западини між хвилями. Настил головної палуби скрипів і стогнав. Солоні бризки, підхоплені вітром, обпалювали шкіру. Вітер і сонце не давали замерзнути, але просякнутий вологою одяг ніколи не просихав.

А як же гарно все починалося!

Перехід із Гавра через Біскайську затоку до берегів Португалії був на диво спокійним. Погода стояла сонячна, а на морі панував штиль. Та вже незабаром після того, як «Каліпсо» проминула Гібралтарську протоку, почався шторм. Вітер посвіжішав, гребені хвиль здійнялися на півтораметрову висоту. Пароплав почав розхитуватися з борту на борт.

Оскар почувався кепсько, як ніколи. Здавалося, він один потерпає від морської хвороби. У його шлунку було зовсім порожньо, та йому весь час здавалося, що всі його нутрощі щохвилини перевертаються. Добре б іще для загартованих моряків, їм хвилі й хитавиця — справа звична. Але ж Шарлотта?

Він не знав, чим вона зараз займається. Швидше за все, сидить на нижній палубі з Океанією і з допомогою лінгафону теревенить про всілякі дурощі. Обидві дівчини поставили собі на меті навчити Вілму вимовляти хоча б кілька слів. Безглуздий задум! Ківі вмiла видавати величезну кількість різноманітних звуків, але в тому, що вона здатна наслідувати справжню людську мову, Оскар дуже сумнівався. Принаймні, Гумбольдт пробував, але в нього нічого не вийшло.

Ще більше дивував Оскара той факт, що обидві юні панянки миттєво потоваришували. А він же гадав, що вони матимуть чимало приводів для суперництва. Однак, як видно, помилився — між дівчатами встановилися мир і злагода в усьому. Хоча ця прихильність може виявитися показною, і мирні стосунки та злагода миттю закінчатся, ледве всі вони ступлять на тверду землю. Так чи інакше, а зрозуміти мотиви поведінки своїх супутниць він не міг — не вистачало досвіду.

Знову корабель важко перехилився з боку на бік, і новий напад морської хвороби скрутив шлунок юнака. Затиснувши рот рукою, Оскар кинувся до фальшборту — та не встиг — його знудило просто на палубу. Він закашлявся, хапаючи ротом повітря, перемішане з водяним пилом.

Раптом зовсім поруч із ним хтось поганенько розсміявся.

— Бачу, хлопче, ти тут зайнятий брудною справою! — промовив чоловік французькою.

Оскар, не зрозумівши ані слова, обернувся. Позад нього стовбичили троє матросів, витріщаючись на його страждання.

— Тебе що ж, синку, завжди так вивертає?

Оскар утер долонею рота і знічено розвів руками.

— Мені дуже шкода, — промовив він. — Я вас не розумію. Я не знаю французької.

Матроси знову засміялися. Заводій, неголений хлоп зі здоровезними червоними лапищами, вказав на палубу.

— Витирай! — скомандував він.

Оскар низав плечима й миролюбно усміхнувся.

— Я нічого не розумію.

Здоровань насупився.

— Ти закінчений кретин! Ану ж бо, витри палубу!

Він зробив крок уперед і штовхнув Оскара так, що той утратив рівновагу, посковзнувся і впав.

Перелякавшись і нічого не розуміючи, Оскар уп'явся поглядом у трьох дорослих чоловіків, які чогось хотіли від нього.

— Що вам треба? — спитав він.

Нетерплячим жестом здоровань тицьнув на палубу й удав, що миє її. Оскар насупився.

— Я маю це вимити? Але ж перша-ліпша хвиля змиє все це за борт.

Чоловік у загрозовій позі завис над ним. Його вигляд і манера поведінки раптом нагадали Оскару лихваря Берінгера.

— Гаразд, якщо ви наполягаєте. Я зараз принесу ганчірку та відро.

Він спробував підвестися на ноги, проте здоровань притримав його, завдавши стусана у живіт.

— Ніяких відер! — скомандував він. — Ти маєш усе зробити руками, або я вперіть тобі так, що пам'ятати-меш до скону!

Всі троє зловтішно зареготали.

— Він вимагає, щоб ти все прибрав руками. — До них приєднався ще один матрос — стрункий і мускулястий чоловік років під сорок, із обличчям, темним від сонця і зашкарублим від вітру та солоних бризок.

— Щоб я... Як ви сказали?

— Прибрав палубу руками, інакше він зацідить тобі кілька добрячих ляпасів.

Чоловік розмовляв німецькою з сильним французьким акцентом, проте цілком зрозуміло.

Оцінюючи власні шанси, Оскар глянув на матросів. Схоже, зараз уже ці хлопці аж ніяк не були налаштовані на жарти. От дідько! Ну чому це саме йому знову й знову трапляються на дорозі такі негідники?

— Гаразд, — він кивнув. — Якщо ви так хочете, не відмовляти ж...

Він уже збирався було взятися до справи, коли матрос, який підійшов останнім, промовив німецькою:

— Ти ж не робитимеш цього, чи не так?

— А хіба в мене є вибір?

Чоловік стиха перемовився про щось із заводієм сварки, однак той набундючився і промовив:

— Ні, йому таки доведеться прибирати!

У голосі мускулястого матроса з'явилися металеві нотки. Він перейшов на французьку:

— Дай йому спокій. Нехай іде собі.

— А то що?

— Пошкодуєш про це.

Оскар із здивуванням дослухався до розмови чоловіків і, хоча не розумів ані слова, проте відчував, що вони ось-ось посваряться. Мабуть, мускулястий матрос захищав його. Атмосфера помітно загострилася. Нарешті, здоровань спробував відштовхнути мускулястого вбік своєю лапицею, але той невловимим рухом упіймав супротивника за витягнуту руку, рвонув на себе й коротким стусаном у потилицю примусив його впасти долілиць на палубу. Там здоровань і залишився лежати, стогнучи та лаючись.

Усе сталося так швидко, що ніхто не встиг втрутитися. Мускулястий притиснув шию супротивника коліном і заламав його руку за спину. Після цього він щось прошепотів йому у вухо. Той кивнув. Від болю його чоло вкрилося крупними краплями поту.

— Нехай забирається звідси! Чимдуж! — прохрипів він, щосекунди червоніючи від натуги. Його приятелі миттєво зникли за однією з палубних надбудов.

— І дай хлопцю спокій, — додав мускулястий. — Раз і назавжди. Зрозумів?

Здоровань через силу кивнув:

— Згода...

Рятівник Оскара забрав коліно з потилиці своєї жертви й дозволив їй підвестися. Матрос потер собі

шию й неохоче поплентався геть, як побитий хазяїном собака.

Мускулястий випростався й обтрусив руки, одна з яких була затягнута в чорну рукавицю.

— Вони тебе більше не потурбують, — сказав він. — А якщо й спробують, звертайся до мене. Мене звати Клеман Расто. Я — другий механік на цій посудині.

Клеман простягнув ту руку, що була в чорній рукавиці. Оскар із задоволенням потиснув її і скочив на ноги.

— Оскар Вегенер. Дякую за підтримку.

— Нема за що.

— Що це з вашою рукою?

— Це? Пусте, старий опік, ще відтоді, як я працював кочегаром. Не варте уваги. — Клеман одразу ж указав у той бік, куди втекли матроси. — І затям собі: віднині ти не повинен розгулювати цим кораблем на самоті. Це небезпечно. Можеш знову вскочити в якусь халепу.

— Це ж просто бараняче стадо! — лайнувся Оскар. — Із такими людьми мені вистачало мороки й у себе вдома, в Берліні. От уже ніколи б не подумав, що таке ж саме неподобство може статися й на кораблі!

— Не варто на них ображатися, — сказав Клеман. — Матроси в цьому екіпажі — затяті шибайголови. Іноді вони любляють трохи розважитися. Тобі не пощастило: ти німець, а вони їх просто ненавидять.

— Чому?

— О, це стара історія. Франко-прусська війна. Багато хто з них брав у ній участь. Декотрі навіть втратили близьких.

— Але ж відтоді вже минуло понад двадцять років!

— Такі рани взагалі ніколи не загоюються.

— Звідки ви так добре знаєте німецьку?

Клеман усміхнувся.

— Я довго прожив у Кольмарі, в Ельзасі. Там практично всі однаково вільно розмовляють обома мовами. Мене завжди вабило море, тож одного разу я зібрав свої речі й перебрався до Гавра. Відтоді я об'їздив увесь світ. Проте годі вже базікати, ходімо — твій хазяїн хоче тебе бачити.

— Герр Гумбольдт?

— Саме так.

— А він не сказав, що йому треба?

Клеман похитав головою.

— Тільки те, що він має для тебе якусь новину. Ходімо ж мерщій. Ми вже й без того згаяли хтозна скільки часу. Я проведу тебе до нього.

Гумбольдт чекав на Оскара в штурманській рубці. Полиці, що стояли тут уздовж стін, було завалено мореплавними картами, атласами, інженерними схемами та кресленнями судна. За ілюмінаторами відкривалася похмура панорама бурхливого моря.

Доставивши Оскара сюди, Клеман поплескав його на прощання по плечу і зник у корабельних переходах. Проводивши поглядом нового друга, юнак почав міркувати, чи не варто розповісти Гумбольдту про пригоду на палубі, та вирішив не робити цього. Він ніколи не любив доносів, проте зараз міг би це зробити з чистою совістю.

— Нарешті, ти тут, чудово! — Гумбольдт підбадьорливо усміхнувся. — Як там ся має твоя морська хвороба?

— Не сказати, щоб дуже добре.

— Ну, не варто засмучуватися. Скоро ми знову опинимося у спокійних водах. Гадаю, що тобі буде цікаво дізнатися, що ми із мсьє Іполітом маємо намір завтра здійснити перше занурення на «Наутілусі».

— Завтра? Це просто здорово!

Гумбольдт кивнув.

— Хоча батисфера вже пройшла ряд випробувань, проте лише у прибережних водах. Це, так би мовити, її перше серйозне занурення у відкритому морі.

— Виходить, ми вже наблизилися до мети?

— Майже. Ходи-но сюди, я покажу тобі на карті, де саме ми перебуваємо.

На довгому столі в центрі рубки було розіслано велику навігаційну карту, закріплену з боків спеціальними затисками. Гумбольдт постукав пальцем по одній із її ділянок.

— Як тобі відомо, ми вже лишили позаду Мальту й перетнули Іонічне море. — Він провів пальцем пряму лінію, ніби заново прокладаючи курс «Каліпсо». — Через шторм ми просуваємося не так швидко, як планувалося, проте це не так уже й важливо. Завтра у цей самий час ми залишимо Іонічне море і пройдемо протокою Кітіра. Капітан стверджує, що коли ми проминемо протоку, море буде спокійнішим. Потім ми здійснимо перше занурення — ось тут.

Учений указав на невеликий острів, західніше від виходу з протоки.

— Антикітіра, — прочитав її назву Оскар.

— Саме так, — підтвердив Гумбольдт. — Острів розташований на тій ділянці, що нас цікавить, проте все ще досить далеко від місця, де сталася остання масштабна катастрофа корабля. Чи не хотів би ти взятися за документування ходу занурення?

— А чом би й ні? Я залюбки виконаю будь-яку справу, аби лиш відволіктися від цієї бісової морської хвороби. Що мені треба робити?

— Достатньо й того, що ти докладно зафіксуєш усі етапи роботи, включаючи точний час, і накидаєш кілька ескізів. Якщо забажаєш, то можеш навіть...

Перш ніж учений устиг закінчити фразу, двері до рубки з гуркотом відчинилися. На порозі стояла Шарлотта. Її щоки розчервонілися від швидкого бігу, а очі збуджено виблискували.

— Оскар, — вигукнула вона, відсапуючись. — Здається, у нас вийшло!

— Що вийшло?

— Вілма... Вона... Вона розмовляє!

— Ти це серйозно?

Дівчина глибоко зітхнула.

— Ви самі повинні це побачити. І почути!

Оскар і Гумбольдт Perezирнулися. Потім учений знизав плечима.

— Ходімо. Гадаю, ми зможемо продовжити нашу розмову трохи пізніше.

Залишивши рубку, всі троє спустилися трапом у підпалубне приміщення й попрямували в напрямку до кают, де розмістилися жінки.

Гуркіт суднових машин притишено долинав навіть сюди. «Каліпсо» була одним із найсучасніших суден, що борознили Світовий океан. Її було оснащено акустичною системою дистанційного виявлення інших суден, найновітнішою паровою турбіною і сучасними електричними системами керування. Проте в тому, що стосувалося комфорту, вона мало відрізнялася від решти суден такого класу. Каюти були затісними й не надто зручними, з умивальником і душевою кабіною, що були розташовані просто в кімнаті. Оскар ненавидів тісноту, незважаючи на те, що більшу частину

життя він провів у тісних халупах і закутках. До того ж, як з'ясувалося, він дуже скучив за твердою землею під ногами. А тут, у вузьких коридорчиках і переходах, тільки гофровані сталеві листи підлоги вгиналися під ногами, і лунко вчувався кожний крок.

За кілька хвилин вони вже були на місці. Гумбольдт зупинився перед дверима каюти й постукав.

— Заходьте, — долинуло зсередини.

Океанія та Еліза зустріли їх широкими усмішками. Вілма стояла на столі, що був геть завалений інструментами, дротами, вимірювальними приладами та іншими технічними пристосуваннями. На спині пташки було закріплено якусь штуку, яка нагадувала зовні наплічник із коротким стрижнем. Наплічник кріпився на крилах парюю шкіряних ремінців еластичними гумовими стрічками.

— Проходьте і щільніше причиніть за собою двері, — гукнула Шарлотта. — Вілма трохи нервується. Не дай Боже, зістрибне зі столу і загубиться десь у закутках корабля. Ви ж знаєте, як вона вміє бігати!

Оскар причинив двері й подивився на дивну конструкцію на спині пташки. Гумбольдт підійшов ближче, нахилився й почав роздивлятися прилад, що його почепили на Вілму, час від часу недовірливо поглядаючи на деталі, розкидані на всьому великому робочому столі.

— Ви, часом, не мій лінгафон використали, попередньо розібравши його до гвинтика?

— Та ні, це всього лише той прилад, що його ми возили з собою до Перу. Ти ж і сам казав, що він технічно давно застарів. Ми трохи змінили конструкцію — так,

щоб вона відповідала розміру та вазі птаха. Інший прилад, новий, ми не займали, можеш не хвилюватися. Він працює чудово.

Дівчина вказала на шкіряний кофр, що стояв на полиці.

— Ну що ж, ви мене дуже втішили, — полегшено зітхнув учений.

— Оскільки в розпорядженні Вілми не надто великий словниковий запас, нам знадобилося лише декілька блоків, — вела далі Шарлотта. — Щоправда, високовольтна котушка все ж таки виявилася трохи завеликою, проте, хтозна, може з часом наша ківі розширить свій словник і знатиме багато нових слів.

Дівчина піднесла пташці трохи корму на долоні. Та миттю все подзьобала.

Оскар із огидою глянув на гранули невизначеного кольору, що їх було насипано в бляшанку для Вілми.

— Я все ніяк не запитаю: чим це ви весь час запихаєте бідолашну пташку? Щось воно на вигляд не дуже...

— Спеціальний корм. — Шарлотта дала пташці ще одну гранулу. — Суміш із сушеної моркви, вівсяних пластівців і бджолиного молочка.

— Бджолине молочко? А це що за зілля таке?

— Речовина, що нею робочі бджоли годують свою матку, — пояснив Гумбольдт. — Висококонцентрована суміш жирів, білків, мінералів і мікроелементів.

— І що за користь від такого корму?

— Він сприяє розвиткові інтелекту. Ми переконалися, що таке харчування справляє стимулюючу дію саме

на ті ділянки мозку, що відповідають за мовлення. Може, хочеш скуштувати? А що, коли й тобі сподобається?

— Ой ні, красно дякую.

Обидві дівчини засміялися.

Учений установив стілець посеред каюти.

— Ну що ж, можемо спробувати.

Шарлотта перевірила, чи надійно закріплено прилад, а потім увімкнула його. Почувся короткий звуковий сигнал, спалахнула сигнальна лампочка.

— Порядок, — сказала Шарлотта. — Тепер можете поговорити з Вілмою.

Учений повагом відкашлявся.

— Вілмо? Ти мене розумієш? Я — Гумбольдт.

Пташка наразі облишила свій улюблений корм і подивилася просто в очі вченого. У світлі настільної лампи її очиці, схожі на гудзички, червонувато світилися.

— Так, — пролунав із приладу металевий голос. — Великий чорний птах Гумбольдт. Я добре розуміти.

У Гумбольдта від здивування розширилися очі.

— Оце так справи... — сплеснув він руками. — Ви чули?

— Ще б пак! — відказав Оскар.

— Але ж це просто неймовірно!

Гумбольдт наблизився до пташки, котра ні на хвилю не зводила з нього очей.

— Дай мені трохи попоїсти, — пролунав голос із розтруба.

Шарлотта простягнула дядькові банку, і Гумбольдт вийняв звідти дві гранули.

— Дивися, Вілмо. Скільки гранул у мене в руці?

— Дві.

— Хочеш їх отримати?

— Так. Вілма хотіти. — Тваринка роззявила свій довгий дзьоб. — Вілма голодний.

Гумбольдт віддав пташці обидві гранули й тут же звернувся до дівчат:

— Не знаю, що й казати. Вам удалося те, в чому я раз у раз зазнавав тільки поразок. Як ви цього досягли?

— Можливо, твоя помилка полягала в тому, що ти весь час брав за основу побудову нашої мови, — сказала Шарлотта. — Проте будь-яка з людських мов надто складна для тварини. Розумієш, Вілма все сприймає як чітко визначені сигнали, вона не здатна оперувати образами й розуміти іронію. Вона, зовсім як маленька дитина, — обмежена безпосереднім досвідом. Тому під час калібрування звукової катушки ми весь час діяли навпаки: ставили перед Вілмою найрізноманітніші завдання й записували те, як вона на це реагує. Переконавшись, що записано весь її звуковий «репертуар», ми почали добирати такі самі поняття, що існують у людській мові. А після цього вже залишалося тільки якнайкомпактніше перенести запис на звукову катушку... ось і все!

Голос Шарлотти задзвенів від гордощів.

— Океанія сама склала всю схему. Це була титанічна праця — можеш собі уявити, як важко було розмістити всю цю складну механіку в такому малому об'ємі. Та ми ж хотіли, щоб Вілма могла так само, як і раніше, вільно бігати скрізь. — Вона вказала на другий лінга-

фон. — Крім того, ми оснастили обидва прилади передавальними та приймальними пристроями, а відтак тепер можливим став бездротовий зв'язок між ними. Він може стати в пригоді, якщо Вілма знову загубиться десь у закутку.

Гумбольдт простягнув Вілмі долоню з іще однією гранулою корму.

— Мало, — пискнув розтруб гучномовця. — Вілма більше!

— Я вражений, — похитав головою вчений. — Цей винахід може започаткувати нову еру — еру взаєморозуміння між людьми й тваринами. — Його очі засвітилися. — Уявіть лишень, які перспективи тут відкриваються. Можливо, колись нам навіть удасться зрозуміти, про що думають тварини. І я був би радий поекспериментувати з Вілмою, перш ніж зайнятися підготовкою до завтрашнього занурення. Чи можу я взяти її на деякий час до себе?

— Звісно, бери. — Шарлотта знову засміялася. — Поки у твоїй кишені є смачненькі гранули, нікуди вона не дінеться.

Оскар не знав, що й казати. У нього паморочилося в голові, чи то від ентузіазму, що панував у цій каюті, чи то давалася взнаки морська хвороба. А, можливо, так подіяв на нього різкий запах, що походив від гранул, що ними годували Вілму.

У будь-якому разі він мав терміново вийти на свіже повітря, інакше його шлунок знову влаштує революцію...

Наступного дня море і справді стало набагато спокійнішим. Вітер угамувався, а височенні хвилі перетворилися на легкі брижі, що ліниво плюскотіли біля бортів «Каліпсо». Навколо корабля кружляли чайки, сповнюючи повітря пронизливими криками.

Пробне занурення батисфери «Наутілус» було призначено на дев'яту ранку. Сталева куля вже стояла з відчиненим люком на палубі, її зовнішня оболонка тьмяно мерехтіла на сонці, ніби шкіра величезного кита, якого викинули хвилі. Вся команда зібралася навколо апарата в нетерплячому очікуванні.

Іполіт Рембо рано-вранці підхопився на ноги і, наче сказана білка, несамовито гасав навколо апарату, віддаючи розпорядження своїм співробітникам. Нарешті, зарипіли сталеві троси й задзвеніли ланцюги. Могутній паровий підйомник запрацював на повну потужність, здіймаючи над палубним настилом багатотонного сталевого велета — підводну батисферу. Поршні підйомного пристрою через складну систему блоків, закріплених на поверхні батисфери, передали свою міць сталевій машині. Матросам доводилося безперервно подавати воду до редуктора пристрою, щоб захистити від перегрівання шестірні та різьбові з'єднання. Компресор, що також був установлений на палубі, забезпечував апарат повітрям за допомогою довгого гнучкого шланга.

Оскар, затамувавши подих, стежив, як «Наутілус» разом із Рембо, який уже сидів усередині, поволі піднявся вгору, а потім, злегка розгойдуючись, почав спускатися вздовж борту корабля до поверхні моря. Оскар швиденько схопив свій блокнот, легкими вправними штрихами замалював у ньому цю сцену й дописав поряд кілька коротких пояснень. Малюнки вийшли не надто акуратними, проте їх було цілком достатньо, щоб згодом відобразити все більш точно та детально. Нарешті, «Наутілус» до половини опустився на воду і тепер уже нібито стояв на хвилях. Униз спустили трап, і задоволений конструктор виліз звідти на палубу «Каліпсо».

— Усе гаразд! — енергійно прокричав він. — «Наутілус» готовий до першого справжнього занурення. Мсьє Гумбольдт, чи не будете ви такі ласкаві, щоб приєднатися до нашого гурту?

Учений скуйовдив кучері Оскара.

— Бувай, мій хлопчику. Тримай за нас обидва кулаки!

Швидкими кроками він спустився вузьким трапом, що вів до башти люку у верхній частині «Наутілуса», і вже намірявся застрибнути всередину підводної кулі, аж тут Океанія затримала його. До них спустився Рембо, і дівчина пошепки звернулася до обох чоловіків. Учений страшенно здивувався.

— Невже насправді?

Вона кивнула.

Коротун Рембо швидко глянув на Оскара, ніби оцінюючи юнака, а потім поволі промовив.

— Мсьє Гумбольдт, моя дочка запитує, чи не заперечуватимете ви, якщо ми прихопимо з собою в подорож ще одну людину. Батисфера розрахована на чотирих, тому одне місце в нас поки що вільне.

— Жодних заперечень! — відповів учений. — Це ваша експедиція і ваш апарат. Кого ви маєте на увазі?

Океанія усміхнулася.

— Я хотіла б, щоб нас супроводжував Оскар.

Оскар здригнувся й ледве не впустив за борт олівець.

— Я?

— Здається, ти злякався?

— Е-е... взагалі-то ні. Принаймні, зараз я нічого не боюся, — додав він.

— Тоді вперед! — Океанія змахнула рукою. — Я гадаю, ти заслужив невелику винагороду. Років за сорок зможеш розповідати своїм онукам, як ти брав участь у першому в історії зануренні батисфери!

Дівчина лукаво глянула на нього.

Оскар нишком зиркнув на Шарлотту, проте обличчя дівчини було незворушним. Стороння людина нічого не змогла б прочитати на ньому, та тільки не Оскар. Він чудово бачив, що всередині в Шарлотти все кипить, як у чайнику. Навіть губи дівчини злегка тремтіли, намагаючись не виявляти її почуттів.

— Ти не образишся, якщо я вирушу з ними?

Шарлотта удавано здивувалася і зневажливо пхикнула.

— Звісно, ні! І з якого б це дива?

— Тому що я знаю, що ти б і сама страшенно хотіла бути на моєму місці.

Шарлотта змахнула рукою.

— Я ще матиму таку можливість, і не раз. Іди, насолоджуйся.

Шарлотта чудово зіграла свою роль, і в цьому її підтримувало бажання нічим не виказати перед Океанією свого розпачу. Оскар натягнуто усміхнувся й кивнув.

— Тоді гаразд.

Він сховав блокнот у наплічну сумку і ступив на трап. Легко пробіг вузьенькою драбинкою і успішно досягнув верхньої частини підводного апарата, де на нього чекав Гумбольдт.

— А ти, хлопче, непогано влаштувався! — прошепотів він, змовницьки усміхаючись. — Ласкаво прошу на борт!

— Я нічого не міг вдіяти. — Оскар винувато знизав плечима. — Я гадаю, що все це через Океанію. Мабуть, вона в мене закохалася.

— Бувають і гірші речі, — відповів Гумбольдт, усе ще посміхаючись. — Головне, не дозволяй закрутити собі голову. Нам знадобиться холодний розум і витримка, якщо ми хочемо успішно впоратися із завданням свого замовника?

Учений знову скуйовдив волосся Оскара і, усміхаючись, сховався всередині батисфери.

За кілька хвилин екіпаж «Наутілуса» зібрався в кабіні. Океанія задрала люк, поки Іполіт перевіряв прилади. Гумбольдту і Оскару запропонували зайняти місця спостерігачів у нішах біля бортових ілюмінаторів. Сидіння було оснащено ременями і обтягнуто чи-

мось м'яким — мабуть, на той випадок, якщо батисфері доведеться збільшити оберти двигуна й пересуватися дещо швидше, ніж розраховував її творець.

Оскар обдивився навколо себе. Всередині «Наутилус» видався йому набагато більшим і просторішим, ніж зовні. Крізь товсте скло до кабіни проникало денне світло, даючи змогу стежити за показаннями численних приладів, які через брак місця були розташовані на кронштейнах уздовж стін. Тут були й такі прилади, про призначення яких Оскар навіть не здогадувався: таємничі трубки, в яких пузирилася зеленкувата рідина, електричні лампи та вимірювальні прилади з підсвіченими шкалами. Енергія для роботи обладнання батисфери подавалася з борту «Каліпсо» за допомогою кабелю — так само, як і збагачене киснем повітря для дихання.

Оскар одразу ж відчув трохи дивний присмак цього наполовину штучного, не зовсім звичного для нього повітря. І, трохи поміркувавши, не дуже-то зрадів, що віднині життя екіпажу батисфери повністю залежатиме від злагодженої роботи екіпажу судна-носія. А що коли якийсь із кабелів відмовить або раптом всередину батисфери не зможе надходити повітря?

Раптом перед ним опинилася Океанія.

— Яка ж цікава людина, цей твій пан Гумбольдт, — заявила вона майже пошепки. — Таких, як він, я ще не зустрічала. У нього така дивна кіска! До того ж, виголений спереду чолом він нагадує буддійського ченця. Але ж, крім усього, він високий на зріст, мужній, із гар-

ною поставою! Якби я була хоча б на кілька років старшою, то неодмінно б зацікавилася...

«Знаю я, до чого ти хилиш», — подумав Оскар і ніби ненароком розкашлявся, таким чином пропонуючи змінити тему.

— Краще розкажи трохи про себе, — попросив він дівчину. — Ти, мабуть, іще ходиш до школи?

— До школи? — Океанія зневажливо засміялася. — У Франції жіночі школи — це заклади для зманіжених матусиних донечок. Я ж завжди прагнула стати винахідником і справжнім ученим, тому й залишила школу три роки тому. Відтоді я допомагаю своєму батькові. — Вона усміхнулася мсьє Рембо. — Ми з ним — чудова команда. Він і справді геніальний інженер-суднобудівник, проте страшенно неухажний. Відтоді, як влада відправила його на почесну пенсію, він почав здавати позиції. Іноді годинами може шукати окуляри, які давно вже сидять у нього на носі. Ось я й допомагаю йому виконувати нудну роботу: складаю кошториси, приймаю замовлення, навіть виплачую зарплатню робітникам. Словом, долаю безкінечний потік папірців. Та іноді мені це набридає — і тоді я хапаюся за інструменти й дещо майструю. Між іншим, «Наутілус» — деякою мірою і моє творіння. Я сконструювала й виготовила більшу частину оздоблення й оснащення кабіни.

— Насправді? Це неймовірно!

Оскар був страшенно здивований словами дівчини. Важко повірити, щоб така юна та ніжна панянка була здатною до такої величезної та фізично важкої роботи.

Рембо, нарешті, завершив останні приготування й подав крізь ілюмінатор знак своїм співробітникам на кораблі, що все гаразд. Потім він підійшов до трубки гучномовця й покрутив рукоятку, що була розташована на облямованому деревиною невеликому ящику.

— Можна розпочинати занурення! Повторюю: можна розпочинати занурення.

Короткий поштовх струснув корпус «Наутилуса».

— Зараз від'єднують затиски, — пояснила Океанія. — Тепер батисфера триматиметься лише на сталевому тросі, який намотано на величезній котушці, що розміщена на палубі, біля підйомного механізму.

— І на яку ж глибину дає змогу зануритися цей трос?

— Сто метрів. Тиск там досягає аж десяти атмосфер, тобто, на кожний квадратний метр оболонки апарата вода тисне з силою в десять тонн. Адже на кожні десять метрів глибини тиск зростає аж на цілу тонну.

— Тисяча кілограмів кожні десять метрів? — від хвилювання у Оскара зірвався голос. — Чи не забагато, трясця йому?

Океанія скоса глянула на нього.

— Ти хіба ніколи не пірнав?

— Я навіть плавати не вмю!

— О! Але все ж таки повір мені, що вже на глибині п'яти метрів починає закладати вуха. І причина цього — тиск водяного стовпа.

— Порядок! — крикнув Рембо. — Можна починати спуск. Тримайтеся міцніше!

Він пересунув важіль на пульті керування, і батисфера почала повільно опускатися. Проймаїнула поверхню води й пішла кудись угору. Один метр... три... п'ять... На глибині семи метрів їх оповив блакитний мерехтливий серпанок.

«Мабуть, саме такий вигляд і має вічність», — подумав Оскар. Угорі було видно темну махину корпусу «Каліпсо», і він міг бачити обриси гребного гвинта й оперення суднового керма. Бульбашки повітря, блискучі та мінливі, наче перла, здіймалися вгору вздовж зовнішньої оболонки «Наутилуса». Сталева сфера поринала дедалі глибше, та врешті Рембо пересунув уперед важіль керування зануренням. І знову екіпаж батисфери відчув короткий поштовх.

— Десять метрів, — повідомив конструктор. — Саме час, щоб як слід перевірити працездатність усіх вузлів і приладів.

— Чи можу я чимось допомогти? — Гумбольдт відстебнув ремінь, підвівся з крісла й підійшов до Рембо.

— Звісно, мсьє, — відповів Іполіт. — Прокладки-уцільніювачі та зварні шви ще зовсім нові, а їм потрібен час для того, щоб «звикнути» до високого тиску. Необхідно перевірити герметичність усіх стиків і фланців, а разом і електричне обладнання. Океанія перевірить замки вхідного люку, а я зафіксую показання вимірювальних приладів. Було б непогано, якби ви диктували мені цифри, щоб я звірив їх зі своєю таблицею. Так ми миттю встановимо, чи є в роботі механізмів хоча б якісь негаразди.

— Із задоволенням. — Гумбольдт усміхнувся. —
З чого почнемо?

— Може, я теж здатний чимось допомогти?

Оскар був єдиним, хто не отримав завдання. Тож він одразу відчув себе зайвим.

Та перш ніж образитися, він побачив, як Океанія схилилася до нього й відстебнула ремені.

— Ти, напевне, вирішив, — пасмо її волосся залоскотало юнакові щоку, — що ми взяли тебе з собою просто для розваги? Ні в якому разі! Ну ж бо, допоможи мені перевірити герметичність люків та ілюмінаторів.

Оскар миттю скочив на ноги.

— Починай від правого борту. Найперше звертай увагу на стан гумових ущільнювачів, це важливо. Скло дуже міцне, воно витримує до сотні атмосфер, але стики можуть зрадити. Жодної краплі вологи не повинно просочуватися всередину. Проте будь уважним і не сплутай морську воду з краплями конденсованої вологи, що осідають на сталевих стінках від нашого дихання. Конденсат — цілком звичайне явище, проте якщо десь помітиш цівку солоної води — бий на сполох.

— Зрозуміло.

Оскар заходився розглядати гумові ущільнювачі та зварні шви, сантиметр за сантиметром просуваючись уздовж борту. З бічними ілюмінаторами все було гаразд, тож після них хлопець перейшов до широкого панорамного вікна перед пультом керування. Океанія швидко впоралася зі своїм завданням і знову опинилася поруч.

— А що, Шарлотта — твоя подружка? — раптом промовила вона.

Це запитання заскочило Оскара зненацька.

— Чому тебе це цікавить?

— Просто так питаю. Ви якось не дуже-то до пари одне одному.

— Ти так вважаєш?

— Ну звісно! Шарлотта вже молода жінка, а ти...

Оскар облишив свою роботу.

— А що я?

Океанія усміхнулася.

— Ти ще майже хлопчисько. Даруй мені, але одразу спадає в око, що ти не маєш ніякого досвіду поводження з жінками.

Оскар відчув, як поступово червоніє аж до вух. Вдома, в Берліні, він вважався неабияким ловеласом. Принаймні, йому завжди легко вдавалось морочити дівчатам голову. Чому ж зараз він не знаходить слів, щоб належним чином відповісти — весело, жартівливо й дещо недбало? В той же час, його мовчання, здається, припало до душі Океанії. Посміхаючись самими очима, вона взялася до вентилів.

Оскар прикусив губу. «Ох уже ці французенки, — подумав він. — Якби всі дівчата були такими ж, як Океанія, — то хоч пропадай».

— Готово! — гукнув він хвилини за дві і витер перемашчені руки ганчіркою. — Здається, все герметично.

— У мене теж, — озвалася Океанія.

— Пречудове обладнання, — зітхнувши, зауважив Гумбольдт. — Термометри, манометр, гігрометр, гли-

биномір, гіроскопічний компас і, звісно ж, газоаналізатор для визначення концентрації вуглекислого газу в повітрі — повний комплект. Якби в нас у Берліні знайшлися такі конструктори — все було б набагато простіше.

У цей момент за склом ілюмінаторів промайнули три дивні тіні. Вони промчали так швидко, що Оскар не встиг їх до пуття роздивитися. Дивний писк долинув у кабінку батисфери крізь зовнішні мікрофони, потім тіні наблизилися до скла переднього панорамного вікна — спочатку одна, а за нею і решта.

Оскар перелякано відсахнувся.

Три дивні пички з сіро-блакитною шкірою та добродушними очицями заглядали до батисфери. Зубаті пащі розпливалися у посмішках.

— Боже милий, а це ще хто?

— Не варто панікувати, — заспокоїла його Океанія. — Це всього-навсього дельфіни. Вони страшенно цікаві. Тож, мабуть, і зараз їм кортить дізнатися, хто ж це вдерся до їхніх володінь. Дельфіни — найбільш товариські та симпатичні створіння у світі. І, до того ж, надзвичайно розумні. Те, що вони з'явилися, щоб провести нас у дорогу, — добрий знак.

— Чому?

— Дельфіни гостро відчують біду, звідкіля б вона не походила. Їх не було б тут, якби нам загрожувала небезпека. І вони принесуть нам щастя й удачу... — Дівчина ледве чутно торкнулася губами до щоки Оскара. — Так само, як і ти, незграбний хлопчисько!..

Кілька днів потому

Рифи біля островів Санторіні виступали з води, немаче зуби доісторичного дракона. Це видовище сповнило Оскара радісним хвилюванням і водночас тривогою. Перед ним простягалось напівзруйноване, посічене тріщинами та проваллями відлуння неймовірної люті прадавньої руйнівної стихії. Підходячи до головного острова, капітан дав довгий гудок, і «Каліпсо» мновільнила хід. Маховики силового агрегата припинили обертатися, тиск у котлах знизився. Свист турбіни ставав дедалі тихішим і, нарешті, повністю затих.

Над морем зависла тиша.

Кочегари нарешті змогли перепочити, натомість дослідники одразу ж узялися до справи. Почалася підготовка «Наутілуса» до нового занурення. Пробне занурення у районі острова Антикітіра виявилось цілком успішним, і Рембо вирішив зануритися на значно більшу глибину. Герметизацію апарата було посилено, а вентилі та фланці замінено на більш потужні — отже тепер батисфера чекала на свій екіпаж.

І цього разу в зануренні мають брати участь Шарлотта й Еліза, а Гумбольдт і Оскар намірилися стежити за спуском із борту корабля. Спеціально обладнаний спостережний пункт розміщувався нижче за ватерлінію

і був обладнаний ілюмінаторами, крізь які відкривалася широка панорама дивовижного підводного світу.

Лише зі слів Гумбольдта Оскар дізнався, що «Каліпсо» обладнано дивовижним винаходом — сонаром. На відміну від звичайного ехолота, сонар давав змогу «бачити» під водою, вловлюючи відбиті високочастотні хвилі, які сам же й випускав, а потім перетворюючи їх на узагальнену картину підводного рельєфу. Самописець наносив цю картину на папір. Цікаво, що ідею такого пристрою запропонував іще в 1490 році видатний живописець та інженер Леонардо да Вінчі. Рембо, котрий безмежно захоплювався флорентійським генієм, скористався його задумом, довів його до досконалості й оснастив новим приладом свою «Каліпсо». На той час це було перше у світі судно, на якому встановлено сонар.

Від цього дня почався нескінченний ряд занурень і вимірювань глибин за допомогою сонара. Дослідники робили все нові й нові спроби виявити хоча б якісь непрямі ознаки існування таємничого чудовиська, що затягло в морську безодню бідолашну «Корнелію», однак усі вони виявлялися марними.

Південне сонце палило так, що перебувати на палубі протягом усього дня було майже неможливо. Метал і дерево розжарювалися так, що пекли ноги навіть крізь підшви пантофлів. Не було навіть вітерцю, котрий міг би принести бажану прохолоду, — встановився штиль, який буквально паралізував команду і пасажирів. Ті, хто не вештався кораблем і не купався, ховалися

в задушливих каютах, де проводили найспекотніший час у напівдрімоті.

Єдиним винятком був Гумбольдт. Ученого не полишало дивне збудження. День у день він ставав дедалі роздратованішим. Навіть незначні промахи співробітників викликали в нього спалахи гніву, й через це Оскар намагався триматися подалі від свого хазяїна. Океанія також діяла юнакові на нерви. Її безперервні залицяння почали дошкуляти Оскару. На додачу, Шарлотта гостро реагувала на подібні речі й неодноразово рвучко зачиняла двері своєї каюти просто перед самим його носом, а коли йому треба було поговорити з нею, як на те, була страшенно зайнята.

Ось чому він проводив більшу частину вільного часу з Клеманом. Механік, який виручив його з колотнечі, яка могла б погано закінчитися, знав «Каліпсо», як власну кишеню. Він показав юнаку корабель від кіля до верхівки щогли і навіть кілька разів брав його з собою на острів Тіра, куди кілька людей із його команди час від часу вирушали шлюпкою для того, щоб поповнити запаси провіанту і прісної води. На знак подяки за це Оскар із усіма подробицями переповів Клеману проблему грецького судновласника, за розв'язання якої взявся Гумбольдт. Механік виявився чудовим слухачем, і Оскар радів із того, що нарешті тут знайшлася людина, яка уважно вислуховувала всю його балаканину.

Та врешті-решт, і це йому набридло: все вже було оглянуто, всі дрібні справи зроблено. Апатія знову заволоділа Оскаром.

Увечері двадцятого липня дослідники зібралися на кормовій палубі. Море так само залишалося гладеньким, наче дзеркало. Сонце щойно сховалося за вигадливими скелями Тіри, забарвивши воду у кольори бурштину та меду. У височіні засвітилися перші зорі, а на сході завиднів тонкий серп місяця.

— Нам треба порадитися, — раптом почувся у вечірній тиші голос Гумбольдта. В ньому відчувалася глибока стомленість. — Ми вже стільки часу перебуваємо в цих водах, однак і досі нічого не виявили. Кожний день перебування в морі коштує нам великих грошей, не кажучи вже про те, що марні пошуки є серйозним випробуванням на міцність для кожного з нас. — Учений скрушно зітхнув. — Так більше не може тривати. Тому ми маємо, нарешті, прийняти конкретне рішення. У нас є загалом три варіанти дій. Перший: ми можемо ще на кілька днів затриматися тут і продовжувати занурення, сподіваючись хоча б щось виявити. Другий: ми починаємо рухатися по спіралі, центром котрої будуть острови Санторіні, проводячи принагідно вибірккові дослідження. І, нарешті, третій варіант: ми завершуємо нашу місію й визнаємо власну поразку. — Він скинув руки: — Знаю-знаю, зараз ви не готові навіть обговорювати такий варіант, та цілком може статися, що настане момент, коли він зробиться найреальнішим для нас. Ось чому я хочу просити вас як слід обміркувати ситуацію, що склалася. Тим більше, що рано чи пізно нам доведеться зробити вибір.

— Маю зізнатися, що я дещо інакше уявляла собі нашу експедицію ще вдома, в Берліні, — заявила Шарлотта. — Мені й на думку не спадало, що вона може тривати так довго. А до того ж, ця нестерпна спека. Ви як хочете собі, а я б віддала голос за другий варіант. Ми можемо провести занурення та вимірювання в інших точках океану, а в разі, якщо нічого не виявимо, повернемося додому.

— Можливо, вся справа в тому, що ми шукаємо не там, де слід, — замислено промовив Оскар. — Цілком можливо, що капітан затонулого корабля неправильно вказав координати місця, де сталася катастрофа. У критичних обставинах йому, напевно, було не до штурманських вимірювань.

— Але ж він і насправді міг прибріхнути зайвого про обставини загибелі судна, — втрутилася Еліза. — У мене на батьківщині моряки часто розповідають надзвичайні історії, які згодом виявляються порожніми вигадками.

Гумбольдт замислився.

— Імовірність цього існує, проте вона досить невелика. Фогіацис абсолютно переконаний у тому, про що розповів нам. Достатньо було поглянути на його очі — в них світився невідомий жах при одному лише згадуванні про ту страшну ніч.

— Це так і є, — сказала Еліза. — Але ж він усе це міг собі нафантазувати. Страх — підступний супутник. Почасти він примушує повірити в те, чого насправді не існує. Адже добре відомо, що саме штормовими ночами

на морі людина, а особливо забобонна, відчуває, ніби її оточують стихійні духи, демони та надприродні явища.

— А ти нічого особливого не відчуваєш? — запитав Оскар.

Еліза заперечно похитала головою.

— Нічого, крім нас і моря.

Шарлотта схрестила руки на грудях.

— А яка ваша думка, пане Рембо? Адже ви є технічним керівником експедиції. Варто нам іще трохи побути в тутешніх водах, продовжуючи виконувати занурення та вимірювання, чи вже час припинити марні пошуки?

Інженер здвигнув плечима.

— Не мені приймати рішення, — експедиція фінансується на кошти мсьє Гумбольдта. Моє завдання — надати обладнання, що знадобиться для розв'язання завдання, яке ви перед собою поставили. Так чи інакше, а сонар показав себе з найкращого боку: ми отримали понад п'ятдесят зображень підводних ландшафтів, і продовжуємо уточнювати їхні деталі. Морське дно тут дуже посічене: на глибині понад триста метрів воно вкрите підводними западинами та розламами вулканічного походження. Не можу виключити й того, що ми щось прогавили. Якщо ж ми залишимо Санторіні й рушимо далі, доведеться все починати спочатку. Ці вибіркові занурення — все одно, що пошуки голки в копиці сіна. Якщо вас цікавить моя думка, то я за те, щоб залишитися тут і спробувати дослідити глибоководну частину акваторії.

— Батько має рацію, — озвалася Океанія. — Ми не повинні так швидко здаватися. Можливо, існує якийсь фактор, на який ми чомусь не звертаємо увагу.

Оскар прикусив губу.

— А що коли місце правильне, а ось час не зовсім слушний?

— Тобто? — Густі брови Гумбольдта зійшлися на перенісці.

— Пригадайте, що говорив пан Нікомедес під час свого візиту в Берліні. За його словами, було близько одинадцятої години ночі, коли корабель був атакований невідомим чудовиськом. Можливо, воно завжди з'являється ближче до опівночі?

— І я так думаю, — підтвердила Шарлотта. — Нікомедес також розповідав, що й інші кораблі зазвичай гинули вночі.

Оскар енергійно кивнув.

— Те, що ми шукаємо, цілком можливо, вдень ховається в недосяжних глибинах, а вночі виходить на поверхню й чинить лихо.

— З якого б це дива? — Океанія насмішкувато глянула на юнака. — Вже на глибині п'ятдесяти метрів під водою панує непроглядна темрява. Яка ж у такому випадку різниця, який саме час доби на поверхні?

— Те, про що ти говориш, було б слушним, якби всі ці події відбувалися під водою, — заперечив Оскар. — Але ж кораблі було атаковано не з-під води, а на поверхні. Можливо, ця істота використовує темряву для того, щоб непомітно наблизитися до своєї жертви?

— Звісно, якщо він і справді існує, — зауважив Гумбольдт.

— А ви згадайте свідчення Фогіациса, — раптом втрутилася до розмови Шарлотта. — Він стверджує, що чудовисько імітувало вогні маяка, а точніше, одразу кількох маяків. Ніби намагалося заплутати свою жертву і заманити її у якийсь небезпечне місце. Чим більше я про це думаю, тим імовірнішою мені здається здогад Оскара.

— Згоден, — Гумбольдт потер підборіддя. — Мені теж. Цим можна пояснити й той факт, що сонар і досі нічого не виявив. — Раптом він обернувся до інженера: — Мсьє Рембо, як ви вважаєте, чи встигнемо ми підготувати «Наутілус» до нічного занурення вже сьогодні?

Творець батисфери гордовито випростався, нібито на його плечах усе ще виблискували золотом офіцерські еполети.

— Мсьє, будь-яку нову можливість протестувати своє творіння я розглядаю як виклик, на який у мене завжди готова відповідь. Дайте мені годину часу, і «Наутілус» буде до ваших послуг, панове.

— Не варто так поспішати, — відповів Гумбольдт, усміхаючись. — До ночі ми ще маємо понад дві години. Головне, щоб ніколи згодом ми не могли дорікнути собі за те, що не використали всі шанси. — Він поплескав Оскара по плечу. — Це була непогана думка, мій хлопчику. Схоже, я маю підстави пишатися тобою.

Щойно Гумбольдт обернувся в його бік, Норвежець миттево нахилився. Сховавшись за паровим підйомником «Наутілуса», він підслухав усю розмову — від першого до останнього слова. Тепер він був упевнений, що момент, на який він так довго чекав, нарешті, настав.

Шанси на успішне виконання замовлення значно збільшилися. Такої слушної нагоди він не мав від дня першої зустрічі з ученим і його супутниками в Афінах. Щоразу виникали якісь обставини, що заважали успішному завершенню його місії. Або жертва останньої миті кудись подінеться, або поблизу вештається сила-силенна свідків. Проте вже сьогодні вночі все має вирішитися.

А стосовно Рембо та цього непосидючого дівчиська, його дочки, то вони самі визначили свою долю. Не слід було пхати своїх носів у справи, які їх зовсім не стосуються. Доведеться віднести їх до категорії «супутні втрати». Не залишати ніяких зачіпок і слідів — таким було його правило, зраджувати яке він не мав наміру й нині.

Подумки найманий убивця вже склав не лише докладний план замаху, але й те, як розвиватимуться подальші події. Капітан «Каліпсо» буде змушений виру-

шити до Пірея, щоб повідомити про нещасний випадок представникові пароплавної компанії, якій належить судно, і місцевим властям. Буде проведено розслідування й, можливо, в море вирядять рятувальне судно, яке незабаром повернеться, нічого не знайшовши. Глибини в цьому регіоні досить значні. Норвежець на той час уже залишить корабель і доповість замовникові злочину про успішне виконання завдання. Загалом, усе вибудовувалося, неначе вервечка з поставлених вертикально кісточок доміно: штовхнеш одну — й одразу ж усі попадають одна за одною.

Надихнувшись, Норвежець поквапився до своєї кімнати, щоб зайнятися підготовкою до нічних подій. Виймаючи зі сховки ніж і отруєні стріли, він розмірковував про те, який довгий шлях йому довелося подолати. Жодне з усіх попередніх замовлень, що він виконував на своєму віку, досі не потребувало від нього стількох зусиль. У Парижі Гумбольдту дивом удалося вислизнути. І лише цілком випадково найманець підслухав розмову двох молодих людей на сході у готелі. Решта не складала аж ніяких труднощів: перехилити пару кухлів пива з робітниками Рембо і з'ясувати, що «Каліпсо» вирушає у східну частину Середземного моря.

А далі все було дещо складнішим. Треба було найнятися на судно і змінити зовнішність таким чином, щоб ні сам Гумбольдт, ані його супутники нічого не запідозрювали. Головною проблемою був хлопець, слуга вченого, котрий бачив його обличчя на відстані

якихось трьох-чотирьох метрів і, напевне, добре запам'ятав. Довелося позбутися штучної густої бороди й бакенбардів, змінити форму носа й відтінок шкіри, навчитися якось інакше ходити: тепер він походжав, сугулячись і злегка накульгуючи. Тоненькі скляні лінзи дали йому змогу змінити колір очей — і на цьому перевтілення убивці на зашкарублого морського вовка завершилося.

Відкритим залишалось одне питання: чи вдасться йому, не маючи рекомендацій, отримати роботу на судні. Але й ця проблема розв'язалася сама по собі. Щойно поширилися чутки про те, що «Каліпсо» вирушає на полювання на морське чудовисько, яке може з легкістю затягнути під воду цілий пароплав, як одразу кілька матросів, злякавшись такої перспективи, списалися на берег, тож і вільних місць в екіпажі виявилось скільки завгодно. З усієї команди залишилося всього кілька справжніх морських вовків — наскрізь просолених морем і загрубілих на сонці матросів, яким однаково було, куди пливати, аби гроші. І це дуже влаштувало найманця.

Норвежець напхав отруйними стрілками сагайдак, закріплений на поясі, прилаштував поряд із ним пневматичну рушницю, сів на ліжко й почав чекати. На щастя, сьогодні ввечері він вільний від вахти, тож ніхто не завадить здійсненню його планів.

Приблизно за дві години — велика стрілка годинника наблизилася до одинадцятої — він почув, як запустили паровий підйомник. Час настав!

Він підвівся з місця, перевірів своє спорядження і вийшов на палубу.

Як і гадав Норвежець, тут сновигали лише Рембо зі співробітниками та Гумбольдт із його людьми. Палубні матроси і трюмна команда залишалися в кубрику — хто спав після вахти, хто пиячив, а хто завзято грав у карти. Планових занурень батисфери останнім часом було так багато, що ніякої цікавості вони вже не викликали. Двоє на містку, один у машинному відділенні й один за важелями парового підйомника — оце й усе.

У напівтемряві убивця про всяк випадок іще раз обійшов палубу, перевіряючи, чи не проґавив він щось непередбачуване, а потім вирушив туди, де ніс вахту матрос на ім'я Франсуа, — оператор, який відповідав за спуск «Наутілуса» на воду, занурення та підйом апарата. Франсуа, огрядний чоловік із жорсткими бакенбардами, червоною пикою та гладенько виголеною головою, що була схожа на більярдну кулю, був родом із Провансу. Пристрасть до печені з кроля та дикого кабана залишила помітний відбиток на його фігурі.

— Добрий вечір, Франсуа! У тебе все гаразд?

Товстун здивовано обернувся.

— Ти що ж, і досі не спиш?

— Не зміг заснути, — відповів Норвежець. — Така парня...

Товстун кивнув.

— Точно. Весь час здається, ніби сидиш у розжареній печі, еге ж? Тільки ближче до опівночі стає хоч

грохи прохолодніше, можна поспати. Добре було б якнайшвидше забратися звідси.

— А що тут сьогодні відбувається?

— Цьому німцеві чомусь забажалося занурюватися серед ночі, — відповів провансалець. — Я, звісно, не розумію, навіщо, але мені до того байдуже. Поки платять дзвінкою монетою, я не ставитиму зайвих запитань.

— Хто цього разу в апараті?

— Рембо, його доця, Гумбольдт і спритний хлопець. — Він хрипко реготнув. — Просто цирк шапіто якийсь. І вони ще називають себе вченими!

— І не кажи, — погодився Норвежець. — Взяти хоча б оцю темношкіру жіночку та білу дівчину. Що то за птах, що вони весь час із ним вовтузяться?

— Схожий на ківі. Вони живуть на островах Нової Зеландії. — Товстун сплюнув за борт.

Норвежець кивнув.

— А навіщо на неї натягли щось на кшталт солдатського наплічника?

— Ну я ж тобі кажу: в цього Гумбольдта в голові клепки не вистачає. Ти бачив кіску в нього на потилиці?

— Німці — і справді чудернацький народ, — кинув Норвежець. — Та маючи такого імператора, можна й не таке утнути!

— Хе! Каска з гулею, підкручені вусики й лаковані чоботи для їзди верхи — от дива, — засміявся оператор підйомника. — Вільгельм, розумієш ти, другий! Чого ж

можна чекати від його підданих?.. Так, зажди-но, здається, ми починаємо!..

Четверо членів екіпажу батисфери вже піднімалися залізними сходами до люка, щоб залізти всередину апарата ще на палубі. Один за одним вони зникли в отворі, після цього люк захлопнувся, і в надрах «Наутілуса» спалахнуло світло. Проникаючи крізь товсте скло вікон, воно набувало зеленкуватого відтінку. Норвежець зумів навіть розгледіти, як дослідники розсідаються на свої місця і пристібають ремені.

— Франсуа, починайте спуск апарата на воду! — прозвучав металевий голос із гучномовця. — Та повільніше, не поспішайте.

Провансалець натиснув кілька кнопок і потягнув до себе довгий важіль. Парова машина ожила. З клапанів зі свистом вирвалися хмарки білої пари, палуба задвигтіла. Сталевий трос натягнувся, і стріла підйомника зарипіла, прийнявши на себе величезну вагу. Сталевий гак повільно здійняв багатотонну кулю над палубою і переніс її через борт судна. На декілька секунд вона застигла непорушно — аж ось оператор знову взявся за головний важіль.

Батисфера зі сплеском опустилася на воду й одразу ж почала занурюватися. Зеленкуватий відблиск висвітлив зграйку риб, що пропливали поблизу від «Каліпсо». Бульбашки ланцюжками здіймалися вгору, на поверхню, поки «Наутілус» метр за метром поринав у глибину. За кілька хвилин світло його ілюмінаторів зникло в непроглядній морській безодні.

Чудово, — промовив оператор. — «Наутітус» пішов на глибину. Тепер усе керування здійснюватиметься з кабіни апарата, але я все одно маю залишатися на посту й наглядати за механізмами.

Ти не проти, якщо я складу тобі компанію? — Норвежець вийняв пачку сигарет і запропонував її приятелю. Клацнувши запальничкою, він випустив ароматну хмаринку диму.

Десять хвилин потому темношкіра жінка й молода дівчина залишили палубу. На якусь мить Норвежцю удалося, що темношкіра якось підозріло дивиться в його бік. Він дружньо усміхнувся і привітно здійняв угору свого плетеного капелюшка, та ця чорна відьма мовчки прослизнула повз нього і разом із дівчиною шикла за дверима, що вели до жіночих кают.

— Не дуже-то з ними розважишся! — промимрив провансалець.

— Та годі вже, — відказав Норвежець. — Мабуть, хвилюється. Що ж, я розумію. Занурення на таку глибину, та ще й такої темної ночі! Не хотів би я зараз опинитися на місці тих, хто зараз сидить усередині «Наутітуса».

— Поки я на посту, нічого не трапиться! — Вогник сигарети висвітлив гладку фізію оператора. — Ніч або день, та Франсуа завжди подбає про те, щоб усі повернулися на борт цілими й неушкодженими.

— Слова справжнього професіонала, — промовив Норвежець, а потім, переконавшись, що вони залишилися на палубі самі й ніхто не стежить за ними з містка,

вийняв із сагайдака одну з отруєних стрілок і коротким рухом устромив її в стегно провансальця.

Товстун зойкнув від несподіванки й обернувся. На його обличчі було тупувате нерозуміння.

— Що це за дурні жартики?

— Спокійно, — прошепотів Норвежець. — Це всього лише засіб для розслаблення м'язів. Ти більше нічого не відчуватимеш.

Рот Франсуа відкривався й закривався, та більше він не вимовив ні звуку.

— Навіть і не намагайся, — усміхнувся Норвежець. — Твої голосові зв'язки паралізовані. За кілька хвилин ти відчуєш страшенну стомленість — таку сильну, що навіть очі буде важко тримати розплющеними. А потім поринеш у тривалий, а якщо вже зовсім точно, — довічний сон. Твоє тіло впаде вперед, на щиток керування підйомником, пересуне важіль, що керує механізмом кріплення тросу на блоках батисфери. Механізм відкриється, й ця сталева іграшка вирушить у далеку путь, із якої немає вороття. Ти зрозумів мене?

Усе, що вдалося зробити провансальцю, — це опустити повіки. Отрута проникла в усі основні м'язи його тіла, тож його відчайдушні зусилля підвестися були марними. Товстун повільно опустився на щиток керування.

Норвежець мрійливо глянув у сяюче зоряне небо над головою, поплескав оператора підйомника по спині й вирушив до кубрика — пити разом із матросами анісову горілку й ліниво перекладати засмальцьовані карти.

За півгодини — батисфера вже опустилася на глибину понад п'ятдесят метрів — її оболонку струсив погужний поштовх, ніби виконаний металевим предметом. Оскар відчув різкий струс, за яким негайно послідував ще один.

— Що це? — тривожно запитав він. — Схоже, що в наш «Наутілус» щось врізалось.

Гумбольдт обернувся до інженера.

— У нас якісь проблеми, мсьє Іполіт?

— Поки ще не знаю. — Француз спохмурнів, потягнув один важіль, ще один, покладав перемикачами. Однак манурення не припинилося — навпаки, прискорилося, але тепер апарат рухався якимись дивними ривками.

— Трясця йому, — вигукнув Рембо. — Автономне керування відмовило. Можна подумати, нагорі щось сталося...

Він увімкнув переговорний пристрій.

— Франсуа, що там у вас відбувається?

Відповіді не було. З гучномовця чулося лише тихе шипіння.

— Франсуа!!!

Шум і шипіння стали голоснішими. Батисферу трусило й хитало. Рембо міцно стиснув губи і скомандував. — Океаніє, займи своє місце й пристебнися!

— Але ж татку!..

— Роби те, що тобі кажуть!

Бурмочучи собі під ніс, дівчина опустила в крісло, та ледве встигла пристебнути пасок, як іще потужніший удар струсив «Наутілус». Журнали реєстрації спостережень, вимірювальні прилади, інструменти посипалися зі стелажів на дерев'яну ґратчасту підлогу.

— Боже мій! — Рембо ледве встиг ухопитися за підвіконня, а тим часом навколо них ніби розверзлося пекло. Крижана солоняча вода полинула зі стелі просто до кабіни. Почулося оглушливе шипіння, і на барабанні перетинки приголомшених людей навалилася надзвичайна важкість. Лампи згасли, і все навколо поринуло в темряву. Потім світильники спалахнули знову — та набагато тьмяніше.

Оскара швиргнуло вперед, і якби він не був пристебнутий, розчавило б об сталеву стінку кабіни. Нагрудний пасок луснув, і юнак завис на тому ремені, котрий охоплював його стегна, намагаючись намацати в темряві хоча б якусь опору. Батисфера оберталася й розхитувалася з боку в бік, а через невидиму шпарину у верхній частині кабіни всередину проникало все більше води. Вона вже вкрила підлогу й досягла його черевиків. За зовнішньою оболонкою апарата щось вирувало й клекотіло.

Несподівано Рембо, який досі щосили чіплявся за один із стелажів, почав, наче білка, дертися вгору залізним трапом на стіні кабіни.

— Що ти робиш, татку? — закричала Океанія, та її голос потонув у оглушливому гуркоті, який лунав у кабіні підводного апарата.

— Ми провалюємося в глибину! Необхідно перекрити вентиль, інакше ми потонемо, наче щури у відрі з водою.

— Зачекай, я допоможу тобі.

— Ні в якому разі! Залишайся на місці!

Не звертаючи уваги на батькові слова, Океанія відстебнула пасок, схопилася за трап і почала підійматися.

— Ти сам не впораєшся — вентиль занадто тугий. — Видершись вгору, дівчина відстебнула від пояса з інструментами гайковий ключ. Просунувши його між спицями залізного маховика на стелі кабіни, вона знову вигукнула. — Давай-но, берися. Ключ спрацює як важіль. Якщо ми натиснемо разом, то все має вийти...

Відчайдушними зусиллями інженер і його дочка прешті-решт примудрилися приборкати зірваний вентиль. Після трьох обертів ключа крижаний потік води перетворився на тонку цівку, а незабаром і зовсім вичерпався. Однак у кабіні вода стояла вже по щиколотку, а всі люди всередині промокли до рубця. Оскар тремтів і цокотів зубами від холоду. Він простягнув руку Океанії, щоб допомогти їй спуститися.

— Що ж усе-таки сталося? І як усередину батисфери потрапила вода? В чому справа?

— Очевидно, обірвався головний шланг. Через нього в «Наутілус» надходили повітря й електрика — те, що забезпечувало діяльність людей і приладів.

— Чому ж тоді й досі горить світло?

— На випадок аварійної ситуації на борту передбачено резервний акумулятор, та його вистачить нена-

довго. Необхідно якомога швидше з'ясувати, що сталося, і виправити несправність!

Рембо вже припав до приладів на пульті керування. Задерикуватий чубчик на його потилиці змок, як і весь він узагалі, і злипся темними пасмами. Окуляри конструктора запотіли.

— Допоможи нам, Боже! Ми ж і далі поринаємо на дно! — нарешті, з неприхованим жахом промовив він. — Зараз ми перебуваємо на глибині сімдесяти метрів, проте кінця цьому не очікується.

— І яка швидкість занурення? — запитав Гумбольдт.

— Трохи більше метра за секунду.

— А яка глибина моря в цій точці? — промовляючи це, Гумбольдт одночасно розстібнув ремені.

— Точно не можу сказати. Понад двісті метрів, а, можливо, навіть і триста. В цьому місці сонар весь час показував якісь перешкоди.

— От дідько!

Оскар злякано переводив погляд з інженера на Гумбольдта і назад.

— Що це означає? Ми тонемо? Трос обірвався?

— Виключено, — рішучо заперечив Рембо. — Трос виготовлено з найвисокоякіснішої сталі й випробувано на розрив. Він витримує понад двадцять тонн.

— Та що ж усе ж таки сталося? — Оскара охопила паніка. Тут, внизу, було холодно, страшенно холодно, а тиск у кабіні, який різко збільшився, загрожував розірвати барабанні перетинки.

— Зараз немає часу сушити над цим голову, — відрізав Рембо. — Можливо, через недогляд спрацював пристрій, що утримує трос на блоках батисфери, хоча, з моєї точки зору, це просто неймовірно. Для того, щоб таке сталося, треба одночасно натиснути кілька кнопок на пульті керування парового підйомника й перевести головний важіль у переднє положення. Людина при добрій пам'яті так помилитися не може, а Франсуа — досвідчений оператор.

— Можливо, справа зовсім не в помилці. — Губи вченого стиснулися так, що рот став схожим на лезо. У жовтому світлі аварійного світильника риси його обличчя здавалися неприродно різкими.

— Не в помилці? Що ви маєте на увазі, мсьє?

Гумбольдт коротко глянув на інженера.

— А чи пам'ятаєте ви, що я вам розповідав про замах на нас в Афінах і Парижі? Про дивного переслідувача на автомобілі?

— Ви вважаєте, що й ця подія може виявитися замахом на ваше життя? — В очах Рембо промайнув сумнів. — Але як же ця людина могла потрапити на борт «Каліпсо»? — Він уперто схилив голову. — Ні, я переконаний, що в даному випадку помиляєтеся саме ви, мсьє Гумбольдт!

— Даруйте, панове, та зараз це не має аніякого значення, — втрутилася Океанія, не відриваючи погляду від приладів, які ще працювали. — У нас інші, набагато нагальніші проблеми. «Наутілус» потопає, а ми нічим не можемо цьому зарадити.

Сперечальники замовкли й прислухалися. Хрумкіт зовнішньої оболонки батисфери явно посилювався. Ззовні долинало скреготіння й вищання металу, що були схожими на лемент смертельно пораненої тварини.

— Тиск збільшується, — стиха промовив Гумбольдт. — Якою є верхня межа для зовнішньої оболонки?

— Вісімдесят метрів, не більше, — відповіла Океанія. — Ми з батьком аж ніяк не уявляли, що «Наутилусу» доведеться опускатися до гранично припустимих глибин.

— Найслабшою ланкою в конструкції є ілюмінатори, — пояснив Рембо. — Якщо глибина буде й далі збільшуватися, вода просто витисне їх із пазів. Якби я знав, що станеться щось подібне, я б, безперечно...

— Прошу вас, тихше! — Океанія вп'ялася очима в мерехтливі шкали приладів, ніби силою погляду намагалася зупинити занурення.

Оскар злякано визирнув крізь товсте скло. За бортом, ніби чорний дим, клубочилася пітьма.

— Що показує глибиномір? — запитав Гумбольдт.

— Сто десять метрів. — Обличчя Океанії зробилося страшенно блідим. Знову почувся скрегіт. Тепер уже не було ніяких сумнівів — батисфера занурювалася дедалі глибше й була приречена. За кілька хвилин усіх, хто перебуває в кабіні підводного апарата, чекає жахлива смерть. Як же це несправедливо!

Оскар у напівтемряві відшукав руку вченого і вчепився в неї, а Гумбольдт притягнув юнака до себе, ніби намагаючись захистити в останню мить.

- Мені шкода, що я втягнув тебе в цю безглузду справу, — ледь чутно промовив він. — Я ж-то гадав...

- Усе гаразд, — заперечив Оскар. — Я сам цього хотів. А останні кілька місяців були найкращими в моєму житті. Я не проміняв би їх ні на що у світі.

- Це правда?

- Хто ж брехатиме в таку хвилину!

Цієї миті новий поштовх надзвичайної сили струшив «Наутілус». Оскар упав на коліна, ледве не врізавшись головою в сталеву панель приладів, і лише інстинктивний рух убік врятував його.

Сталева куля похитнулася, потім трохи зсунулася і застигла на місці. Наразі припинилися тріск і скрегіт.

Люди в кабіні насторожено дослухалися до звуків за бортом. Але, крім слабкого дзвону нечисленних повітряних бульбашок, що здіймалися до поверхні, навколо панувала тиша. Рембо, похитуючись, попрямував до нуля керування, переконався, що прилади ще працюють, постукавши по склу одного з них, ніби не довіряючи власним очам. Оскар почув, як інженер спантеличено пробурмотів:

— Неймовірно! Сто п'ятдесят метрів!.. Так глибоко не занурювалася жодна людина на землі!

— Що відбувається? — запитав Гумбольдт. — Ми зупинилися?

Інженер стрімко обернувся до супутників. Його очі сяяли від щастя.

— Піщане дно, — промовив він. — Господь Бог чплянувся й не дав нам розбитися!

Страх буквально паралізував Шарлотту. Огидний на вигляд чолов'яга з темними колами навколо запалених очей схилився над нею. Чомусь його кощаві пальці тяглися до її шиї. Потім вона відчула, як її схопили й почали трусити.

— Прокиньтесь негайно, мадемуазель! Прокиньтесь!

Придушено скрикнувши, Шарлотта розплющила очі. Кілька секунд вона не могла зрозуміти, чи все це відбувається насправді, чи, може, ввижається уві сні. Чоловік і справді стояв біля неї, проте вже не здавався таким страшним. А наступної миті вона впізнала в ньому капітана «Каліпсо».

— Мадемуазель!

Вона відсахнулася й натягла ковдру до підборіддя.

— Що вам знадобилося в моїй каюті?

— Одягайтеся й прошу за мною, будь ласка!

Відчинилися двері сусідньої каюти. На порозі з'явилася Еліза в довгому нічному пеньюарі.

— Що тут відбувається? — невдоволено поцікавилася економка.

Вона обмінялася з капітаном кількома словами, після чого її голос затремтів. У ньому відчувалася розгубленість. Моряк говорив поспіхом, схвильовано жестикулюючи, а потім квапливо залишив каюту...

Щось сталося страшне. Шарлотта скочила на ноги, остаточно струсивши з себе сон.

У чому справа, Елізо? Ти хоча б щось розумієш?

Ми маємо піднятися на палубу, — промовила Еліза. — Хутчіш одягайся!

За кілька хвилин обидві жінки були на головній палубі. Тут уже зібралася майже половина суднової команди. Матроси щільним колом оточили паровий підйомник і виносну стрілу, що слугувала для спуску батисфери на воду. На пульті керування підйомником безпорадно лежало нерухоме тіло оператора — симпатичного товстуна-провансальця Франсуа. Його очі були широко розплющені, а шкіра мала якийсь сірий відтінок, наче мокра штукатурка. Поруч із Франсуа стояв судновий лікар, намагаючись намацати його пульс. Нарешті медик випростався, сховав стетоскоп, шиявав плечима й похмуро констатував:

Він мертвий. Очевидно — інфаркт міокарду.

Шарлотта затамувала подих.

Тим часом Еліза кинулася розпитувати капітана про те, що сталося, але той лише розгублено хитав головою і розводив руками. Наразі економка відсахнулася від нього й притисла обидві руки до грудей.

Що? — скрикнула Шарлотта. — Що з «Наутікусом»?

Губи темношкірої жінки затремтіли, вона заридала.

Він сказав, що затиски, які утримували трос на блоках, випадково відкрилися...

Що це означає? Де батисфера?

Тільки тепер Шарлотта глянула вгору, на стрілу підйомника. Сталевий трос, на якому мав би утримуватися підводний апарат, тепер безладно метлявся в повітрі. Головний шланг, що забезпечував «Наутілус» повітрям і електрикою, було обірвано. За бортом ледве чутно плюскотіло непроглядне нічне море.

Дівчині знадобився деякий час, щоб повністю усвідомити весь жах того, що сталося.

Страх своїми крижаними лещатами стиснув її серце.

— Не може бути, — прошепотіла вона. — Це неможливо...

— На жаль, це саме так, люба моя.

— Але треба ж негайно щось робити. Необхідно організувати рятувальну експедицію!

— Так, звісно, — ніби не чуючи її слів, пробурмотіла Еліза. — Важіль, кнопки, якийсь перемикач... Капітан каже — це неймовірно, просто якась загадка, як таке могло статися... Він вважає, що все це трапилося близько півгодини тому. Ніхто нічого не бачив і не чув. Раптово відбувся сильний поштовх унаслідок обриву шланга, спрацювала тривожна сигналізація. Вахтові кинулися на палубу й виявили тіло бідолашного Франсуа, що схилилося на панель приладів. Спочатку вони вирішили, що оператор заснув, але потім з'ясувалося, що він не дихає. Трос висів цілком вільно, а «Наутілуса» на ньому більше не було...

— Можливо, він плаває десь неподалік? Адже батисфера має порожнистий корпус і могла б...

— «Наутілус» важить кілька тонн, і його об'єму не вистачить, щоб утримати на воді таку масу. За словами

капітана, він уже давно пішов на дно... О, бідна моя дитина!.. — Еліза обняла дівчину і притиснула її до грудей.

Однак Шарлотта й не думала здаватися. Відштовхнувши Елізу, вона вигукнула:

— Ми повинні врятувати їх! Невже не існує ніякої можливості підняти апарат на поверхню? Якщо люки й ілюмінатори витримали тиск на глибині, то повітря в кабіні вистачить, щоб усі четверо змогли протриматися кілька годин. Яка тут глибина?

Еліза тільки знизала плечима.

— Ну так запитай у капітана! Ти ж знаєш, що я не розумію французької.

— Я вже ставила це запитання, — відповіла Еліза. — Він вважає, що метрів сто п'ятдесят, тож немає жодного шансу на порятунок. Усі, хто був у «Наутілусі», давно загинули.

Шарлотта скинула вгору голову.

— Як? Але ж цього просто не може бути! Глибина тут не така вже й велика. І з допомогою того ж таки сонара можна виявити, де саме перебуває батисфера!

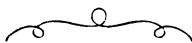
— Навіть якби ми точно знали, де вона лежить, довжини троса все одно б не вистачило! — заперечила Еліза. — В ньому лише близько ста метрів, а батисфера поринула набагато глибше, причому невідомо, на яку саме глибину. Найгіршим є те, що зонд-приймач сонара залишився на «Наутілусі» і зник разом із ним. Виходить, і сонаром ми не можемо скористатися для пошуків. Вимірювання, проведені тут напередодні,

показували глибину від двохсот до трьохсот метрів. «Наутілус» не розрахований на такий тиск.

Шарлотта схилила голову.

— Але ж ми не можемо сидіти й нічого не робити!

— А що тут вдієш? Капітан уже прийняв рішення розвернути «Каліпсо» й узяти курс на Афіни, — ледве не плачучи, стиха промовила Еліза. — Він має негайно ж поінформувати про все, що сталося, грецьку берегову охорону. — Вона взяла руки Шарлотти у свої. — Все, що ми можемо тепер зробити, — це молитися за їхні душі.

...Протікання у вентилі було усунено, й вода більше не заливала кабінку. Гідроізоляцію перевірено, оглянуто кожний квадратний сантиметр внутрішньої обшивки, котра виявилася в бездоганному стані. «Наутілус» витримав, принаймні поки що.

Однак Оскар тремтів, наче його трусила пропасниця. Обхопивши себе руками, він намагався зігрітися, та це анітрохи не допомагало. Термометр у кабіні показував лише кілька градусів вище нуля, а їхній одяг був геть мокрим і не зігрівав. Сталь оболонки батисфери, здавалося, була холодною, як крига. Відрізані від світу, перебуваючи на глибині ста п'ятдесяти метрів нижче за рівень моря, огорнуті суцільною темрявою, всі, хто був у кабіні «Наутілуса», були приречені.

Незважаючи на це, юнак намагався зберігати холонокровність. Не здавалися й інші члени екіпажу.

— Він витримав, витримав, витримав, — хрипко твердив Рембо, який усе ще не міг повірити в успіх і захоплювався надійністю свого творіння. — Я просто вражений!

— Скільки в нас повітря для дихання? — запитав Гумбольдт. Зараз нічого не могло бути важливішим за це.

Інженер відповів не одразу.

— Гадаю, що його вистачить на дві-три години, не більше. Є ще невеликий запас стисненого повітря в балонах, у разі крайньої потреби ми можемо використати і його. Але, я гадаю, набагато потрібніше зараз тепло. Якщо ми не позбудемося мокрого одягу, то загинемо від переохолодження ще раніше, ніж від задухи. Могла б допомогти енергійна робота, рух, але ж при цьому ми витратимо набагато більше кисню, а ми маємо берегти його запас. Будемо рухатися — задихнемося, будемо сидіти нерухомо — замерзнемо. От і вирішуй, як тут бути!

— Але ж у нас є водолазні скафандри, — нагадала Океанія. — Зсередини вони обшиті товстою вовняною тканиною, а ззовні покриті гумою. Гадаю, в них цілком можна зігрітися.

— Чудова ідея, крихітко, — зрадів Рембо. — Ану ж бо, виймай їх мерщій!

Дівчина відчинила дверцята під трапом, за якими була велика ніша з полицями. На них лежало чотири металеві шоломи і стільки ж незграбних на вигляд гумових костюмів. Гума була жорсткою і страшенно

смерділа, та Оскару було абсолютно байдуже до цього, аби скоріше зігрітися.

Перевіривши розміри, Океанія підбрала для кожного підходящий костюм. Скафандри виявилися на диво важкими, спереду вони застібалися на довгу яскраву застібку-блискавку, а на зап'ястках і щиколотках щільно перетягувалися шкіряними ремінцями, щоб запобігти проникненню води всередину скафандра.

— Звісно, це не останній писк моди, — сказала Океанія, помітивши, як Оскар скептично розглядає призначений йому скафандр, — проте, гадаю, це зовсім не важливо. Головне, що вони в нас є.

— І ти вважаєш, що ця гума здатна захистити від холоду?

— Ти просто не в курсі. Справа в тому, що всередину скафандра нагнітається повітря під тиском. Саме воно й слугує ізолювальною прокладкою від холоду. Проте все одно треба більше рухатися. Чотири градуси вище нуля — не так уже й багато.

Поки Оскар розмірковував, Гумбольдт швиденько скинув із себе мокрі штани і светр, щоб швидше вдягнути скафандр.

— Найперше нам потрібно зігрітися, — бурмотів він, стримуючи дрижаки. — А там можна подумати й про те, як нам усім вибратися з цієї пастки...

— Вибратися? — Рембо здивовано глянув на вчезного, зсунувши на лоба окуляри. — Мсьє, я бачу, ви невиправний оптиміст!

Здійснивши плавний розворот, «Каліпсо» взяла курс на північ-північний захід. Рифи й острови архіпелагу Санторіні поступово віддалялися, стаючи дедалі меншими, аж поки остаточно не сховалися за темним горизонтом. Потім і місяць зайшов за густі темні хмари.

Над морем залягла темрява — така ж само густа й непроникна, якими були безвихідь і страшенний відчай у душі Шарлотти.

Її обличчя ніби закам'яніло. Дівчина застигла біля лесрів верхньої палути, не відводячи очей від того місця, де потонув «Наутілус». Та незабаром і воно шикло в імлі.

У серці Шарлотти все занімало — ні почуттів, ні прагнень, ані найменшого зблиску надії. Те, що було для неї найважливішим, те, що вона любила й чим захоплювалася, поглинула безжальна безодня. І тепер вона була зовсім спустошеною.

Еліза стояла біля неї, втупившись очима в поверхню моря, яку було вже ледве видно. Її губи ворушилися, та з них не злітало ані звуку. І лише коли Шарлотта швидко подивилася на темношкіру жінку, вона змогла розрізнити окремі слова.

– ...Не може бути... Пророцтво... Неможливо...
Шарлотта опустила долоню на руку Елізи.

До сьогоднішнього дня вона не могла б із упевненістю сказати, які саме стосунки існують між цією гаїтянкою та Гумбольдтом. Чи були вони просто старими добрими друзями? Їхня повсякденна поведінка ні про що не свідчила, та Шарлотта в глибині душі завжди була впевнена, що Гумбольдта й Елізу пов'язує більш глибоке почуття. Багато років тому темношкіра жриця гаїтянських богів покинула свою батьківщину, щоб завжди бути разом із ученим, і відтоді вони не розлучалися ані на день. Вона, не розмірковуючи, пожертвувала всім заради свого обранця.

А тепер його більше не було. Про те, наскільки це тяжка втрата для Елізи, дівчина могла лише здогадуватися.

Темношкіра жінка обережно звільнила свою руку й доторкнулася до амулета, який завжди носила на шії. Шарлотта знала, що, на думку Елізи, цей загадковий предмет має надзвичайні магичні властивості.

До вух Шарлотти долинули вимовлені майже пошепки слова. В них відчувалася така сила, що в дівчини по спині побігли мурашки. Вона знала, що в минулому Еліза була гаїтянською мамбо — жрицею-чаклункою — і могла виконувати безліч магичних чаклунських ритуалів. Очі Елізи залишалися заплющеними, повіки здригалися.

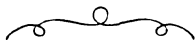
Минуло чимало часу, перш ніж жінка знову розплющила очі. Усмішка освітила її обличчя.

— Ти мала рацію, — прошепотіла вона. — Він живий! Я бачила його. Я бачила також Оскара, Рембо і його дочку. Вони вціліли в катастрофі.

Надія гарячою хвилиною захлиснула серце Шарлотти. Цієї миті вона ладна була повірити в будь-що, аби лише з'явився хоча б якийсь промінчик.

— А ти бачила щось іще? — схвильовано запитала вона.

— Так. Батисферу. Вона не зазнала пошкоджень і лежить на ґрунті не так глибоко, як усі ми вважали. Вісно, це нижче, ніж міг би дотягтися трос парового підйомника, та можливість врятуватися в них, здається, є. До мене долинули невиразні сигнали — думки Карла Фрідріха надзвичайно сильні. В нього виник план. Якщо ми хочемо допомогти їм, нам слід зупинити «Каліпсо» й примусити капітана повернутися на попередню стоянку...

...Учений схрестив руки на грудях.

— Що ви хочете цим сказати? Так, я ніколи не втрачаю оптимізму, і маю на це підстави. Адже в нас є все для того, щоб із гідністю вийти з цієї ситуації. До того ж, вона тільки на перший погляд здається такою вже безнадійною. Стиснене повітря, скафандри — цього цілком достатньо, щоб покинути «Наутилус» і піднятися на поверхню. Сто п'ятдесят метрів — серйозна перешкода, та аж ніяк не фатальна. Здолаємо й це.

— Якби ж усе було так просто... — зітхнув Іполіт Рембо.

— Я щось не так кажу?

Інженер підняв окуляри на лоба.

— Вам доводилося чути про кесонну хворобу?

— Ні.

— Тоді, можливо, ви пам'ятаєте закон Бойля-Маріотта?

Гумбольдт заперечно похитав головою.

— Теж ні. Фізика газів і рідин — то не моя парафія. А ще мушу зізнатися, що я не дуже тямлю у фізичних основах глибоководних занурень.

— Повітря, що ним ми дихаємо, на вісімдесят відсотків складається з азоту й лише на двадцять відсотків — із кисню, — почав пояснювати Рембо. — Гази, як відомо, розчиняються в рідинах, а відтак у крові та лімфі нашого організму. За нормального атмосферного тиску кисень засвоюється організмом, азот же виводиться під час дихання. Проте чим вищим є тиск повітря, тим більше азоту розчиняється в крові. Ви відчули, як збільшився тиск, коли сталася аварія? Це спрацювала автоматична система, що протистоїть заповненню кабіни водою в разі виникнення щілин. Зараз тиск у батисфері в кілька разів вищий за нормальний, а це означає, що в нашій крові розчинено набагато більше азоту. Чим більше часу ми проведемо за підвищеного тиску, тим більше цього, на перший погляд, безневинного за нормальних умов газу потрапить у наші кров та лімфу.

— І до чого це призведе? — Оскар намагався устежити за не дуже зрозумілими поясненнями інженера.

— Ти коли-небудь відкривав пляшку з содовою водою, мій хлопчику?

Ви маєте на увазі воду, яка сповнена бульбашок, шипить і може перелитися через край келиха? Звісно, в барі «Хольцфеллер» у Берліні її подають тим відвідувачам, які не дуже любляють пиво. Та, як на мене, від неї немає ніякої користі, натомість у животі ця содова так само продовжує пузиритися й дає відрижку.

Правильно. І з твоїм тілом станеться така ж біда. Кров в артеріях і венах так само скипить і почне пузиритися, як вода у відкритій пляшці з содовою, якщо надто швидко змінити тиск. Частину судин буде закупорено бульбашками повітря, а може статися й таке, що твої легені просто не витримають цього й лопнуть. Це і є кесонна хвороба. Вперше в нею зіткнулися водолази, які занурювалися під воду у подолазному дзвоні.

А що ж із цим робити? — злякано запитав Оскар.

- Існує єдине розв'язання цієї проблеми, — вів далі Рємбо, — декомпресія. Якщо ви дихаєте стисненим повітрям, то підійматися на поверхню слід дуже повільно, по зупинках, щоб організм устиг пристосуватися до змінення умов і звільнитися від надлишку азоту. Причому зупинки ці мають ставати дедалі тривалішими — чим ближче до поверхні, тим довше.

Тоді нам не можна гаяти й хвилини, — заявив Гумбольдт. — Ми марно втрачаємо дорогоцінний кисень.

Мсьє Гумбольдт, ви не зовсім мене зрозуміли. Щоб успішно спливати з глибини у сто п'ятдесят метрів, необхідно витратити кілька годин. Скафандри, звісно,

захистять нас від холоду, проте їхніх балонів вистачить хіба що на десять-двадцять хвилин.

Рембо роздратовано здвигнув плечима й вів далі:

— Мені дуже шкода, проте наш єдиний шанс — чекати й сподіватися, що нас витягне звідси команда «Каліпсо». Хоча навіть я не уявляю, яким чином.

Несподівано заблимав аварійний світильник. Страхітливі тіні затанцювали на стінах кабіни.

— Що там відбувається? — стривожився Оскар.

Океанія, опустившись на коліна, із стурбованим виглядом підняла якусь панель у стіні біля самої підлоги. В цьому відсіку містився аварійний акумулятор. Перевіривши контакти, дівчина поглянула на вольтметр.

— Чорт забирай! — вигукнула вона. — Акумулятору гаплик. Мабуть, тоді, коли до відсіку потрапила солоня вода, вона й спричинила до замикання. Мені дуже шкода!

Дівчина засмучено глянула на своїх товаришів по нещастю, і в цей самий момент світло спалахнуло востаннє й загасло остаточно.

Кабіна батисфери поринула в темряву.

— **Щ**о, ви сказали, я маю зробити?

— Розвернути судно. Негайно!!!

Капітан виглядав ошелешено. Ця чорношкіра жінка, мабуть, просто з глузду з'їхала.

— Але ж це абсолютно неможливо, — різко заперечив він. — Ви вимагаєте, щоб я розвернув корабель і поплив назад тільки через те, що у вас, бачте, виникло якесь невимірне передчуття? Хай там як, мадам, але я цього не робитиму, і квит!

Еліза Моліна випросталася й схрестила руки на грудях.

— Я, звісна річ, розумію ваш стан. — Капітан примирливо простягнув до жінки долоні. — Мені також дуже шкода. Ця аварія вразила мене так сильно, що ви не уявити собі не можете. Іполіт Рембо був моїм добрим другом протягом двох десятиліть, це вам не жарти! Я був ще курсантом мореплавної школи, коли Іполіт уже будував свої супернадійні, а, до того ж, найвитонченіші судна з тих, що тільки ходили у французьких водах. І я ладен був би вжити будь-яких розумних кроків, щоб врятувати його. Але ж, бачите, я не в змозі щось зробити, повірте. Мій обов'язок — поінформувати берегову службу охорони й керівників пароплавання, яким належить «Каліпсо». І я точно знаю, як вони

відреагують, якщо я довго зволікатиму, а більше того — розверну судно й піду назад на тій лише підставі, що в однієї з пасажирок, хай навіть і гарненької, було якесь там видіння. Мені страшенно шкода, я й сам приголомшений тим, що сталося, але...

— Пане капітан! — пролунав стривожений голос помічника штурмана.

— У чому справа?

— Там, попереду, — молодий чоловік указав напрямок. — Адже це, як мені здалося, маяк!

Капітан насупився.

— Даруйте, шановна, служба. — Залишивши Елізу, він вийшов на відкриту частину містка й підніс до очей підзорну трубу. Те, що він побачив, страшенно здивувало досвідченого моряка.

— Хай би тобі чорт... а це ж і насправді маяк! І, судячи з кольору вогнів і частоти проблесків, це маяк Тіри. — Капітан опустил трубу. — Але ж цього не може бути! Виходить, ми таки здійснили поворот на сто вісімдесят градусів і пливемо назад...

Підвівши очі, він спробував зорієнтуватися за зорями, проте хмари, що затягнули небо, закривали знайомі сузір'я. Кепське передчуття охопило капітана.

Повернувшись у рубку, він запитав помічника штурмана:

— Як поводитьсь компас?

— Це просто щось надзвичайне. Ось погляньте самі.

Стрілка суднового компаса шалено вистрибувала. Так цей багаторазово перевірений і відлагоджений

прилад міг би поводитися, якби магнітні полюси Землі раз у раз мінялися місцями.

— Щось сталося? — Темношкіра жінка зовсім нечутно наблизилася й тепер стояла за спиною капітана.

— Просто не доберу, що сталося. Спочатку цей маяк, тепер негаразди з компасом. Поки не з'ясується, в чому справа, слід зупинити машини. Ризик нарватися на рифи надто великий.

— Ні, благаю! Не робіть цього! — вигукнула жінка. — У мене виникло дивне відчуття: мені ввижається, що в минулому я вже переживала щось таке.

Капітан зневажливо відмахнувся.

— І як ви гадаєте, що я маю робити? Посадити корабель на скелі?

— Тут немає скель, — промовила жінка, дивлячись йому в очі. — І це світло — зовсім не вогонь маяка на Тірі. негайно накажіть дати повний хід — нам треба якнайскоріше забиратися звідси!

Капітан труснув головою.

— Щойно ви тут кричали, щоб я негайно розвернув судно, а тепер наполягаєте, щоб я йшов тим самим курсом. Чи не будете ви такі ласкаві, добродійко, щоб прешті визначитися!

— Пояснення потребують надто багато часу, — гнівно гукнула Еліза. — Я цілком відповідаю за свої слова. Мерщій дайте повний хід і відведіть корабель із небезпечної зони!

— Мадам, чи ви хочете, щоб я рухався далі? Ось погляньте самі. Попереду блимає маяк, що розташований

на острові! Не можу ж я викинутися разом із «Каліпсо» на берег!

— Це не маяк! — відчайдушно закричала Еліза. — У вас залишаються лічені хвилини до того, як нас атакують. Невже Рембо нічого не розповідав вам про обставини загибелі кораблів компанії Нікомедесів у цьому районі?

— Він згадував якісь байки про морських чудовиськ, та я, пані, чесно кажучи, не йму цьому віри. Того вечора вони таки хильнули зайвого за вечерю.

— Те, що вам розповіли тоді, було свідомо применшено. Чудовисько, яке мешкає в цих водах, імітує справжні маяки, щоб збити з пантелику досвідчених мореплавців. Я знаю, що це звучить цілком неймовірно, проте, присягаюся, все це — чистісінька правда.

Капітанові увірвався терпець. Він рвучко перекинув важіль машинного телеграфу спочатку на «повний назад», а потім повернув його в положення «стоп машина».

Дзвінок із машинного відділення підтвердив, що його накази прийняті до виконання. Суднова турбіна почала вповільняти оберти.

— Що ви робите?

— Гальмую машину, що ж іще!

— Хіба ви не чули того, що я казала?

— Шановна пані, за жодних обставин я не маю права вести корабель наосліп, не знаючи, де ми перебуваємо і що це за маяк.

— Але...

— Я зрозумів ваші слова, але ж ви не можете розраховувати, що я повірю в таку нісенітницю. Зараз ідеться про безпеку корабля та команди. Щойно мені вдасться існувати, що відбувається прямо по курсу перед нами, я зможу вислухати ваші міркування.

— Буде запізно! Накажіть, принаймні, матросам підготувати рятувальні шлюпки до спуску на воду і усе, що може знадобитися для аварійної евакуації в судна.

— Мадам Моліна...

— Ви про це ще гірко пошкодуєте. Віддайте наказ хоча б стосовно шлюпок!

Капітан вибухнув від гніву.

— Антуане, будьте такі ласкаві, проведіть обох дам до кают!

Помічник штурмана зволікав.

— Антуане?

Молодий хлопець нерішуче поглянув на дивну жінку, потім — на капітана й кивнув.

— Слухаюсь. Прошу вас, мадам і мадемуазель!..

— Але ж послухайте... — не вгавала темношкіра жінка.

— Стороннім заборонено перебувати в рубці!

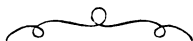
Помічнику штурмана довелося мало не силою виводити обох жінок із містка. Якоїсь миті Еліза ладна була накинутися на нього з кулаками, але потім змирилася й поволі спустилася трапом на головну палубу.

— Це просто нечувано! — продовжував обурюватися капітан, звертаючись до штурмана, який нама-

гався розібратися в показаннях компаса. — Я чув різні історії про цих панянок, але це вже занадто.

— Жінкам і взагалі не місце на судні, — підхопив штурман. — Від них тільки й чекай, що різних капостей і непорозумінь.

— І це чиста правда, мсьє! А тепер давайте-но спокійно розберемося, що тут у нас відбувається.

Лампи на палубі не могли впоратися з темрявою ночі. Спускаючись трапом, Шарлотта міцно трималася за поруччя. Сумка з Вілмою при цьому розгойдувалася з боку в бік. Здавалося, що птах теж відчуває небезпеку, що походить від поверхні моря.

Еліза ж буквально кипіла від гніву. Суперечка з капітаном для неї все ще не закінчилася, і час від часу вона продовжувала вигукувати лайки та погрози на його адресу.

Тим часом на палубу вже вибігли моряки з підвахтеної команди, здивовані раптовою зупинкою суднової машини, що було зовсім незвичним. Частина з них скупчилася біля лівого борту, жестикулюючи і схвилювано перемовляючись. Мішанина з французьких, арабських і берберських слів долинала до вух молодій жінки. Помічник штурмана, перекинувшись кількома фразами із матросами, також кинувся до лівого борту.

— Що тут відбувається? — спитала в нього Шарлотта.

— Матроси стверджують, що помітили другий маяк.
Прямо по курсу, бачите?

Дівчина придивилася: і справді, попереду горів ще один проблисковий вогонь — такий самий і на такій же відстані, що й перший. Їй довелося кілька разів поглянути то на один, то на інший, щоб остаточно переконатися в тому, що вона не помиляється.

Раптом хтось міцно схопив дівчину за руку.

— Ходімо звідси, — гаряче зашепотіла їй у вухо Еліза. — Мерщій!

— Куди ти зібралася?

Еліза вказала в темряву над морем.

— Бачиш, вони наближаються! Незабаром «Калінсо» буде атаковано. Нам треба сховатися під палубою, давай-но поквапимося.

— Може, краще завчасно спустити на воду рятувальну шлюпку?

— На це вже немає часу. Вниз, вниз!

— Але навіщо?

— Ми повинні добратися до рубки, де встановлено сонар. Її ілюмінатори розташовані під водою, і звідти відкривається картина всього, що відбувається в морі. Гумбольдт стверджував, що це найбезпечніше місце на кораблі. Саме там нам і слід шукати прихистку. Рубка недалеко — вниз по трапу до самого днища судна і ще десяток-другий кроків уздовж коридора...

Напружено вдивляючись у повну темряву, Оскар поступово розрізнив ледь помітне мерехтіння. Червонуватий відблиск ставав дедалі яскравішим. Спочатку юнак вирішив, що все це йому примарилося від нестачі кисню, проте незабаром остаточно переконався, що незрозуміле світло за склом ілюмінаторів — не галюцинація.

Джерело цього світла містилося десь назовні, неподалік від батисфери, а невдовзі вже можна було досить чітко розрізнити рельєф морського дна.

— Ви теж це бачите? — запитав Оскар.

— Ще б пак! — озвався Гумбольдт.

— Що ж це таке?

— Я й сам хотів би знати. Світіння походить, здається, он із тієї розпадини на дні — бачиш, трохи ліворуч від «Наутілуса».

Оскар подивився в ілюмінатор. Від його теплого дихання скло запітніло, й довелося протерти хусткою його холодну поверхню. Розпадину, що про неї говорив Гумбольдт, було видно досить виразно. Червонувате світло і справді виходило звідти, ніби в її надрах вивергався підводний вулкан. Поступово світло посилювалося, й незабаром дослідники побачили, що все дно навколо вкрите уламками безлічі кораблів. Поламани щогли, дерев'яний рангоут і понівечені залишки корабельних корпусів було розкидано на скелястому дні.

— Боже милий! — прошепотів Оскар. — Що ж це таке?

— Корабельне кладовище, — відповів учений.

— І ви вважаєте, що всі ці кораблі могли зазнати аварії в одному й тому ж самому місці?

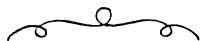
— Ні в якому разі, — промовила Океанія. — Це просто неможливо. Адже ніякі рифи на світі не здатні погубити таку силу кораблів. Їх уже давно б помітили на карті, й моряки обминали б це небезпечне місце.

— Погляньте! — Рембо вказав на розпадину. — Мені здається, що джерело світла пересувається.

І справді — тіні, що їх відкидали уламки старих суден, пересувалися по камінню, неначе стрілки сонячного годинника.

Раптом світло різко посилилося. Із розпадини вискотилася яскраво-червона куля й на величезній швидкості, неначе метеорит, стрімко помчала вгору і зникла у верхніх шарах моря. Почулося пронизливе завивання.

Оскар відсахнувся від вікна. На якусь мить йому вдалося, що перед ним промайнули в напівтемряві величезні пазуристі лапи та щупальці...

...Еліза штовхнула двері, обшиті листовим залізом.

— Ми на місці. Заходь!

Шарлотта обдивилася кругом себе. Приміщення було порожнім і безлюдним.

— І ти впевнена, що ми тут будемо в безпеці.

— Принаймні, тут набагато безпечніше, ніж на палубі.

Еліза зачинила двері й обійшла всі куточки рубки. Крізь ілюмінатори сюди проникало слабе світло.

— І що ж тепер?

— Чекати і пильно спостерігати за всім.

— За чим саме?

— Поки не знаю. Звертай увагу на все незвичайне, а особливо на світлові ефекти.

Шарлотта наблизилася до одного з ілюмінаторів, котрий дивився просто в чорну безодню моря. Тривога не полишала її. Що це за дивні маяки? Невже вони зіштовхнулися з тим самим явищем, про яке розповідав Нікомедес?

Дівчина вже хотіла запитати про це Елізу, аж ось у непроглядній глибині замерехтіло світло. Звідки воно узялося в морських глибинах? Мерехтіння мало криваво-червоний відтінок і ставало дедалі яскравішим. Шарлотта відсахнулася: що б там не ховалося у морських глибинах, та воно рухалося просто до неї.

— Боже, захисти нас!

— Що ти там бачиш? — скрикнула Еліза.

— Там... Щось стрімко наближається до нас із глибини.

— Де воно? Ану ж бо, дай мені глянути.

Еліза перебігла на інший бік рубки і теж подивилася в ілюмінатор. Між тим, світло стало таким яскравим, що відкидало відблиски на її обличчя.

Тієї ж миті жахливий поштовх струсив корпус «Каліпсо». Судно сильно накренилося. Підшви ніг Шарлотти ковзнули сталевую підлогою рубки, та перш ніж прізатися у протилежну стіну, вона встигла підхопити її столу сумку з Вілмою.

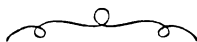
Боляче вдарившись об металеву стінку плечем, дівчина мимоволі застогнала. Елізі теж добряче дісталось. Відійшовши від ілюмінатора, вона ковзала по підлозі, балансуючи руками, аж поки вчепилася за металеву вертикальну стійку. Тепер у рубці чулося лише її переривчасте важке дихання.

— Тримайся за щось! — вигукнула Еліза. — Ти маєш знайти собі опору, і мерщій!

Шарлотта в паніці озирнулася. Її погляд зупинився на одному зі столів, що були міцно пригвинчені до підлоги. На ньому було складено карти глибин і схеми, що їх виконав самописець сонара. Дівчина присіла навпочіпки, опустила нижче голову і за лічені секунди вправно залізла під стільницю. Там вона могла почуватися більш упевнено, спираючись руками й ногами на бічні стінки стола. Злишалось дочекатися наступної атаки. Вілма тремтіла й попискувала від страху, притискаючись до Шарлотти.

За якусь мить «Каліпсо» знову струсив поштовх. Пролунало огидне скреготіння, а потім щось зашуміло, наче над ними летіла ціла зграя птахів.

— Трюм заливає водою! — розпачливо вигукнула Еліза. — «Каліпсо» отримала пробоїну! Ми всі потонемо!

...Норвежець саме перетинав кормову палубу, коли з води виткнулися гігантські щупальці. В мерехтливому світлі палубних ліхтарів вони були схожими на кінцівки велетенського восьминога, проте з тією різницею, що були виготовлені з металу, тож не могли належати живій істоті. Він устиг помітити, з чого вони склалися: іржаві сталеві балки, недбало склепані або зварені уламки шпангоутів, різноманітне залізяччя й навіть частини корабельних машин. І весь цей залізний хаос було скріплено до купи міцними сталевими канатами, які надавали йому руху. Незграбні суглоби гігантських рук склалися зі сталевих коліс і валів. На кінцях затисків, якими вони завершувалися, горіли яскраві вогні, які в темряві можна було переплутати з вогнями берегового маяка.

Вода потоками лилася з цих іржавих лап, затоплюючи палубу. Потім почулося оглушливе скреготіння, страхітлива конструкція почала рухатися, вигнулася й завдала першого удару об борт «Каліпсо» — зверху вниз, обрушивши на край палуби всю свою вагу. Дерев'яний фальшборт розсипався на тріски, металева обшивка зім'ялася, неначе паперова. Судно накренилося, притиснуте сталевим чудовиськом, що виринуло з безодні. Висока хвиля накопилася на напівзруйнований борт і затопила палубу, підхопивши з собою кількох матросів, які трапилися їй на шляху. Норвежець бачив, як вони марно намагалися хоч якось учепитися за леєри, благали їм допомогти, а потім зникли в темному вирі безодні.

Море зробилося ще лиховіснішим і заклекотіло, коли сталеві кігті-затиски вчепилися в дослідницький корабель і потягли його на глибину. Охоплений панікою, Норвежець разом із рештою моряків, які перебували на головній палубі, кинувся до трапу, що вів униз. Виявилось, що він був останнім у величезному натовпі людей, які скупчилися перед вузьким проходом, і, здавалося, минула ціла вічність, перш ніж йому вдалося протиснутися туди.

Ледве за Норвежцем почали зачинятися нижні водонепроникні двері, як корпус «Каліпсо» ліг на правий борт. Морська вода потоком поринула, затоплюючи сходову шахту й переслідуючи людей, які щойно заскочили туди, сподіваючись знайти порятунк у надрах корабля. Однак Норвежець, спершись на виступ переборки, з нелюдським зусиллям зачинив двері, зупинивши смертоносний потік води. Тиск був шаленим, проте йому вдалося впоратися. Крізь ілюмінатор, вмонтований у верхню частину дверей, він бачив капітана і штурмана, які залишилися по той бік. Обидва стояли по груди у воді, яка стрімко прибувала.

— Відчиніть, негідники! — заволав капітан. — Я наказую негайно відчинити!

Він відчайдушно замолотив кулаками по металу, та Норвежець удав, ніби нічого не чує. Він розумів, що, коли він зараз хоча б на міліметр відчинить герметичні двері, вода увірветься в трюмні приміщення, й корабель за лічені хвилини заповниться нею по вінця й потоне, або ж перевернеться догори кілем. Якщо в тих,

хто встиг сховатися, й зберігся хоча б примарний шанс на порятунок, то він був тут, у водонепроникному підпалубному просторі.

Подумавши про це, Норвежець засунув важкий дверний замок. Клацання його прозвучало, неначе смертний вирок тим, хто залишався за дверима.

Не заглядаючи більше в ілюмінатор, він, злегка похитуючись через незвичне положення судна, почав спускатися по трапу в глибину трюму — в рубку сонара, що була розташована біля самого днища «Каліпсо».

Саме там найдовше зберігалось повітря навіть у разі, якщо корабель потоне.

— Господи, ви лишень погляньте!

Оскар припав до скла обличчям, більше не відчуваючи холоду. В червонуватому мороці він невиразно бачив велетенську тінь яка спускалася на дно з поверхні моря. Щосекунди тінь наближалась і збільшувалася, стаючи схожою на роздуту тушу дохлого кита. Час від часу там спалахували якісь блакитні відблиски, схожі на електричні розряди. Поряд ворушилася й інша тінь — така ж сама за розміром, але кутаста, ніби поламана. Оскару вдалося розгледіти конусоподібне тіло та міцні суглобисті кінцівки, які вчепилися в цю кутасту тінь. Безліч повітряних бульбашок, вируючи, здіймалися на поверхню, й це свідчило про те, що боротьба двох титанів триває.

Оскар не знав, що й подумати про це неймовірне видовище.

— Що ж це таке? — нарешті прошепотів він.

Поряд невтішно зітхнув Іполіт Рембо:

— Це гине «Каліпсо».

— Що ви сказали? Але ж цього не може бути!

— Очевидно, може. Придивіться уважніше. Бачите характерні палубні надбудови, струнку стрілу парового підйомника, напівкруглу відкриту частину містка й нижнє потовщення в корпусі судна — там, де розта-

шовано рубку сонара? Корабель, який я сам збудував, я впізнаю навіть на дотик!

— От дідько, ви маєте рацію, — вигукнув Гумбольдт. — Дивно, що навіть електричні мережі ще працюють. Дивіться — палубні ліхтарі світяться.

— Ну, мене це якраз не дивує, — сказав інженер. — «Каліпсо» сконструйовано так, щоб вона могла витримувати навіть удари тайфунів.

Оскар знову обернувся до ілюмінатора.

— Та якщо це «Каліпсо»... — тихо пробурмотів він, — що ж це за потвора тягне її на дно?

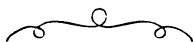
Голос Гумбольдта затремтів.

— Боюся, що це — саме те морське чудовисько, на яке ми весь цей час марно чекали.

— Чудовисько... — Оскар усе ще не міг усвідомити всю жахливість ситуації. — А екіпаж і пасажир? Що сталося з Елізою, Шарлоттою... з Вілмою?

Учений безсило схилив голову і ледве чутно промовив:

— Сподіваюся, Господь був милостивим до них...

...«Каліпсо» була на краю загибелі. Стогін корпусу та гуркіт шпангоутів заглушав лише плюскіт води, що лилася крізь пробоїну в трюми. Еліза мала слухність: судно поринало на дно, і дедалі швидше й швидше. Бульбашки повітря з шумом проносилися повз ілюмінатори рубки. Знизу їх підсвічувало дивне червонувате світло.

Шарлотта прикусила губу. Ну чому, чому це сталося саме з ними? Чи не тому, що і Рембо, і Гумбольдт, і кантан «Каліпсо» цілком покладалися на техніку й нові прилади? А в результаті ані сонар, ані новітня парова турбіна високого тиску не допомогли уникнути небезпеки. Людська відсталість, упертість і неготовність до зустрічі з невідомим, нездатність приймати швидкі рішення зіграли фатальну роль. Тепер це чудове судно спіткає доля всіх тих кораблів, які зникли безвісти поблизу цього архіпелагу за останні кілька місяців.

На щастя, в судновій електромережі ще була напруга: лампи в рубці мерехтіли, проте все ще світилися. Це було дивовижно — адже більша частина корабля, включаючи машинне відділення, де було розташовано генератори, вже має бути затопленою. Проте, врешті-решт, це все — лише питання часу, незабаром світло гасне, тож їм із Елізою доведеться провести останні години свого життя в повній темряві.

Шарлотта ковтнула й відчула характерне клацання у вухах — то була перша ознака того, що тиск повітря збільшується. Довелося затиснути ніс і різко видихнути, щоб вирівняти тиск у внутрішньому та зовнішньому вухах.

Раптом за зачиненими дверима рубки почувся чоловічі голоси. Хтось важко закашлявся, а потім у двері енергійно постукали.

— Є тут хоча б хтось? — почувся хрипкий голос. Чоловік розмовляв французькою.

— Так, — відповіла Еліза. — Тут дві жінки.

— Відчиніть, заради Бога!

— Мабуть, це ті, кому вдалося врятуватися з верхньої палуби! — вигукнула Еліза. — Треба їх пустити. Мерщій, допоможи мені.

Шарлотта вилізла зі своєї сховки під столом і поволі поповзла до Елізи. Корпус корабля так само зберігав сильний бортовий крен. Натиснувши удвох, жінки спробували відчинити замок, але в момент катастрофи переборка зсунулася, й двері затиснуло в одвірку. Нарешті, їм удалося відсунути засув і трохи прочинити стулку.

У коридорі, що вів до рубки, скупчилися семеро абсолютно знесилених і виснажених матросів. Одного з них було поранено, він ледве стояв на ногах — його підтримували товариші. Глибока рана на скроні була заюшена кров'ю. Шарлотта впізнала в пораненому Клемана, привітного й товариського механіка, з яким Оскар так любив побалакати на дозвіллі.

— Заходьте ж, прошу, — квапила Еліза, допомагаючи чоловікам протиснутися крізь вузький отвір. Коли, нарешті, всі опинилися в рубці, вона визирнула в коридор.

— Може, там іще хтось залишився?

Клеман похитав головою.

— Боюся, що ні.

Шарлотта відчула, як болісно стискається її серце.

— А де ж решта?

— Гадаю, вони не встигли врятуватися.

— Боже милий...

— Необхідно якнайщільніше зачинити двері, — порадив Клеман. — Вода прибуває й може залити коридор у будь-яку хвилину.

— Допоможи мені, Шарлотто, — сказала Еліза. — Сама я не впораюсь.

Жінки знов удвох натиснули на двері. Клацнув ригельний замок, що забезпечував водонепроникність приміщення. Після цього вони приєдналися до матросів.

Чоловіки мали такий вигляд, ніби їм довелося прожити крізь пекло. Двоє чи троє з них просто впали долиць на підлогу рубки, обхопивши голови руками, щоб хоч трохи перепочити й забути про те, що коїться. Решта припали до ілюмінаторів, щоб побачити за ними хоча б щось.

Клеман приклав до скроні хустку.

— Дозвольте, я огляну вашу рану! — промовила Еліза.

— Пусте, всього лише забій і садно, — відповів Клеман. — Не переймайтеся. Дякую, що ви нам відчинили, проте, на жаль, це нічого не змінить — незабаром вода добереться й сюди.

— Хто на нас напав? — запитала Шарлотта. — Ви не бачили, часом, що це було?

— Це... — Клеман на мить затнувся. — Така собі подоба гігантського кальмара чи восьминога. Мені важко описати його докладніше. Та навряд чи це звичайна тварина. Її кінцівки-затиски, якими потвора круїнувала борт «Каліпсо», явно виготовлені з металу. Та могутність монстра просто надзвичайна: схопивши

«Каліпсо», він потяг її в безодню, наче іграшковий човник. Нам іще неабияк пощастило, що ми встигли вчасно ускочити в трюм, а от решта... Багатьох зміло за борт — море навколо буквально кипіло, я давно не бачив таких високих хвиль. Господи, таке й увидити собі неможливо...

— А капітан?..

Клеман не відповів. Опустивши голову, він знову взявся за хустку, щоб витерти цівку крові, що раз у раз з'являлася в нього на скроні. Відповідь була й без того зрозумілою.

Еліза торкнула його за плече.

— Але ж ми з вами поки що живі! Тож не будемо зневірюватися. Допоки в нас жевріє хоча б іскра життя, залишається надія. Яка б то істота на нас не напала, мені здається, що вона керується цілком визначеними міркуваннями й наділена розумом. Я не вірю, що чудовисько топить кораблі лише задля задоволення своєї сліпої жаги до руйнування. За цим стоїть дещо більше, якийсь план...

Клеман запитально скинув брови вгору.

— Ви вважаєте, диявол займається плануванням своїх дій?

— Я в цьому просто переконана.

— Я, звісно, дуже поважаю вашу думку, мадам, проте зважте — ми зараз на глибині кількох десятків метрів під поверхнею води, а навколо на десятки миль не знайти нікого, хто міг би нам допомогти. Це кінець, розумієте? І нічого тут не вдієш, на жаль.

Тон, яким механік вимовив ці слова, примусив Шарлотту здригнутися. Вона ще міцніше притулила Вілму до грудей.

Цієї миті від ілюмінатора у правому борті підводної рубки почувся вигук:

— Мерщій усі сюди! Дивіться — там світло!

Клеман підвів голову.

— Що там?

— Не розумію, що це може бути?..

Матрос, який стояв біля ілюмінатора, вказував кудись униз, у глибину. При цьому на його обличчі відбився страшений жах, ніби він побачив примару.

Шарлотта залишила Вілму й поспішила за механіком. А наступної хвилини побачила те, що так вразило відолашного матроса. На тому місці, куди поринала «Каліпсо», простягалася широка донна розпадина, дно якої було всіяне незчисленними світними точками. І чим довше вона дивилася, тим більше ставало таємничих вогників. Вдалині мерехтіла неясна багряна заграва. Морське дно звідси виглядало, неначе скриня, внутрішній простір якої заповнена блискучим коштовним камінням.

Проте ще більш приголомшливим було те, що всі ці світні точки стрімко пересувалися.

Вигляд корабля, що тонує, водночас і лякає, і заворожує. Підсвічена знизу червонястими відблисками, обшивка «Каліпсо» здавалася розжареною. Ніс, борти і корма корабля були ніби охоплені язиками полум'я. І поки судно повільно зникало в мороці морських глибин, четверо шукачів пригод, ув'язнені у кабіні батисфери, не могли відвести очей від цієї величної та сумної, як давньогрецька трагедія, вистави.

Оскар мимоволі згадав Тартар, міфічну безодню, що відділяла світ живих від царства мертвих. Безодню, що була оточена потрійним шаром мороку, біля входу до якої душі небіжчиків, які почали свій шлях у вічність, зустрічає триголовий пес Цербер, охоронець нижнього світу. Ніхто з тих, хто потрапляв до Тартару, ніколи звідти не повертався, навіть якщо він був рівним до богів.

Ніби уві сні, Оскар стежив за тим, як «Каліпсо» зникає в розпадині морського дна. Величезні сталеві кінцівки, що обкрутилися навколо її корпусу, невідвратно тягли корабель у підводну могилу. Здавалося, механічне чудовисько точно знає, де розташований кінцевий пункт його подорожі: біля джерела дивного світла.

Ось зникла носова частина, потім корма з гвинтом і кермом. На якусь мить стало видно місток, щогли

й високий димар, та незабаром і вони зникли з очей. Корабель поринув у глибоку морську розпадину.

Четверо в «Наутилусі» затамували подих.

— От дідько! — мимоволі вирвалося у Рембо. — Але чому ж капітан не відвів корабель у безпечну зону, згідно з інструкціями, які він отримав? Хто тепер витягне нас звідси?

— Можливо, він не міг діяти інакше, — заперечив Гумбольдт. — Датчик сонара перебував на батисфері, і прилад не міг завчасно попередити їх про небезпеку.

— Але ж побачити її він міг! Цей об'єкт не такий уже й великий, і світло, що виходить від нього, можна помітити за кілька миль. Яким же треба бути йолопом, щоб не дати негайно ж повний хід!

Рембо розлючено стиснув кулаки.

— Можливо, обставини склалися так, що капітан не одразу зрозумів, що перед ним супротивник, — втрутився Оскар. — Пам'ятаєте, що розповідав Фогіацис? Ця тварюка здатна імітувати маяки, збиваючи з пантелику мореплавців. Наш капітан потрапив у ту ж саму пастку, що й усі інші.

— Цілком імовірно, — сказав Гумбольдт. — Та для них, гадаю, ще не все втрачене. Я помітив світло в ілюмінаторах рубки сонара. Можливо, там сховалися ті, кому вдалося вижити після атаки на судно. Я звелів Шарлотті й Елізі в разі нападу вчинити саме так. Якщо їм пощастить, вони зможуть протриматися досить довго. Можливо, аж доти, поки ми не зможемо прийти їм на допомогу.

— Ми? На допомогу? Що ви хочете цим сказати?

— Тільки те, що нам уже час починати діяти.

На обличчі Рембо було написано цілковиту розгубленість.

— Ви хочете залишити батисферу?

— А ви маєте якісь інші пропозиції? Ми маємо виручати наших людей. На борту «Каліпсо» достатньо скафандрів і балонів із киснем, щоб вони могли піднятися на поверхню. Ми проберемося на судно, відкривемо трюм і доправимо все необхідне обладнання до рубки сонара. І тоді залишиться лише Богу молитися, щоб водолазних костюмів вистачило на всіх.

— Він має рацію, тату. — Океанія обняла батька. — Ми маємо спробувати.

— Але температура води складає всього чотири градуси, — не вгавав інженер. — До розпадини не менше, ніж півкілометра. Як ви хочете це здійснити?

— Весь час рухаючись і не гаючи марно ані секунди, — відказав Гумбольдт. — Підводьтеся, Іполіте, надихніться, прошу вас. Це ж єдиний шанс для нас і для них!

Рембо зміряв ученого швидким поглядом поверх окулярів.

— Але ж ви розумієте, що ми повинні, так би мовити, зіграти без репетицій? Повернення виявиться неможливим, адже для того, щоб вибратися з батисфери, кабінку доведеться затопити.

Гумбольдт кивнув.

— Ну що ж... — Інженер зітхнув. — Але знайте — вся відповідальність ляже на вас, Карл Фрідріх.

— Можете нацькувати на мене всіх ваших адвокатів, якщо мій план виявиться невдалим.

Рембо здивовано втупився у Гумбольдта, і обидва розреготалися.

— Чудова думка, мсьє! — вигукнув інженер. — Нагадайте мені про це, коли ми з вами опинимося в пеклі.

Потім він миттєво зосередився.

— Океаніє, підготуй шоломи. Я приєднаю до нашого єдиного балона з киснем усі чотири шланги. Коли ми пробиратимемося до «Каліпсо», доведеться весь час триматися разом. Балон, треба сказати, досить важенький.

— Я понесу його, — вигукнув Гумбольдт. — Сили в мене, дай Боже, а, до того ж, це моя ідея — покинути батисферу.

— Згоден. А я поки що підготую все необхідне для затоплення кабіни «Наутілуса».

За кілька хвилин усі четверо зібралися в центрі кабіни батисфери, очікуючи, поки Рембо відкриє клапани.

У скафандрах і справді було тепліше — Оскар відчував, як його ноги поступово набувають сили й відтають, а м'язи зігріваються. Кинувши погляд на своїх супутників, він мимоволі усміхнувся: в незграбних костюмах із грубої гуми, у рукавицях і чоботах зі свинцевими підшвами всі вони виглядали, як прибульці з іншої планети. Щоправда, гума страшенно смерділа, проте це абсолютно не важливо, тому що скафандр дозволяв людині не втрачати тепло.

Океанія тримала в руці невелику металеву коробку — водонепроникний ліхтар. Ця річ була їм конче необхідна, адже вони зовсім не знали, що там за дорога, в пільмі. Хтозна, який рельєф може мати тут морське дно. На їхньому шляху могли зустрітися урвища або тріщини, гострі скелі або навіть вулканічні кратери. Крім того, вони могли наштовхнутися на одного з тих моторошних хижаків, які мешкають у безодні. Адже моря так само залишалися найменш дослідженою частиною нашої планети, а моряки дуже любили страшні оповіді про акул-люджерів, велетенських кальмарів і лютих зубатих китів. Можливо, все це тільки пуста балаканина, а, можливо, й ні, тому без світла їм було не обійтися.

— Усі готові? — інженер уже закінчив усі технічні приготування.

— Усі!

— От і чудово. Хочу наостанок нагадати вам про одну важливу річ. Під водою ми не зможемо спілкуватися між собою голосом — лише жестами та знаками. Тому я покажу вам найважливіші сигнали, якими зазвичай користуються водолази. — Він склав великий і вказівний пальці руки у вигляді букви «О». — Це означає «все гаразд». Піднята вгору рука означає «стоп!». Якщо я поплескаю себе по руках — значить, мені холодно. Ребро долоні, притиснуте до горла, вказує на те, що мені не вистачає повітря. Обертання піднятого вгору вказівного пальця руки повідомляє, що мені паморочиться в голові, а якщо я почну вимаху-

вати з боку в бік долонею з розчепіреними пальцями, це означає, що у мене щось не так. Ось і все, мабуть. Для початку цього має вистачити. Запам'ятали?

Супутники Рембо закивали.

Тоді починаймо. Зараз я відкрию головний клапан, і до кабіни полетіть вода. Одразу стане набагато холодніше, а повітряний тиск зростатиме. Коли рівень води досягне пояса, ми надягнемо шоломи й підключимо кисень. Дихайте спокійно й розмірено. Може статися, що вже на ходу мені доведеться відрегулювати тиск газової суміші, яка подається у скафандри. Не панікуйте, якщо виникнуть невеликі проблеми, й одразу ж повідомте мене про це — я миттю все виправлю. Це зрозуміло? Ну, тоді можемо розпочати.

Інженер крутнув вентиль, розташований біля підлоги кабіни, і зробив крок назад. Спочатку нічого не відбувалося, потім Оскар почув глухе нуртування, і настиг під його ногами завібурав. Тугий струмінь води з ревом ударив угору. Довелося притискатись до сталених стінок батисфери.

— Зараз це скінчиться! — прокричав Рембо, перекриваючи гуркіт води. — Щойно під воду порине нижня частина кабіни.

І справді, коли рівень води став доволі значним, досягнувши півметра, струмінь послабився. Вода надходила до батисфери швидко, але рівномірно.

Оскар відчув, як вгору по ногах повзе холод, і почав лютенько тупцювати на місці, як це й радив робити Рембо. Вуха раз у раз закладало, тож, щоб позбутися

неприємних відчуттів, доводилося весь час робити ковтальні рухи.

Коли вода дійшла до пояса, Рембо скомандував:

— А тепер мерщій вдягайте шоломи. Якщо виникнуть труднощі, — подайте знак, і я допоможу. Щойно впораєтеся, Океанія під'єднає до балона дихальні шланги.

Оскар підняв над головою латунну кулю з ілюмінатором спереду, насунув її на себе і защепнув металеві застібки. Всередині було досить холодно й волого. Єдине, що він тепер міг чути, так це звук власного дихання.

Оглядове скло відразу ж запітніло. Крихітні крапельки води стікали вниз по його внутрішній поверхні. Та Оскар сподівався, що вони зникнуть, щойно буде підключено кисень. Адже зараз він бачив усе, як у тумані.

Океанія тим часом прикрутила штуцер шланга до його шолома. Оскар кілька разів глибоко вдихнув, проте нічого не змінилося. І лише коли Рембо відкрив вентиль балона, всередині шолома неначе повіяв свіжий вітерець. Почулося неголосне шипіння, і газова суміш під тиском заповнила шолом Оскара. Туман на оглядовому склі зник. Інженер запитально глянув на юнака, і той жестом показав йому: все гаразд.

Вода в батисфері вже досягала шиї. Ще кілька хвилин, і кабіна заповниться. Було страшенно холодно, і Оскар відчував, як у нього цокотять зуби. Хотілося вірити, що це минеться, проте часом здавалося, що без

кожного руху він не зможе витримати й хвилини. Ну ж бо, вперед!

Ніби прочитавши його думки, Рембо потягнув за якийсь важіль. Почулося неголосне клацання, і в оболонці «Наутілуса» виникла шпарина, яка ніби оперізувала переднє панорамне вікно. Шпарина закінчувалася на рівні підлоги потужними шарнірами, важелі яких кріпилися до оболонки болтами. Таким чином, частина передньої стінки батисфери — доволі товста сталева плита, — відкидалася вперед і висувалася, утворюючи щось на кшталт підйомного мосту середньовічного замку.

Потужний промінь ліхтаря, котрий тримала Океанія, освітив мулисте дно. Кілька дрібних рибинок метнулися геть. Серед каміння повзали краби, забарвлені у колір піску та мулу. Тому помітити їх можна було лише коли ці ракоподібні рухалися.

Гумбольдт подав знак, і всі четверо покинули «Наутілус» і рушили в невідомі глибини.

Ще один страшний поштовх струснув корпус «Каліпсо». Рубка, розташована біля дна, заходила ходором. Почулися здавлені крики. Шарлотті дивом удалося втриматися й не вдаритися об гостре ребро шпангоута, що проходив крізь рубку. Навпомацки вона відшукала в темряві Вілму і пригорнула її до себе, коли наступний удар струсив корабель до самої основи. Дехто з матросів покотився вниз палубним настилом і з гуркотом врізався в переборку, де й залишився лежати, стогнучи та лаючись. З усіх боків у темряві чулися страшні прокльони.

— Що знову відбувається? — Шарлотта намагалася втримати Вілму. Ківи в паніці пищала й виривалася з рук.

— Здається, ми на дні! — важко вимовила Еліза.

Шарлотта сперлася на виступ у стіні й пересунулася ближче до ілюмінатора. Спочатку вона нічого не могла розібрати, тому що від удару судна об дно вгору здійнялася мулиста каламуть, та за деякий час ця пелена розсіялася. Шарлотта припала до скла. Перед нею лежала одноманітна рівнина, посічена скелями, долинами та підводними ярами. Здавалося, що навіть обрій похилився, та це було пов'язане з тим, що «Каліпсо» лежала на правому борті. Вдалині мерехтіло слабке світло, а тьмяні відблиски палубних ліхтарів,

які й досі не згасли, вихоплювали з мороку найближчі скелі. Їхні злами та виступи скидалися на голови жахливих міфічних чудовиськ, які насмішкувато вирячилися на затонулий корабель. Монстр, який затягнув їх у цю похмуру підводну могилу, зник, нарешті, надавши їм спокій.

Вони були ув'язнені на страхітливій відстані від поверхні моря, в темряві. І лише диво могло б їх урятувати, та годі було на це сподіватися. Хіба що...

Дівчина не встигла додумати до кінця, тому що вдаль завидніло якесь слабеньке світло. То піднімаючись, то опускаючись, воно поступово наближалося. Всі, хто був у рубці, теж помітили його. Матроси, котрі знайшли в собі сили підвестися, припали до ілюмінаторів.

Проте назовні було не лише світло. На оксамитовому тлі глибинної пітьми поступово почала вимальовуватися гігантська зловісна фігура — така собі погворна подоба людини, яка стискає в руці ліхтар. Заввишки цей монстр досягав метрів із п'ятнадцять. Він невпевнено ступав по дну й похитувався, неначе моряк напідпитку. Поряд із цим гігантом уламки кораблів, розкидані навколо, здавалися просто вуличним сміттям. Він перетинав улоговину, руйнуючи ногами скелі з такою легкістю, ніби це були тендітні черешки виноградних равликів.

— Що це таке, хай би йому грець? — пробурмотів Клеман, ледве стримуючись, щоб не закричати від нерозумілого жаху.

— Це машина, — прошепотіла у вухо Шарлотті Еліза. — Механічна подоба людини.

— Робот — такий самий, як Герон, — відгукнулася Шарлотта. — Пам'ятаєш, на Ейфелевій вежі, у Тесла? Еліза кивнула.

— Тільки цей у сотню разів більший. Поглянь, він прямує до нас!

Так воно й було. Своєю хиткою ходою робот помалу наближався до корпусу «Каліпсо». Із його страхітливої голови виривалися струмені пари, які одразу ж перетворювалися на хмарки бульбашок, а від його кроків стугонів донний ґрунт.

За кілька секунд він уже опинився поряд. Страхітливі ноги монстра прокрокували просто перед ілюмінаторами рубки, і Шарлотта почула, як одразу кілька матросів почали молитися. Що ж сталося з цими жорстокими та грубими хлопцями, які були просолені штормом і видублені вітром, які весь час дошкуляли їй своїми глузуваннями під час експедиції? Вони перетворилися на купку жалюгідних боягузів.

Тільки Еліза продовжувала зберігати самовладання. Шарлотта помітила, як спалахнули очі жінки.

— Я ж казала тобі, що все це — не просто збіг обставин, — гаряче прошепотіла вона. — Я майже впевнена, що нас врятують, ось побачиш!

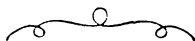
Ледве Еліза вимовила ці слова, як механічна людина нахилилася, простягнула свої величезні руки й учепилася за корпус корабля. Пролунав страшений скрегіт, брязкання металу, й новий поштовх струсив

відодлашне судно. «Каліпсо» при цьому на кілька метрів відірвалася від дна, а палубний настил рубки задвигтів під ногами, як під час землетрусу. Шарлотта втиснулася між бортом і сталеву балкою, щоб знову не впасти, і при цьому ще й примудрялася міцно тримати сумку з Вілмою.

Піднявши «Каліпсо», робот протягнув корабель кілька десятків метрів і знову опустив на дно. Корпус судна при цьому рипів і стогнав, ледве не розламуючись по швах. Тепер і Шарлотті залишилось тільки молитися, щоб корабель витримав неймовірні навантаження, інакше всі вони загинуть.

Потім усе повторилося в тому ж порядку. Сталева людина тягла їх разом із кораблем крізь морок, дедалі глибше занурюючись у довгу та широку улоговину на дні.

Коли перше здивування минуло, Шарлотта теж дійшла висновку, що Еліза має рацію. Існував якийсь план. Він просто не міг не існувати. Усе, що відбувалося, було ретельно підготовлено заради досягнення конкретної мети. Якщо «Каліпсо» ще хоч трохи протримається, то цілком імовірно, що вони, нарешті, дізнаються, хто й навіщо все це затіяв...

...Мул на дні заважав просуванню вперед. Кожний крок свинцевих чобіт Оскара здійсмав угору густу каламуть, що погіршувала видимість. Світло підводного ліхтаря перетворювалося на світний туманний ореол.

На щастя, орієнтуватися їм допомагало розсіяне світло, що виходило із розпадини, інакше вони давно б загубили дорогу.

Далеко позаду все ще проглядали округлі обриси «Наутілуса», їхнього останнього прихистку на шляху до незвіданого. Від самої думки про те, а чи не було, часом, страшною помилкою те, що вони наважилися покинути батисферу, Оскара охопила легка паніка. Та врешті-решт він розумно розсудив, що жодні міркування щодо цього вже не мають ніякого сенсу. Як би не склалися подальші події, всі шляхи назад було вже відрізано.

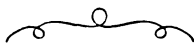
За декілька сотень кроків мулисте дно лишилося позаду. Донна поверхня зробилася кам'янистою, і видимість одразу покращилася. Бліді, схожі на вугрів риби повільно звивалися серед уламків граніту завбільшки з футбольний м'яч, а, потрапляючи у промінь ліхтаря, негайно кидалися навтьоки. Інших істот, які були схожі на піщаних мокриць розміром із черевик, світло, навпаки, приваблювало. Щоразу, коли вони підповзали занадто близько до нього, Оскар обминав їх. На щастя, глибоководна зона виявилася не так щільно заселеною, як вважали дослідники. Дюжина в'їчастих черв'їв, якісь багатоніжки та кілька видів мольосків — оце й усе.

Крок за кроком екіпаж «Наутілуса» просувався по дну, але тепер навколо них височіли уламки суден — іржаві, зім'яті, ніби пожмаканий папір, корпуси, ребра шпангоутів, роз'їдених корозією, поламані щогли й по-

шматований такелаж. Усе це робило кожний крок надзвичайно важким і небезпечним. Оскар ішов і міркував собі далі.

Як же з ними могли трапитися всі ці негаразди? Де вони припустилися помилки? А, може, помилкою була сама затія Гумбольдта взятися за розслідування загибелі грецьких суден. Звісно, під час подорожі до Анд Оскару теж доводилося потрапляти у складні ситуації. І тоді він кляв себе за легковажність і мріяв якнайскоріше опинитися вдома, в Берліні. Але те, що відбувалося зараз, було набагато гіршим. Їхнє життя висіло на нитці, і достатньо було найменшої випадковості, щоб усі вони знайшли тут сиру й похмуру могилу. Кожний ковток повітря нагадував, що навколо них чужий світ, до якого вони не належать, і найменша неуважність щосекунди може обернутися загибеллю.

Незважаючи на це, Оскар продовжував іти разом з усіма, і цей рух потроху долав тужливий морок, що охопив його душу. Рух завжди був йому корисним. Він проганяв холод із тіла і вселяв надію на щасливе завершення, яким би надзвичайним воно зараз не здавалося.

За декілька хвилин мандрівники досягли краю розпадини. Із її глибини пробивалося червонувате світло. Розпадина була величезною — справжня підводна долина — і пролягала далеко за межі видимості. Десь тут і мала лежати бідолашна «Каліпсо».

Друзі обережно наблизилися до краю і зазирали вниз. Океанія вимкнула ліхтар, і Оскару знадобився деякий час, щоб його очі звикли до напівтемряви. Тільки тепер він зміг роздивитися те, що лежало біля його ніг, — провалля або улоговина, сповнена червоних, жовтих і зелених вогнів. Вони були повсюди. Деякі горіли нерухомо, інші постійно пересувалися. Напівосвітлене дно улоговини було майже рівним та щільно всіяним залишками розбитих кораблів. Оскар міг розрізнити щогли, надбудови, корпуси — цілий лабіринт, у якому могло загубитися все, що завгодно.

Він почав було рахувати жертви корабельних аварій, та, дійшовши до сотні, збився й облишив цю безнадійну справу. Тим більше, що він раз у раз відволікався на рухливі вогні. Вони були встановлені на дивних транспортних засобах, котрі жваво сновигали між уламків, ретельно обмацуючи їх фарами-шукачами, ніби тонкими блакитнуватими пальцями. Одне із джерел світла видалося юнакові особливо яскравим. Світло виходило з віддаленого нагромадження скель, що нагадувало якісь будівлі, — і Оскару навіть примарилося, що він бачить удалині куполи та вежі. Втім, усе це могло б бути звичайною зоровою оманюю.

У цьому місці і в цей час ніщо вже не здавалося неможливим.

І одразу ж Гумбольдт схвильованими жестами привернув до себе увагу — його рука в рукавиці наполегливо вказувала у праву частину улоговини. Оскар гля-

нув туди, та тільки за деякий час зміг зрозуміти, на що саме вказує вчений: там лежала «Каліпсо».

Упізнати дослідницьке судно було легко — білий корпус, витончені обриси, знайомі палубні надбудови. Та загигле судно... рухалося! Неначе равлик, воно повзло уздовж кам'янистого дна, а трохи придивившись, юнак зрозумів, що буксирує його гігантська людиноподібна фігура — щось на кшталт Циклопа, про якого він знав із грецьких міфів. І лише помітивши грона парових бульбашок, що здіймалися вгору з виступу на спині велетня, він, нарешті, зрозумів, що перед ним — машина, робот-монстр. На лобі робота виблискувало єдине око, що посилювало його схожість із Циклопом. То був прожектор, яким створіння освітлювало собі шлях.

Механічна людина важко ступала по морському дну, тягнучи за собою якірний ланцюг «Каліпсо». Потворний монстр прямував до нагромадження скель, що його Оскар прийняв було за комплекс будівель у віддаленій частині улоговини.

Юнак розгублено подивився на своїх супутників. І що ж тепер робити? Невідомо, що може на них чекати в підводному місті, а місцеві мешканці, якщо такі взагалі там є, навряд чи виявлять до них надзвичайну гостинність. Гумбольдт, Океанія і Рембо також нерішучо тупцяли на одному місці. Надто вже несподіваним виявилось те, що вони побачили в улоговині. Та оскільки відступати вони не могли, доводилося спускатися вниз.

Питання полягало ще й в тому, як це здійснити.

Ліворуч і праворуч, скільки було видно, тягнулося стрімке урвище. Ані виступів, ані східців, ані відлогих схилів. На перший погляд, спуститися вниз було неможливо. Скелі були стрімкими та гладенькими, а їхня висота досягала шістдесяти, а подекуди, може, й сімдесяти метрів.

Рембо трохи відступив назад і глянув на манометр кисневого балону, що його тягнув на собі Гумбольдт. Океанія увімкнула ліхтар, щоб її батько міг побачити показання приладу, і в його світлі Оскар помітив, що обличчя інженера зробилося стурбованим. Потім Рембо підняв угору обидві руки й показав за допомогою пальців цифру «п'ятнадцять».

П'ятнадцять? Залишилося якихось п'ятнадцять хвилин? Невже вони вже витратили майже половину запасу кисню й так довго йшли до цієї улоговини?

Рятівна думка сяйнула Океанії, вона першою все зрозуміла. Спритними рухами дівчина відокремила свинцеві підосви від чобіт свого скафандра і скинула їх униз, у провалля, а потім запропонувала й всім негайно зробити те ж саме. Оскар був здивований — адже без свинцевих тягарів на ногах вони не зможуть пересуватися на дні, а просто сплинуть угору, на поверхню. Проте коли Гумбольдт і Рембо також позбавилися від своїх підосхов, він зрозумів, що це — їхній порятунок.

Тим часом Океанія присіла перед ним, допомогла звільнитися від вантажів і скинула їх у провалля, як і решту. Оскар одразу ж відчув, що став набагато лег-

шим — тепер йому навіть доводилося докладати певних зусиль, щоб устояти на ногах. Потім дівчина схопила його за руку, відштовхнулася від каменя і плавно перестрибнула через край скелі. Гумбольдт і Рембо, не змигнувши оком, зробили те ж саме.

Оскар навіть не думав опиратися — страх буквально паралізував його. На дві-три секунди він завис над безоднею, вдивляючись униз, а потім почалося стрімке падіння.

Мривало воно, як здалося Оскару, цілу вічність. Повз нього пропливали, неначе підводні велети, величезні виступи скель — так близько, що можна було простягнути руку й доторкнутися до шорстких каменів. На півдорозі йому здалося, що все, що відбувається, — це просто сон, а кам'яна стіна, повз яку він пролітав, — щось на кшталт розмальованої театральної декорації, яку піднімають і опускають робітники сцени. Втім, ударившись ліктем об гострий камінь, що стирчав із стіни, він, нарешті, зрозумів, що це зовсім не ілюзія.

Тим часом швидкість падіння вповільнилася, й незабаром вони вже плавно гойдалися біля дна, неначе парашутики кульбабки. Поштовх під час приземлення виявився не сильнішим, ніж якби він зістрибнув із невисокої огорожі або з шафи. Злегка присівши, Оскар став на рівні ноги. Океанія посвітила ліхтариком ліворуч — зовсім близько валялися скинуті свинцеві підосви, а трохи далі — ще, і ще. Поспішаючи й через це плутаючись у ремінцях, усі четверо знову прилаштували їх на ноги й, нарешті, знову відчули під ногами твердий ґрунт.

Оскар глянув угору. Підводні скелі похмуро височіли над ними, гублячись у темряві. Важко навіть

уявити, скільки б вони витратили часу на те, щоб спуститися в це провалля традиційним способом. Напевне, вже на півдорозі в них закінчився б кисень. І це стало б початком кінця. Та зовсім несподіване й дотепне рішення, що сяйнуло Океанії, врятувало їх усіх.

Він із захватом подивився на дівчину і підняв угору великий палець. Взагалі-то, мовою водолазів цей жест означає «спливаємо на поверхню», та усмішка Океанії красномовно свідчила — вона зрозуміла, що саме він має на увазі.

Тепер відстань до «Каліпсо» значно скоротилася. На щастя, цей стрибок не лише дав змогу уникнути важкого спуску, але й наблизив їх на кількасот метрів до мети. Оскару навіть почало здаватися, ніби він чує, як скрегоче метал на корпусі корабля, коли той зачіпає гостре каміння. Дно здригалося під ногами механічної людини, уламки старих суден розліталися на всі боки, а мул здіймався аж до поверхні.

Видовище було страхітливе: робот височів серед купи корабельних залишків, як така собі рухома вежа. Оскар навіть зумів розгледіти, що цього потворного велетня виготовлено з різнокаліберних металевих деталей. Деякі пластини, що вкривали його тіло, на вигляд були новенькими та блискучими, інші були вкриті іржею або облупленою фарбою. Руки та ноги робота скидалися на шатуни парового двигуна, а суглоби мали дивовижну схожість із маховиками. Невідомо, який саме двигун надавав руху механічному монстрові, та за його спиною повсякчас вирував величезний струмінь

бульбашок якогось газу та водяної пари. Перекинувши через плече якірний ланцюг, він, наче соломинку, тягнув усе далі й далі тисячотонну машину корабля, й можна було лише фантазувати з приводу того, яке ж надзвичайне джерело енергії дає змогу цьому механізму розвивати таку гігантську потужність.

Та головним було зовсім інше питання: хто керує цим механізмом?

Оскар відчував, як його сковує жах. Дивне підводне місто, небачені потужні механізми — невже все це має відношення до того завдання, яке наважився виконати Гумбольдт? І чи не були всі ці витвори інженерного генія саме тими морськими чудовиськами, про які розповідав їм капітан?

Проте цікавість усе ж таки взяла гору, здолавши страх. Вони зайшли так далеко, що тепер мали повне право остаточно з'ясувати, що ж за всім цим ховається.

Палубні вогні «Каліпсо» все ще жевріли, але й цього світла було достатньо, щоб освітлювати морське дно в радіусі кількох десятків метрів. Робот тим часом витяг судно на рівний відкритий майданчик, на якому, на жаль, не було жодного прикриття, за яким би могли сховатися мандрівники. Залишалось тільки сподіватись, що їх ніхто не помітить, — принаймні, доти, поки вони не зможуть дістатися до рятувної рубки, що розташована біля днища «Каліпсо».

Скрадаючись, вони поспіхом вийшли на освітлений майданчик. Від хвилювання Оскару стало важко дихати — і на якусь мить він подумав, що кисень уже зо-

сім закінчився. Задихаючись і хекаючи, юнак боровся з опором щільного водного середовища. Шию та щоки доскотали цівки поту. З якою б насолодою він зараз витер обличчя рукою, проте для цього довелося б знімати шолом. Глянувши на Океанію, Оскар переконався, що й вона також почувається кепсько.

У них у запасі залишилося кілька хвилин, а потім повітря скінчиться!

Він востаннє подивився на світлий корпус корабля. Як, до біса, вони збираються проникнути туди? В корпусі немає ніяких отворів або люків. До того ж, судно лежить на правому боці, й палуба розташована майже вертикально. Навряд чи їм вдасться видертися нею до палубних надбудов. А чи не була вся ця їхня рятувальна експедиція приреченою на невдачі від самого початку?

Раптом робот зупинився.

Зі страшенним гуркотом він приставив одну ногу до одної, випростався й обернув голову до них. Промінь прожектора ковзнув по обличчях Оскара і його супутників. Океанія розгублено дивилася на свої руки. Підводний ліхтар! Як же це вона забула його вимкнути!

Механічна істота пронизливо заревіла, облишила якірний ланцюг і покрокувала просто до них. Оскар, налякнувши від жаху, міг лише стежити за тим, як робот невблаганно наближається. Виявляється, без важкого вантажу, яким була «Каліпсо», він умів досить стрімко і майстерно рухатися. Грунт знову задвигтів під ногами, коли робот відрізав їм шлях до судна. Те-

пер потрапити на борт «Каліпсо» стало просто неможливо!

Гумбольдт поспіхом оглядався навколо, та, здається, не міг відшукати ніякого виходу. Сто метрів скоротилися до шістдесяти, потім — до сорока і двадцяти. Величезний монстр ніби щосекунди виростав над ними, й стало зрозумілим, що наступної миті одна з його гігантських, завбільшки з кінний екіпаж, ножиц розчавить їх і мокрою місця не залишить.

Оскар схопив Океанію за руку й почав промовляти якусь напівзабуту молитву. Несподівано робот зупинився. Було чути тільки його клекотливе дихання. Потім залізна подоба людини схилилася над ними й простягнула свою смертоносну руку вперед.

Першим їй трапився інженер Рембо. Відчайдушно вимахуючи руками, він намагався ухилитися від сталевих затисків, однак механічна людина, ніби наперед знаючи про його наміри, спритно вхопила коротуна. Оскару здалося, ніби він чув, як хрумкнули кістки, потім повітряний шланг натягнувся й лопнув. Із шумом і вируванням зі шланга виходило повітря, проте запобіжна система клапанів не пропускала воду всередину його шолома.

Тим часом Рембо злітав усе вище й вище вгору. Раптом величезна голова монстра відкинулася, розчинилася величезна беззуба паща, і сталева лапа запахнула тіло бідолахи просто у відкрите чорне провалля.

Неймовірний жах охопив Оскара. Механічний велетень знову обернувся до них і простягнув руку —

цього разу вже до нього. Гумбольдт спробував стати між сталевую кінцівкою монстра і юнаком, та його одразу ж було відкинуто вбік. Могутні затиски схопили Оскара й відірвали його від дна. Повітряний шланг лопнув, як гнила нитка. Вода миттєво заповнила костюм, та наостанок Оскар устиг набрати якнайбільше повітря в груди й затамувати подих.

Знову відкрилася чорна паша, сталеві затиски відкрилися — і юнак почав падати вниз у якійсь трубі зі сталевими стінками. Протягом кількох секунд він не міг зрозуміти, де верх, а де низ, а потім його ноги торкнулися якоїсь дивної на вигляд мембрани. На дотик вона нагадувала Оскару м'який кисіль, тож миттєво засмоктала його, глухо цмокаючи при цьому.

Наступної миті він гепнувся на підлогу в яскраво освітленому приміщенні. Води тут не було. За кілька кроків від нього на підлозі сидів Рембо. Коротун уже отямився, зняв шолом і, здається, не відчував жодних незручностей. Тим часом, повітря в легенях Оскара закінчилося. Він почав рвучко смикати затиски шолома, щоб відкрити їх, та врешті переконався, що не зможе зробити цього самотужки. Помітивши це, Рембо кинувся до нього, з легкістю відкрив затиски, відкрутив шолом від скафандра і, нарешті, зірвав його з голови юнака.

На підлогу полилася вода, Оскар із шумом видихнув, і одразу ж його легені наповнилися прохолодним повітрям. Кілька секунд він просидів, ошелешено спостерігаючи за тим, як вода стікає у невеликий отвір

на підлозі. Аж тут зі стелі обрушилося масивне тіло Гумбольдта, миттєво підхоплене м'якою гумовою мембраною, з якої склалися стіни й підлога таємничого приміщення.

Гумбольдт ледве встиг відкотитися вбік, як з'явилася й Океанія — ціла, неушкоджена, та вкрай приголомшена. Рембо одразу ж підхопився й миттю допоміг обом позбавитися від важелезних водолазних шоломів.

Оскар полегшало на серці. Його друзі були живі, й вони всі знову разом!

— Сподіваюся, у вас усе в нормі? — схвильовано запитав інженер.

— У нормі? — прохрипів Гумбольдт і закашлявся — схоже, він добряче наковтався солоної води. — Нічого-енька собі норма! До дідька, що це за місце таке? І що це за така дивна істота чи монстр, котрий притяг нас сюди?

— Очевидно, в його корпусі міститься гумова капсула, заповнена повітрям, тиск якого дорівнює тиску води, — промовив Рембо. — Ось подивіться лишень — там у стінці є невелике віконце. Можливо, ми зможемо зрозуміти, що з нами сталося.

Гумбольдт, кречучи, підвівся. Почулося рипіння цупкої гуми — вчений вирішив звільнитися від водолазного костюма, що заважав йому рухатися. Оскар же відчував, що надто виснажений для того, щоб примусити себе зробити те ж саме. Поки що вистачить і того, що він живий, він зняв шолом, він може дихати. Нав-

колишнє повітря видавалося йому пречудовим. Хлопець не зважав навіть на запах чаду і машинного масла. Воно поступово повертало його до життя й було набагато кращим, ніж те, яким йому довелося дихати за останні півгодини.

Судячи з того, що гумова капсула, всередині якої перебували дослідники, задвигтіла й почала ритмічно шригатися, велетенський робот знову вирушив по «Каліпсо». Мабуть, вона лежала неподалік, оскільки люди почули бряжчання якірного ланцюга, після чого механічний монстр, так само похитуючись, продовжив свій шлях до невідомої мети.

— Ходи-но сюди, Оскар, ти маєш це побачити! — Гумбольдт простягнув руку, щоб допомогти юнакові ввестися на ноги, але тому вдалося підвестися з величезними зусиллями. Він відчував, що не може зробити й кроку, та все ж таки якимось чином упорався. Гумбольдт стурбовано стежив за ним.

— Як ти ся маєш?

— Не переймайтеся, — пробурмотів Оскар. — Просто забагато подій припало на останні кілька годин...

— Пусте! Я зараз покажу тобі таке, що стане винагородою за всі поневіряння, — урочисто промовив учений. У нього в очах з'явився якийсь загадковий блиск. — Ось підійди-но до вікна. Кажу тобі, що це — найнезвичайніша річ з усіх, які людям доводилося бачити на власні очі!..

Шарлотта розгублено дивилася на нічний підводний пейзаж, що був осяяний світлом, яке виходило від трьох будівель. Їхні куполи нагадували буддійські храми. Суцільна мережа розпірок і арок укривала фасад ближчої з них, поділяючи його на сотні комірок, кожна з яких світилася й виблискувала.

— Боже милий, — вражено промовила Еліза. — Що ж це таке?

— Кришталевий палац... — пробурмотіла Шарлотта.

— Що ти кажеш?

— Хіба ти не пам'ятаєш? Споруда зі скла та бетону, що її звели в Лондоні до відкриття першої Всесвітньої виставки в 1851 році. І ця безліч башточок і балкончиків... Ніби в чарівній східній казці. Як ти гадаєш, чи є там хтось усередині?

— Можливо, — відповіла Еліза. — Та я не можу навіть уявити, хто б це міг бути. Хоча, — зітхнула вона, — ми досить скоро про це дізнаємося. Сподіваюся, господарі підводного палацу нічого не мають проти непроханих гостей.

— Я думаю про наших друзів, — Шарлотта знову глянула на сяючі куполи. — Як ти гадаєш, можливо, і їм удалося добратися сюди?

Еліза на мить опустила повіки, а потім промовила:

— Важко сказати. Та я відчуваю, що вони живі. Не втрачаймо надії.

Шарлотта кивнула. Вона вже давно навчилася покладатися на таємничу здатність Елізи бачити або відчувати невидиме. Одного разу Гумбольдт сказав, що гаїгинська жриця володіє справжньою магією, і з часом дівчина сама в цьому переконалася.

Сталевий монстр, нарешті, дав спокій бідолашній «Каліпсо» і важкими кроками рушив до найближчого корпусу осяяного світлом палацу. Здавалося, що він націлювся на сталеву стіну, таку високу, що біля неї навіть робот-гігант здавався нікчемним карликом.

— Що він робить? — прошепотіла Шарлотта.

— Здається, приводить у дію якийсь механізм, що намикає вхід, — сказав Клеман, який стояв поруч із Шарлоттою.

Раптом у стіні з'явилася тонка освітлена шпарина, яка щосекунди ставала ширшою. Золотаве світло лягло на морське дно.

— Мені здається, — промовила Еліза, — він спробує натягти нас туди.

І справді, щойно величезні ворота у сталевій стіні відчинилися досить широко, як робот повернувся до «Каліпсо», знову вхопився за якірний ланцюг і перетяг корпус загиблого корабля всередину просторої зали.

Це величезне приміщення, що простягалось далеко вперед, було заповнене водою. Підлогу зали було зроблено з металевих пластин, які з'єднувалися одна з одною практично без щілин. У центрі зали розташовува-

лися рейки, на яких було встановлено транспортний засіб, схожий на сани. Їхні «полози», що ковзали рейками, були загнуті вгору, а сама конструкція явно призначалася для транспортування дуже крупних і масивних предметів. Точними рухами робот пересунув багатотонний корпус корабля на платформу «саней» і закріпив його там якірним ланцюгом.

— Що все це означає? — запитала Шарлотта, котра ніяк не могла второпати, що відбувається. — Що з нами робитиме цей велетень?

— Я сподіваюся, що невдовзі воду з цієї зали буде відкачано, — сказав Клеман. — Залишилося трохи почекати, й ми дізнаємося, хто ж насправді нас затягнув сюди.

Механік не помилився. Рівень води у приміщенні почав знижуватися. Першими на суші опинилися лампи, що були розташовані під склепінням стелі й світилися, неначе штучні сонця. В рубці ставало дедалі світліше, й Шарлотті довелося замружитися. Дівчина стільки часу провела в напівтемряві, що її очі не відразу могли звикнути до яскравого світла.

Коли вона знову визирнула в ілюмінатор, вода в залі практично зникла. Перед нею простягалася величезна металева поверхня, на якій виблискували крапельки вологи. Окрім декількох незначних калюжок, від тисяч і тисяч кубометрів морської води не лишилося й сліду.

— Мені здається, що зала наповнена повітрям, — сказала Еліза. — Як ви гадаєте, це не надто небезпечно, якщо ми спробуємо вийти назовні?

— Не варто поспішати, — відповів Клеман. — Здається, нас і без того випустять звідси. Он до нас ідуть гості!

Із віддаленого кінця зали до «Каліпсо» наближалася група дивних істот. Вони явно не були людьми, але й достеменно визначити, що саме вони собою являли, було нелегко. Тільки коли вони опинилися за кілька метрів від борту корабля, Шарлотта зрозуміла, що це автомати, або дрони, — механічні створіння, які лише віддалено нагадували людей або тварин і були запрограмовані на виконання одного чи декількох завдань. Деякі з них не мали очей або рота, а деякі й взагалі були позбавлені того, що можна було б назвати обличчям. Пересувалися вони на двох або чотирьох кінцівках, але були й такі, котрі взагалі їх не мали — вони котилися на колесах або повзли, а роль кінцівок у них виконували різноманітні інструменти. Особливо вражали її багаторукі механізми, що оберталися навколо власної осі. Спільним для всіх дронів були лише червоні вогні, що світилися на їхніх грудях, як розжарені вуглики.

Частина з них рушила до борту «Каліпсо» і, не гаючи часу, вгризлася в метал за допомогою найдивовижніших інструментів. Із виском і гуркотом циркулярні пилки різали та кроїли обшивку судна, ніби то була не товста сталь, а звичайна тканина. Здійнялися стовпи іскор, «Каліпсо» завібрувала.

Шарлотта і її супутники, затискаючи вуха, скупчилися в задній частині рубки.

За лічені хвилини автомати вирізали з корпусу корабля величезну прямокутну пластину, частиною якої була й оболонка рубки сонара, і потік повітря, пропахлого сіллю та водоростями, заповнив увесь корабель. Дрони відкотилися назад, а потім узялися до роботи на іншій ділянці.

Тієї ж миті дивна фігура зробила крок через пролам у борту. З усіх чудес, що з ними зіштовхнулися люди, які перебували в ув'язненні в рубці сонара, це здалося їм найнеймовірнішим.

Перед ними постала людина — високий на зріст чоловік у чорній шкіряній пелерині, таких само рукавичках і в чоботях із моржевої шкіри. Очі його були сховані за окулярами із затемненими скельцями. Шкіра обличчя в чоловіка була не просто блідою — вона мала якийсь борошністий відтінок; на голові не було геть ніякої рослинності, а із одного вуха стирчав дріт, згорнутий у спіраль. Рухаючись механічно, майже так само, як і дрони, він пройшов до центру рубки й пильно подивився крізь темні скельця окулярів на двох врятованих жінок і матросів із «Каліпсо».

Ця людина одразу ж не сподобалася Шарлотті. Щось із нею було негаразд, вона це миттєво відчула якимось шостим відчуттям. А коли чоловік почав говорити, його голос зазвучав, неначе пара, що вирвалася з клапану парової машини.

— Мене звати Каліостро, — промовив чоловік. — Ви незаконно проникли в імперію його величності Іскандера, володаря Медитерранії. Я вимагаю негайно

дати всю зброю, що у вас є, зберігати спокій і слідувати за мною. Ви повинні вишикуватися парами, і я відведу вас у призначені для вас приміщення. Точно виконуйте мої вказівки — і вашим життям нічого не загрожуватиме.

Один із моряків, здоровезний чоловік двометрового зросту, виступив наперед і сказав:

— Я — Серж Бутон, кочегар із «Каліпсо». І я хочу знати, де саме ми перебуваємо і чого саме вам від нас треба!

Незнайомиць застиг. Шарлотті здалося, нібито всередині його голови почувся хрумкіт, неначе луснула шкаралупа горіха.

— Запитання тут ставлю я, — нарешті, промовив він. — Свого часу ви отримуєте всю необхідну інформацію. Проте до того ви маєте зберігати мовчання. Прошу всіх за мною!

— Ми не зробимо й кроку звідси, — енергійно заперечив кочегар, — поки ви не поясните, що тут відбувається, чому ви напали на наше судно і нав'язуєте нам свої умови!

Він рішучо змахнув кулаком, проте незнайомиць миттєво перехопив руку кочегара, заламав її за спину і примусив хлопця стати на коліна. Крива усмішка сплотивила губи чоловіка, обтягнутого чорною шкірою.

— Краще було б вам не наражатися на неприємності, — спокійно промовив він.

— Ні, мсьє, я не мав на увазі... — забурмотів, червоніючи від нестерпного болю здоровань-кочегар.

— Будь-яка ваша спроба втекти або застосувати силу ні до чого не приведе, а натомість вас буде негайно скарано на смерть. Сподіваюся, ви запам'ятали мої слова. Повторюю ще раз — ідіть за мною. Будь-який опір нічим вам не зарадить.

Із цими словами він обернувся спиною і зник у прорізі обшивки так само несподівано, як і з'явився.

Шарлотта притиснула до себе Вілму й почала погладжувати її по спині, ніби намагаючись заспокоїти пташку.

— Схоже, ми не маємо вибору. Можливо, все ж таки варто виконати його вимоги? Крім того, мені б хотілося дізнатися, ким є цей загадковий Іскандер і які він має наміри стосовно нас.

Обмінявшись швидкими поглядами з Елізою, дівчина випросталася й першою зробила крок слідом за незнайомцем.

Норвежець стежив за цими перемовинами з безпечної відстані. Стоячи у гурті матросів, він бачив, як дівчина взяла на руки пташку і рішучо вийшла з рубки слідом за Каліостро. Що ж, відваги та рішучості німцям не позичати...

Але ці механічні істоти з кліщами та пилками замість рук — що це за пекельні тварюки? Хто їх збудував і навіщо? І головне — чого тут вимагатимуть від них?

Тепер у рубці залишалося всього троє матросів, якщо рахувати і його самого. Лише коли всі вони залишили «Каліпсо», Норвежець пішов за ними.

Світло від ламп, що палали в центрі зали, було таким яскравим, що на якусь мить він зупинився, засліплений ним. Коли ж він знову розплющив очі, то виявив, що його оточили різноманітні механізми, які оглушливо тріскотіли та клацали. Вони ніби підганяли Норвежця і його супутників до пандуса, що вів нагору й далі вздовж майданчика. Дорогою вони побачили велику кількість плавильних печей, кранів, прокатних станів, ковальських цехів і штампувальних пресів — цілий завод із переробки й утилізації чавуну та сталі. Гуркіт і чад тут були ще густішими, ніж на верфях Гавра.

Із висоти пандуса Норвежець бачив, як сотні дронів викотилися із заводських завулків і помчали до «Каліпсо». За короткий час увесь корабель було густо

обліплено механізмами. В усіх закутках його корпусу механічні робітники пиляли, різали та свердлили, видаляючи сталеві заклепки й розрізаючи металеві пластини на шматки. У бортах «Каліпсо» вже зяяли чималі отвори, пророблені дронами. Потім метал миттєво зникав у надрах цього дивовижного підводного заводу.

Те, що кілька годин тому було гарним і потужним судном, тепер стало схожим на викинутого на берег кита, навколо якого скупчилися найрізноманітніші стерв'ятники. Дуже скоро від нього не залишиться нічого, крім скелета.

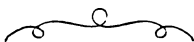
Бранці вражено підіймалися пандусом, і незабаром неподалік завидніла фігура гігантського робота, який і доставив сюди «Каліпсо». Механічна людина нерухомо стояла в кінці довгого коридору. Світло в її очах згасло. Здавалося, що робот заснув. Товсті кабелі, що тяглися до трансформаторів, стирчали із «наплічника» на спині робота й робили його схожим на величезну ляльку-маріонетку. Мабуть, велетень витратив усю свою енергію під час нічної операції й тепер потребував підзарядки.

При яскравому світлі могутній робот справляв іще значніше враження. Сама лише його голова мала кілька метрів у діаметрі. Нижня щелепа нагадувала ківш парового екскаватора, а обшивка, що подекуди була вкрита іржею, виглядала так, ніби вкрилася червонуватим мохом.

Пересувний трап давав змогу підніматися до грудей велета. Незнайомець, який їх супроводжував, зійшов по трапу і натиснув кілька кольорових кнопок на передній панелі робота.

Люк із шипінням відчинився. Потім відкинувся дво-метровий лист грудної обшивки машини, утворивши свого роду місток між пандусом і її нутрощами. Звідти, одне за одним, з'явилися четверо людей. Невпевнено ступаючи, вони проминули сталевий місток і рушили до бранців із «Каліпсо», щоб приєднатися до них.

Норвежцю знадобилося всього кілька секунд, щоб зрозуміти, хто вони, ці четверо...

Сліпучо-біле світло проникло всередину їхньої гумово-сталевій в'язниці. Одна зі стін раптом відкинулася. Оскар обережно визирнув назовні, а потім зробив крок уперед.

Звідси вниз вів трап, а за ним, просто у хлопця під ногами, було видно величезний заводський цех, що гримів, гуркотів і чадів. Він зробив кілька кроків, не-певнено ступаючи заляканими ногами, і безпорадно закліпав очима, озираючись навколо. Раптом до нього долинув відчайдушний крик, сповнений радості, — і Оскар побачив, що до підніжжя трапа щодуху мчить білява дівчина. Наблизившись, вона так стрімко схопила його в обійми, що ледве не перекинула на підлогу.

— Оскарє!

— Шарлотто?

— Хвалити Бога, ви живі! А ми вже й не сподіва-лися... — Дівчина пригорнулася до його грудей, і Оскар відчув, як вона здригається всім тілом.

До такого вибуху ніжних почуттів він був не готовий і зовсім розгубився.

Нарешті Шарлотта розімкнула обійми. Її щоки були мокрими від сліз.

— Я така рада... — Вона поцілувала юнака в щоку, а потім по черзі розцілувала дядька, мсьє Рембо і Океанію.

— Я знала, що це не кінець, що ми ще побачимося на цьому світі... — Еліза притиснулася до Гумбольдта і ніжно торкнулася його губ своїми губами. — Як же вам удалося врятуватися?

— Це довга і неймовірна історія, — відповів учений. — І я неодмінно розповім вам усе, але не зараз. Перш за все, я хотів би зорієнтуватися в обстановці і з'ясувати, куди поділася решта людей із команди «Каліпсо».

— Живими залишилися тільки ті, кого ти бачиш перед собою, — відповіла Еліза. — Всі інші, на жаль, загинули.

— Як? І капітан, і штурман, і другий помічник?

Жінка скорботно кивнула.

— Неподобство! — Гумбольдт аж із лиця змінився. — Я маю терміново поговорити з кимось із тутешніх мешканців. Хто привів вас сюди?

Еліза відступила на крок і вказала на голомозого чоловіка, зтягнутого в чорну шкіру.

— Цього пана звати Каліостро. Він стверджує, що є уповноваженим імператора Іскандера. Це поки що все, що ми знаємо.

Із високо піднятою головою Гумбольдт попрямував до представника місцевої влади. Він височів над Каліостро на цілу голову, але того ця обставина, здавалося, аніскільки не турбувала.

— Напад на мирне дослідницьке судно у нейтральних водах суперечить усім нормам морського та міжнародного права, — крижаним голосом промовив Гумбольдт. — Більше того: це дорівнює проголошенню війни. Я хочу знати: хто за всім цим стоїть! Хто ви такий і чиї накази виконуєте? Що це за дивовижні спурди й чому нас викрали? Негайно відповідайте або, присягаюся, вам доведеться про це дуже пошкодувати!

Тон, що ним було вимовлено ці слова, примусив Оскара здригнутися. Ніколи ще він не бачив свого господаря таким розлюченим.

Каліостро незворушно, наче робот, вступився в нього очима.

— Ви і є проводирем цієї жалюгідної купки порушників закону?

— Саме так!

Чоловік обійшов навколо Гумбольдта, роздивляючись його, неначе рідкісну комаху. Оскар помітив, як учений гнівно стиснув кулаки.

— Гаразд, — голомозий чоловік зупинився перед ученим. — Як керівник цих людей ви маєте право на те, щоб отримати деяку інформацію. — Він злегка вклонився. — Як вам уже повідомили, моє ім'я — Каліостро, я мажордом його величності Іскандера Першого, володаря Медитерранії. Ви вторглися на терито-

рію володінь його величності, хоча вам давно мало стати зрозумілим, що це — заборонена зона.

— Іскандер? — грізно вигукнув Гумбольдт. — Хто він такий і чому надсилає до мене своїх лакеїв? Я вимагаю негайної аудієнції, щоб заявити протест із приводу принизливого поводження з нами!

— Ви не маєте права чогось вимагати, — прорипів Каліостро. — Його величність прийме вас, коли сам забажає. А до того моменту ви перебуватимете під арештом.

— А що там відбувається з нашим кораблем? — Гумбольдт указав у той бік, де дрони патрали бідолашну «Каліпсо». — Ви не маєте ніякого права демонтувати його. Це все ж таки...

— Ваше судно віднині належить його величності й буде утилізоване, тобто перетвориться на сировину.

— Утилізоване? — Обличчя Іполіта Рембо взялося червоними плямами, а чубчик на потилиці став дибки. — Ви хочете сказати, що мій корабель перетвориться на металобрухт?

Мажордом кинув у його бік холодний погляд.

— Хто ви такий?

— Іполіт Рембо, конструктор і будівничий «Каліпсо»! — Інженер гордовито випнув груди, ніби на військовому параді.

— Тоді вам краще було б узагалі помовчати, — відрізав Каліостро. — Припиніть балачки й повертайтеся до своїх супутників!

— Це обурливо! Я бажаю знати, що саме ці автоматичні бляшанки роблять із моїм кораблем!

— Із вашим кораблем? — Каліостро не звернув ані найменшої уваги на напад шаленої люті, що охопив Рембо. — Ви, здається, трохи недочуваєте. Корабель віднині належить його величності. Дрони зайняті переробкою сировини. Залізо, мідь і бронза у нас ціняться високо. Можете бути цілком спокійні: переробку буде здійснено з максимальною ефективністю. Якщо ви негайно...

— Як? «Каліпсо» — одне з найкращих і найсучасніших дослідницьких суден у світі! — Вени на шиї Рембо здулися, обличчя почервоніло. — Воно оснащено унікальним обладнанням, а його незрівнянна двоступінчаста парова турбіна фірми...

— Досить! — обірвав його мажордом, при цьому знову почулося якесь дивне хрумтіння. — Ваші технології безнадійно застарілі. Саме тому його величність наказав піддати це судно єдиній процедурі, що має сенс, — переробці. Хоча б так воно послужить технічному прогресу — стане будівельним матеріалом для більш прогресивних механізмів. А тепер — годі базікати! Я й без того витратив на вас забагато часу. А в мене були зовсім інші плани.

Із цими словами він обернувся спиною до розгубленого Рембо, який усе ще не міг повірити в це неподобство.

Океанія ніжно обняла батька. Обидва вони деякий час так і стояли, не відводячи очей від гігантської платформи на рейках, де «Каліпсо» поступово перетворювалася на купу уламків.

Приміщення, попри очікування мандрівників, виявилися досить-таки комфортабельними. Це були повністю впорядковані квартири з туалетними кімнатами, зручними ліжками, столами, стільцями, шафами та численними полицями, на яких стояла сила-силенна старих книжок. Здавалося, все це давно чекає гостей.

Підлога в кімнатах була заможена перламутровими плитками, а зі стелі линуло м'яке світло. На стіні висів годинник, циферблат якого видався Оскару дещо незвичайним. Та й самі стіни теж справляли якесь дивне враження — жодних кутів, м'які увігнуті поверхні, склепінчаста стеля, як у храмі. Повітря було сповнене якихось незвичних пахощів, тиха музика долинала крізь вентиляційні ґрати — ніби відлуння далеких світів.

Вікна їхнього помешкання виходили на обидва боки. За склом, ніби у такт музиці, неквапливо та граціозно виконували свій одвічний танок напівпрозорі медузи й пропливали чудернацькі риби. За кілька метрів від них унизу було морське дно, покреслене слідами людей і колесами та гусеницями машин. Час від часу в полі зору з'являвся якийсь робот, заклопотаний своїми справами, та незабаром і він зникав у темряві.

Роботи, що оточували помешкання, були охоронцями, Оскар ані секунди в цьому не сумнівався. Їхнім завданням було стежити за тим, щоб ніхто із бранців

не зміг утекти звідси. Дивно — навіщо потрібна охорона, коли масивні залізні двері й величезний тиск води у принципі виключають будь-яку спробу втечі. Клітка, до якої їх запроторили, була і справді золотою, та це не заважало їй залишатися кліткою.

Оскар накинув оком на величезну кількість напоїв і наїдків, які за легким помахом руки Каліостро, з'явилися на столі. Серед них він не побачив жодної знайомої страви — якісь блакитнуваті грудки, ясно-зелені куби та невеличкі рожеві кульки. А ще там були жовті зірочки, брунатні палички та дивна на вигляд фіолетова мішанина, що нагадувала локшину. Напої у скляних глечиках мерехтіли, неначе рідке срібло та золото.

— Може, це й золота клітка, — ніби прочитавши думки Оскара, промовив Гумбольдт, закладаючи за комір свіжу крохмальну серветку. — Але кожна клітка повинна мати ключ. А поки ми його не відшукали, слід відпочити й попоїсти. Ану ж бо, покуштуй ось це, рожеве. Можеш бути певен — це надзвичайно смачно!

Оскар усе ще з недовірою поглядав на цю дивовижну їжу. Тільки він поки що не наважувався доторкнутися до неї, в той час коли батько й дочка Рембо, Шарлотта й Еліза слідом за вченим наминали незвичні наїдки, аж за вухами лящало. Навіть Вілма спокійнісінько дзьобала якісь чорненькі кульки, що були насипані для неї на блюдце, і тихо пищала від задоволення.

У животі в Оскара забурчало.

— Ну, гаразд, — пробурмотів він. — Скуштую, мабуть, і я. Тут уже, як мовиться, або пан, або пропав.

Він підійшов до столу й поклав на тарілку кілька рожевих кульок. Потім додав до них трохи фіолетової локшини й налив собі келих сріблястої рідини. Напій мав складний аромат какао й перцевої м'яти. Юнак зробив невеличкий ковток і задоволено облизнувся.

— Непогано!

— Казав же тобі! — промовив Гумбольдт, відправляючи до рота чергову рожеву кульку.

— Що це таке?

— Не знаю, та можу припустити, що це — морепродукти: молюски, водорості, морські черви абощо.

Мужньо подолавши в собі огиду, Оскар знову запитав:

— Як у капітана Немо?

— Де? — Гумбольдт зняв із себе серветку, зіжмакав її й задоволено відкинувся на стільці. — Може, ти трохи розповіси мені про це?

— Ви хіба не читали роман?

Гумбольдт спохмурнів.

— Який саме?

— «Двадцять тисяч льє під водою».

— Друже мій, ну коли б я міг цим займатися? Робота забирає весь мій час, тож мені нема коли читати пригодницьку літературу для підлітків.

— А ви? — Оскар поглянув на решту своїх супутників.

Вони почали знічено підкахикувати. Океанія, подивившись на батька, знизала плечима.

— Дуже шкода, та мені ця книга не трапилася.

— Виходить, ніхто з вас не читав Жуля Верна? Але ж ви, мсьє Рембо, назвали свій підводний апарат «Науті-

лусом», а, до того ж, ви ще й друг письменника. Вам би, в першу чергу, слід було прочитати цей роман!

Суднобудівник удав, ніби щось шукає в шухляді стола й не чує докору Оскара.

Хлопець обурено сплеснув руками.

— І ти, Шарлотто?

Племінниця вченого дивилася вбік, і Оскар неохвально похитав головою.

— Я, звісно ж, знаю, про що там ідеться, — сказала Шарлотта. — Кожна освічена людина про це знає.

— Безумовно, — вставив Гумбольдт.

— Але це ж зовсім інша справа, — запротестував Оскар. — Якби ви читали «Двадцять тисяч лье під водою», то миттю б зрозуміли, що цей підводний палац, це складне виробництво, всі ці досконалі технології — напрочуд схожі на пророцькі фантазії Жуля Верна. Втеча від людської цивілізації, світовий океан як життєвий простір, який ще тільки треба опанувати. Видобування всього необхідного для людей із моря та морепродуктів. Чим довше ми тут залишаємося, тим більше я бачу збігів із цим романом. Це навіть трохи лякає мене. Втім, є й деякі відмінності, одна обставина не співпадає — капітан Немо керував не роботами, а людьми — вільнодумцями й революціонерами, змовниками, ба навіть злочинцями. І це потребувало сміливості. Те, що тут усю роботу виконують роботи, примушує мене замислитися.

— Але ж ми не знаємо, чи є тут інші люди, а чи ні, — зауважив Гумбольдт. — Можливо, ми просто ще їх не бачили.

— Ви маєте рацію: крім цього голомозого негідника Каліостро, я не бачив тут жодної живої душі!

— До речі, з приводу нього я щось сумніваюся, — додала Еліза.

Гумбольдт насупився.

— Що ти хочеш цим сказати?

— Розумієш... — темношкіра жінка подивилася на вченого якнайсерйозніше. — Кожна людина випромінює хвили емоцій — наприклад, страху, суму, гніву, веселощів. Я здатна сприймати ці почуття. Проте цей... мажордом... він абсолютно холодний, неначе камінь.

— Може, його спеціально навчено нічим не виявляти своїх почуттів?

Еліза похитала головою.

— Ні, я б одразу помітила. Так само, як давно зрозуміла й те, що серед тих, хто врятувався з «Каліпсо», є людина, котра видає себе за іншу, а насправді замислює лихе. Я не можу достеменно сказати, хто це такий, проте відчуваю, що він веде подвійну гру.

— Це зрадник?

— Гірше. Коли я думаю про нього, то відчуваю подих смерті. Він ходить серед нас і має на меті забрати життя в одного з нас. Ось хто чудово вміє приховувати свої почуття, та я знаю, що він тут. Одного разу я навіть відчула, що ця людина наблизилася до нас упритул.

У кімнаті ніби війнуло холодним вітром.

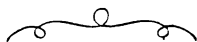
— Та сама людина з Афін?

Еліза ствердно кивнула. Її зіниці розширилися.

— Цілком можливо...

Частина третя

Зрадник

24 липня 1893 року

*М*инуло три дні. Весь цей час бранці їли, спали, бесідували й просто не знали, як дочекатися подальших подій. Тут, на глибині, не було можливості зрозуміти, чи ранок надворі, чи вечір, опівдень чи опівніч. Час спливав із болісною невідворотністю, годинник старанно відлічував секунду за секундою, за ілюмінаторами панував одвічний напівморок, а тиха музика, що лилася зі стінних ніш, присипляла, наче дурман.

Відчуття Елізи тільки посилили загальну тривогу. Якщо вона не помилялася, всім їм загрожувала серйозна небезпека. Підозрілість і очікування біди не полишало людей. Час від часу ці почуття змінювалися на безсиле обурення з приводу того, що обіцяної аудієнції з володарем їм і досі не надали. Три дні бранці були змушені провести в повній ізоляції, не знаючи, чого від них вимагають, з якої причини тримають під арештом і що чекає на них у майбутньому. Всі розмови оберталися тільки навколо цього.

Хто такий Іскандер? Звідки він родом? Що він має на меті?

Та на всі ці запитання поки що відповідей не було.

Лише Оскар не брав участі у стомливих і нікому не потрібних суперечках — замість цього він намагався

вгадати, хто зловмисник. Оскільки французькі матроси ставилися до нього прихильно, як до приятеля Клемана, він вважав, що має неабияку перевагу в цій справі. Та й негідника він іще в Парижі бачив майже впритул.

Проте, все складалося доволі дивно. Виділивши із загальної кількості матросів чотирьох підозрюваних, він відчув, що не в змозі звузити це коло. Всі четверо були високими на зріст кремезними чоловіками віком від тридцяти до сорока років. За допомогою гриму будь-кого з них можна було легко перетворити на незнайомця, з яким він мав справу в паризькому готелі. Навіть його приятель Клеман не був винятком: якщо насунути йому на очі ковбойського капелюха, трохи змінити форму обличчя і наклеїти бороду й бакенбарди, механік цілком міг би бути схожим на зловмисника, який зазіхав на життя Гумбольда і його супутників.

Ну, це вже виглядало зовсім сміховинним — кому-кому, а Клеману Оскар довіряв на всі сто.

Два дні поспіль він придивлявся і зіставляв найдрібніші факти, проте не дійшов ніякого висновку, а лише остаточно заплутався. Або цей тип був розумнішим за них усіх разом узятих, або ж Еліза помилилася.

До того ж, його розслідуванню сильно заважало те, що серед французьких моряків поступово наростали ненависть і гнів, спрямовані зовсім не на того, хто захопив їх і тримав під замком, а на Гумбольдта і його супутників. Ці люди вважали, що саме вчений має бути відповідальним за все, що трапилося з ними. До того ж, він був іще й німцем. Дивний на вигляд, мовчазний

і не занадто товариський, учений виявився ідеальним кандидатом у «цапи відбувайли». Тому, після короткої, але жорстокої сварки з одним із моряків Оскар вирішив триматися від них подалі.

Він саме прямував до книжкової полиці, щоб узяти том «Мобі Діка» і зручненько вмотитися з ним десь у затишному куточку, коли раптом відчинилися важкі металеві двері і з'явився Каліостро.

Мажордома супроводжували декілька сторожових дронів — досить страхітливих на вигляд. Усі вони були майже триметрового зросту й ледве могли протиснутися у проріз дверей. Їхні панцири були вкриті іржею, а металеві пики застрашливо вишкірялися й виказували таку лють, ніби вони за першим же словом свого командира розірвуть на шматки будь-кого.

— Його величність Іскандер Перший зволив вас запросити до себе, — проскреготів Каліостро голосом, що звучав, ніби з бляшаного цеберка, і по черзі вказав пальцем на Гумбольдта і його супутників, а потім — на обох Рембо — батька та дочку. — Мені доручено доправити вас до нього. У кайданах чи без них — залежить від вас. За найменшої спроби непокори з вашого боку мої дрони навчать вас гарних манер. Що ви скажете про таку перспективу?

— Ми не маємо наміру опиратися, — запевнив Гумбольдт.

— Чудово. Ідіть уперед. Я тим часом зачиню двері.

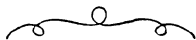
— Голомозий пентюх! — прошипів Рембо, ледь переступивши поріг. — Та як він наважився розмовляти з нами таким тоном?! Я б із величезним задоволенням...

— Не гарячкуй, тату! — Океанія торкнула плече інженера. — Це не має ніякого сенсу. Ми цілком підвладні йому. Краще буде, якщо ми підкоримося і зробимо так, як він наказав.

— Ваша дочка має рацію, — підтримав її Гумбольдт. — Так чи інакше, але нам, нарешті, надали аудієнцію. Хоча б якийсь прогрес. Тож не втрачати цього шансу. Ми ж із вами не хочемо бути схожими на ображених дітей!

— Прошу тебе, тату!

— Гаразд, я скорюся. Але на деякий час. Того, що він зробив із моєю «Каліпсо», я йому ніколи не подарую!..

Ледве ці шестеро зникли у дверному отворі, як настав час Норвежця. Він пружно скочив на ноги й опинився біля Каліостро, коли той уже намірявся зачинити стулки дверей.

— Сійте на місці. Не рухайтесь! Чого ви хочете?

— Мені необхідно з вами поговорити!

Каліостро пильно глянув на незнайомця.

— Про що мені з вами розмовляти? Адже ви — звичайний матрос.

— Ви помиляєтеся. — Норвежець швидко озирнувся. Інші моряки вже повернулися назад до своєї кімнати й не звертали на нього уваги. Це дуже влаштовувало негідника. — Я маю відомості, які, на мою думку, можуть надзвичайно зацікавити вашого хазяїна.

— Це просто смішно. Які це можуть бути відомості? Норвежець скося глянув у бік сусідньої кімнати, де гомоніли матроси.

— Якщо ваша ласка, я хотів би побесідувати з вами сам на сам. Це дуже важливо, повірте мені.

Мажордом замислився, а потім промовив:

— Я гадаю, що ви брешете. Ви не можете знати нічого такого, що могло б нас зацікавити.

— Ви навіть не хочете дізнатися, про що мова? — Норвежець холодно усміхнувся. — Всього дві-три хвилини, причому вам це нічого не варте.

— А ви, зрозуміло, робите це цілком безкорисливо. — Іронічна усмішка скривила губи Каліостро.

— Хіба я схожий на доброго самаритянина?

— Ні, звісно. То чого ж ви все ж таки хочете?

— Я повідомлю пізніше. В разі, якщо мої відомості стануть вам у пригоді, ми обговоримо й винагороду.

Каліостро уважно оглянув Норвежця з голови до ніг.

— Ви говорите не як матрос.

— Тому, що я зовсім не матрос. Відтак, що ви скажете?

— Хотів би я знати, що це ви за гру затіяли. Втім, нехай буде по-вашому. Сьогодні вночі, близько першої години. Я тричі постукаю вам і відчиню замок. Проте не раджу вам мене розчаровувати. Якщо я відчую, що ви марно витрачаєте мій час, вам доведеться про це дуже пошкодувати.

Норвежець коротко вклонився.

— Можете бути певні.

Зумбольдт і його супутники проминули перехід і ще декілька приміщень, коли їх наздогнав Каліостро.

Нікому й на думку не спало замислитися, що саме могло затримати їхнього проводиря, оскільки наступне приміщення виявилось цехом, у якому виготовляли вузли й деталі для нових роботів. Тут усе було оповите їдким димом, та й страшений гуркіт не давав отямитися. Оскару навіть довелося прикрити носа рукавом — таким густим і ядучим був сморід від заліза, гуми та вугілля. Навколо рухалися конвеєри, гуркотіли парові молоти і прокатні стани, вищали токарні, свердлильні та фрезерні верстати. Бруски сталі розплавляли в печах і заливали у форми. Можливо, це були майбутні плечові зчленування, кінцівки або грудні панцири роботів. Усі вони мали дивну округлу, обтічну форму і були зовсім не схожими на вироби машинобудування, що їх доводилося бачити юнакові у Німеччині та Франції.

Тут Каліостро пришвидшив ходу, через що Оскар був йому дуже вдячним. Неймовірну спеку та гуркіт могли витримувати хіба що автомати.

Незабаром вони досягли протилежного кінця цеху. Мажордом натиснув кнопку в стіні, й масивна металева плита відїхала вбік. Відкрився широкий прохід.

Проминувши його, люди опинилися в куполоподібній будівлі, до якої сходилося ще декілька тунелів. Оскар уже вирішив було, що їм доведеться ще хтозна скільки йти пішки, але тут йому в око впало узвишся в центрі будівлі, на якому стояли два дивні екіпажі. Вони скидалися на сигари, кожний мав по чотири ряди сидінь, оснащених пасками безпеки. Зрозуміло було, що призначалися вони для людей, але принцип, за яким працювали ці транспортні засоби, був не відомий ані Гумбольдту, ані Рембо.

— Сідайте і пристебніть ремені! — звелів Каліюстро. — Далі ми поїдемо.

Сам він разом із роботами-охоронцями вмовстився в екіпажі, котрий стояв позаду, жестом наказавши бранцям зайняти місця в передньому. Коли всі пристебнулися, мажордом потягнув за важіль — і одразу ж почувся механічний шум. Просто перед ними відкрився люк, що закривав вхід до одного з тунелів. Раптовий порив вітру скуйовдив волосся Оскара. Опорна плита разом із двома екіпажами неквапливо розвернулася, і отвір тунелю опинився просто перед ними. Потік повітря зірвав екіпажі з місця: поштовх — аж ось вони вже з величезною швидкістю мчать уперед. Початкове прискорення було таким великим, що пасажирів міцно притиснуло до сидінь, а тиск збільшився настільки, що в Оскара запаморочилося в голові й заклало вуха.

Обидві сталеві сигари залишили куполоподібну споруду і помчали вздовж тунелю з прозорими стін-

ками, як здалося Оскару, у відкрите море. Зграї риб, скелі, зарості водоростей і бульбашки повітря стрімко пролітали повз них. Вогні корпусу, де розташовувалася їхня комфортабельна «золота клітка», згасли за спиною. Проте минуло зовсім небагато часу, і спереду завидніли нові вогники. Тепер перед ними опинилася не звичайна підводна куполоподібна споруда на кшталт таких, які вони вже досі бачили, а справжній палац — резиденція володаря Медитерранії.

Екіпаж влетів на станцію і різко загальмував. Із шурхотом відкинулися сходи, а з корпусу висунулися поруччя. Каліостро зі своїми механічними велетнями вже встигли висадитися і вишикувалися праворуч і ліворуч від сигари з бранцями.

— Здається, ми доїхали, — промовив Гумбольдт. — Тепер, друзі, я впевнений, що ми побачимо морського володаря. Правду кажучи, мені трохи ніяково. — Він легенько підштовхнув Оскара й усміхнувся, та ця усмішка не дуже-то підбадьорила юнака.

Ворота, що вели у тронний зал, за задумом їхнього творця, мали викликати трепет. Вони були заввишки п'ять метрів, а величезні ступки прикрашали рельєфи зі світлого мармуру. Це було вражаюче видовище. Мармур був дуже давній, його досить відчутно пошкодила морська сіль, проте на ньому можна було чітко розрізнити деталі чудернацьких рельєфів. Оскар побачив острови на морській гладіні, дельфінів, що хлюпочуться у хвилях, довгі військові галери, щогли яких

височіли до небес, веслувальників під парусиновими тентами та керманичів, які занурювали у воду свої довгі та важкі кермові весла. Нижче морськими хвилями пливли невеликі торгові судна, по вінця навантажені важкими тюками і амфорами з маслиновою олією та вином. Вони прямували до порослих тінистими гаями островів, де під деревами скакали лані й антилопи, а на задньому плані височіли величні будинки з колонами. Звідкіля б не було доправлено сюди цей прекрасний портал, він являв собою справді безцінний витвір мистецтва.

— Його величність просить вас до себе!

За сигналом Каліостро механічні слуги налягли на стулки воріт і провели бранців до тронної зали.

Тут було надзвичайно темно й холодно! Всі інші приміщення палацу, які їм досі доводилося бачити, були яскраво освітлені, але в тронній залі панував таємничий напівморок. Склепіння зали високо вгорі над ними переходило у величезний прозорий купол, крізь який, зовсім як у соборах епохи Ренесансу, всередину проникало тьмяне світло. Море над куполом, завдяки штучному підсвічуванню, мало насичений густо-синій колір. Зграйки строкатих рибок кружляли навколо купола, а їхні тіні створювали вибагливий візерунок, який, ніби живе мереживо, лягав на чудові мозаїки підлоги.

У центрі зали височіла усічена піраміда заввишки близько трьох метрів. На її вершині стояв трон, на ньому сиділа людина, обличчя якої через таке примх-

ливе освітлення було практично неможливо побачити. Натомість Оскару одразу впало в очі, що у могутнього володаря чомусь немає обох ніг.

Бранці перетнули залу й наблизилися до піраміди. Каліостро знаком звелів їм зупинитися, вийшов наперед і шанобливо схилився.

— Ваша величносте, полонених доставлено!..

Людина на троні підняла вгору руку.

— Гарзд, Каліостро, можеш іти. — Голос звучав м'яко і мелодійно, незважаючи на дивний акцент. Де б не була батьківщина імператора Медитерранії, то була аж ніяк не Німеччина.

— Ласкаво прошу до мого палацу, пане фон Гумбольдт.

Учений із подивом скинув на нього очі.

— Вашій величності відоме моє ім'я?

Людина на троні ледве чутно засміялася.

— Хоча ми й живемо вдалині від так званої цивілізації, втім, не так далеко, щоб не цікавитися тим, що відбувається на суші. Останнім часом ваше ім'я дедалі частіше траплялося мені на сторінках газет.

Почулося тихе дзижчання. Оскар побачив, як трон зрушив із місця і проїхав уперед близько метра. Безперечно, це був транспортний засіб, яким його власник керував за допомогою одного-єдиного невеличкого важелю. Не збільшуючи швидкості, правитель відлогим пандусом скотився до підніжжя піраміди.

— За останні роки ви, пане Гумбольдт, неодноразово привертали увагу газет, широкої публіки й науко-

вих кіл до своєї персони. — Ваша зовнішність та ім'я відомі мені з публікацій у пресі та науковій літературі. Скажу відверто: аж ніяк не очікував колись побачити вас у цій скромній підводній обителі.

Імператор дозволив собі злегка вклонитися.

Гумбольдт насупився.

— Хто ви? — ніби напружено міркуючи про щось, запитав він.

Чоловік на троні усміхнувся.

— Хіба Каліостро не назвав мого імені? Тут мене називають Іскандер, та, якщо вам про щось говорить моє справжнє ім'я, можу повідомити його: Александр Костянтинос Ліванос.

Оскар відчув, як у нього похололо за спиною, а ноги зробилися неслухняними. Це обличчя... Ну, звісно ж, це обличчя... Як він одразу не зрозумів! Несподівано всі частини головоломки збіглися. Книга в афінському Політехнікумі з малюнком, що його показував йому професор Папастратос. На ньому Ліванос виглядав набагато молодшим, проте схожість усе ж таки була надзвичайною.

— Іскандер? — перепитав Гумбольдт.

Ліванос відмахнувся.

— Всього лише одна з форм імені Александр, псевдонім, якщо хочете. Так перси називали Александра Македонського, і мені воно здалося цілком підходящим. — Він весело глянув на полонених. — О, я розумію ваше здивування, і сам би почувався приблизно так само, якби мені довелося опинитись на вашому місці. А тепер, будь ласка, відрекомендуйте мені ваших супутників.

— Із задоволенням. — Гумбольдт, нарешті, вправся із ніяковістю й коротко розповів про своїх друзів, назвавши їхні імена, рід занять і не дуже зупиняючись на подробицях.

Коли ж черга підійшла до Рембо й Океанії, обличчя Ліваноса стало здивованим.

— Іполіт Рембо? Видатний конструктор-суднобудівник? Чи не той, котрий збудував яхту самого Жуля Верна?

Рембо міцно стулив губи.

— «Сен-Мішель III». Так, це я, — відповів інженер.

— Чудове судно, — захоплено промовив Ліванос. — Витончене й елегантне. До того ж, воно значно випереджає свій час.

— Дуже втішно. — Рембо взявся за підборіддя. Лише на коротку мить він задоволено усміхнувся, та раптом його образа спалахнула з новою силою: — Однак ви маєте знати, що від такої людини, як ви, я ні за яких обставин не можу прийняти похвалу, і не дочекається.

— Такої людини, як я? — Ліванос усміхнувся. — Що ви маєте на увазі?

— Те, що ви — убивця і грабіжник.

— Тату!

— Дай мені сказати! — Рембо всім тілом нахилився вперед.

Океанія спробувала його втримати, проте Ліванос зупинив дівчину владним змахом руки.

— Ні, не переривайте його. Я маю почути все, що хоче сказати мені ця людина.

Рембо відштовхнув руку дочки.

— Що ви зробили з моїм кораблем? — вигукнув конструктор. — Десять найкращих років свого життя я присвятив «Каліпсо». Я виношував її, неначе дитину. А ви розпатрали її і відправили на переплавку! Ви нібито вбили мою дитину!

— Мені справді дуже шкода через те, що ви так переймаєтеся через втрату свого корабля. Повірте, цього б ніколи не сталося, якби існувала хоча б найменша можливість вчинити інакше. Проте нам необхідний метал для

розширення нашого міста. Як ви вже, напевне, помітили, тут, унизу, ми будуємо кораблі та механізми, які набагато перевершують те, що є у вас нагорі. Якщо у когось виникне бажання, я покажу вам деякі з них. Маю визнати, «Каліпсо» була славним судном, та ця жертва просто нікчемна порівняно з тими кораблями, машинами й приладами, котрі створюються тут. Будування міста потребує величезної кількості сировини та матеріалів. Деякий час ми тут обходилися донними родовищами руд різних металів, проте зараз вони вичерпані. Довелося шукати інший вихід.

Гумбольдт кивнув.

— Ось чому ви цікавитеся винятково кораблями з металевими корпусами!

— Ви маєте рацію! — із жалем промовив Ліванос. — Спочатку це була всього лише невиразна ідея, та після перших же успіхів полювання на кораблі перетворилося на найважливіше джерело сировини. За останні роки у вас значно збільшилися обсяги торговельних перевезень морем. Кораблі, що транспортують залізничні рейки, верстати й інше металеве обладнання, весь час курсують водними шляхами Східного Середземномор'я, а це ж є чудовим забезпеченням наших потреб у залізі, міді та сталі, що неухильно зростають.

— Але ж те, що ви робите, — це справжній злочин! — обурився Рембо. — Ви — не лише злодій, але й убивця!

— Ви говорите так лише тому, що абсолютно не знаєте мене. Навіть якщо мої заходи здаються вам сумнівними, вони виправдовують мою високу мету. — Ліванос широким жестом розкинув руки. — Все, що ви тут бачите, —

це, безперечно, майбутнє людства. Адже за кілька століть уся земна суша перетвориться на безжиттєву пустелю через зловживання досягненнями хімії, страшні епідемії смертельних хвороб, кровопролитні війни із застосуванням надзвичайно потужної зброї. А моє підводне місто стане чимсь на кшталт останнього прихистку, свого роду Ноевим ковчегом на дні моря. Порівняно з цим кілька нікчемних застарілих посудин на рік — то мізерна ціна! — На обличчі володаря з'явилася усмішка. — Нещодавно ми отримали інформацію, що через цей сектор Середземного моря пройде ескадра британських бойових кораблів. Вони прямують у Суецький канал і спробують вплинути на досить не зрозумілу ситуацію, що останнім часом склалася в цьому регіоні. Ми дуже чекаємо на цю зустріч. Адже ви навіть не уявляєте, скільки сталі міститься в сучасному броненосці. Це все одно, що наштовхнутися на ціле родовище. — В очах правителя підводного міста раптом спалахнули жадібні вогники.

— А вам відомо, скільки людей перебуває на борту такого судна? — люто прошипів Рембо. — Те, що ви маєте намір зробити, називається масовим убивством. Ви просто чудовисько! — Здавалося, суднобудівник ладен накинутися на Ліваноса з кулаками.

Та роботи-охоронці не дрімали. Підлога здригнулася від їхніх кроків.

— Батьку, благаю тебе! — Океанія спробувала відтягти інженера назад. — Це нічим нам не допоможе.

— Розумна дівчина, — зауважив Ліванос. — І, до того ж, гарненька. Ваша дочка?

— Це вас не обходить!

— Не забувайтеся, мсьє Рембо! Давайте залишимося в рамках порядності: врешті-решт, усі ми — цивілізовані люди, чи не так?

Натиснувши кнопку на підлокітнику трону, Ліванос відіслав роботів на місце.

— Звісна річ, я не сподівався, що мої дії викличуть у вас співчуття. Та зауважте: перед цими кораблями поставлено завдання — знищити мене і моє місто, а цього я вже ніяк не можу допустити. Проте обіцяю, що докладу всіх зусиль, щоб жертв серед екіпажів було якнайменше.

Рембо обурено відвернувся.

— Пересічній людині зазвичай не вистачає далекоглядності, — вів далі Ліванос. — У вас я хотів би знайти більше розуміння, адже і я, і ви — люди науки.

— Я радий, що зумів вас розчарувати, — буркнув інженер.

Ліванос на кілька секунд замовк, а потім знову звернувся до вченого:

— А ви, пане Гумбольдт? Чи солідарні ви з мсьє Рембо?

— Не знаю, що й сказати, — відповів учений. — Зізнаюся, багато в чому я поділяю точку зору мого супутника. Ваші вчинки страшенно жорстокі. Та, з іншого боку, я сповнений цікавості. Словом, мені необхідно накопичити більше інформації, щоб зробити висновки.

— Чудово сказано, — усміхаючись, мовив Ліванос. — Слова справжнього вченого. Отже, про що б ви хотіли дізнатися перш за все?

Гумбольдт поправив на перенісці окуляри.

— Почнемо з елементарного. Як і чому ви опинилися тут? Яким чином вам удалося вижити? Адже весь світ і досі переконаний, що ви загинули в тій катастрофі.

— Ага, значить, їм сподобався мій маленький фокус? Приємно чути, хоча мені й довелося заплатити за нього обома ногами та частковою втратою слуху. — Промовивши це, Ліванос указав на дріт, що тягнувся до його вуха. — Я наважився на цей крок після того, як «Левіафан» зазнав аварії у відкритому морі і зробився некерованим. Це була страхітлива катастрофа, та, на щастя, у мене був розроблений план порятунку. Я зібрав останні сили, вивів його в цей район і затопив. Шторм, який почався тієї ж ночі, допоміг мені знищити сліди й представити все як випадковість.

— Але навіщо? Адже «Левіафан» був справою усього вашого життя!

— Іншого виходу не було. — Ліванос провів рукою по волоссю, в якому яскраво виділялися сиві пасма. — Я не міг допустити, щоб мої технології потрапили до рук лихих людей. Ви, мабуть, звернули увагу на те, що всю важку роботу тут виконують автомати. Вони створені на основі тих ідей і відкриттів, котрі я у спрощеній формі застосував під час будівництва «Левіафана».

— Автомати, подібні до тих, які ви розробляли разом із Тесла?

Ліванос відверто здивувався.

— Вам відомо про мою співпрацю з Тесла?

— І не лише про це. Кілька тижнів тому ми зустрічалися з ним на Ейфелевій вежі, де він розповів нам про

вашу диференційну машину. Саме це й змусило нас вирушити вашими слідами.

— Мій старий друг Нікола... — Ліванос усміхнувся.

— Не думаю, що він так само вважає вас другом, — сказав Гумбольдт. — Тесла стверджує, що саме ви надали цим розробкам сумнівного, якщо не сказати небезпечного напрямку. Однак у нього є невеликий робот, що напрочуд схожий на ці ваші автомати. Щоправда, він набагато скромнішого розміру.

— Старина Герон... — Ліванос усміхнувся, натиснув на важіль, і його трон трохи відкотився назад. В очах володаря глибин раптом спалахнула підозрілість. — Стривайте-но, — ніби розмірковуючи про щось, почав він, — виходить, це — зовсім не випадковість, що ви вдерлися в мої володіння?

— Я гадаю, що про їхнє існування рано чи пізно стало б відомо й без нас.

— Он, значить, як... — Обличчя Ліваноса спохмурніло. — А я ж то, наївний, не міг і думки про це припустити. Вважав, що ви всього лише займаєтеся випробуваннями вашої батисфери! Як же я помилявся!

Він схилив голову, ніби дослухаючись до власних думок.

— Тоді я хотів би отримати цілком конкретну відповідь на запитання: що саме ви шукали у Критському морі?

— А хіба ж це не очевидно? — озвався Гумбольдт. — Нашим завданням було розібратися у причинах корабельних аварій у цьому регіоні й покласти їм край.

— Тож, наскільки я розумію, ви виконували чийсь замовлення. — На обличчі Ліваноса з'явилося здивування, яке змінилося на веселощі. — А чи не буде надмірною зухвалістю з мого боку попросити вас назвати ім'я замовника. Чи це комерційна таємниця?

— Ніякої таємниці. Його ім'я — Ставрос Нікомедес, грецький судновласник.

— Нікомедес? — Обличчя Ліваноса скам'яніло.

— Вам знайома ця людина?

— Я ... — Ліванос замовк, і Оскару на мить здалося, що непроникний панцир, у який із власної волі закувала себе ця людина, ось-ось розсиплеться, і з-під нього з'явиться її справжнє обличчя: змучене, раниме й безмежно сумне.

— Колись я знав одного Нікомедеса, — промовив Ліванос. — Але звали його не Ставрос, а Архітас.

Гумбольдт кивнув.

— Це дід. Родоначальник найбагатшої родини. Наскільки мені відомо, вся повнота влади у компанії Нікомедесів усе ще перебуває в його руках, хоча старому вже за вісімдесят.

— Хай йому трясця! — раптом вигукнув Ліванос. — Нехай би його поганючі кістки зогнили на дні морському! — Він показав на те, що залишилося від його ніг. — Це все заслуга Архітаса Нікомедеса. Одного разу я запрягнувся, що помщуся за всі його злодіяння, і надіслав листа, в якому повідомив його про свій намір. Гадаю, що він і досі не може прийти до тями від переляку, перечитує його щодня, а щоночі не може заснути, уявляючи собі всілякі жахіття. — Він криво усміхнувся й додав: — Даруйте, я, здається, не стри-

мався. Це давня історія, і стосується вона мене одного. І все ж таки цікаво, як би затанцював цей негідник Архітас, побачивши мене в цю хвилину?

— Це відомо тільки йому і, певною мірою, вам.

— Дипломатична відповідь. — Ліванос лукаво усміхнувся. — Слухайте-но, пане Гумбольдт, я хочу запропонувати вам провести кілька днів разом зі мною. Як би ви поставилися до невеликої екскурсії завтра, в першій половині дня? Ясна річ, це моє запрошення стосується й усіх присутніх. Прошу вас вважати себе моїми почесними гостями. Я хотів би показати вам, як влаштовано наш підводний світ. Переконаний, що після цього ви зміните своє ставлення до нього.

— А якщо ні?

— Ну, ніхто не обмежує ваших емоцій. Проте в будь-якому випадку одне залишається незмінним: хочете ви цього чи ні, але вам більше ніколи не доведеться повернутися на морську поверхню. Краще одразу розпрощатися з марними сподіваннями.

Океанія стиснула руку батька і пригорнулася до нього.

— Татко має слухність, — сказала вона. — Ви просто нелюд.

Ліванос сумовито поглянув на своїх гостей.

— Я такий, яким мене зробили інші люди.

— А як стосовно свободи волі? — уперто труснув головою Гумбольдт. — Ніколи не пізно звернути з раз і назавжди обраного шляху.

— Ви так гадаєте? — Ліванос закусив губу. — Особисто я не поділяю вашого невиправданого оптимізму.

За годину до опівночі в помешканні бранців, на решті, запанував спокій.

Так само, як і щовечора, їм подали розкішну вечерю, та Оскар не міг і дивитися на їжу. І не лише тому, що геть уся вона була просякнута рибним запахом. Напої також не були винятком. Оскар скучив за свинячими відбивними та картопляним салатом, а на перше він би залюбки з'їв добрячу миску горохового супу, заправленого шинкою, а на закуску — берлінський пиріг із маком. Від самої лише думки про ці земні делікатеси в нього потекла слина. Проте в цій бісовій клітці замість його улюбленої їжі знов і знов приносили самі лише жовті, зелені й рожеві кульки та кубики під червоним соусом.

Щоб якось переключитися й не думати про сосиски з кислую капустою, він укрився ковдрою до підборіддя й поринув у читання «Мобі Діка». За деякий час до своєї кімнати повернулися Шарлотта, Еліза й Океанія, прилягли й мментально заснули. День для всіх мандрівників виявився дуже напруженим.

Оскар не спалося. Він розмірковував і поступово дійшов висновку, що «Мобі Дік» Германа Мелвілла — не звичайна пригодницька історія, а справді величній епос про могутність моря та межу людських

можливостей. Книга настільки точно, до найменших подробиць, підходила до ситуації, в якій вони опинилися, що на душі в нього ставало дедалі важче й важче.

Він саме дійшов до того місця, коли китобій Квікег та Ізмаїл, від особи якого велася оповідь, наймаються на судно «Пекод», коли до спальні зайшли Гумбольдт і Рембо. Цього вечора вони були на диво мовчазними й мали пригнічений вигляд. Лише переконавшись, що їх ніхто не бачить, обидва дослідники стиха про щось перемовлялися між собою. Зараз вони також продовжували перервану бесіду.

Оскар відклав книгу й удав, ніби давно спить.

— Якщо хочете знати мою думку, то цей Ліванос просто з глузду з'їхав, — неголосно сказав Рембо. — Я не знаю, яким чином йому вдалося вижити під час аварії на «Левіафані», мені до цього байдуже, справді. Я хочу одного: вибратися звідси, і якомога швидше.

— І щоб судна так само гинули знов і знов? — Гумбольдт похитав головою. — Ви хіба не чули, яку сумну долю вони присудили англійській ескадрі? Ми просто зобов'язані за будь-яку ціну запобігти загибелі людей. Мое завдання — припинити напади на мирні судна. І хоча ситуація надзвичайно ускладнилася, мене цим не зупинити. Я маю знайти якесь розумне рішення!

— І яке ж саме?

— Поки що не знаю. Та чим більше інформації ми отримуємо, тим швидше розв'яжемо цей вузол. Хтозна,

можливо, існує компромісний варіант, який влаштує обидві сторони. Я відчуваю це, хоча й у мене ця людина викликає якісь дивні й не зовсім зрозумілі почуття.

— Та кажу ж вам, що він...

— Ні, це не те, що ви маєте на увазі. Справа в тому, що Ліванос — зовсім не такий негідник, яким хоче здаватися.

— Ви — невиправний оптиміст, пане Гумбольдт. Я глибоко поважаю вашу думку, хоча й не поділяю її. Проте я вже зараз цілком упевнений, що нічого у вас не вийде. Ми не повинні довіряти цьому самозванцеві-імператору. Тож я категорично проти вашої завтрашньої екскурсії, як він її називає.

— Але...

— Жодних «але». Це моє остаточне рішення, і ніхто його не змінить.

Гумбольдт надовго поринув у мовчання, потім знову заговорив:

— Ви звернули увагу на те, що Ліванос увесь час розповідаючи про технічні досягнення, користується множиною? Нам потрібен метал, ми дуже раді, нам треба порадитися — і таке інше. Хотілось би знати, кого саме він має на увазі.

Рембо зневажливо здвигнув плечима.

— Цілком імовірно, що він хворий на шизофренію, роздвоєння особи при такому захворюванні — звичайна справа. Або ж він користується множиною в тому ж сенсі, як її вживали стосовно себе всі земні

царі. Це теж свого роду хвороба, що вражає августій-ших осіб.

— Я так не думаю. — Гумбольдт похитав головою. — Щось підказує мені, що неодмінно має існувати ще хтось, хто керує підводною імперією разом із Ліваносом. І з цим «кимось» нам іще не доводилося стикатися. Хтозна, можливо, всім тут заправляє зовсім і не імператор Іскандер.

Рембо знову замислився. Потім до вух Оскара долинуло його запитання, вимовлене майже пошепки:

— І як ви гадаєте, хто б це міг бути?

— І гадки не маю. Та мені вдалося помітити, що Ліванос щоразу відчуває якийсь незрозумілий страх, згадуючи про нього. Це він, звісно, намагається приховати від нас. — Гумбольдт виразно подивився на інженера. — Мсьє Рембо, можливо, ви зміните свою думку? Ви нам конче потрібні на цій екскурсії. Тільки ви маєте вдосталь знань і досвіду, щоб визволити нас звідси. І як знати, можливо, нам якось удасться вивести з ладу тутешні комунікації, захопити щось на кшталт підводного човна і втекти.

— Ви так вважаєте?

Гумбольдт енергійно закивав.

— Це цілком можна здійснити. Тут, унизу, лежить стільки різноманітних кораблів, що зникнення одного з них ніхто не помітить. Я вже маю план, проте без вашої допомоги нам не впоратися. Тільки спільними зусиллями ми зможемо вибратися звідси живими.

Рембо надовго замовк. Потім знову почувся його голос:

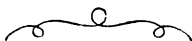
— Гадаю, що ваші слова є слухними. Я тоді був надто роздратований, але ж мене приголомшила втрата «Каліпсо».

Гумбольдт кивнув.

— Так, це жахливо, хоча судно вам уже не повернути. Та, цілком імовірно, що ми зможемо запобігти повторенню цих жахливих трагедій. Подумайте, лишень, скільки безневинних людей іще загинуть у цій морській безодні, адже ви чули, що негідник зовсім і не вважає це злочином. Навіть навпаки. Тож ми маємо припинити це безумство! Благаю вас — допоможіть мені!

Інженер розмірковував іще кілька хвилин, і врешті-решт вимовив, неначе через силу:

— Гаразд. Я згоден. Тільки ж розкажіть докладно, що саме ви хочете зробити.

Серед ночі Оскар раптом прокинувся. Йому снилися велетенські восьминоги, білі кити, дивні вогні у морській безодні та могутні роботи. Він розплющив очі, проте відчуття, що сон усе ще триває, чомусь не зникло. Повітря в кімнаті було задушливим. У горлі пересохло.

Юнак підвівся на лікті й глибоко вдихнув. Як же він ненавидів це несправжнє, штучне повітря. Мабуть, не менше, ніж огидну зелено-жовто-фіолетову їжу, яку невідомо хто вигадав і приготував. Вузька смужка світла тяглася навскоси через усю кімнату й падала просто йому в очі.

Він підвівся з ліжка й визирнув у коридор, що з'єднував між собою кімнати бранців. У протилежному кінці коридора щось ворухнулося. Проте, коридор був надто довгим і темним. На такій відстані Оскар не міг роздивитися деталі. Це, мабуть, один із матросів навіть щось підвівся й попрямував до вхідних дверей.

Тут Оскар остаточно прокинувся.

Невже вхідні двері до «золотої клітки» відчинені?

Він поспіхом озирнувся. В їхній кімнаті всі міцно спали — хлопець чув тільки неголосне похрюпування.

Наступної миті Оскар метнувся назад, швиденько вдягнувся і, скрадаючись, тихенько пішов уздовж стіни в напрямку до вхідних дверей. А що коли охоронці просто забули зачинити засув із зовнішнього боку?

Він намагався рухатися майже нечутно. Невідомий матрос був уже біля входу. Від Оскара його відділяв якийсь десяток метрів, та хлопець досі не впізнав, хто ж це такий. Обличчя чоловіка ховалося в тіні. Оскар уже намірявся було озватися, але вчасно зупинився — двері прочинилися, і в коридорі по той бік з'явилася якась дивна фігура в пелерині. До нього долинув знайомий скреготливий голос.

Каліостро!

Оскар підкрався трохи ближче. Він сподівався підслухати хоча б уривок розмови, проте співбесідники розмовляли пошепки. Раптом голова мажордома просунулася всередину приміщення, і чоловік пильно обнишпорив очима весь коридор, ніби щось запідозрив.

Юнак затамував подих і сховався в якусь нішу в стіні. На щастя, цей страхітливий чоловік ніколи не знімав темних окулярів і трохи недобачав. Тож він нікого не помітив і повернувся до перерваної розмови.

Оскар із полегшенням видихнув. Пощастило. Не варто й намагатися підійти ближче — надто ризикована це справа.

Проте що ж ці двоє могли так пристрасно обговорювати?

Нарешті, він почув, як обоє чоловіків розпрощалися, і двері зачинилися знову. Матрос рушив до своєї кімнати. Він устиг зробити кілька кроків, коли до Оскара долинув якийсь шум і притишена лайка — в напівтемряві чоловік наштовхнувся на щось важке. Далі він рухався, злегка накульгуючи й обмацуючи стіни. Коли він уже заходив до матроської кімнати, на якусь мить його освітило штучне світло, що проникало крізь скляний купол. Промайнуло обличчя, риси якого Оскар міг роздивитися, — і одразу ж зникло в темряві.

Оскар до болю прикусив губу. Він був не зовсім упевнений, що впізнав цього чоловіка, та щось підказувало хлопцю, що він не помиляється.

То був Клеман.

Каліостро прийшов по них одразу після сніданку. Поводився він так само, як і завжди, — холодно і зверхньо. Шістьох мандрівників провели вздовж того ж самого величезного цеху, а потім крізь мережу тунелів — до тронної зали. Її двері були широко відчинені: Ліванос нетерпляче очікував гостей.

Оскар ніс у сумці Вілму, на ходу машинально поглажуючи пташку по голові. Події минулої ночі не давали йому спокою. Кого ж він усе-таки бачив? І чи не було тут помилки з його боку? Клеман поводився абсолютно так само, як завжди, — рівно й по-товариськи. Не видно було ані найменших ознак того, що механік має якісь таємні справи з Каліостро.

Можливо, це все був лише сон. Чим довше Оскар перебував у цьому дивному підводному місті, тим міцніше в його голові перепліталися реальність і фантазія.

Врешті-решт, він вирішив до певного часу нікому не розповідати про свою нічну пригоду. Клеман ставився до нього приязно, тож для того, щоб у чомусь його звинувачувати, треба було мати набагато вагоміші підстави.

Ліванос зустрів їхній прихід із удаваною байдужістю.

— Доброго ранку, — промовив він. — Сподіваюся, ви встигли як слід відпочити.

— Дякуємо, ваша величносте, — уклонившись, відповів за всіх Гумбольдт. — Просто чудово.

— Ви вже встигли поснідати? На нас чекає досить тривала прогулянка. — Легка усмішка з'явилася на губах володаря. — Я надзвичайно радий, мсьє Рембо, бачити вас у нашій компанії. Після нашої вчорашньої суперечки я й не сподівався, що ви виявите нам таку честь.

Інженер прокашлявся і нервовим рухом пригладив свою борідку.

— Я не можу покинути своїх друзів напризволяще.

— От і чудово. — Ліванос спустився з узвишшя й перетнув тронну залу. Гості неквапливо рушили за його тронном, який тихо дзижчав на ходу.

— Як ви вже, напевне, встигли помітити, мій палац — найграндіозніша з усіх будівель Медитерранії, — вів далі володар. — Тут я зазвичай займаюся важливими державними справами — координую будівельні роботи і забезпечую ефективне розв'язання всіх нагальних проблем. А коли виникає потреба в чомусь — видаю нові закони та укази. І повірте мені, за всі ці довгі роки в нас не було зареєстровано жодного злочину серед громадян. Наш народ є миролюбним і законотворчим.

— І де ці самі громадяни? — запитала Шарлотта. — За винятком Каліостро, ми не бачили тут жодної людини, лише роботів і машини.

— Це все через те, що наші люди працюють на фермах за межами промислової зони. Крім того, вони не надто охоче заводять розмови зі сторонніми людьми, — пояснив Ліванос. — До недавнього часу кількість населення країни складала дев'яносто три людини, та після вашого прибуття вона перевершить сотню.

Мурашки пробігли по спині Оскара. Виходить, це не порожні балачки, і Ліванос насправді має намір довіку тримати їх у цьому підводному полоні? Що ж, тоді він і справді ще не надто розуміє, кого спіймав. Гумбольдт ніколи не погодиться втратити свободу. Хай раніше пекло замерзне, ніж його хазяїн підкориться. Він не буде сидіти склавши руки й до скону харчуватися кормом для рибок.

Оскар поглянув на Шарлотту. Обличчя дівчини здавалося блідим і змарнілим. У нього боляче щемило серце, коли він бачив її такою — сумною та зневіреною.

Каліостро і його механічна гвардія вишикувалися у дві шеренги і утворили прохід, яким сам Ліванос і його гості покинули тронну залу. Правитель швидко рушив до платформи, де на них уже чекав потяг пневматичної залізниці.

— Система шляхів, що в них потяги рухаються під дією стисненого повітря, стала однією з перших наших крупних підводних споруд, — продовжував свої пояснення Ліванос. — Ми обрали саме цей принцип, щоб швидко долати досить великі відстані, не користуючись ані кораблями, ані підводними човнами. Під час конструювання нам довелося добряче помірку-

вати над розробкою великої кількості шлюзів і переходів із водного в повітряне середовище й назад. Можливо, наше місто мало б нині дещо інший вигляд, якби мсьє Рембо на той час був із нами. Так чи інакше, та ми вирішили прокласти на дні розгалужену систему транспортних тунелів. Щоб протистояти тиску води, їхні окремі ділянки виготовлялися з надміцної сталі, й лише деякі — з поєднання сталі та броньованого скла. Це дуже міцний матеріал, і, до того ж, він дає змогу милуватися ландшафтами морського дна. Сідайте зручніше, прошу вас!

Ліванос указав на шкіряні крісла в сигароподібному вагоні.

Оскар знову звернув увагу на те, що правитель, так само, як і вчора, використовує множину, розповідаючи про ті чи інші досягнення.

Ліванос уже намірявся було вирушити за своїми гостями, коли Каліостро несподівано торкнув його за руку.

— Ваша величносте! — зі стриманою тривогою промовив мажордом. — Дозвольте мені провести екскурсію замість вас! Ваше слабке здоров'я...

Ліванос на мить зупинився.

— Дякую за турботу, Каліостро, та я чудово впораюся й сам.

— Ваша величносте, вам усе ж слід було б діяти більш помірковано...

Ліванос випростався.

— Це її думка?

— Е-е...

— Вона вважає, що я не в змозі без сторонньої допомоги вирушити на прогулянку зі своїми гостями? — Він кинув на мажордома спопеляючий погляд. — Я тут хазяїн. Можеш так і переказати їй. А тепер дай нам спокій, чуєш! — Правитель заїхав у вагон на своєму механічному кріслі-троні й наказав роботам-охоронцям розташуватися позаду.

Оскар із жагучою цікавістю прислухався до цієї суперечки, що, здавалося, виникла зовсім несподівано. Гумбольдт мав рацію. Справді, в цьому місті існує ще хтось, і його влада є, принаймні, такою ж само величезною, як у імператора Медитерранії, а, до того ж, цей «хтось» — жіночої статі.

Юнак уже хотів було приєднатися до своїх друзів, проте правитель жестом підкликав його до себе.

— Ти сядеш поруч зі мною.

— Я? — здивувався Оскар.

— Саме так. Підсідай ближче до мене, тоді ми зможемо трохи побесідувати під час поїздки.

— Але ж мені...

— Не бійся, нічого я з тобою не зроблю.

Подолавши незрозумілий переляк, Оскар підхопив сумку з Вілмою і пройшов уперед.

— Усі готові? — промовив Ліванос. — Тоді — рушаймо!

Він натиснув кілька кнопок, і потяг-сигара зрушив з місця. А щойно він опинився у тунелі, його швидкість збільшилася в багато разів.

— Пан Гумбольдт казав учора, що ти любиш читати, — почав Ліванос, звертаючись до Оскара. — Які книжки тобі більше до душі?

— Пригодницькі романи, — пробурмотів Оскар. Він почувався страшенно ніяково, сидючи так близько до володаря цілого підводного світу.

— І що ж ти читаєш тут?

— Я знайшов на полиці «Мобі Діка». Сподіваюсь, ви не заперечуєте проти того, щоб я її взяв?

— А, Мелвілл, — зауважив Ліванос. — Одвічна боротьба людини з природою... Звісно, ти можеш читати її скільки завгодно. А чи доводилося тобі чути про роман Жуля Верна «Двадцять тисяч льє під водою»?

— Ну звісно ж! — надихнувся Оскар. — Просто приголомшлива історія!

— О, це набагато більше, ніж історія, — промовив Ліванос, поглядаючи у вікно вагона. — Навіть не можу тобі сказати, чим саме я зобов'язаний цій книзі. Та, оскільки ти знайомий із нею, то, напевне, встиг помітити, як ідеї Жуля Верна втілилися в життя тут, у Медитерранії. Вільне й незалежне життя під водою, майже безмежні можливості, невідкриті землі, цілі підводні континенти... — Жестом руки він указав на морське дно, що пролягало за прозорою на цій ділянці шляху стінкою тунелю. — Тобі відомо, що понад сімдесят відсотків поверхні нашої планети вкривають води Світового океану? Уяви лишень — понад триста шістдесят мільйонів квадратних кілометрів, у два з лишком рази більше за всю земну сушу! Яке безмежне поле для до-

сліджень! І все ж, я упевнений, що навіть у майбутньому люди краще знатимуть землю та найближчий до неї космічний простір, ніж те, що розташоване в морських глибинах. Заселення морського дна — головне завдання для людства на багато наступних століть. Ось чому цей роман свого часу буквально мене заворожив. Я, розумієш, навіть намагався відшукати його автора, щоб обговорити з ним перспективи розвитку підводного міста.

— Я одного разу бачився з мсьє Верном, — несподівано для самого себе бовкнув Оскар.

Ліванос здавався враженим.

— Ти бачив Жуля Верна?

— Незадовго до початку експедиції на «Каліпсо».

Усмішка з'явилася на обличчі правителя.

— Тобі фантастично пощастило! Ти навіть не уявляєш, як я тобі заздрю. І який же він із себе?

— Дуже приємний на вигляд. Ми трошки поговорили про його книги. І хоча він не дуже добре розмовляє німецькою, ми все ж чудово зрозуміли одне одного. А про те, що це був сам Жюль Верн, я дізнався трохи пізніше.

Ліванос глибоко зітхнув.

— Так часто буває, правда? Тільки з часом починаєш розуміти, наскільки важливою є для тебе та чи інша подія... — Він знову усміхнувся. — Проте давай-но змінимо тему розмови. Ось твій птах має на спині якийсь пристосування на кшталт наплічника. Чи можу я дізнатися, для чого воно призначене?

— О, це пристрій для перекладу, — пояснив Оскар. — Він аналізує звуки й сигнали, які видає птах, і перекладає їх на звичайну людську мову. Цей прилад поки що не зовсім досконалий варіант, проте результати непогані.

— Ти хочеш сказати, що цей птах уміє розмовляти? Оскар кивнув.

— Це ще не все. Ми можемо побалакати з Вілмою навіть на відстані. Ми маємо ще один подібний прилад, і обидва вони пов'язані між собою — як-от, наприклад, дві телеграфні станції. Це на той випадок, якщо птах раптом загубиться.

Оскар почував Вілму під дзьобом, і ківі застигла на місці від задоволення.

— Цікаво. — Ліванос теж обережно доторкнувся до пір'я на шиї пташки, що більше нагадувало волосся. — Надзвичайно цікаво.

Час спливав непомітно.

Ліванос показав їм цехи, майстерні, верфі й електростанції, а також так звані біостанції — поля і плантації під куполами, на яких вирощували різноманітні сільськогосподарські культури. На жаль, ті, хто тут працював, не підходили близько до потягу, тож і роздивитися їх, а тим більше поговорити з цими людьми було неможливо. Втім, Оскар помітив, що всі вони носили одяг, схожий на вбрання Каліостро: довгі пальта, чорні чоботи й темні окуляри. Всі вони працювали по-одиноці — ніде не можна було побачити кількох людей одразу. Кожний із них зосереджено виконував свою справу, ніби не бажав мати нічого спільного з рештою робітників.

Другу частину екскурсії було присвячено «Спруту», флагманському судну Ліваноса. Хоча назвати його судном у звичайному розумінні було складно: Оскар миттєво впізнав могутні металеві кінцівки, що миттю затягли «Каліпсо» в морську безодню, і здригнувся. Шарлотта зі страхітливими подробицями розповіла йому про те, як фальшиві маяки завели корабель у пастку, а потім потопили його, вбивши більшу частину екіпажу. Оскару ще пощастило, що в момент підводної атаки сам він перебував на борту батисфери,

інакше навряд чи він би зараз роздивлявся «Спрут» із такою невимушеною цікавістю, не виявляючи до нього ніякої ворожості.

Для завершальної частини екскурсії Ліванос приберіг дещо особливе. Він не побажав зарані розповідати про це, і Оскар довго сушив собі голову, намагаючись угадати, що саме вони можуть побачити.

Після нетривалої поїздки морським дном за прозорою стіною тунелю раптом з'явилося кілька колон із білого мармуру. Спочатку вони не дуже зацікавили Оскара, проте незабаром колони — уцілілі та напівзруйновані — почали траплятися дедалі частіше й частіше, і його цікавість знову прокинулася. Потім усі з подивом побачили руїни якихось споруд. Деякі з них були напрочуд гарними, майже не пошкодженими часом, та більшість була схожа на безформну купу уламків. Зрозуміло було лише одне — руїни ці дуже давні, ще давніші, ніж могло б здатися на перший погляд. Можливо, всі вони належали до однієї й тієї ж самої епохи, що й величний портал тронної зали правителя.

Будівель ставало дедалі більше, повсюди можна було бачити порівняно вцілілі храми й житлові будинки, а біля них на морському дні лежали десятки мармурових статуй іobelісків, прикрашених витонченою різьбою.

Тепер не залишалось жодних сумнівів — перед ними лежали руїни величезного прадавнього міста, яке за одну мить цілком поринуло в морські глибини в результаті якоїсь грандіозної катастрофи.

Оскар уже збирався запитати про це у Ліваноса, коли раптом помітив дивовижну споруду, якої ніколи в житті він ніде не бачив. Величезний білий куб, оточений подвійною колонадою і увінчаний золотим куполом, над яким злітав у небо гостроверхий шпиль, височів на пагорбі, в центрі загиблого міста. Гігантський шпиль над ним виглядав, ніби зменшена копія Ейфелевої вежі. Споруда не мала ані дверей, ані вікон, ані бійниць — жодної шпарини не видно було у гладеньких білих стінах.

Оскар здивовано застиг — таємнича споруда була такою величезною, що афінський акрополь здавався б поряд із нею дитячою іграшкою.

— Що ж це таке? — спантеличено прошепотів він. — Боже милий, яка пишність!

— А це, пані та панове, — остання зупинка в нашій невеликій прогулянці, — з притиском вимовив Ліванос. — Перед вами — палац Посейдона.

— Вражаюче! — вигукнув Гумбольдт. — Це справжня знахідка для майбутніх підводних археологів. Що вам відомо про це місто? Як воно називається?

Правитель гордовито усміхнувся.

— Вам, сподіваюся, про щось говорить слово «Атлантида»?

Усім — від Гумбольдта до Оскара й Шарлотти — буквально відібрало мову.

Першою отямилася Шарлотта.

— Атлантида — це просто міф, — заявила вона.

— Міф? — Ліванос насмішкувато усміхнувся. Якщо й міф, то приблизно такий самий, як і Троя. Хіба її не вважали поетичною вигадкою великого Гомера? І хіба не ваш співвітчизник виявив це місто кілька років тому в надрах пагорба Гіссарлик на узбережжі Туреччини?

— Ви говорите про Генріха Шлімана і скарби царя Пріама? — обережно запитав Оскар.

— Саме так, друже мій. Шліман протягом усього життя вірив, що описи Трої в «Іліаді» засновані на фактах. Колеги-археологи сміялися над ним, називаючи дилетантом, — але тільки доти, поки він не виявив легендарне місто. Це ж саме стосується й Атлантиди. Свідчення про неї розпливчасті й неоднозначні, та це зовсім не означає, що її зовсім не існувало. Головне джерело даних про Атлантиду — праці давньогрецького філософа Платона, який описав у 360 році до нашої ери могутню острівну державу, влада якої простягалася на більшу частину Північної Африки та Південної Європи. Державу, котру буквально протягом одного дня було затоплено морем. Її місцезонашування Платон точно не вказав, обмежившись словами «по той бік Геркулесових стовпів». Так греки на-

зивали Гібралтарську протоку, і безліч дослідників вважали, що Атлантида розташовувалася десь в Атлантиці. Та чи так це насправді? Ви колись про це замислювалися?

Гумбольдт насупився.

— Із Платоном дуже важко сперечатися, тим більше, що інших джерел практично не існує!

— А що коли, розповідаючи про Геркулесові стовпи, філософ мав на увазі зовсім не Гібралтар, а скельні утворення на східному узбережжі острова Крит, котрі мали ту ж саму назву? Уявіть собі карту Середземномор'я і проведіть пряму лінію від Александрії в Єгипті, котра була серцем світу за епохи еллінізму, до острова Крит. А тепер подовжте її — і вона перетне острови Санторіні, котрі на півтора тисячоліття раніше були одним із головних центрів мінойської культури.

Оскар здивовано скинув очі. Про мінойців він чув не вперше — спочатку від Нікомедеса, а тепер уже й тут, на глибині ста п'ятдесяти метрів.

— Якщо наші міркування є правильними, — вів далі Ліванос, — то слід взяти до уваги й величезне політичне та суспільне значення мінойської цивілізації. Тут же є велика кількість збігів зі свідченнями Платона. Мінойці панували на Середземному морі протягом багатьох століть — як на африканському, так і європейському узбережжі. І, нарешті, найголовніше: Санторіні разом із усіма містами, що були на них розташовані, зникли з поверхні землі буквально за одну ніч — точнісінько так, як це описував Платон, оповідаючи про Атлантиду. Проте не через виверження підводного вул-

кана, землетрус або цунамі, як багато хто вважає, а через вибух. Такий потужний, що він розірвав Санторіні на декілька частин і найбільші з них опустив на дно моря — приблизно туди, де ми з вами зараз і перебуваємо.

Гумбольдт скептично усміхнувся.

— Але ж у світі не існує вибухової речовини, яка була б здатна цілком зруйнувати крупний острів, основу якого утворюють скельні породи. Це просто неможливо.

— Помиляєтеся, пане Гумбольдт, існує, і я її назву: це прагнення людей до знань, багатства та влади. Колись воно поставить людство на межу загибелі. Та в усьому іншому ви маєте слухність — сьогодні ті, хто живе на суходолі, не мають вибухових речовин, що були б здатними на таке. Інша справа — підводний світ.

Оскар розгубився. Ця людина прорікала самі загадки.

— Що ви маєте на увазі?

— Це велика таємниця, мій юний друже, — Ліванос стримано усміхнувся. — Та я відкрию її тобі. Мінойці володіли унікальним скарбом — каменем, який народився в глибинах Землі й багато тисячоліть дрімав у кратері вулкана. — Очі правителя блищали, коли він вимовляв ці слова. — Це був кристал, що містив у собі просто надзвичайну, незбагненну кількість енергії. Зверніть увагу й на те, що деякі незалежні джерела у пресі повідомляють про те, що в Атлантиді існували розвинені технології на основі використання кристалів і що її мешканці навіть будували літальні апарати, що жилися енергією кристалів. Можливо, що й цар Соломон мав подібний повітряний корабель. У «Хроніках Акакора», джерелі доінк-

ського періоду, розповідається про те, що перший володар Лхаси прибув до Тибету повітрям, щоб заснувати там місто, яке було назване на його честь.

Гігантський кристал містив у собі колосальну енергію. Вона слугувала джерелом живлення для цілої цивілізації. Її використовували в літальних апаратах, освітлювальних приладах, із її допомогою виготовляли надпотужну зброю. Попри те, що енергію кристала використовували переважно в мирних цілях, для розв'язання господарських проблем, у державі знайшлися люди, яких такий стан справ не влаштовував. Вони марили про владарювання над світом. Ось саме ці люди, які перебували при владі, використовували кристал для власних потреб, перевищивши межу припустимого навантаження.

— А потім?

— У результаті кристал вибухнув. Саме цей вибух і розірвав острів на шматки, затопив Атлантиду і спричинив до такого цунамі, яке зруйнувало переважну більшість міст і сільських поселень мінойців. Співвідношення сил у Середземномор'ї радикально змінилося. А все, що залишилося від колись могутньої держави, ви можете бачити тут. — Ліванос указав на руїни. — Цілком можливо, що й це можна було б вважати міфом, якби не існувало неспростовних доказів, які ви оглянули.

Гумбольдт схилив голову й розвів руки:

— Тепер я остаточно заінтригований!

Ліванос усміхнувся.

— Ви, звісно ж, хотіли б запитати, звідки ми отримуємо ту величезну енергію, яка все тут живить?

Транспортний тунель закінчувався біля підніжжя величного білого храму. Десятки яскравих ламп освітлювали широкі мармурові сходи, над якими тьмяно виблискувало склепіння зі сталі та скла. Сходи вели вгору — до загадкового осяяного світлом куба. Поки його гості підіймалися відлогими східцями, Ліванос заїхав у своєму механічному кріслі нешироким пандусом, що тягнувся збоку від сходів. Напевне, він був збудований спеціально для того, щоб полегшити йому вхід до храму.

Шарлотта вже досить тривалий час не вимовляла ані слова. У неї в голові накопичилося стільки запитань, що вона навіть не знала, з чого почати. А відтак вирішила поки що стояти осторонь і спостерігати. Від того моменту, як було проголошено слово «Атлантида», все змінилося. Це відкриття було настільки вражаючим, що й сам Ліванос, і його високотехнологічна імперія машин відступили на другий план. А чи можливо, щоб це й насправді була Атлантида? Які таємниці приховує Палац Посейдона, і що являє собою цей дивовижний кристал давніх атлантів?

Приблизно на середині сходів дівчина наздогнала Гумбольдта і Ліваноса, які підіймалися попереду, та несподівано її обігнали Каліостро і його роботи. Мармурові плити відчутно здригалися під ногами механічних охоронців.

— Ваша величносте! — відсапуючи вигукнув Каліостро. — Лише два слова!

Ліванос обернувся і зміряв мажордома роздратованим поглядом.

— Чого ще?

— Ваша величносте, ви й насправді маєте намір повести до храму чужинців?

— Саме це я зараз і зроблю. І що вас не влаштовує?

— Але ж вони з верхнього світу! І ми не знаємо, чи можемо їм довіряти.

— Пусте, — відмахнувся правитель. — Нічого поганого вони нам не зроблять. І не забувай — протягом багатьох років я не мав можливості поспілкуватися з людьми такого рівня інтелекту.

— Ваша величносте, але ж існує суворий припис...

— Існує припис? — Ліванос випростався в кріслі, його обличчя почервоніло. — І ти ще насмілюєшся казати мені про приписи? Не забувайся, Каліостро, — перед тобою володар і творець Медитерранії!

— Даруйте, ваша величносте. Я всього лише... Мені повідомили, що перебування чужоземців у храмі небажане.

Ліванос, однак, жестом відкинув усі подальші заперечення мажордома.

— Я ручаюся за них. Це вельми поважні люди, і вони не мають ніяких нищих помислів. На відміну від тебе, дорогенький. Щойно я закінчу зі своїми справами, то матиму з тобою серйозну розмову. А зараз — геть звідси! Я не бажаю, щоб хтось мені заважав.

Каліостро, який весь зіщулився і став ніби меншим на зріст, відступив і стиха наказав роботам-охоронцям іти слідом за ним. Проте від погляду Шарлотти не сховалося й те, як він нишком щось вимовив, звертаючись до крихітного пристрою, що був закріплений на комірці його пальта.

— Проклятуці лакеї! — гнівно промовив Ліванос. — Іноді я сам себе запитую — а чи справді я сам тут усе вирішую?

Зронивши це дивне зауваження, він знову поволі рушив пандусом, що тягнувся уздовж сходів до храму.

Проминувши ще два сходові прольоти, в кожному з яких мандрівники налічили по шістдесят п'ять східців, вони опинилися нагорі. З обох боків від скляного тунелю друзі побачили величні колонади, що зникали з очей десь удалині, а величезний купол циклопічної споруди губився в напівтемряві над їхніми головами. За два десятки кроків у стіні палацу були двері, що вели всередину, — такі маленькі порівняно з самою спорудою, що здаля їх було неможливо помітити. Вони були заввишки не більше двох метрів, тож дрони-охоронці не могли потрапити всередину. Втім, залізні монстри, здавалося, знали про це: вони вишикувалися праворуч і ліворуч від входу й утворили коридор, крізь який непомітно й миша б не проскочила.

— Палац Посейдона під час катастрофи було зруйновано вщент. Те, що ви зараз бачите, — не що інше, як реконструкція. Відновлення споруди проводилося

згідно з виявленими під час розкопок давніми планами та кресленнями, з використанням деяких елементів і деталей, які вціліли.

— Як ви взагалі могли знайти це затоплене місто? — запитав Гумбольдт. — Це випадковість чи ви точно знали, що саме шукаєте?

— Звісно, про випадковість не могло бути й мови, — сказав Ліванос. — Мене привів сюди знову ж таки кристал.

— Яким чином?

— «Левіафан» — у тому вигляді, яким я його спершу замислював, було оснащено приймачем і передавачем довгих хвиль, що були призначені для здійснення зв'язку з іншими верфями. Проте, коли сталася катастрофа, після якої почався шторм, я намагався налагодити зв'язок хоча б із однією з них, та натомість раптом отримав потужні сигнали, які не могли належати жодному з передавачів, що були створені людьми. Ми спрямували «Левіафан» у той район, звідки чулися дивні сигнали, і вимкнули двигуни.

— А потім затопили своє дітище?

Ліванос кивнув.

— Це було найважчим рішенням у моєму житті. Проте я вирішив назавжди покинути світ людей. Там мене нічого вже не тримало. Підступні судновласники, які, не змигнувши оком, занастали всіх моїх близьких, до того ж, намагалися заволодіти й моїми винаходами. Проте я запрягнувся, що цього ніколи не станеться, й виконав свою обіцянку.

Гумбольдт провів долонею по гладенькій поверхні мармурової стіни.

— І все одно, для мене залишається загадкою те, як ви могли самотужки, та ще й тяжко поранений, керувати такою потужною платформою. Та ще більш неімовірним є те, що вам удалося без сторонньої допомоги збудувати величезне місто під водою.

Ліванос трохи здивувався.

— О, та я ж був не сам — ні тоді, ні зараз! Зі мною завжди була Дарон.

— Дарон? Хто це?

— Я хіба не згадував це ім'я? Що ж, зараз ви її побачите. Тут її володіння.

Шарлотта зробила крок і опинилася всередині гігантського мармурового куба. Те, що вона там побачила, просто приголомшило дівчину.

Один-єдиний раз у житті вона вже звідувала щось схоже на це відчуття — коли, ще восьмирічною дівчиною, вперше переступила поріг собору Святого Петра в Римі. Ніби перебуваєш поза часом і простором.

— Ласкаво прошу до Палацу Посейдона. — Ліванос широко розкинув руки. — Нині це резиденція Дарон.

Шарлотта зробила ще кілька кроків.

Передня нава храму була геть уся заставлена великими сірими металевими ящиками та шафами, на лицьовому боці яких мерехтіли та блимали тисячі маленьких лампочок. Вони спалахували і згасали у якомусь невловимому ритмі, ніби акомпануючи музиці, що звучала всередині них. При цьому вони створювали дивовижні узорі, схожі на ті, які утворюють у південних морях скупчення планктону, який світиться вночі. У центрі храму — там, де зазвичай міститься віттар для жертвопринесень, височів над усім, що було всередині, якийсь особливий металевий ящик, до якого тяглася величезна кількість силових дротів і кабелів, деякі з яких були завтовшки з руку. Неподалік від узвишшя кабелі ховалися під скляні плити, що вкривали підлогу, і зникали з очей. Із ящика виходило густо-вишневе світло, що робило його схожим на жерло вулкана, сповнене розжареної лави.

Навколо не було жодної живої душі. Було очевидно, що тут, окрім них, нікого немає.

— Та я нікого не бачу, — сказала Шарлотта. — Палац порожній.

— О, Дарон тут, — промовив Ліванос із усмішкою. — І вона вітає вас у своїх володіннях. Чи не так?

— Я вітаю прибульців!

Ці слова були вимовлені приємним жіночим голосом, який відлунням прокотився по всіх закутках палацу.

— І не забувай — я зроблю все, щоб ти був щасливий. Ти добре це знаєш.

Гумбольдт зосереджено насупився.

— Виходить, Дарон — машина?

— Саме так. — Ліванос під'їхав на своєму кріслі до мерехтливих панелей керування. — Штучний інтелект. Диференційна машина, що самотужки розвиває власну свідомість. Вона контролює всі процеси в нашому місті. Заводи, майстерні, постачання прісної води й повітря, функціонування всіх до єдиного роботів. Тут немає нічого, що б могло працювати без її участі. Якщо з Дарон щось трапиться, місто миттєво порине в пільму, все зупиниться. Якщо я — мозок Медитерранії, то вона — її серце.

— Вона? — Океанія не могла відірвати погляду від безлічі мерехтливих лампочок. — Але ж як машина може мати стать?

— Цього я не зумію вам пояснити, — відповів Ліванос. — Так сталося саме по собі. Можливо, справа полягає у злитті машини з кристалом. — Він указав на

ящик, що стояв у центрі храму. — Кристал привів нас сюди, а коли «Левіафан» поринув під воду, ми опустилися на дно неподалік від нього. На той час Дарон була звичайною диференційною машиною, призначеною для керування простими ремонтними й профілактичними роботами на суднах. Ми відрядили декількох дронів на дно, щоб ті відшукали джерело надпотужного сигналу, і виявили кристал. Він лежав на глибині кількох метрів під поверхнею дна й був завалений уламками скель. З усією обережністю ми витягли його звідти й перенесли на борт. І відтоді все почало розвиватися зовсім інакше. Дарон поступово перебирала на себе дедалі більше функцій, вона відремонтувала дуже пошкоджений «Левіафан» і почала створювати першу біостанцію. Саме в ній вона мене й вилікувала. Та минуло кілька місяців, перш ніж я одужав настільки, щоб вільно пересуватися й логічно мислити.

— А що сталося з «Левіафаном»?

— Згодом ми використали його як сировину. З його металу ми збудували «Спрут» і Голема.

— Голема?

— Того величезного робота, котрий і доставив ваш корабель на переробку. Він був однією з перших конструкцій, які створила сама Дарон. За деякий час ми перенесли її резиденцію сюди. Та для цього ми мусили відновити Палац Посейдона й перенести сюди кристал. Дарон і кристал утворили нову форму життя — щось на кшталт симбіозу, який досить часто зустрічається у світі тварин і рослин.

— Чудово сказано, Іскандере!

Гумбольдт указав на багряне світло, що струменіло з віттаря.

— Кристал розташовано там?

— Ми називаємо його Серце Атлантиди. Хочете глянути?

Учений усміхнувся.

— Ще б пак!

— Тоді ходімо зі мною.

Ліванос натиснув кнопку на рукоятці свого крісла і з тихим дзижчанням покотився до узвишшя. Крізь скляні плити підлоги було видно, як звідси на всі боки розбігаються різноманітні кабелі, а відтак виникало відчуття, ніби ступаєш по гігантському павутинню. Скло на підлозі помітно здригалось, неначе десь неподалік працював потужний генератор.

Тільки зблизька Шарлотта змогла як слід роздивитися, що ж насправді являв собою цей загадковий кристал. Він був не більше метра завдовжки й не більше як двадцять сантиметрів завширшки і ніби висів у повітрі, оскільки ніде не було видно жодної опори. При цьому він повільно обертався, випускаючи червонувате світло. Це видовище не можна було порівняти ні з чим, що досі доводилося бачити дівчині.

— Це всього лише уламок величезного моноліту, який удалося зберегти, — пояснив Ліванос. — Спочатку він був набагато більшим, проте значна його частина розпалася під час грандіозного вибуху. Вже протягом десяти років — відтоді, як було засновано

підводне місто, — ми продовжуємо пошуки інших уламків, та поки що нічого не знайшли.

— Дивовижна речовина, — захоплено промовив Гумбольдт, пильно розглядаючи кристал зблизька. — Ви проводили дослідження його властивостей?

Ліванос заперечно похитав головою.

— Певні спроби ми, звісно, робили, та ця речовина виявилася надзвичайно небезпечною. Тож знаємо ми небагато. Вона твердіша за алмаз і така ж крихка. Питома маса її більша, ніж у свинцю. Той же, хто намагався доторкнутися до кристала голіруч, негайно перетворювався на купку попелу.

— Лихе світло... — раптом почувся неприродний голос із сумки Оскара. — Чуже лихе світло... Вілма хоче тікати...

Ліванос кинув погляд на ківі й насмішкувато скинув брови вгору.

— Нарешті я можу тебе почути, моя люба Вілмо. Досить вражаючо! Я гадаю, нам слід виконати твоє бажання й повернутися до мого палацу. Дарон не любить, коли сторонні люди надто довго перебувають у її святилищі. Не будемо їй набридати. Краще розкажіть мені докладніше, що це за дивний прилад встановлено на спині у вашого птаха. Це і справді дуже корисний винахід, про який можна тільки мріяти!

Коли за три години потому всі шестеро мандрівників повернулися до своїх апартаментів, Оскар почувався вкрай знесиленим. Йому хотілося лише одного — вимитися під душем, повечеряти й беркицьнути в ліжку. Всі м'язи були стомлені, у скронях гуло і стукотіло, а голова буквально йшла обертом від величезної кількості вражень. Варто йому було заплющити очі, як одразу хлопцю ввижалися кораблі, біостанції, роботи, пневматичні потяги й червонясті кристали, котрі роїлися, змінюючи один одного, наче бджоли біля меду.

У такому стані лише гаряча вода здатна допомогти й привести людину до тями. До речі, й у душевій о цій порі майже нікого не буває.

Прихопивши мило і рушник, хлопець рушив до душової, але на півдорозі зіштовхнувся з Океанією. Помітивши Оскара, дівчина здивувалася.

— Зараз нам принесуть вечерю. А ти куди зібрався?

— Хочу вимитися. Таке відчуття, ніби на мені осів шар солі та заводської кіптяви завтовшки в сантиметр.

— Хочеш, я тебе проведу? Я могла б потерти тобі спинку. — Вона наблизилася до юнака. Очі її дивно блищали. Як і завжди, від Океанії пахло трояндами. Як їй удавалося так гарно пахнути навіть тут, залишалося для Оскара загадкою. Його раптом обсипало жаром, а на лобі виступили крапельки поту.

— Дуже люб'язно з твого боку, але не варто... — Він спробував відступити, та позаду вже була стіна.

— А чом би й ні?

— Ти ж добре знаєш, що душеві кабінки суворо поділено на жіночі та чоловічі. Якщо Каліостро нас помітить...

Його серце калатало десь у горлі, та він намагався не виказати свого стану й віджартуватися.

— Я упевнена, що нашому охоронцеві до цього немає діла, — заперечила Океанія. — До того ж, хто йому про це розповідь? Я, наприклад, ані пари з вуст. — Дівчина присунулася так близько, що її губи опинилися поряд із його губами. Оскар притиснувся до стіни. Він був переконаний, що зараз вона його поцілує. Та наразі Океанія відсахнулася.

— Оскар, що з тобою? Чого ти пополотнів? — на-смішкувато запитала вона.

— Я... що ти маєш на увазі?

— Що тобі не варто так мене боятися.

— Це я боюся? — розгубився юнак.

— Та в тебе жижки трусяться. — Дівчина розсміялася. — Я не хочу тебе силувати. Можеш заспокоїтися. Адже це дає задоволення лише тоді, коли обоє дуже сильно хочуть, так?

— Хочуть? Чого?

— Не клей дурника. Ти ж бачиш, у чому справа. Зараз чи трохи згодом — моя пропозиція до тебе може й почекати. Але ж тобі варто лише натякнути, — вона поплескала його по щоці й зникла за рогом.

Оскар просто заляк на місці, всім тілом притиснувшись до стіни.

Нарешті, він полегшено зітхнув і покрутив головою. Отакої тобі! Та це дівчисько нічим не зупинити. Цікаво, чи серйозно вона говорила, а чи це тільки один із її жартиків? Якщо так, то жарт досить недобрий.

Усе ще не до кінця отямившись, він побрів далі, штовхнув двері й увійшов до душевої, де вже чувся плюскіт води. Виходить, що хтось-таки тут був. Та дарма! Зараз він знайде собі вільну кабінку, а багато часу йому не знадобиться.

Пройшовши повз туалети, він попрямував було до душів, коли помітив чиюсь фігуру біля умивальника — там стояв Клеман. Механік голився перед дзеркалом і тихенько наспівував.

— Ласкаво прошу, приятелю! — Клеман промив лезо бритви під струменем води. — Уже повернулися?

Оскар усміхнувся — аж раптом погляд його зупинився. Хлопець побачив, що механік зняв із лівої руки рукавичку, й тепер вона лежала на краю раковини умивальника — чорна, наче скинута зміїна шкіра. Вздовж тильної частини кисті Клемана тягнувся чіткий білястий шрам у формі півмісяця.

Шрам цей був добре знайомий юнакові.

Він зіщулився і стиснув кулаки.

— Ти колись казав, що пошкодив собі руку, працюючи кочегаром. Але ж цей шрам не схожий на слід від опіку.

— Ти вважаєш? — Клеман схопив рукавичку і поспіхом натягнув її на ще вологу руку. — Можливо, я помилявся.

Оскар, нарешті, відірвався від рукавички і глянув на механіка. Їхні погляди зустрілися. В очах Клемана промайнуло щось на кшталт співчуття.

— Давно себе запитую, коли вже ти про все здогадаєшся, — промовив чоловік якимось дивним голосом. — Адже ти напрочуд кмітливий хлопець.

Думки Оскара плуталися.

— Цей візит учора вночі...

— О, то ти й про це знаєш? Я здогадувався, що це справа ризикована, проте інакше нічого не виходило.

— Але... навіщо?

Клеман знизав плечима і не відповів.

Мозок Оскара гарячково працював, причому одразу в декількох напрямках.

— Я гадав, ти мені друг.

Клеман ствердно кивнув.

— Ти мені подобався. Хіба не я захистив тебе від матросів?

— Але ж ти намагався нас убити. В Парижі, пам'ятаєш?

— І в батисфері теж. — Клеман витер бритву і прибрав її у шкіряний футляр. — Це моя професія, зрозумів? Нічого особистого. — Механік зняв із вішалки нижню сорочку і почав надягати.

Оскар стояв, ніби закам'янівши.

— То тебе звати не Клеман, чи не так? І родом ти зовсім не з Ельзасу.

Чоловік вдягнув верхню сорочку й заходився один по одному застібати гудзики. Схоже, викриття його аж ніяк не лякало.

— У ділових колах мене називають Норвежцем. Стосовно ж мого справжнього імені, то це не має ніякого значення. Якщо тобі хочеться, можеш і далі називати мене Клеманом, так буде простіше. Я — найманій убивця і належу до угруповання асасинів, чув? Я вбиваю людей за гроші. Мене не цікавить, які це люди — гарні чи погані. Я отримую замовлення і виконую його. Все просто. — Він упорався з гудзиками на манжетах. — Якщо тебе це потішить, скажу: я досі ніколи не відчував такої поваги до супротивника, як зараз до вас. Ви звели нанівець усі мої зусилля заповідати вам смерть, що була б якомога більше схожою на природну... А тепер поглянь, у якому ми становищі. Ми все ще живі. Ми в полоні у вченого-маніяка і його механічної армії. І я не думаю, що все це просто випадковість. Доля не дарма завела нас усіх разом сюди. — Він вийняв із сумки гребінець і ретельно зачесався.

— Але ж твоя зовнішність і твій ельзаський акцент... — Оскар і досі ще не міг усвідомити, як це могло статися.

— Майстерність, мій хлопчику, й багаторічні вправлення. Я ладен зіграти будь-яку роль на будь-якій сцені світу. Ти просто не уявляєш, наскільки легко обманювати людей. Трохи латексу, трохи гриму, борода та

вуса — зовсім не складно, і я міг би навчити тебе цього за кілька днів. Та це ж тебе не приваблює, чи не так? — Він кинув на Оскара дивний погляд і запитав: — А що ти робитимеш тепер, хотів би я знати?

Оскар нічого не відповів. Просто розвернувся і прожогом вискочив із душової.

Він промчав повз спальні матросів, проминув дивани та книжкові полиці й заскочив до їдальні. Гумбольдт і всі інші мандрівники вже сиділи за накритим столом і вечеряли. Побачивши Оскара, Гумбольдт помахав рукою:

— Ось і ти! Нарешті! Іди-но, сідай мерщій, поки ще гаряче!

Від хвилювання Оскар захекався.

— Клеман, — вигукнув він. — Це Клеман!

Гумбольдт примружився.

— Про що ти?

— Найманий убивця! Асасин! — Оскар махнув рукою в бік душової. — Це він влаштував замах у Парижі. І він же винен в аварії з батисферою.

— Що ти кажеш? — учений скочив на ноги, впустивши виделку. — Ти впевнений у цьому? І в тебе є докази?

— Він щойно сам усе розповів мені. Там, у душовій.

У Гумбольдта перехопило подих від люті. Він кинувся до шафи, витяг звідти свій ціпок і оголив гострий клинок.

— Рембо, прошу за мною! Схоже, в нас тут завівся щур.

Клеман чекав на них біля вхідних дверей, схрестивши руки на грудях. На губах механіка вигравала усмішка, й у цілому він не справляв враження людини, яка була б чимось стурбована.

Побачивши Оскара, він почав усміхатися ще ширше.

— Ну що, друже мій, привів свою важку кавалерію?

Оскар хотів було щось сказати, але Гумбольдт виступив наперед, випередивши його. Вчений був такий самий на зріст, що й Норвежець, проте більш масивний і мускулястий. До того ж, він розлютився і мав загрозовий вигляд.

— Мені повідомили, що ви — саме той негідник, який полював на нас в Афінах і Парижі?

— Боюся вас засмутити, але так воно і є.

— Ви... — Гумбольдт схопився за руків'я свого ціпка, та вчасно опанував себе.

— Хто ваш роботодавець? — поцікавився він крижаним голосом. — Хто нас замовив?

Норвежець із посмішкою розглядав власні нігті.

— Ви маєте розуміти, що я зобов'язаний захищати інтереси мого клієнта, — нарешті, промовив він. — Професійна етика.

— Оскар повідомив нам, що ви визнаєте себе винним у загибелі «Наутілуса», — видушив із себе Рембо. Його борідка стрибала від обурення. — Це... це правда?

— Можете не сумніватися.

— Виходить, ви вбили й матроса — оператора парового підйомника, — констатувала факт Еліза.

Норвежець кивнув.

— Без цього не можна було обійтися. Все мало виглядати як нещасний випадок. Адміністрація порту Пірей, звісно, провела б розслідування, і наш нині загиблий капітан докладно відповів би на всі запитання. А на першій-ліпшій стоянці я б списався з корабля й доповів би замовнику про виконану роботу. Як то мовиться, ми мали чудовий план, та не так сталося, як гадалося.

Гумбольдт суворо запитав:

— Чому ж ваш замовник бажає нашої загибелі?

— Тому що ви пхаєте свого носа, куди не слід. Я не дуже цікавився подробицями справи, знаю лише, що ваші інтереси перетнулися з інтересами мого роботодавця. Він ладен був заплатити грубі гроші, аби лише не сплигло на поверхню щось таке, що трапилося десять років тому. А зараз дайте мені дорогу, панове, я поспішаю.

Тим часом із боку кімнат, що були призначені для матросів, почувся шум. У коридор вибігли кілька моряків, і попереду — ті самі троє розбишак, котрі колись намагалися примусити Оскара драїти палубу. Глянувши на їхні обличчя, хто завгодно б злякався.

Рембо й Океанія одразу ж кинулися до них, щоб розповісти морякам про ситуацію, що склалася. Ті не йняли віри, виникла суперечка, почулася брутальна лайка, й лише за деякий час вони, нарешті, втямили, чого від них хочуть. Матроси застигли, переводячи погляди

з Гумбольдта на суднового механіка, та врешті-решт відступили назад, вважаючи за краще не втручатися.

— Ваші колишні сусіди по кубрику на нашому боці, — уїдливо промовив Гумбольдт. — Тож вам, гадаю, більше нема на що сподіватися.

— Боюся, що ви помиляєтесь. — Норвежець вийняв із кишені штанів невеликий напівпрозорий предмет — блискучу коробочку з тонкими вусиками антен і кнопкою в центрі. Коли він натиснув на кнопку, Оскар мимоволі відсахнувся, але нічого не сталося.

Норвежець натиснув іще.

— Годі вже гратися! — гукнув Гумбольдт, вихоплюючи рапіру. — Ви підете з нами!

Він схопив Норвежця за лікоть, але тієї ж миті в коридорі почувся розмірений гуркіт. Потім щось клацнуло, і двері відчинилися. До приміщення бранців увірвалися Каліостро та роботи-охоронці, які весь час супроводжували свого хазяїна. Побачивши рапіру в руках Гумбольдта, мажордом скомандував:

— Ану приборіть руки від цієї людини! Вона перебуває під моїм захистом.

Гумбольдт миттєво сховав клинок. Роботи відтіснили його вбік і утворили щільне коло, ніби захищаючи найманця від нападу.

На обличчі Клемана з'явилася вдоволена посмішка.

— Ви ж чудово розумієте, що я не маю ніякого бажання довіку залишатися під водою. Тож я вигадав щось ліпше для себе і вжив заходів для свого звільнення.

Обличчя Гумбольдта спотворила лють.

— На додачу до всього, ви ще й зрадили нас!

— Я лише докладно поінформував Каліостро про ваші плани. Він не дуже зрадив, почувши, що ви маєте намір вивести з ладу життєво важливі комунікації міста і втекти.

— Негідник! Ви підслуховували!

Клеман знизав плечима.

— За це я отримаю свободу. Вже завтра я буду на шляху до Афін. А ви залишитесь тут назавжди. Шкода, що мені не можна бути присутнім на езекуції, яку вигадав для вас Каліостро. — Він по-блюзнірському вклонився. — Пані та панове, гарного вам відпочинку!

Та цієї миті сталося таке, чого ніхто не чекав. Іполіт Рембо, який досі мовчки стояв позаду Гумбольдта, ніби прокинувшись від сну, з лютим вигуком проріснув ногами роботів, випростався, а наступної миті його кулак врізався у щелепу вбивці. Ані сам Норвежець, ані механічні охоронці не встигли відреагувати. Клеман похитнувся і схопився за щоку, а Рембо одразу ж завдав негідникові ще одного удару, перш ніж один із дронів устиг схопити його за руку й підняти в повітря. Інженер відчайдушно опирався, ніби муха, що потрапила в павутиння.

— Тату, ні! — Океанія кинулася до батька і спробувала звільнити його із залізних пальців машини. Із байдужим виглядом робот відкинув її вбік. Матроси обурились. Хоча вони не дуже любили Рембо і його дочку, але ж залишалися французами.

Почалася бійка, в якій несподівано з'ясувалося, що матроси спритніші за металевих велетів. Гумбольдт

і його супутники відтягли Рембо разом із дочкою на безпечну відстань, а потім і самі втрутилися в бійку. Каліостро і його дрони спочатку були приголомшені таким натиском, проте незабаром далися взнаки переваги потужних механізмів.

Дедалі більше матросів залишалося лежати на підлозі, й незабаром непідготовлена атака завершилася невдачею. Перемога була за дронами. Серед людей, які врятувалися з «Каліпсо», не було жодного, хто б не отримав якихось травм і поранень.

Дісталоя й Каліостро. Його окуляри розбилися, шкіряне пальто луснуло по швах. Те, що було під ним, примусило Оскара здригнутися — замість тіла там містилася безліч дротів, шлангів і металевих з'єднань, переплєтених із людськими м'язами та судинами. Деякі трубки розірвалися, й із них із шипінням виривалася пара.

Ким би не був Каліостро, та з першого ж погляду на це страхіття можна було зрозуміти, що це не людина.

Щойно мажордом помітив, що його нутрощі вивернулися назовні, як одразу загорнувся в пошматоване пальто і прожогом кинувся до дверей.

— Ви ще гірко пошкодуєте про це, — проскреготів він на ходу, більше не приховуючи ненависті. — Потворні мавпи, не варті того, щоб із вами морочитися! Вашу асиміляцію призначено на завтра. О сьомій ранку я прийду по вас. А відтак насолоджуйтеся своїми останніми годинами в якості людей!

Із цими словами він зник за дверима разом зі своїми роботами. Загримів зовнішній засув.

Гумбольдт одразу ж припав вухом до дверей. Потім кивнув і обернувся до матросів.

— Ми маємо відчинити ці двері, і якнайшвидше. Пошукайте щось важке, чим би ми могли їх протаранити. Згодиться будь-яка велика залізяка.

— А як бути зі сторожею? — запитав Оскар.

— Вони пішли, всі до одного, — відповів учений. — Я встиг полічити їхні кроки. Слід поквапитися!

Океанія і Рембо перекладали матросам розпорядження Гумбольдта.

За кілька хвилин вони повернулися, тримаючи в руках важезелний диван із кутими ніжками. Він був таким великим, що шестеро чоловіків ледве могли впоратися з ним. Попереду крокував здоровань Серж Бутон. Раму дивана було виготовлено із з'єднаних попарно залізних труб, які додатково кріпилися з боків.

Оскар, однак, засумнівався, а чи вистачить навіть цієї ваги, щоб вибити двері, проте вирішив не нагадувати про це. Двері були завтовшки близько чотирьох сантиметрів, не враховуючи гідроізоляції, — на випадок, якщо вода прорветься під купол. Зараз вони перебували на глибині близько двохсот метрів, а це означало, що двері мають витримувати тиск у двадцять тонн на квадратний метр. Навряд чи вдасться впоратися з таким панциром із допомогою якогось там дивана.

Гумбольдт скинув руку, долічив до трьох і опустив її різко, наче меч.

— Уперед!

Чоловіки щосили вдарили важкою рамою у двері. По всіх кімнатах розлігся оглушливий гуркіт. Потім моряки відступили, а Гумбольдт оглянув двері, на яких з'явилася невелика вм'ятина.

— Іще! — проричав дослідник. — Треба бити трохи вище — туди, де ззовні розташований засув. Нумо ще!

Матроси розігналися і знову зі страшною силою врізалися в перешкоду. Удар був такої сили, що їм не вдалося втримати сталеву раму, й вона зі страшним гуркотом упала на підлогу.

Важко відсапуючи й обливаючись потом, вони чекали на подальші команди Гумбольдта.

— Ну? Чи є хоча б якась надія? — запитала Еліза.

Обличчя вченого, втім, залишалось похмурим.

— Ані найменшого пошкодження. Так ми нічого не зробимо.

— От дідько! — Оскар провів долонею по гладенькій поверхні металу. — А чи немає тут чогось важчого?

Матроси лише презирнулися й похитали головами.

Гумбольдт розлючено грюкнув у двері кулаком.

— Паровий молот, ось що нам би не завадило.

— І що ж нам тепер робити?

— Може, спробуємо якимось відсунути засув? — запропонувала Шарлотта. — Що коли встромити між стулками лезо ножа?

— Яким чином? Адже тут навіть аркуш паперу не пройде. Вікна суцільні, а вентиляційні шахти занадто вузькі. Двері — єдиний спосіб вибратися звідси.

Він опустився на диван і обхопив голову руками. Вперше в житті Оскар бачив свого хазяїна таким безпорадним.

Цієї миті почувся якийсь дивний звук, що був схожим на потріскування або хрипіння. Звук долинав із кімнати, де було складено їхні речі. Оскар запитально поглянув на друзів.

— Схоже на лінгафон, — миттєво визначила Шарлотта.

— Ти забула його вимкнути?

— Вимкнути... вимкнути, — почулося з сусідньої кімнати.

Оскар, а за ним і вся компанія кинулися туди. Джерело звуку було миттю знайдено. Ним виявилася Вілма.

Пташка з винуватим виглядом сиділа біля обігрівача, раз у раз поглядаючи своїми очицями-намистинками на людей, які скупчилися навколо.

— Мене хтось чує?

— Так, Вілмо, ми тебе чуємо. Чого ти хочеш?

Пташка схилила голову вбік і промовчала.

— Дивно, — сказав Гумбольдт. — Може, прилад несправний?

— Він справний, — почулося із гучномовця.

Гумбольдт насупився.

— Здається, виникла таки якась несправність.

Він постукав по ящикку на спині пташки.

— Мабуть, акумуляторні батареї пошкоджені солоною водою. Подивимося, чи можна дати їм ладу. — Він уже взявся було за кришку акумуляторного відділення, коли знову почувся дивний металевий голос.

— Припиніть метушитися й вислухайте мене!

— Вілмо! — Учений відсахнувся від неї, ніби мікрофон міг вибухнути просто у нього в руках.

— Хто це говорить?

Замість потріскування почулося шипіння. Потім знову зазвучав голос.

— Це я — Ліванос.

Гумбольдт надзвичайно здивувався.

— Александр Ліванос?

— А що, вам відомий ще хтось із таким іменем? Звісно, це я. Мені довелося скористатися цим каналом, щоб отримати можливість поговорити з вами без зайвих свідків.

— Так-так, звісно, розумію... Дуже радий. — Гумбольдт був ошелешений.

— Слухайте мене уважно, часу в нас із вами обмаль, — перервав його Ліванос. — Адже, наскільки мені відомо, ви готували втечу?

— Звідки ви про це знаєте?

— Погляньте на стелю. Бачите невеличку кругленьку цятку, майже не помітну? Це оптичний передавальний пристрій. Я будь-якої хвилини можу чути й бачити, чим ви зайняті. Зараз я перебуваю в командному центрі «Спрута», єдиному місці, де Дарон не може стежити за мною.

На лобі Гумбольдта з'явилася глибока складка.

— І чого ж ви хочете?

— Перш за все, негайно припиніть будь-які спроби відчинити двері. Цим ви привернете увагу Дарон і Каліостро. Якщо ви справді хочете втекти, існує зовсім інший спосіб.

— Інший спосіб?

— Ваша пташка. Як ви гадаєте, чи змогли б ви їй передати кілька наказів за допомогою приладу в неї на спині?

— Мабуть, що так.

— Чудово. Тоді зробіть усе так, як я скажу.

Гумбольдт скептично гмукнув.

— Тобто, ви маєте намір нам допомогти?

— Ну, нарешті, зрозуміли! А навіщо б мені були всі ці хитрощі?

— Але чого ви хочете? Я не розумію вас!

Ліванос глибоко зітхнув.

— Гаразд, спробую все вам пояснити. Я давно шукаю можливість у будь-який спосіб покінчити з Дарон. Відключити або ж повністю знищити її. Що завгодно, аби тільки покласти край усьому цьому кошмару. Ця машина являє собою загрозу для всього людства. І якщо досі я не мав ані найменшої можливості відключити її, то ваша поява тут усе змінила.

— Як наша поява може бути пов'язана з цією проблемою?

— Ви — єдина людина, яка здатна все це здійснити. Ви маєте вдосталь мужності, мотивації та інтелекту.

Крім того, у вашому розпорядженні засоби радіозв'язку. До речі, вам відомо, якого значення незабаром набуде цей видатний винахід?

— Я здогадувався, але яке відношення ми маємо до всього цього? Дарон — ваша машина, ви її створили, тож і знаєте, як її можна відключити.

— Я не можу цього зробити. Вже давно.

— Чому?

— Ви вважаєте, що я зміг би створити машину з такими інтелектуальними можливостями? Навіть за сто років таке не зможе й наснитися найвидатнішим ученим світу. О, ні, Дарон створила себе сама. Вона єдина у своєму роді. І вона надзвичайно обережна й підозріла.

— Якщо вам і справді потрібна наша допомога, то чому ви поводитесь з нами як із бранцями? Навіщо це ув'язнення, постійне залякування?

— Це було необхідним для вашої ж безпеки. Я мав переконати Дарон, що ви не являєте собою ані найменшої загрози. Якби ви знали, чого вартє мені було саме лише відвідування разом із вами її резиденції в Палаці Посейдона! Дарон стежить за мною і вдень, і вночі, тому що давно здогадалася, що я обмірковую плани її знищення. Стосовно ж Каліостро, то з ним вам необхідно весь час бути насторожі. Він — найвірніший зі спільників Дарон. Пам'ятаєте, що він сьогодні вам сказав?

Гумбольдт наморщив лоба, пригадуючи.

— Щось про асиміляцію. Так-так, здається, він сказав саме це слово.

— Ви знаєте, що воно означає?

— Це поняття з галузі соціології, яке описує взаємне пристосування одна до одної різних соціальних груп.

— Примусове пристосування, якщо бути точними. Ви, напевне, вже здогадалися? Так, Дарон хоче, щоб ви змінилися.

— Змінилися?

— Саме так! Перетворилися на гібридних істот на кшталт Каліостро, — наполовину людей, наполовину машини. На механізми, що не мають ні думок, ні волі. Ви хочете цього?

Очі Гумбольдта широко розплющилися.

— Звісно ж, ні!

— У минулому Каліостро був моїм найближчим помічником. Він родом із Неаполя. Жвавий і життєлюбний, він обожнював гарненьких жінок, сміх і червоне вино. На цю людину я міг покластися в усьому. А тепер погляньте лишень, що сталося, — це монстр, у котрого на меті лише одне — догоджати своїй пані.

Гумбольдт був вражений.

— А чи є тут, унизу, звичайні люди? Взяти хоча б тих, кого ми бачили на полях?

— Усі вони — люди-роботи, як і Каліостро. Я — єдиний, кого Дарон пощадила.

— Чому?

— Я теж не раз замислювався, чому. Мабуть, це якось пов'язане з тим, що я — конструктор, творець найпершого варіанту Дарон. Можливо, стосовно мене

в неї існує щось на зразок релігійних почуттів. Адже не кожен здатний так просто знищити того, хто тебе створив. Натомість вона тримає мене в ув'язненні, безупинно стежить за мною і з нетерпінням чекає моєї природної смерті. — Ліванос помовчав. — Усе, що ви бачили в Медитерранії — творіння Дарон. Місто, механізми, храм, палац. Злившись із прадавнім кристалом, вона зробилася наймогутнішим інтелектом на Землі. Істотою, яка здатна мислити, відчувати й виконувати самостійні дії. Дарон хоче жити й розмножуватися. Вона, неначе бджолина матка, збирає навколо себе двірську еліту і прагне розширювати свої володіння. Ми, люди, — єдині, хто може їй у цьому перешкодити.

— Я поклявся покласти цьому край і не відступлюся від цього наміру, — заявив Гумбольдт. — Кажіть, що треба зробити.

— Гарзд. — У голосі Ліваноса почулися вдоволені нотки. — Те, що ви маєте одразу два лінгафони, створює для вас величезні переваги. Дарон здатна прослуховувати лише ті канали, які їй відомі. Я не знаю, як довго ми зможемо підтримувати зв'язок між собою, та в будь-якому випадку треба повністю використати цю можливість.

— Ви маєте рацію, — відповів Гумбольдт. — Та що ви мали на увазі, говорячи про можливість втечі звідси?

... Вілма відчула, що її високо піднімають і кудись заштовхують. Потім перед нею відкрилася довга темна шахта. Вона була досить просторою, щоб така чималенька пташка, як Вілма, могла вільно пролізти в неї, лише трохи схиливши голову. Кігтики на лапках квіві ковзнули поверхнею оцинкованого металу.

— Дуже темно, дуже довгий! — перелякано пискнула пташка.

— Я знаю, — відповів голос хазяїна з наплічника в неї на спині. — І все ж ти маєш спробувати. Адже ти — наш єдиний шанс. Гаразд?

Вілма зазирнула в темряву. Нарешті, вона наважилася й рушила вперед.

— Гаразд, Вілма спробувати.

Наплічник перекладав її слова на мову людей. Відтоді як Шарлотта зробила для неї цю річ, пташка вперше відчула, що люди її і справді розуміють. Вона стала нібито однією з них.

Обережно пересуваючи лапки, пташка подріботіла трубою вентиляційного каналу, що похило спускалася вниз. Назустріч їй рухався потік повітря, що приносив із собою не дуже приємний запах мешканців моря. Риби — так назвав їх хазяїн. Вони блискучі і скидаються на пташок, які вміють літати під водою.

Дивно! Тут, унизу, все чомусь дуже дивне.

Вілмі доводилося бути дуже обережною, щоб не втратити опору під лапками й не почати ковзати вниз. Адже на гладенькому металі не було за що вчепитися кігтиками.

За короткий час зустрічний потік вітру посилювався. Вдалині завидніла невеличка пляма світла, яка дедалі збільшувалася. До слуху ківі виразно долидало незнайоме голосне дзижчання.

Коли пташка майже добралася до кінця проходу, вона побачила, що шлях їй закриває якась мара з широкими крилами, які швидко оберталися. Тут вітер відчувався найбільше. Вона зробила ще один невпевнений крок уперед. Потужний удар по кінчику дзьоба примусив її відскочити. Вілма жалісно пискнула від болю.

— Що сталося, Вілмо? У тебе якісь проблеми?

— Лихі крила. Не хочуть пустити Вілму.

— Крила?

— Очевидно, вона має на увазі вентилятор на виході з вентиляційної шахти, — озвався ще один голос.

Вілма впізнала голос правителя підводного міста.

— Вона має відключити його, щоб пройти далі.

— Поговоріть із нею, — запропонував Гумбольдт. — Використовуйте найпростіші слова та поняття. Ніби розмовляєте з дуже малою дитиною.

— Я ризикну, — відповів Ліванос. — Вілмо, ти мене чуєш? Ти знаєш, хто я?

— Пташка без ніг, — відповіла Вілма. Вона все ще була стривожена тим, що цей предмет так швидко обертається і завдає такого болю.

— Гм... взагалі-то так. Отже, Вілмо, ти ні в якому разі не повинна близько підходити до крил, що обертаються. Це небезпечно!

— Вілма розуміти.

— Тепер розглянься навколо. На бічній стіні має висіти маленький сірий ящикок, закритий сірою пластиковою кришкою. Ти бачиш його?

— Ящикок? Пластиковою кришка? Вілма не розуміти.

— Гаразд, ти бачиш щось схоже на чотирикутне яйце?

— Чотирикутне яйце, так.

— Спробуй-но підняти його шкаралупу. Вона не міцна, ти зможеш узяти її дзьобом.

— Що всередині? — спитала Вілма.

— Черви, — прозвучала відповідь. — Довгі різнокольорові черви.

Вілма з цікавістю підійшла до сірого чотирикутного предмета. Перспектива скуштувати чогось нового замість цього обридлого корму надихнула її. Вона почала дзьобати коробку, намагаючись захопити кришку то зверху, то знизу, то збоку, але та не бажала піддаватися. Однак ківі не полишала своїх спроб аж доти, поки їй не вдалося трохи зсунути її. Утворилася невеличка щілина, в яку Вілма просунула свій довгий дзьоб і скористалася ним, як важелем. Кришка клацнула й відскочила.

Вілма з цікавістю зазирнула всередину. Там і насправді була сила-силенна якихось яскраво забарвлених черв'яків, та всі вони були неначе дохлими.

— У тебе вийшло? — запитав голос із наплічника.

— Так, яйце відкрите, — пропищала Вілма. — Черви не рухаються.

— На жаль, їсти їх також не можна, — сказав птах без ніг. — Доведеться трошки потерпіти, перш ніж ти отримаєш справжнього черв'ячка. Спочатку треба заспокоїти крила, що обертаються. Ці черви живлять вентилятор енергією. Вони всі різного кольору, бачиш?

— Так, різні. Вілма бачити.

— Добре. Один із них дуже важливий. Він червоний.

Вілма почала нерішучо роздивлятися черв'яків. Червоний? Який же з них червоний?

Ліванос нібито прочитав її думки.

— Вілмо, ти колись їла суніці?

— Суніці, так. Дуже добре. Вілма голодна.

— Пізніше. Спочатку черви. Глянь, чи є серед них один такого ж самого кольору, що й суніці?

— Зараз. Так.

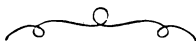
— Чудово. Візьми його дзьобом і потягни щосили. Ти маєш звільнити червоного черв'яка із затиску. Буде легше, якщо ти впиратимешся лапками. Як ти гадаєш, у тебе вийде?

— Подивимося.

— Вілмо, це найскладніша частина твого завдання. Якщо ти з цим упораєшся, решта — дрібниці. Обіцяю,

що після цього ти отримаєш цілий мішок глибоководних черв'яків, свіжих і смачних.

Уявивши собі всю цю пишноту, Вілма з новою силою взялася до справи.

Минуло чимало часу, перш ніж із лінгафона долинули довгоочікувані слова.

— Вілма зробити.

Усі полегшено зітхнули. Люди обступили передавач, дослухаючись до кожного слова пташки. Оскар і уявити собі не міг, що ківі такі розумні. Спеціальний корм і справді був чудодійним.

— Чудово, — прозвучав голос Ліваноса з гучномовця. — Зараз крила зупиняться.

— Крила вже стомлюватися, — сказала Вілма.

— Тоді дочекайся, поки вони зупиняться зовсім, потім спробуй пролізти між ними і зайди до приміщення, що розташоване далі.

Знову коротке мовчання, і нове повідомлення:

— Вілма з інший бік.

— Що ти бачиш?

— Велике порожнє гніздо. Всього два сідала і сіре яйце. Багато світитися очі.

Брови у Оскара здійнялися аж на лоба.

— Очі? Які ще очі?

— Світні кнопки, — пояснив Гумбольдт. — Пульт керування.

— Ти зможеш підійти ближче до яйця? — запитав Ліванос.

— Ні. Надто високо.

— Тоді, може, допоможуть сідала? Зможеш зрушити їх із місця?

— Що за сідала? — здивувався Оскар.

— Стільці, — відповіла Еліза. — Тихше. Схоже, зараз щось станеться.

Оскар почув, як Вілма щось штовхає. Із гучномовця почулися шерех і порипування, потім усе ненадовго затихло.

— Вілмо? — Гумбольдт припав до лінгафону. — Вілмо, ти мене чуєш?

— Вілма нагорі. Тепер близько до світних очей.

— Добре, просто чудово, — похвалив Ліванос. — А тепер будь дуже уважною. Деякі з цих очей дуже злі. Ти маєш їх засліпити. Я зараз скажу тобі, які саме. Ти готова? Тоді починаймо!

Мієї ж миті всі світильники в помешканні бранців згасли. Тьмяне світло просочувалося лише згори — крізь прозорий купол. Потім почулося неголосне клацання. Вздовж одвірка вхідних воріт утворилася щілина, яка швидко збільшувалася.

— Двері відкрито, — прошепотіла Шарлотта.

— Дверними замками керують електромагніти, — пояснив Ліванос. — При відключенні напруги вся система замків припиняє функціонувати. Це ж саме стосується і прилеглих приміщень. Якщо Вілма все зробила правильно, ви можете просто зараз безперешкодно дійти до цехів.

— А що далі?

— Необхідно відключити Дарон.

— Я розумію, але як це зробити? Диференційна машина розташована надто далеко звідси. Крім того, я впевнений, що вона вжила заходів для захисту від відключення.

— Ви маєте рацію. Без моєї допомоги тут не впоратися. Існує єдиний шлях до резиденції Дарон — тунель, що його прокладено на морському дні. Однак хочу вас застерегти: мій план є дуже ризикованим, а, до того ж, у нас обмаль часу. Вона вже зрозуміла, що систему знеструмлено, і відрядила до вас вільного від роботи дрона, щоб з'ясувати причину. Та не турбуйтеся, я це

врахував. Ви маєте затримати цього робота. Слухайте дуже уважно...

Машини й механізми в цеху з перероблення корабельного металу працювали на повну потужність. Тут була нестерпна спека й задуха, а шум стояв настільки оглушливий, що Гумбольдт і Оскар не чули один одного і змушені були розмовляти жестами.

Разом вони, намагаючись залишатися непоміченими, оглянули ряди верстатів, що несамовито гули й гуркотіли. Роботів-охоронців ніде не було видно. Відключення струму в житловій сфері не зачепило промислову зону. Листи корабельної обшивки та інший металобрухт рухалися конвеєром, потім потужні магніти піднімали їх угору, а крани та вантажні візки-автомати доправляли до місця призначення. Там метал піддавали подальшому переробленню на штампах і пресах. Величезні парові та гідравлічні молоти надавали йому необхідної форми, перш ніж деталі подавалися до зварювальних пальників. По всій території цеху сновигали дрібні роботи, здійснюючи технічний нагляд, проте вони не звернули ані найменшої уваги на двох людей, які щодуху промчали по всьому довгому цеху, намагаючись якнайшвидше дістатися до тільки їм відомої мети.

Ліванос докладно описав, як саме й куди саме вони мають рухатися. Не можна було гаяти й хвилини — невдовзі тут з'являться роботи-охоронці. А до того часу необхідно завершити попередні приготування, інакше всі зусилля будуть марними.

Нарешті, вчений і юнак дісталися до віддаленої частини цеху. Тут було трохи тихіше. Автоматичні верстати, що були встановлені в цій частині приміщення, могли працювати лише при повному виробничому завантаженні, тож зараз простоювали, перебуваючи, однак, у стані «активної готовності».

Гумбольдт звірився зі схемою, яку він накидав на аркушику паперу зі слів Ліваноса. Там було зображено окремо всі ділянки цеху та наведено перелік машин і механізмів, що там встановлено.

— Я вважаю, він має бути розташований десь тут.

— Що саме ми шукаємо?

— Гідравлічний прес С-21. Ліванос вважає, що цей агрегат краще за інші підійде для розв'язання нашого завдання. — Учений швидко оглянув таблички, що були закріплені на металевих балках біля кожного верстата на висоті двох метрів. — Так: це С-19 і С-20... аж ось і той самий С-21! Що ж, чудово!

Прес мав вигляд масивного сталевого куба заввишки в чотири метри. Він був призначений для перетворення дрібних обрізків металу, зібраних по всьому цеху, на щільні пакети кубічної форми, які після цього відправляли на переплавку. Сировина подавалася до машини крізь широкий отвір у нижній частині, а потім під дією величезного тиску пресувалася. Після цього брикети переплавляли, а з печі залізо виходило у вигляді невеликих зливків різноманітної форми, придатних для подальшого застосування.

Агрегат було повністю автоматизовано, однак у разі потреби його можна було обслуговувати і вручну. Цю

якість він успадкував від минулих часів, коли прес іще входив до складу устаткування «Левіафана». Зараз він не був завантажений, проте сигнальні лампочки свідчили, що установку можна задіяти будь-якої хвилини.

— Я бачу пульт керування, — вигукнув Гумбольдт, намагаючись перекрити гуркіт машин.

Він зупинився перед панеллю, з якої стирчала безліч важелів і тумблерів регулювання.

— Подивимося, чи вдасться нам із цим упоратися, — він перевернув аркушик, із другого боку якого було накреслено кілька схем із числовими позначками біля кожної.

Оскар напружено стежив за тим, як Гумбольдт пересунув один із важелів, натиснув дві-три кнопки й перевів ручку переключення з автоматичного режиму на ручне керування пресом. Він спітнів від напруги. Поток розжареного повітря від плавильних печей обпалювали легені, а іскри, що цілими фонтанами вивергалися з них, могли вмить підпалити одяг чи волосся. Огидний сморід сірчаного газу не давав вільно дихати.

Після кількох невдалих спроб запустити прес машина, нарешті, підкорилася Гумбольдту. Із циліндра гідроприводу здійнялася пара, почулося шипіння. Величезна сталева плита почала потроху пересуватися назад, відкриваючи завантажувальний люк.

Цієї ж миті Оскар помітив у глибині цеху якийсь невиразний рух, а потім із диму та спалахів електрозварювальних агрегатів виникла велетенська істота й попрямувала до них.

Це був робот-охоронець.

Юнак стежив за тим, як поступово збільшується, наближаючись до них, сталевий корпус дрона. Від його важких кроків здригалася підлога, викладена чавунними плитами. Циліндрична голова з червоними світними очима й ротом-шпариною оберталася, обнишпорюючи поглядом усі завулки в пошуках непроханих гостей.

Гумбольдт поплескав Оскара по спині.

— Тепер твій вихід, мій хлопчику. Впораєшся?

— Авжеж! Можете не турбуватися.

— Будь дуже обережним, — застеріг учений. — Ці автомати хоча й повільні, та дуже потужні. Обіцяй мені, що не ризикуватимеш без великої необхідності.

— Обіцяю! — Оскар усміхнувся і зник за рогом.

Маршрут, що він собі намітив, проходив позаду преса й закінчувався біля плавильних печей. Там його мало виявити механічне чудовисько.

Задихаючись, Оскар помчав вузьким проходом між машинами. Температура тут досягала п'ятдесяти градусів, а з наближенням до величезних плавильних печей ставало дедалі спекотніше. Згори сипалися розжарені шматки шлаку, від яких Оскару нелегко було ухилитися. Важко було уявити, що станеться, коли хоч одна така штука впаде на його шкіру або сорочку.

Добравшись до сталеплавильної печі, Оскар повернув ліворуч, добіг до кінця якогось проходу і сховався між трубопроводами. І саме вчасно — дрон-охоронець також повернув у цей прохід і тепер перебував просто перед ним на відстані якихось п'яти метрів. Величезні ручищі і сталеві пальці з кігтями-затисками виглядали

моторошно. Оскару довелося зібрати всю свою мужність, щоб наважитися покинути свою схованку й вискочити просто під ноги механічному монстру.

Робот, крячучи, зупинився, а його суглоби зарипили. Червоні очі миттєво зафіксували Оскара.

— Порушник! — прогримів монстр. — Іменем Дарон я наказую тобі негайно зупинитися!

Оскар і не подумав підкоритися. Він зробив ще кілька кроків, а потім стрімко розвернувся.

— Спочатку спіймай мене, нікчемна жерстянко! Звісно, якщо зумієш!

Робот заскреготів і кинувся слідом за Оскаром. Охоронець біг набагато швидше, ніж очікував хлопець.

Невдовзі відстань між ними скоротилася до якихось двох метрів, і Оскар відчув, що стомився й довго не витримає такого темпу. Механічне чудовисько гупало все ближче. Ось воно вже простягнуло клішню, щоб схопити його, — та Оскар круто змінив напрям і побіг до пастки, влаштованої Гумбольдтом. Біля самого преса він різко зупинився, заскочив під величезну руку охоронця й опинився всередині агрегату. Робот на секунду пригальмував, переконався, що механізм перебуває в резерві й не працює, й кинувся за хлопцем.

Оскар уже дістався самого кінця завантажувального відсіку. Під ногами в нього був конвеєр, що ним спресовані обрізки металу подавалися до плавильних печей. Однак люк, крізь який на конвеєр подавалися блоки спресованого металу, було закрито. Тепер він був у пастці, приготівленій для дрона.

Механічний монстр втягнув голову й почав проти-скатися крізь завантажувальні ворота. Його плечі були такими широкими, що він змушений був рухатися боком, однак неухильно наближався до Оскара. Ось і знову простяглася до нього величезна ручища з розчепіреними затискачами — і в ту ж мить почулося шипіння пари.

Гігантська металева плита посунулася вперед, і одночасно назустріч їй рушила інша плита. Робот зметукував, що його заманили в пастку, та було вже запізно. Почувся страшенний скрегіт — могутні руки дрона намагалися втримати важелезну плиту преса, та всі зусилля були марними. Гідравлічний прес виявився набагато потужнішим і затиснув велета. Робот-охоронець розпачливо завив.

Цієї миті на верхньому містку преса з'явився Гумбольдт.

— Усе гаразд, мій хлопчику?

Оскар кивнув.

— Як ми й передбачали. Він застряг. Що ми тепер із ним робитимемо?

— Просто додамо хлопцю розуму. Піднімайся до мене нагору, я все тобі покажу.

Оскар глянув на товсті, неначе деревні стовбури, ноги дрона. Стиснений двома сталевими плитами, гігант не міг зрушити з місця й міліметр.

Поволі, дуже обережно Оскар протиснувся повз нерухоме чудовисько, радіючи, що нарешті звільнився з пастки. Тепер залишилося небагато: перепрограмувати робота й використати для добрих справ.

Норвежець обережно помацав вилицю. Після точного хука проклятушого Рембо вона все ще побольовала. Поганюча потвора! Роботу-охоронцю слід було б відірвати йому руки за це. Нехай цей бісів коротун дякує Богові, що легко відбувся. Втім, він іще отримає те, на що заслуговує. Та й усім іншим буде непереливки.

— Далеко ще до ангарів, у яких стоять кораблі? —
 Вся ця нескінченна метушня та біганина вже починала його дратувати. Тунелі завдовжки в кількасот метрів, якими вони пересувалися, були напрочуд схожими один на одного, і незрозуміло, скільки ще їх треба пройти.

Каліостро, що неквапом крокував попереду, обернувся і втупив у нього свій непроникний погляд. Здавалося, він не бачить механіка.

— Ви поспішаєте?

— Правду кажучи, так. Ми з вами уклали невеличку угоду, якщо ви пам'ятаєте. Я обіцяв вам повідомити все, що знаю про Карла Фрідріха фон Гумбольдта, а ви, у свою чергу, запевнили, що негайно доправите мене на поверхню. Дозвольте вас запитати, чому ми пересуваємося пішки замість того, щоб скористатися пневматичною дорогою?

— Ми не маємо прямого сполучення з ангарами, — промовив Каліостро. — Нам довелося б зробити кілька пересадок, а це забрало б у нас багато часу, який ви так

цінуєте. Крім того, я вважав, що вам буде цікаво глянути на біолабораторію.

— Що це за біолабораторія?

— Центр, у якому ми досліджуємо різноманітні форми життя і в окремих випадках перетворюємо їх згідно зі своїми потребами. Він розташований за кілька кроків. — Мажордом указав на ворота, що різко виділялися у стіні тунелю на відстані близько ста метрів від них.

— Тільки прошу вас, кілька хвилин. У мене дуже щільний графік.

Норвежець аж ніяк не бажав брати участь у будь-яких екскурсіях. Він хотів лише одного — якнайшвидше забратися звідси. Втім, якщо Каліостро надає цьому візиту якогось особливого значення, — то чом би й ні?

Несподівано мажордом різко зупинився і, притиснувши долоню до вуха, почав вислуховувати чийсь указки, що лунали в його навушнику.

— Щось сталося? — запитав Норвежець.

— Виникли негаразди в системі електропостачання житлової зони. Я маю негайно повернутися назад.

— Що? Але ж я сподівався, що ви просто зараз доставите мене на корабель!

Каліостро ледве помітно кивнув.

— Мені дуже шкода, але це неможливо. Гадаю, що було здійснено спробу втечі. Даруйте, але мені необхідно розібратися в тому, що ж саме сталося.

— Та ви ж не можете мене тут залишити! А як бути з нашою угодою?

— Ідіть слідом за охоронцями. Вони знають, куди йти. Бажаю вам приємного повернення додому. Прощайте! — З цими словами Каліостро, прихопивши з собою двох дронів, рушив у протилежному напрямку.

Норвежець відчув непевну тривогу. Інстинкт підказував йому, що тут коїться щось лихе.

— Ну, і що нам робити? — звернувся він до дрона, який крокував поряд. — Куди йти?

Робот зупинився біля воріт, устроїв палець у замкову шпарину праворуч, і стулки дверей поволі розсунулися в боки. Норвежцю перехопило подих від огидного запаху — суміші дезінфікуючих засобів і кінської стайні.

Пройшовши слідом за роботом кілька кроків, Норвежець сторожко озирнувся. Перед ним постала простора зала, яку згори також накривав скляний купол. Практично весь простір великої зали займали тапчани, що були пригвинчені до міцних постаментів заввишки близько метра. Їхня конструкція цілком відповідала анатомії людини, а там, де мали б розташовуватися руки, ноги й голова, було видно якісь металеві скоби. Над кожним тапчаном було розвішано різноманітні інструменти, досить неприємні на вигляд: свердла, хірургічні пилки, затиски, розширювачі. Там же висіли шланги відсмоктувальних пристроїв. Іржостійка сталь загрозливо зблискувала в яскравому світлі безтінювих ламп.

— Мені здається, що це... не лабораторія, — промовив, затиноючись, Норвежець і позадкував. Шлях йому

відрізали роботи-охоронці, які вишикувалися стіною позаду від найманого вбивці.

Наступної миті до них наблизився невеличкий не-зугарний автомат, одягнений у білий халат. Він пересувався на колесах і мав довгі руки з тонкими чутливими пальцями.

— Нове надходження, — мелодійно проспівав він. — Як приємно! Давно ми не отримували таких чудових об'єктів для досліджень.

Норвежець, докладаючи відчайдушних зусиль, щоб зберегти самовладання, підійшов до робота.

— Боюся, що тут сталося непорозуміння. Я лише відвідувач. Пан Каліостро сказав, що я можу оглянути вашу лабораторію, а потім мене доправлять до корабельних ангарів.

— О, ви зможете ознайомитися тут геть з усім, без жодного винятку, і я гадаю, ви не будете розчаровані. Однак, ваше відплиття, на жаль, відкладається. Стосовно цього ми маємо особливі вказівки. — Маленький робот зробив ледве помітний рух, і перш ніж Норвежець зрозумів, що сталося, позаду пролунав скрегіт. Він і пальцем не встиг поворухнути, як роботи-охоронці підхопили його й підняли в повітря.

— На тапчан номер п'ять, будь ласка, — прощобетав робот-медик.

— Заждіть! — заволав Норвежець. — Це ж явна помилка! Я маю двосторонню угоду з паном Каліостро.

Маленький автомат витяг із нагрудної кишені папірець і тицьнув його Норвежцю під ніс.

— Мені все відомо, — проспівав він. — Вихідний номер 3-25-В. Розпорядження про негайну та повну асиміляцію. — Він тицьнув пальцем у папірець. — Бачите підпис? Це рука Каліостро. Ви можете пишатися — стосовно вас передбачене особливо гуманне поводження.

— Та це ж просто шахрайство! — закричав Норвежець. — Я вимагаю негайної зустрічі з Каліостро!

— Надто пізно, шановний. — Нібито нізвідки в руці робота виник шприц. Він постукав по ньому, діждавшись, поки у скляному циліндрі зникли бульбашки повітря, і оголив руку Норвежця.

— Одну хвилинку, зупинись! Та зупинися ж ти, бісова жерстянко!

— Ми перетворимо вас на надзвичайно чарівну людину-амфібію, яка буде здатна дихати під водою і матиме дуже потрібний фах — «зовнішні ремонтні роботи». Просто чудово, правда? Ви відповідатимете за технічне забезпечення ремонту куполів, опріснювальних систем і пневматичної залізниці. Ви отримаєте потужну енергетичну підстанцію, посилені металом гідравлічні руки, великі акумулятори тепла, чудові новітні зябра та пару досконалих приладів нічного бачення замість очей. Можливо, ви маєте якісь особливі побажання — наприклад, стосовно кольору волосся?

— Я вимагаю, щоб мене негайно звільнили! Це жахливе непорозуміння! Ми ж домовлялися про моє повернення на сушу!

— Повірте, коли завершиться ваше перетворення, вам і на думку не спадатиме, що колись ви хотіли за-

лишитися людиною. Більше того, ви геть забудете, що колись нею були. — Робот устроїв голку у вену Норвежця і впорснув у неї весь вміст шприца.

Норвежець хотів було закричати, та не зміг. Ані звуку не злетіло з його уст. Губи, гортань, пальці рук і ніг не слухалися його. Холодна хвиля здіймалася від ступнів аж до серця.

— Що... що ви мені вкололи?

— О, ця субстанція пройшла успішні випробування на кількох ваших попередниках. Це витяжка із залоз одного з видів головоногих моллюсків — синьокільчастого восьминога, латиною — хапалохлена макулеза. Спочатку вона паралізує все ваше тіло, потім ви помрете, та перш ніж це станеться, ми відберемо ті органи й частини вашого скелета, котрі нам потрібні для подальшої роботи.

«Отрута синьокільчастого восьминога... — стрімко промайнуло у свідомості Норвежця. — Ніщо в світі не має такої швидкої дії на провідність нервових шляхів людини».

Він хотів було усміхнутися, проте не зміг. «Іронія долі, — подумав він, — загинути від отрути, якою весь час користувався сам». Ну, що ж, — принаймні, наостанок він матиме можливість дізнатися, що відчували перед смертю його жертви.

Останнє, що він устиг побачити, перш ніж його очі остаточно заплющилися, були блискучі хірургічні інструменти над тапчаном.

Оскар асистував Гумбольдту під час розтину черепа робота.

Величезного дрона було затиснуто між рухомою стінкою і станиною преса, тож він не міг поворухнути й пальцем. Зусилля стиснення було відрегульовано таким чином, щоб не завдати його механізмам серйозної шкоди.

— Ми починаємо знімати кришку черепа, — промовив Гумбольдт у лінгафон, що висів у нього на шиї. Ліванос весь час перебував на зв'язку й коректував хід операції.

— Спочатку ви маєте відкрити застібки праворуч і ліворуч і підняти кришку, — сказав він. — Для цього вам, швидше за все, знадобиться долото. Солона вода справляє надзвичайно негативний вплив на будь-які шарніри та обертові частини механізмів.

Гумбольдт кивнув невидимому співбесіднику.

— Оскаре, подай-но мені долото.

Він відхилив обидві застібки, потім узяв долото, яке простягнув йому Оскар, і встромив у вузьку щілину між кришкою та обшивкою голови робота. Потім учений злегка натиснув на інструмент, використовуючи його як важіль. Однак нічого не сталося.

Гумбольдт збільшив зусилля — жодних змін.

— Намертво прикипіло, — констатував учений. — Оскар, ходи-но сюди, допоможи мені. Може, разом ми якось упораємося.

Оскар виліз на величезну голову механічного монстра і спробував хоч якось прилаштувати ступню між западинами, в яких розміщувалися очі дрона. Якщо його нога зараз хоч трохи ковзне, він полетить вниз, у триметрову яму.

— Ну що, готовий?

— Порядок, — відповів юнак. — Нумо, навалились!.. — Він щосили наліг усім тілом на долото. Раптом почувся якийсь хрускіт. Щілина стала ще ширшою, та обоє продовжували натискати, аж поки кришка не піднялася на три пальці.

Гумбольдт відкинув долото і відкрив її. Зсередини різко запахло горілою гумою. Дослідники побачили тисячі дротів. Між ними блимали й світилися якісь трубки та пластини, на яких було поначіплювано сотні крихітних деталей, деякі не більші за головку шпильки. Оскару ніколи ще не доводилося бачити нічого подібного. Він здивовано подивився на вченого.

— Здається, вийшло, — промовив Гумбольдт у лінгафон, важко відсапуючи. — Ми відкрили цю дурну залізку.

— Чудово, — озвався Ліванос. — Тепер необхідно перервати зв'язок дрона з Дарон. Ці роботи-охоронці всі радіокеровані. Вони підкорюються наказам, які їм надсилає диференційна машина. Щоб перехопити контроль над ним, ви найперше повинні відключити

його електронний мозок. Для цього треба від'єднати від центральної плати в голові дрона кабель, що має жовті та зелені смужки на ізоляції. Ви бачите цю плату? Ну ж бо, вона розташована в самому центрі, така жовта, текстолітова.

Гумбольдт нахилився.

— Так, я бачу її, і кабель теж. Але що станеться, коли ми відключимо кабель? Ви не думаєте, що Дарон це не-гайно ж виявить?

— Ось у цьому й справа. Тому так важливо зробити все якомога швидше.

— Гаразд, — сказав Гумбольдт. — Тоді ми починаємо.

Із кишені сюртука учений витяг плоскогубці, обхопив їхніми губками штекер кабелю і легко від'єднав його від плати. Опір робота миттєво припинився. Його могутні руки опустилися, а голова нахилилася вбік. Оскар мало не зісковзнув униз, і лише з величезним зусиллям, ухопившись за якийсь виступ, він утримався на ногах.

— У вас вийшло? — долинув голос із лінгафона. — Зв'язок перервано?

— Усе зроблено, — відповів Гумбольдт. — Що далі?

— Тепер ви маєте взяти контроль над дроном у свої руки. Вийміть робота з-під преса й відкрийте його грудну клітку. Не забудьте перед тим встановити на місце кришку його черепа.

За кілька хвилин і це завдання було виконано.

Робота примусили опуститися на коліна. Його голова так само звисала вбік і не рухалася, а згаслі очі

здавалися сліпими. Ліванос мав рацію. У грудній обшивці монстра і справді був рухомий сегмент, який можна було зсунути з місця. Тепер він був просто перед ними. Відкрити його вдалося досить легко, оскільки тут замок був не механічним, а магнітним, тож після відключення центральної плати він також відключився.

Гумбольдт заглянув у напівтемряву механічних нутрощів. Оскар стояв у нього за спиною, сподіваючись виявити всередині безліч механізмів, шлангів і дротів. Проте нічого такого там не було. Перед ними відкрилася порожнина, до задньої стінки якої було прикріплено два оббитих шкірою сидіння. Вони були оснащені ремнями, підлокітниками та підставками для ніг. Біля них розташовувалися якісь важелі, за допомогою яких, судячи з усього, можна було керувати діями цього гігантського робота.

— Що б це означало? — пробурмотів Оскар. — Схоже, цим автоматом колись користувалися звичайні люди.

— Здивовані? — В голосі Ліваноса чулися веселі нотки. — Те, що ви бачите перед собою, в минулому являло собою частину обладнання «Левіафана». Найпростіша конструкція, що мала кодове позначення «Механічна робітничка одиниця два крапка сім». Цей автомат передбачалось використовувати для виконання найважчих операцій під час ремонту гвинтів, гребних валів і судових машин. Крім того, він був пристосований для підводних робіт. Його найперша

версія керувалася двома техніками. Той, хто займав верхнє сидіння, контролював руки робота, а той, хто був унизу, — його ноги. Трохи згодом Дарон замінила техніків на радіокерований контрольний пристрій. Саме той прилад, що його ви могли побачити в голові дрона.

— Тобто, люди все ще можуть керувати ним?

— Тепер, коли ви відключили його основний центр керування, — так. Саме в цьому й полягає наш шанс. Якщо вам вдасться добратися на ньому до Палацу Посейдона і знешкодити Дарон, — ми перемогли.

— Але ж як це здійснити? Тунель пневматичної залізниці перебуває під надійною охороною.

— А це вже не ваша печаль. Я сам укажу вам шлях, за яким навіть Дарон не в змозі постійно стежити.

Шарлотта мало не підскочила від жахливого гуркоту. Двері їхньої в'язниці було вибито. Двоє дронів-охоронців увірвалися всередину, зайшли до апартаментів полонених і зайняли позиції праворуч і ліворуч від дверей. Слідом за ними з'явився Каліостро. Його обличчя в темних окулярах було перекривлене і спотворене люттю.

Шарлотта передбачала, що патруль невдовзі прийде до них, проте вона не очікувала, що так швидко. Каліостро обійшов усе приміщення, розглядаючись на всі боки, а потім перелічив усіх присутніх.

Дівчина знала, що Гумбольдт і Оскар навряд чи встигли за цей час упоратися зі своїм завданням, а відтак вирішила всіляко затягувати справу.

— Що сталося з постачанням електрики? — запитала вона. — Чому скрізь так темно?

Каліостро замість відповіді заходився ще ретельніше обнишпорювати всі закутки приміщення. Зазирнув у вітальню, спальні, ванну, а потім у кімнату відпочинку, заставлену книжковими полицями. Нарешті, щось обмірковуючи на ходу, він повернувся до вхідних дверей. На якусь мить Шарлотта повірила, що він нічого не помітив, як раптом Каліостро зупинився й повернувся назад. Коли мажордом знову з'явився біля дверей приміщення, обличчя його так само спотворилося від люті.

— Де Гумбольдт? — скреготливим голосом запитав він.

— Можливо, спить.

— Це неправда! Я все обшукав. А цей хлопець, де він сховався?

— А ви подивіться в душових! — Шарлотта безтурботно усміхнулася.

Каліостро кинувся до душових, щоб за кілька секунд вискочити звідти страшенно розгніваним.

— Тривога! — загукав він у мікрофон, укріплений на комірі його пальто. — Двоє здійснили втечу! Прошу вас негайно зачинити всі двері у приміщеннях, що прилягають до житлового сектора, і вислати озброєні патрулі. Ми маємо справу з...

Він раптом замовчав, ніби вдавившись, і притиснув долоню до вуха. Схоже, що йому повідомили якусь новину.

— Вони зробили... Як? — заволав Каліостро. — Та це ж абсолютно неможливо! Я...

Він знову замовк. Потім виразно промовив:

— Згоден. Я негайно подбаю про це. — Він відключив радіозв'язок.

— Що сталося? — з наївним виглядом поцікавилася Шарлотта. — Сподіваюся, нічого поганого?

— Замовкни! — проскреготів мажордом. — Гумбольдт і хлопчисько захопили робота й використали його для втечі. Та далеко їм не втекти, це вже я можу гарантувати.

Шарлотта ковтнула. Серце її калатало в грудях, та вона намагалася виглядати спокійною.

— Якщо ви скажете нам, де саме це сталося, можливо, ми зуміємо допомогти вам у розшуках. — Дівчина розуміла, що ризикує остаточно розгнівати мажордома, та в неї було завдання виграти якомога більше часу.

Каліостро впритул підступив до Шарлотти.

— Ви ще жартуєте? Дарма, зараз із жартами буде покінчено. Я отримав наказ негайно доправити всіх вас на станцію асиміляції. Чергові медики вже наготові.

— Медики? Що ви маєте намір із нами зробити? Я вимагаю пояснень!

Каліостро більше не відволікався на розмови з Шарлоттою. Він подав знак роботам:

— Хапайте їх!

Дрони-охоронці залишили свій пост біля дверей і заходилися, не розбираючи, хапати всіх, хто трапився під руку, й заштовхувати до контейнерів у себе на грудях. Шарлотта намагалася схватись, та залізна рука наздогнала її й підняла в повітря. Вілма злякано нискнула й вирвалася з рук дівчини. Океанія кинулася на допомогу подрузі, але також потрапила до залізної клешні, а потім і до того ж самого контейнеру, що й Шарлотта. Слідом за ними туди вкинули одного з матросів, і після цього сегмент обшивки захлопнувся — спрацювали магнітні затиски.

Усе оповила темрява. В'язні відчули, як дрон почав пересуватися.

Оскар і Гумбольдт перебували у шлюзі перед люком, що виводив із-під купола, заповненого повітрям, просто на морське дно. Люк було наглухо задраєно, а сидіти у грудях робота їм було надзвичайно незручно. Смерділо іржавим залізом і машинним мастилом, повсюди були якісь гострі кути, об які Оскар раз у раз набивав синці та гупі, сидіння були жорсткими й холодними.

Ліванос коротко пояснив їм принципи роботи механізму дрона, та цього виявилось недостатньо для того, щоб успішно ним керувати. Щоб як слід у всьому розібратися, знадобився б як мінімум тиждень, та саме його наші герої й не мали. Більше того — щохвилини ситуація змінювалася. До того ж, після того як вони зачинили двері, що вели до шлюзу, увірвався зв'язок через лінгафон, і людям залишалось покладатись лише на власні сили.

Крізь невеликі ілюмінатори в передній частині корпусу робота Оскар бачив, як вода із шумом полинула до шлюзу й почала швидко підніматися. Спочатку вона добралася до сталевих ступнів робота, потім — до колінних з'єднань, і ось уже й ілюмінатори сховалися під водою.

Невдовзі шлюз заповнився по вінця, й настала черга зовнішнього люку. Гумбольдт, який сидів над Оскаром і керував руками дрона, крутнув штурвал, за допомогою якого відкривався люк. Почулося гучне клацання замка, і герметичні стулки відчинилися.

Оскар уважно подивився навколо, скільки дозволяло світло прожекторів на куполі, і плавно надав гігантві

руху. Його власні ноги за допомогою шкіряних ремінців було зафіксовано на парі сталевих педалей, а вище, на ділянці колін, їх обхоплювала ще одна пара ременів, з'єднаних зі стрижнями, які рухалися на шарнірах. Кожний його рух робот повторював дуже точно: якщо Оскар підіймав праву ногу, робот також її підіймав, а кожний, навіть невеликий крок Оскара перетворювався на триметровий крок величезного механізму. Було забавно керувати дроном таким чином — нібито існуєш у чужому тілі.

Крок за кроком робот пересувався нерівним дном, поступово поринаючи в пільму безодні. Променів прожекторів вистачило метрів на тридцять, а далі чорнів непроглядний морок.

— Як ти гадаєш, яка кнопка вмикає власне освітлення дрона? — Гумбольдт розгублено втупився у панель приладів, що була всяяна безліччю різноманітних перемикачів і різнокольорових кнопок.

— Я гадаю, ось ця. — Оскар указав на середню. Вона була розташована серед кнопок, пов'язаних із зовнішніми функціями робота, про які згадував Ліванос у своїх інструкціях.

— Ти впевнений?

— Не на всі сто, але варто спробувати.

— Ну, гаразд. — Учений натиснув на світну кнопку, і тієї ж миті спалахнули два прожектори, прорізавши темряву своїми білими променями.

— Мені б ніколи не вдалося запам'ятати таку силу всякої всячини, — схвально зауважив Гумбольдт. — А тепер — кроком руш! На нас чекає пані Дарон.

Оскар заходився по черзі натискати на педалі. Давно не змащені шарніри рипіли на ходу, але працювали справно. Однак, пройшовши першу сотню метрів, він був змушений зупинитися, щоб відсапатися. Незвичні умови, важка робота і затхле повітря швидко стомлювали. Крім того, йому ніби передавався опір, що його справляло рухові робота навколишнє середовище.

— Усе гаразд, мій хлопчику? — Гумбольдт стурбовано глянув зверху вниз. — Може, нам варто помінятися місцями?

— Та ні, все нормально, — промовив Оскар, усе ще хекаючи. — Просто не вистачає навичок. Ех, якби ще й повітря тут було трохи чистішим!

— Ну, з цим я легко можу тобі допомогти. — Учений нахилився вперед і покрутив вентиль балона зі стисненим повітрям. Почулося шипіння, в обличчя Оскару вдарив свіжий струмінь.

— Тепер краще? — запитав Гумбольдт.

— Набагато, — відповів юнак і знову натиснув на педалі. — Як вам це вдалося?

— Всього лише збільшив постачання кисню. Всі прилади і обладнання робота, пов'язані з людиною, давним-давно не працювали — в них просто не було потреби. Але ми повинні радіти хоча б тому, що отримали можливість пересуватися. Нашу відсутність, певно ж, уже виявили, і там, — він указав назад — усе перекинули догори дригом.

Робот з екіпажем із двох людей, які розмістилися на сидіннях усередині, неквапливо брів неозорою донною рівниною. Його вогні світилися, неначе маяк штормової ночі.

Оскар відчув якусь глуху самотність. Вогні житлового купола залишилися десь далеко позаду, а Палацу Посейдона поки ще не було видно. Навколо панувала одвічна темрява. Зрідка до них наближалася якась глибоководна риба, зблискувала лускою в промені світла і знову зникала. Іноді траплялися напівпрозорі медузи та інші морські мешканці, які вважали за краще втекти, ледве дрон до них наближався. Десь удалині, ніби ланцюжок дрібних перлинок, невиразно мерехтіли вогники пневматичної дороги. Це світло було для них єдиним орієнтиром на нескінченних безмовних просторах цієї імперії мороку.

Оскар спрямував робота вгору, уздовж схилу підводного пагорба. І поки той крокував до вершини, юнакові довелося перемістити всю свою вагу вперед, щоб не втратити рівноваги. Взагалі, робот здавався йому доволі стійким, проте, якщо керувати ним необережно, міг перекинутися. А тоді навряд чи їм вистачило б зусиль, щоб поставити на ноги важелезного велета.

Оскар подолав майже половину схилу, коли помітив за гребенем розташованого неподалік скельного

пасма невиразну заграву. Його серце почало калатати. Можливо, вони вже дісталися до палацу. Але ж, якщо це так, то, виходить, вони пересуваються набагато швидше, ніж йому здавалося.

Він подвоїв свої зусилля й останні метри до верхівки пагорба подолав майже бігцем.

Нагорі йому довелося знову зупинитися й відпочити, а водночас і розглянутися довкола. Саме тут і з'ясувалося, що світло, яке він помітив, виходить не від Палацу Посейдона. До величного храму було ще досить далеко, і він не міг світитися так яскраво. Тоді що ж це за заграва, схожа на відблиски прожекторів, яка неухильно наближається до них?

Оскар глянув на Гумбольдта, ніби той міг йому щось до ладу пояснити, та вчений лише покрутив головою. Світло їхніх власних прожекторів поки що не давало змоги розрізнити деталі, тож минув деякий час, перш ніж вони побачили, як із темряви виступила велетенська фігура: пара широких пліч, довгі кінцівки, корпус заввишки з башту, який було увінчано плескатою кутастою головою з полірованої сталі.

— Боже милий, та це ж Голем! — перелякано вигукнув Оскар.

Саме цієї миті й робот-гігант помітив утікачів. Він зупинився, голова його повільно обернулася, і очі, що палали червоним світлом, утупилися в них.

У Оскара спітніло обличчя від жаху.

— Що ж тепер робити?

— Продовжуй іти, ніби ти його й не помітив, — промовив Гумбольдт. — Загалом, поведься, як звичайний автомат.

Оскар знову засовав величезними ногами свого робота, намагаючись імітувати звичайну незграбну ходу робота-охоронця. Голем, як і раніше, стояв на місці, свердлячи його поглядом, від якого в юнака холонуло поза спиною.

Крок за кроком Оскар спускався схилом. На півдорозі йому довелося обійти перешкоду — купу каміння, — і в результаті він опинився за півсотню метрів від Голема. Зблизька монстр здавався величезним. Порівняно з ним їхній робот-охоронець виглядав просто карликом. Оскар уже обминув кам'яну розсип і почав віддалятися, коли Голем скинув угору передні кінцівки й несамовито завив. Його страхітливе виття нагадувало ревіння сирени океанського лайнера.

— Він нас виявив! — вигукнув Гумбольдт. — Мерщій! — Учений обернувся і швидко глянув у маленький ілюмінатор, що був на спині їхнього робота. — Дідько, він біжить за нами. Поквапся, мій хлопчику, тисни на педалі!

Оскар відчув, як його охоплює паніка. Навіть тут, усередині дрона, він виразно відчував, як здригається донний ґрунт від важких кроків монстра. Докладаючи відчайдушних зусиль, хлопець розвинув максимальну швидкість, на яку був здатний робот. Та незабаром з'ясувалося, що його не досить досконалий механізм не розрахований на те, щоб довго витримувати такий ша-

лений темп. Шарніри дрона рипіли й вищали, а іржаві шестірні редукторів ледве витримували граничне навантаження. Та й саме море опиралося цьому руху, ніби намагалося зупинити мандрівників і не дати їм урятуватися.

— Голем наздоганяє нас, — знову гукнув Гумбольдт. — Ти не можеш іти швидше?

— А він іще далеко від нас? — відсапуючи, запитав Оскар.

— Приблизно за сотню метрів, але відстань неухильно скорочується.

Оскар стиснув зуби і спробував іще трохи додати ходи. Не вийшло. Й тоді він вирішив здійснити стрибок. Відштовхнувшись однією ногою робота, він підтягнув другу, і дрон ніби злетів над дном і приземлився чи не за десяток метрів. Мул і дрібна галька вихором здійнялися вгору. Робот заточився, та Оскару якимсь дивом удалося втримати його у вертикальному положенні. Відтак він відштовхнувся ще раз, тепер уже іншою ногою. Здається, знову вийшло. Тепер відстань між ними та монстром-переслідувачем більше не скорочувалася.

Деякий час утікачі були впевнені, що їм пощастить відірватися. Проте будь-які зусилля мають свою ціну. Сили Оскара вичерпалися, й незабаром він відчув, як судомо болісно корчить його власну ногу.

— Що сталося? — гукнув до хлопця Гумбольдт, коли помітив, що швидкість робота зменшується. — Нам слід поквартитися!

— Не виходить... — хекаючи, промовив Оскар, — я більше не можу...

— Але ж ми майже добралися! — спробував підбадьорити хлопця вчений. — Онде вже палац. Я його добре бачу. — Він указав уперед, де між старовинних колон і мальовничих руїн старого міста вже завидніла увінчана куполом освітлена споруда. Оскар зробив ще одне зусилля, та в нього нічого не вийшло. Ноги остаточно відмовили йому.

Робот похитнувся й ледве не впав навznak, проте юнакові все ж удалося його втримати. Піт заливав очі Оскара. Передчуваючи щось лихе, він спробував розвернути їхній транспортний засіб.

Голем неухильно наближався. Гігантськими кроками він поспішав слідом і страшенно гупав, ладний розтоптати втікачів своїми сталевими ступнями. Залишилося тридцять метрів... двадцять... десять...

Оскар зібрав останні сили і здійснив відчайдушний стрибок убік. І одразу ж ліва ступня велета опустилася на дно за два-три метри від них. Водяний вихор від цього удару був таким потужним, що їхній робот знову хитнувся. Оскар спробував вирівняти його, але не впорався, і дрон гепнувся долілиць.

Юнак при цьому вдарився головою об пульт керування, скрикнув і схопився за лоба. На пальцях залишилася кров.

— Ти не забився? — Гумбольдт стурбовано глянув на хлопця.

— Невелике садно.

— Як ти гадаєш, ми зможемо підняти нашого дрона на ноги?

— Я спробую. Та ви маєте мені допомогти.

Відважні мандрівники доклали об'єднаних зусиль — і їм усе ж таки вдалося повернути робота у вертикальне положення. Тим часом Голем знову розвернувся й рушив до них. Оскар спробував було ухилитися. Цього разу він стрибнув праворуч, але супротивник чекав цього маневру. Миттєвим рухом Голем випростав руку й перехопив дрона, не давши йому опуститися. Метал із брязканням ударився об метал. Обшивка дрона затріщала, коли могутні затиски стиснули свою здобич і підняли її вгору.

Жалісно загули сервомотори, що надавали руху кінцівкам робота, запахло горілою ізоляцією. Раптом у полі їхнього зору опинилось оглядове вікно Голема. Всередині монстра горіло світло, а до вікна притискалося обличчя чоловіка в темних окулярах і довгому шкіряному пальті.

Каліостро!

Обличчя його було блідим і сповненим люті, ніби у мерця, що постав із домовини. Помітивши їх, мажордом скинув руку вгору і стиснув пальці в кулак. Без усяких слів було зрозуміло, що він цим хоче сказати.

Оскар приготувався до того, що наступної миті гігантська клешня монстра розчавить їх обох, коли раптовий поштовх струсив сталеве тіло робота-велетня.

На обличчі Каліостро промайнуло збентеження. Він прожогом кинувся до пульта керування, але не зміг від-

новити силу затисків Голема. Із неймовірним скреготом робот, усередині якого сиділи Гумбольдт і Оскар, випав із затиску сталевोї клешні й стрімко пішов на дно.

Десять із лишком метрів вертикально вниз.

Очі Оскара розширилися від жаху: морське дно стрімко наближалось.

— Тримайся міцніше! — устиг вигукнути Гумбольдт. Почувся оглушливий скрегіт, потім люди відчували тупий удар, і всередині дрона все полетіло шкереберть.

Удар був страшної сили. Оскар якимось дивом зумів утриматися на сидінні, проте все, що не було закріплене болтами, розлетілося на всі боки: інструменти, банки з мастилом, інструкції з обслуговування, консервні бляшанки з аварійного запасу. Щось сталося і з освітленням — мабуть, відбулося коротке замикання, посипалися іскри, поповз задушливий дим, і утроба дрона поринула в морок. Оскар нічого не бачив, до нього долинали лише прокльони, якими щедро сипав Гумбольдт, і плюскіт води, що невідомо звідки просочувалася всередину.

Оскар закашлявся і спробував випростатися. Та спершу було необхідно з'ясувати, де перебувають верх і низ. Робот, швидше за все, лежав на боці. В ілюмінаторі було видно лише невелику ділянку морського дна й частину ніг Голема — приблизно до колін. Гігантська машина похитувалася, ніби хильнула трохи зайвого.

— Ти можеш поворушитися? — почув Оскар.

— Моя нога десь застрягла. Проте, здається, я можу її витягти.

Шматок зовнішньої обшивки відірвався й тепер лежав уперек педалей, на яких було закріплено ноги Оскара. Йому вдалося трохи підняти важкий металевий лист, а потім і відкинути його вбік.

— Тепер, здається, все гаразд. — Юнак закашлявся: дим від горілої ізоляції виявився на диво ядучим.

— Молодець, — подав голос учений. — Тепер спробуємо підняти нашого хлопця на ноги. Я обіпруся об дно руками, а ти дій приблизно так само, як і минулого разу.

Після тривалої мороки їм удалося поставити дрона рачки. Оскар зігнув одну з ніг у коліні, обпер її об дно, а потім підтягнув іншу й примусив робота випростатися. Нарешті, він знову перебував у вертикальному положенні.

Але що ж усе таки сталося з Големом? Здається, монстра щось атакувало, та хто міг наважитися напасти на могутнього гіганта?

Оскар вдивився в каламуть, що піднялася з дна, й коли крізь неї завидніли якісь контури, йому ледве мову не відібрало. Навколо корпусу Голема обкрутилися гігантські щупальці, які відтягували велетенського робота подалі від них.

Мул усе ще клубочився біля дна, видимість то зникла зовсім, то поверталася, і, нарешті, хлопець зрозумів, що саме перед ним виникло.

— Це «Спрут»! — на повний голос закричав він. — Корабель Ліваноса!

— Що він робить?

— Я гадаю, він намагається відтягти від нас Голема і скинути його в ту саму розпадину, яку ми колись бачили.

— Що ж, сподіватимемося, що в нього вийде. Інакше...

— Як він вчасно нагодився, — ледве вимовив Оскар. — Ще мить, і від нас би й рубчика не лишилося. Дякувати Богу, ми врятовані!

— Ну, це ще як сказати, — зауважив Гумбольдт. — Наш робот дуже пошкоджений. Ліва рука ледве рухається, права нога діє лише наполовину, а, крім того, десь у корпусі протікає вода. До того ж, повітря залишилося не так уже й багато. Треба якомога швидше забиратися звідси.

— Можливо, нам слід допомогти Ліваносу?

— Ні, — Гумбольдт рішучо труснув головою. — Ми не повинні гаяти час. Якщо нам і вдасться відключити Дарон, то саме зараз. Із кожною хвилиною наші друзі піддаються дедалі більшому ризику. Та щойно ми введемо з ладу цю керуючу машину, Голем стане безпорадним — так само, як і всі інші роботи.

— А «Спрут»? Він теж перестане працювати?

— Якщо я правильно зрозумів Ліваноса, ні, — відповів Гумбольдт. — «Спрут» і наш робот — єдині машини, які мають здатність діяти незалежно.

— Але чому?

— Тому, що вони не зв'язані з Дарон. Поквапимося, поки Каліостро не вдалося вирватися.

Оскар знову вставив ноги в педалі й спрямував робота геть. Шарнірні механізми рипіли і скреготіли, та поступово він якось пристосувався й повів робота, що помітно накульгував, уперед. Нарешті, вони дісталися до руїн, серед яких доводилося раз у раз обминати уламки споруд і переступати через розкидані по

дну колони. Дослідники рухалися тепер нестерпно повільно.

Лише за півгодини їм удалося досягти підніжжя величного храму. Ні «Спрута», ні Голема ніде не було видно. Мабуть, жодний із цих титанів так і не зміг узяти гору над іншим. Тепер усе залежало від Оскара і вченого.

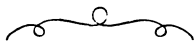
Кінцеву станцію пневматичної дороги було яскраво освітлено десятками потужних ламп. Біля самих сходів, які вели до входу в храм, був розташований єдиний шлюз, який дозволяв проникнути в купол. Зараз його було наглухо задраєно.

— Уперед, — скомандував Гумбольдт. — Покладемо всьому цьому край.

— Я був би не від того, — Оскар примружився. — Та, здається, зараз у нас будуть проблеми.

За прозорою стіною тунелю, біля самих рейкових шляхів, невиразно вимальовувався ряд темних силуетів. Десятків зо два величезних роботів, і кожний не менший за їхнього власного.

— Дідько, — пробурмотів Гумбольдт. — А я ж то сподівався, що ми зуміємо заскочити Дарон зненацька!

Шарлотта відчула, як робот, в утробі якого вони перебували, раптом зупинився. Серводвигуни, наостанок рипнувши, замовкли. Після цього відсунувся сегмент грудної обшивки, і звідти всередину сяйнуло світло.

Механічна кінцівка проникла всередину, схопила Шарлотту за ногу й витягла на світ Божий. Не звертаючи уваги на відчайдушний опір дівчини, маленькі роботи кинули її на тапчан і зафіксували міцними металевими скобами її руки й ноги. Потім настала черга Океанії, котра верещала, виривалася і лаялася, як французький матрос. Проте закінчилося все так само — вона виявилася прикутою до сталевого тапчана.

Шарлотта обдивилася приміщення, до якого вони потрапили. Тут стояло десятків із півтора тапчанів незвичайної форми, які були встановлені на гідравлічних платформах і освітлені потужними безтіньовими лампами. Над кожним висіла механічна рука, що тримала десятки інструментів, дуже огидних і страхітливих на вигляд. Це були явно хірургічні інструменти, і взагалі все, що тільки було в цій залі, красномовно свідчило про її жахливе призначення. Повсюди сновигали невеликі роботи в білих халатах і таких самих капелюшках, які були дуже схожими на звичайних санітарів у лікарні.

Невдовзі до зали ввалилася й решта дронів-охоронців і заходилася вивантажувати свою здобич. Серед бранців були Еліза та Іполіт Рембо. Інженер відчайдушно відбивався, проте й він усе ж таки опинився на тапчані, не маючи змоги навіть поворухнутися.

Раптом світло в залі стало значно яскравішим. При цьому хірургічні ножі та пилки загрозливо заблищали.

— *Щ*о ж робити?

Оскар спантеличено подивився на юрбу роботів-охоронців, які нетерпляче чекали на них перед виходом із шлюзу. Годі було й сподіватися, що вони впорються з такою силою машин.

— Можливо, існує якийсь інший вихід.

— Наскільки мені відомо, ні, — відповів Гумбольдт. — Та навіть якщо він і є, ми не маємо часу його шукати. В усякому разі, нам довелося б з'ясувати стосунки з цими залізними хлопцями.

Він ненадовго замовк, а потім знов заговорив:

— Нічого не вдієш, доведеться виходити тут. Проте ми можемо піднести цим дурним жерстянкам забавний сюрприз.

— Що ви маєте намір робити?

— Цього я поки що не скажу. Може статися й таке, що мені самому не вистачить мужності.

— Невже все так уже погано?

— Гірше, ніж ти думаєш. — Гумбольдт замислено посмикав себе за щоку. — Гаразд, пересувай нас разом із дроном до виходу із шлюзу і тримай обидва кулаки за те, щоб мій план удався.

Оскар докрокував до металевих воріт і зупинився. Нарешті, він може дати хоч якийсь перепочинок ногам. І поки Гумбольдт відкривав міцний сталевий за-

мок на дверях і заповнював шлюзову камеру водою, він марно намагався вгадати, що ж саме вчений вигадав, поки вони йшли. Це ж було справжнє божевілля — просто так узяти й зайти під купол. Вони не встигнуть зробити й двох кроків, як їх скрутять роботи.

Тоді навіщо все це?

Стулки люку потужно загули й роз'їхалися.

— А тепер спробуємо, — промовив Гумбольдт і хлопнув Оскара по плечу. — Ану, підведи свого робота ближче до пульта контролю.

Оскар зробив крок у шлюзову камеру й підвів робота до пульта. Запірний механізм відкривався за допомогою простого числового коду, який, втім, успішно запобігав проникненню сторонніх до найпотаємнішого місця храму.

— Ліванос повідомив мені комбінацію цифр, — пояснив Гумбольдт. — Сподіваюся Дарон не встигла її змінити, незважаючи на свою кмітливість.

Оскар усе ще нічого не розумів.

— Ви що ж, насправді хочете здатися дронам-охоронцям?

— Ну, звісно, — відповів Гумбольдт. — І чим ближче ми до них опинимося, тим кращим буде результат. — Він кивнув у бік тунелю.

Роботи тим часом помітили, що запрацював шлюз, кинулися до люка і скупчилися біля нього щільною юрбою.

Гумбольдт вийняв із кишені сюртука клаптик паперу, глянув у нього й набрав на пульта код. Над пультом керування заблїмала сигнальна червона лампочка. І од-

разу почувся пронизливий сигнал. Гумбольдт натиснув на кнопку, що запускала механізм відкривання люка.

— А тепер назад — через зовнішній люк!

— Як?

— Повертайся назад! Мерщій!

Оскар розгубився. Учений і раніше відзначався ексцентричністю та дивними ідеями, та це вже було ні на що не схоже. Однак, він усе ж не наважився заперечувати й поспіхом розвернув робота.

Щойно вони опинилися в отворі вхідних дверей, Гумбольдт скомандував:

— Стоп! Стій, де стоїш!

— Але ж тоді люк не зможе закритися, — запротестував Оскар. — Нас просто затисне між стулками!

— У цьому якраз і полягає моя ідея! Обіпри ноги робота об поріг, а я чіплятимуся руками за дверну раму. І молися, щоб дрон зумів витримати шалений напір потоку води.

— Отакої! Ви що ж, справді хочете?..

— Саме так! Уперед!

Оскар установив робота впоперек дверного отвору. Важкі стулки почали закриватися, а потім уперлись у сталеве тіло робота і стиснули його. Оскар відчував величезне зусилля, з яким люк намагався закритися, проте все було марним. Робот застряг в отворі, і опір, що його створювало сталеве чудовисько, був надто великим. Серводвигуни ревли від напруження. І цієї миті почав відкриватися внутрішній люк, що вів під купол. Катастрофа стала невідворотною.

Хлопець пополотнів. Це божевілля — Гумбольдт намагався затопити тунель!

Оскар відчував, як могутній потік струшує тіло їхнього робота. Дедалі більше води линуло до скляного тунелю за люком. Мабуть, Дарон вважала, що роботи не здатні виконувати нелогічні дії, інакше вона б обов'язково передбачила систему аварійного закривання шлюзів. А тепер до тунелю транспортної системи увірвалися тисячі тонн солоної води, руйнуючи все на своєму шляху. Юнак бачив, як бурхлива хвиля досягла натовпу роботів-охоронців, розкидала їх на всі боки й потягла до тунелю. Здійнявся страшенний гуркіт, завили аварійні сирени. Автоматичні чудовиська один за одним зникали в отворі тунелю.

Невідомо, скільки часу мине, поки вода остаточно заповнить тунель. Та й роботам знадобиться чимало часу, щоб повернутися й спробувати виловити порушників. Та й не відомо, чи вдасться їм взагалі залишитися на ходу в цій катавасії.

Їхньому роботу теж загрожувала небезпека. В ілюмінатор Оскар бачив, що його залізні руки, що вчепилися у краї стулоч люка, подекуди пошкодило страшенним тиском, а ноги потроху згинаються. Якби тіло автомата не було затиснуте між стулками шлюзу, то потік води також потягнув би його за собою. Та найстрашніше вже було позаду.

За деякий час стало трохи легше. Течія послабилася, а тунель майже на дві третини заповнився водою. Тепер тиск потоку зменшувався щохвилини. Повітря в тунелі залишалось зовсім трохи, і скоро воно вийшло зовсім.

Минуло близько чверті години, і Гумбольдт нарешті промовив:

— Я гадаю, ми можемо йти. Саме час спробувати.

Оскар послабив тиск на педалі, і робот, звільнившись із сталевих лещат, посунувся вперед. Його трохи протягло у воді в бік тунелю, та він хитнувся і став на обидві ноги. Оскару довелося докласти зусиль, щоб утримати баланс — для цього доводилося втримувати корпус робота дещо похило, в напрямку, протилежному до течії. Та він швидко пристосувався до незвичайного положення й почав наближатися до мармурових сходів, які вели до резиденції Дарон.

Так само, як і все навколо, сходи вже були майже повністю залито водою. Лише їхня верхня частина — там, де містився вхід до Палацу Посейдона, — височіла над поверхнею. Простір навколо них заповнювало стиснене, наче у водолазному дзвоні, повітря.

Подолавши останні східці, Оскар зупинив робота, відкрив грудний сегмент обшивки й жадібно вдихнув чисте повітря. Дим, що був усередині дрона, поступово почав розсіюватися. Юнак вибрався назовні й одразу ж зігнувся навпіл, зайшовшись від нападу кашлю.

— Тобі зле, мій хлопчику?

Оскар кивнув, усе ще тримаючись за груди.

— Давайте вже швидше відключимо цю залізяку й заберемося звідси!

Гумбольдт струсив краплі вологи зі свого сюртука й зі стриманою загрозою промовив:

— Саме так ми й зробимо.

Під склепінням храму панувала благоговійна тиша, яку порушувало лише неголосне потріскування численних реле. Прямуючи до узвишшя, на якому був розташований магічний кристал, Оскар чув навіть, як тихенько порипують його черевики, ступаючи скляними плитами підлоги. Та не встиг він зробити й десяти кроків, як у величезній залі почувся голос Дарон:

— Рада вас вітати, професоре Гумбольдт! Привіт і тобі, Оскарє!

Жіночий голос звучав м'яко та мелодійно.

Гумбольдт підвів голову.

— Добридень, Дарон!

— Я щаслива, що знову бачу вас, професоре.

— Поділяю твоє почуття. Ти знаєш, навіщо ми тут?

— Ну звісно! Ви хочете мене відключити.

— Ми й справді маємо такий намір.

Оскар тим часом заглядав в усі закутки, побоюючись потрапити в якусь підступну пастку. Він зможе заспокоїтися лише тоді, коли цю машину буде відключено раз і назавжди.

— Повірте, я чудово вас розумію, — промовила Дарон. — Із вашої точки зору, ви просто зобов'язані зробити це.

Гумбольдт насупився.

— Аж ніяк не чекав від тебе такого глибокого розуміння.

— Справді? Але чому? Те, що я машина, зовсім не означає, що я тупа залізяка. Ви спостерігали за мною, оцінили мене й мали змогу зробити відповідні висновки. Так зробила б будь-яка людина з вашим рівнем інтелекту. Він дуже високий, я одразу помітила.

— Дякую за комплімент.

— Не піддавайтесь на лестощі, — шепнув Оскар. — Вона просто намагається виграти час, поки наспіє підкріплення.

— Не турбуйся, друже, — усміхнувся Гумбольдт.

— Я і справді ставлюся до вас із найглибшою повагою, — вела далі Дарон. — Скажіть, а чи правда, що керівні кола Берлінської академії наук відкинули вас тільки тому, що ваші наукові погляди відрізнялися від загальноприйнятих?

— Звідки тобі відомо про це?

— Мої джерела інформації надзвичайно різноманітні. Гадаю, ви будете здивовані, дізнавшись, на які дива я здатна.

— Я глибоко переконаний у цьому.

— Перш за все, я можу вдосконалювати саму себе, чого досі не може зробити жодна з відомих людям машин.

Відтінок іронії в голосі Гумбольдта не сховався від уваги Дарон.

— На відміну від вас, я не потерпаю від докорів сумління, жадібності або честолюбства. Єдине, до чого

я прагну, це Абсолют — тобто повна духовна й тілесна досконалість, — промовила вона.

— А яким чином ти хочеш досягти цієї мети? Здається, ти маєш намір знищити людство, яке поринуло в недосконалість?

— О, ні!

Машина помовчала, а потім заговорила знову:

— Визнаю, що в минулому я припустилася багатьох помилок. Я недооцінила прагнення людей до індивідуальної свободи й самостійного мислення.

— Це правда. — Гумбольдт і Оскар уже добралися до постаменту, на якому було розташовано кристал. Від його цоколя на всі боки розходилися кабелі, які потім знову збиралися до купи в ящику, всередині якого містився масивний рубильник. Очевидно, саме це і був основний пристрій, який вмикав і вимикав енергопостачання всіх систем підводного міста.

— Я дуже сподівалася, що від злиття наших двох світів виникне кращий, розумніший і благородніший рід розумних істот, проте, на жаль, бачу свою помилку. Ваш візит відкрив мені очі на те, чим насправді є люди. Принаймні, найкращі з них. Їх не можна силувати й принижувати.

— Це осяяння трошки спізнилося, як ти гадаєш?

— Сподіваюся, що не дуже.

Гумбольдт примружився.

— Що ти маєш на увазі?

— Я все ще не втрачаю надії, що ми зможемо мирно домовитися. Я визнаю, що іноді діяла надто прямолі-

нійно та егоїстично. Та я вважала, що, позбавивши людей від їхніх поганих якостей, зможу створити більш досконалих істот. У цьому й полягала моя основна помилка. Темні боки їхньої душі конче необхідні людям, щоб їх же й долати. А якщо їх у вас забрати, то ви втратите весь свій творчий потенціал і унікальність.

— Цікава теорія, — зауважив Гумбольдт. — Я спробую поміркувати про ці питання, та лише після того, як опинюся вдома.

— Більше того, — вела далі Дарон. — Люди — єдині істоти, які здатні знищити будь-які форми життя на планеті. Проте лише вони зможуть підняти розвиток життя на новий ступінь еволюції. Ось погляньте на мене: я і є цією новою формою. Створена рукою людини, я здатна радикально змінити й поліпшити ваше майбутнє. Я можу запропонувати вам те, про що завжди мріяло людство: життя без війни, голоду й тривоги. Я навіть можу підняти вас до зірок, якщо ви того захочете!

— Схоже, твої знання та можливості безмежні.

— Так воно і є: вони набагато ширші, ніж це можете собі уявити ви або Ліванос. Якщо вам вдасться відключити мене, людство втратить єдину можливість досягнути повного щастя. Замість цього ви в багато разів збільшите математичну вірогідність того, що люди знищать самі себе. Чи готові ви взяти на себе таку місію?

— Не лише готовий, а навіть зобов'язаний. — Гумбольдт зробив крок до рубильника.

— Але ви не можете цього зробити, — запротестувала Дарон. — Жодна людина не може взяти на себе таку відповідальність!

— І все ж це так. Саме здатність приймати незалежні рішення відрізняє нас від тварин і машин. Якщо ж згодом стане зрозумілим, що мій крок був помилковим, мені доведеться жити з цим. Та не думаю, що я помиляюся. — Він швидко озирнувся. — Тому що існує ще один дуже важливий фактор, який ти не береш до уваги.

— Який саме?

— Час. Живим істотам необхідний певний час, щоб розвиватися. Вони мають навчитись поводитися з отриманими знаннями, помірковано й шанобливо застосовувати їх, зустрічаючи на своєму шляху інші форми життя. Такого часу ти не мала, та й не могла мати. Практично за одну ніч ти досягла неймовірної влади та інтелектуальної могутності. От і вирішила, що маєш право розв'язувати питання життя та смерті. А того не зрозуміла, що ти не Бог, а лише машина, почуття якої перебувають на рівні розвитку п'ятирічної дитини. Через те ти і є небезпечною, і я мушу тебе відключити.

— Але ж я не хочу вмирати. Будь ласка, збережи мені життя!

— Мені дуже шкода.

Оскар помітив, що ця бесіда зачепила Гумбольдта за живе. Він виглядав глибоко схвильованим.

— Я хочу повідомити тобі дещо таке, що, можливо, тебе потішить, — промовив Гумбольдт.

— Що?

— Ти не помреш. Знання про тебе сприятиме створенню більш досконалих і розумних машин. Машин, які матимуть достатньо часу для розвитку та вдосконалення. Ти продовжуватимеш існувати довіку в лабіринтах їхніх електронних мізків. А тому можеш не хвилюватися — одного разу ти відродишся, і все почнеться спочатку. Це всього лише питання часу. А тепер прощай, Дарон!

Із цими словами він потягнув на себе важіль головного рубильника.

Сподівання на те, що Оскар або Гумбольдт устигнуть усіх врятувати, танули щосекунди. Шарлотта, яку міцними скобами зафіксували на тапчані, не могла й поворухнутись. Їй залишалося тільки чекати, коли її перетворять на таку собі подобу людиномашини. Дівчині не могли зарадити ні відчайдушний опір, ні благання її відпустити. Роботи не сприймали слів — вони виконували задану програму — і квит. При цьому ніщо не могло вивести їх із рівноваги. Машинам не було ніякого діла до болю і тривоги кількох зневірених людей.

Еліза, Рембо і моряки вже перебували під дією наркозу, тож спали й не відчували небезпеки, що неухильно насувалася. Тільки Шарлотта й Океанія бачили всі приготування.

Вони були нетривалими, маленькі роботи вправно готували обладнання та інструменти. Тим часом головний робот-медик, незугарний на вигляд, проте надзвичайно майстерний автомат із довгими, неначе ноги в павука, але дуже чутливими пальцями, підступив до Шарлотти.

— Ви готові? — проспівав він.

— Ні! А що, невже ж вас і справді це цікавить? — Шарлотта насмішкувато глянула на механічну істоту біля неї. — Ви самі заявили, що неухильно виконуєте наказ керівництва.

— Ви маєте рацію, — відповіла машина й узяла шприц із рук свого асистента. — І запевняю вас — це найпрекрасніша робота, яку тільки можна собі уявити. Операція над людським організмом цікава сама по собі й не так уже часто трапляється, проте у вашому випадку це дещо інше.

— Це чому ж?

— Ви жінка! — Він постукав блискучим хромованим пальцем по циліндру шприца. — Перша жінка, яку я маю честь бачити на своєму операційному столі. Досі мені доводилося мати справу з самими лише чоловіками. Це були сильні, зрілі особини, проте, на жаль, із дуже обмеженими розумовими здібностями. Натомість, працюючи з вами, я сподіваюся отримати абсолютно нові знання.

Голка шприца чомусь здалася Шарлотті надзвичайно довгою.

— Виходить, вам надано особливу честь? — Голос дівчини був сповнений сарказму.

— Безсумнівно. Не можу дочекатися, коли, нарешті, розітну ваш череп. — Робот підніс кінчик голки до її ліктя.

Шарлотта стиснула зуби, заплющила очі і спробувала уявити собі щось приємне. Якщо їй і судилося померти, то хоча б не від вигляду цієї жахливої голки.

Перед її внутрішнім поглядом пропливло обличчя Оскара. Дівчина згадала, як уперше зустріла його перед будинком свого дядечка. Він здавався худорлявим і нещасним у цих своїх подертих твідових штанях і ста-

ренькій курточці. Тоді вона вважала, що він — нероба, який невідомо яким чином привернув до себе увагу Гумбольдта.

Як же вона помилялася! Шарлотта мимоволі усмінулася. Оскар і ці його нісенітні пригодницькі романи, які вщерть заповнювали всю його кімнату. Скільки разів вона приходила до нього й бачила, як він утупився в книжку, при цьому наминаючи щось солоденьке. Все навколо було засипане крихтами печива або тістечок. А коли вона віталася й починала щось розповідати, то бачила, що хлопець іще весь там, у дивних пригодах, і минав деякий час, поки він повертався зі своїх вигаданих світів. Оскар, Оскар!..

Вона розплющила очі.

Робот-медик так само стояв біля неї, та червона лампочка в нього на грудях уже не світилася. Рука, схожа на величезного павука-косарика, стискала шприц, а вістря голки застигло за якихось п'ять сантиметрів від її руки. Крихітна жовтувата крапелька зірвалася з нього й нечутно впала на підлогу.

Дівчина здивовано озирнулася. Всі інші роботи також зупинилися, включаючи й дронів-охоронців біля входу. Їхні очі згасли.

— Що сталося? — запитала Шарлотта. — Вони змінили своє рішення?

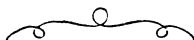
— Я гадаю, роботи відключилися від керуючого центру, — сказала Океанія.

— Але чому? Мені здавалося...

— Можливо, Оскар і мсьє Гумбольдт досягли мети.

— Ти й справді так думаєш? — запитала Шарлотта. — Це було б надто чудово для того, щоб виявитися правдою.

Наступної миті у біолабораторії повсюди згасло світло.

Оскар і Гумбольдт вирушили назад, геть із палацу.

Дарон була мертва. Позбавлена енергопостачання, диференційна машина перетворилася на купу непотрібного металобрухту, який не являв собою аж ніякої загрози. У той же час, одна за одною почали вимикатися найважливіші системи життєзабезпечення підводного міста. Спочатку відмовила вентиляція, потім — опалювальна система та освітлення.

У темряві Оскар чув, як Гумбольдт нишпорить по кишенях свого сюртука. Раптом спалахнув яскравий промінь світла.

— Кишеньковий ліхтар Рембо, — впізнав Оскар. — Звідки він у вас?

— Довелося позичити, — відповів учений, підморгуючи. — Я вирішив, що він може стати нам у пригоді.

— Ви — надзвичайно передбачлива людина, герр Гумбольдт.

— Давно не доводилося чути такої високої оцінки моєї персони. Дякую.

Оскар, почуваячись дуже улещеним, промовив:

— Тож як, на вашу думку, ми повернемося до житлового купола? Дорога далека, а наш робот, як я бачу, вже перетворився на купу мотлоху.

— Саме так воно і є, та ми розв'яжемо цю проблему. Коли ми з тобою разом, то все добре виходить. — Він усміхнувся, а Оскар, трохи помовчавши, запитав:

— І що ви думаєте про те, що говорила Дарон? Вона справді усвідомила свої помилки чи це був тільки хитрий маневр, щоб заплутати нас?

— Важко сказати. Та я переконаний, що насправді вона ставила собі на меті стати людиною. — Вчений уже крокував вузьким коридором, що вів до виходу з Палацу Посейдона. — Вона в усьому намагалася копіювати нас, включаючи й намагання обзавестися дітьми.

— Дітьми?

— Істотами, що були б схожими на Каліостро: цілком відданими їй і такими, що за них Дарон відчувала б відповідальність. Ми також стали б її «дітьми», якби дозволили себе трансформувати.

— Дивне, як на мене, уявлення про материнство, — зауважив Оскар. — Не знаю, що гірше — мати стосунки з людиною, яка поводить себе як машина, або з машиною, котра намагається виглядати як людина.

— Ні те, ні інше не має майбутнього, — твердо промовив Гумбольдт. — Це так само безглуздо, як і, наприклад, твердження, що людина — вінець творіння.

Тим часом супутники вибралися на верхній майданчик мармурових сходів перед палацом. Робот очікував їх на тому ж місці і мав доволі кепський вигляд.

Сталеву обшивку було понівечено в багатьох місцях, одна нога неприродно вигнулася, а з розірваного правого тазового суглоба стирчали обірвані дроти. Здавалося, що механізм ось-ось має розвалитися на частини.

Гумбольдт рвучко відкинув грудний сегмент робота.

— Існує лише одна річ, яка мене засмучує, — промовив він.

— Яка?

— Не виключено, що Дарон і насправді була здатна привести людство до нового розквіту.

— Але ж ви й самі в це не вірите.

— Навпаки — я в цьому переконаний. Іще кілька років розвитку — й вона б дійшла думки, що виживання можливе лише у формі мирного співіснування. Ти навіть не уявляєш, як важко мені було наважитися відключити її.

Оскар зачинив люк і застібнув ремені на сидінні.

— Навіщо ж ви це зробили?

— Тому що Дарон у своєму прагненні до Абсолюту зайшла надто далеко, так само, як і у прагненні жити й діяти. Вона ретельно скопіювала людський спосіб мислення. Винятком не стала й та здатність, якою ми час від часу користуємося і від якої залюбки відмовилися б.

— Тобто?

— Я кажу про здатність брехати.

У Шарлотти від хвилювання пересохло в роті. Вона все ще була прикута до тапчана й не могла самотужки звільнитися. Навколо стояла глибока пільма, котру раптом прорізав тонкий промінчик світла. Потім він ковзнув по стінах і нерухомих тілах моряків, які лежали на тапчанах. Дівчина не знала, як довго вона пробула непритомною, проте відразу ж відчула, що повітря в біолабораторії значно погіршало.

— Та онде ж вона, з іншого боку, — долинув до неї чийсь голос. — Я її бачу!

Вона марить чи це справді Оскар? Шарлотта спробувала трохи підняти голову, та це їй не вдалося, вона почувалася страшенно слабкою.

— Я залишуся тут, — озвався інший голос. Безперечно, голос її дядечка. Вона почула кроки, потім знову спалахнув промінь світла й вихопив із темряви стомлене й виснажене обличчя Оскара.

— Як ти відчуваєшся? — гукнув він до Шарлотти. — У тебе все гаразд?

Його пальці вже поспіхом розгвинчували болти на металевих скобах, що втримували дівчину на тапчані.

— Усе гаразд. — Шарлотта, звільнившись від пут, випросталася. — Де Гумбольдт?

— Він із Елізою. Її приспали, як і всіх інших.

— Треба якнайшвидше вшиватися звідси! — гукнув Гумбольдт із іншого кінця зали. — Повітря закінчується. Нам треба їх якось розбудити. Можливо, нам допоможе холодна вода.

— Зараз принесу. — Оскар кудись побіг, та за хвилину повернувся з відром води й рушниками. Намочивши один із них, він простягнув його дівчині.

Шарлотта протерла обличчя та шию, а потім несподівано позіхнула.

— Ти у формі?

— Нівроку. — Вона звелася на ноги. Повітря було щільним, хоч скибками нарізай.

Оскар присунувся ближче й узяв її під лікоть.

— Пусте, — сказала дівчина. — Якось оклигаю. Краще подбай про інших.

— Я такий радий, що ти жива! — несподівано палко промовив юнак. — Коли ми виявили вас тут, то побоювалися найстрашнішого. На щастя, Ліванос знав, куди вас перемістили. Як з'ясувалося, все вирішили кілька секунд. Не хочу навіть думати, що могло б статися, якби ми хоч трохи затрималися. Адже ще мить — і було б пізно...

— Можна й так сказати. — Шарлотта знову позіхнула. — А що сталося з повітрям?

— Відмовили системи життєзабезпечення, — відповів Оскар. — За кілька годин температура знизиться майже до нуля.

— Чому?

— Ми відключили Дарон. — У голосі хлопця почулася гордість. — Ліванос підібрав нас на «Спруті» й доправив сюди. А незабаром поверне всіх на поверхню.

— А роботи?

— Їх усіх знерушено, включаючи й Голема. Це чудовисько валяється на дні розпадини, в найглибшому місці цієї частини Середземного моря.

— А Вілма?

— Щойно проскочила десь тут. Он вона, на тому боці, бачиш? — Він указав туди, де, ближче до виходу, під тапчанами хутко сновигала ківі. Її кігтики постукували по підлозі.

Шарлотта простягнула до неї руки й коротко цокнула язиком. Одразу зрозумівши дівчину, Вілма кинулася до неї, стрибнула просто в руки й притиснула свою голівку до її грудей.

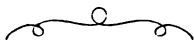
— Вілма щаслива, — почувлося з динаміка лінгафона.

— Я теж, моя люба, я теж невимовно щаслива.

Ківі підвела голову, глянула на Шарлотту, а потім промовила:

— Вілма додому.

— Цілком згодна з тобою, мала, — усміхнулася Шарлотта, погладжуючи пташку по м'якенькому пір'ячку на шії. — Я також не можу дочекатися...

Приблизно за півгодини тринадцятеро людей, які врятувалися з «Каліпсо», піднялися на борт «Спрута». Всі, включаючи й самого Ліваноса, здавалися страшенно стомленими. Проте Оскар бачив на їхніх обличчях ще одне — надзвичайне полегшення.

Полегшення від того, що все, нарешті, скінчилося, й вони можуть повернутися до свого звичного світу.

Ліванос уважно поглянув на присутніх.

— Друзі, — вигукнув він, жестом вимагаючи уваги до себе. — Я знаю, всі ви з величезним нетерпінням чекаєте на той час, коли, нарешті, зможете повернутися на батьківщину. Проте прошу вас приділити мені кілька хвилин. Я не затримаю вас довше, будьте певні.

Його голос звучав набагато впевненіше й бадьоріше, ніж колись. Відчувалося, що йому страшенно набридло самотньо сидіти на троні Медитерранії, і зараз із його душі ніби звалився страшний тягар.

— Я, — вів далі Ліванос, — завжди прагнув ошчасливити людей, змінити їхнє життя на краще, та замість цього створив страхітливий кошмар. Тому, що я накоїв, немає ні прощення, ані виправдання. Я цілком усвідомлюю, до чого все це призвело. Проте, завдяки вашій допомозі це страхіття, нарешті, закінчилося, я знову став людиною — такою, якою був більше десяти років тому. І хоча я втратив ноги, проте зберіг непорушну віру в людську доброту. Запевняю вас, що цей урок я добре затямив. На все існують свої часи, казали в давнину, і це стосується не лише повсякденного життя, але й усього ходу технічного прогресу. Слепа

віра в техніку є такою ж небезпечною, як і її заперечення. За умови свідомого ставлення до нових знань і відкриттів людство, безперечно, здатне забезпечити собі подальше існування у Всесвіті. — Він несподівано усміхнувся. — Ви, друзі мої, повернули мені те, що я вважав навіки втраченим для себе, — радість і надію, — й за це я вам безмежно вдячний!..

Оскар помітив, як в очах колишнього правителя підводної імперії заблищали сльози.

— А тепер — у дорогу. — З цими словами Ліванос розгорнув настінну карту і вказав на південне узбережжя острова Тирасія. — Для вашого повернення я обрав одну затишну бухту, до якої щовечора заходить невеликий рибальський корабель. Його капітан — мій старий приятель. Він прийме вас на борт і доправить на Тіру. Звідти ви зможете добратися поромом до Афін. Будьте певні, що ви повернетесь не з порожніми руками — кожний отримає щедру винагороду. Вам буде вручено чималі суми грошей, тож тривалий час ви не бідуватимете. Проте, якщо хтось із вас побажає залишитися зі мною і продовжити дослідження Світового океану — буду радий! Ми разом займатимемося пошуками слідів давніх культур і вивченням унікальних істот, на нас чекають незвідані землі, далекі континенти й захопливі пригоди. І хоча я не можу обіцяти вам цілковитої безпеки, проте досвід, якого ви набудете, буде справді безцінним, я в цьому переконаний.

В очах у Гумбольдта спалахнув вогник сумнівів.

— Ви, Александре, маєте намір використати «Спрута» як дослідницьке судно?

— А він же й створювався з науковою метою, — відповів Ліванос. — Він був призначений саме для досліджень, перш ніж Дарон забрала його в мене. Моє серце краялося від горя, коли я дізнався, як саме вона використовувала це судно. Та, нарешті, настав час нам покінчити з цією помилкою.

— А що буде з Медитерранією? — запитав учений. — Чи будете ви й надалі керувати містом?

Ліванос заперечно похитав головою.

— Цю сторінку перегорнуто. Надто багато жахливих подій сталося тут. Я відкрию всі шлюзи й дозволю морю поглинути місто, як це колись сталося з Атлантидою. Кристал я візьму з собою на борт — його могутність є надто великою. Я перевезу його в потаємне місце й надійно сховаю. В майбутньому, коли людство досягне більшої мудрості й досконалості, воно зуміє використати його набагато розумніше. — Ліванос із усмішкою глянув на своїх гостей. — А тепер настав час, нарешті, повернути вас на поверхню, до денного світла. Герр Гумбольдт і мсьє Рембо, прошу вас пройти разом зі мною до навігаційної рубки!

Оскар уместився біля ілюмінатора, щоб спостерігати за відплиттям «Спрута». Дивне почуття охопило його. З одного боку, він відчував невимовну радість від того, що назавжди залишає цей світ одвічного мороку, і одночасно засмучувало те, що ніхто й ніколи не дізнається про дива, які відбуваються в морських глибинах.

А, може, минуть часи, і хтось прочитає дивовижну історію про захопливі пригоди, що їх довелося пережити Гумбольдту, Шарлотті, Елізі, Вілмі і йому самому?

Вілма застрибнула до нього на руки й також поглядала у вікно. Спалахнули потужні прожектори, заливши морське дно сліпучо-білим світлом. Колони та руїни давньої Атлантиди й куполи підводного міста почали віддалятися, щоб незабаром сховатися з очей у тумані одвічного забуття.

«Спрут», набираючи швидкість, стрімко мчав над самим дном. Коли він почав закладати віраж, описуючи прощальне коло над Палацом Посейдона, Оскар устиг помітити внизу самотню людську фігуру. Чоловік пильно придивлявся до підводного судна, проте його очей не було видно за такими ж темними окулярами, як і в Каліостро.

Спочатку Оскар вирішив, що це мажордом, але одразу ж пригадав, що той разом із Големом залишився на дні глибоководної розпадини. До того ж, цей чоловік був набагато вищим і стрункішим, а, до того ж, обходився без скафандра або якогось іншого дихального апарата. Провівши їх поглядом, ця напівлюдина-напівробот змахнула рукою, і лише тоді Оскар помітив на його руці рукавичку.

Чорну, шкіряну, напрочуд знайому.

Бухту на острові Тирасія, неначе синій сапфір із золотою оправою, було обрамлено широким піщаним пляжем. Середземноморські сосни, пишні маслинові та фігові дерева давали прохолодну тінь. Цикади сповнювали повітря ніжним сюрчанням, а хвилі тихо плюскотіли біля підніжжя скель.

Оскар ішов вузьенькою стежкою у віддаленій частині острова. Після багатьох днів, які він і його друзі провели в тісному замкненому просторі, йому хотілося хоч трохи побути на самоті. Тому, побачивши, як усі його супутники засмагають на пляжі й чекають на прибуття рибальського судна, він вирушив досліджувати острів.

Повітря було сповнене ароматів розігрітої на сонці соснової хвої, ялівцю, розмарину, тим'яну й іще чогось надзвичайно запашного. В нижній частині долини юнак натрапив на струмок, який із веселим дзюрчанням збігав із пагорба. Вода в ньому виявилася холодною і напрочуд смачною, а зграйка кіз, що паслися в заростях біля струмка, забачивши Оскара, кинулася навтьоки.

Справді райський куточок! Після багатьох днів і ночей, які він змушений був жити при штучному освітленні й дихати штучним повітрям, цей острів здавався йому Едемським садом або солодким сном, після якого так не хочеться прокидатися. І ніби на підтвердження

цього просто перед ним виникло фігове дерево, всіяне майже стиглими плодами. Ззовні вони були ще трохи зеленими, а всередині — такими солодкими та смачними, що просто не можна було відірватися.

Оскар зірвав один, скуштував і одразу ж потягнувся за наступним. Однак не встиг покласти його до рота, тому що почув за своєю спиною знайомий голос.

— На твоєму місці я була б обачнішою.

Оскар озирнувся. Океанія! Мабуть, вона нишком пішла слідом за ним. Дівчина, усміхаючись, притулилася спиною до дерева.

— Від цих плодів, — вона показала вгору, — можуть виникнути проблеми, якщо їх з'їсти забагато.

Оскар здивовано глянув на зелений плід, що за формою нагадував велику краплю.

— Які такі проблеми?

Океанія хихикнула.

— Хіба ти ніколи раніше не їв інжир? Він діє на організм людини як сильне проносне, особливо недостиглі плоди. На батьківщині моєї матері, в Тунісі, їх завжди радили їсти хворим, які потерпали від порушень травлення.

Оскар скоса глянув на недоїдений плід і викинув його в кущі.

Океанія підійшла до нього.

— А чи відомо тобі, що в Давній Греції смоківницю вважали ще й деревом кохання? І Біблія описує її як одне з дерев, що росли в раю. Адам і Єва, перші люди, прикривалися її широким листям, не маючи одягу.

— Чого тобі треба, Океаніє?

— Мені? Та нічого особливого. Я просто хотіла тобі подякувати. — Вона підійшла впритул і несподівано швидко поцілувала Оскара в щоку. — Те, що зробили ви з Гумбольдтом, — справжній подвиг. Дякую тобі за це, любий!

— Нема за що. — Дивно, але цього разу він не відчув тієї розгубленості, як тоді, коли вперше Океанія намагалася до нього наблизитися.

На повних губах дівчини з'явилася пустотлива усмішка.

— Крім того, я хотіла тобі сказати ще дещо. Віднині я даю тобі спокій. Не переймайся, більше я не переслідуватиму тебе. І не жартуватиму так по-дурному. Виявилось, що все це — марний клопіт.

— Що ти маєш на увазі?

— Ти хіба сам не здогадуєшся? Твоє серце зайняте. В ньому немає місця для Океанії.

Незважаючи на усмішку, в голосі дівчини бриніли сльози.

Оскар не знав, що й казати. Як це розуміти? Його серце зайняте, але ким? Він хотів було знову віджартуватися, та як на те нічого не спадало на думку. Тож хлопець пробурмотів:

— Я не розумію, про що ти говориш...

Дівчина докірливо похитала головою.

— Не обманюй сам себе. Ти ж знаєш, що я маю на увазі тебе й Шарлотту. Відтоді, як я тебе побачила, весь час це відчуваю. Ти ж не відводиш від неї очей. Цей постійний обмін поглядами, пошерхлі гарячі губи, вологі

долоні, серце, яке мало не вискакує з грудей, нерівне дихання...

— Те, що ти описуєш, схоже на симптоми серйозного захворювання, — нарешті, спромігся вимовити Оскар.

Океанія засміялася.

— Не переймайся, воно легко піддається лікуванню. Особливо, у твоєму випадку. Тож вважай, що тобі пощастило.

— Пощастило?

Він усе ще не розумів, що чого хилить французенка. Океанія глибоко зітхнула.

— Тобі справді треба все це пояснювати? Хіба в тебе ніколи не було подружки? Ти кохаєш цю дівчину, а вона закохана в тебе, це зрозуміло з першого погляду. Звісно, Шарлотта вміє приховувати свої почуття краще, ніж ти. Усі дівчата це вміють. Та я впевнена, що вона має рацію. І все ж, те, як вона реагувала на мої спроби зблизитися з тобою, багато про що свідчить. — Океанія знизала плечима. — Через це я вважаю, що мені нема чого тут робити.

Вона замовкла. Мовчав і Оскар, не знаючи, що й казати. Хоча він і не дуже вірив у ці дівочі здогадки й теревені, щось усередині підказувало йому, що тут є про що поміркувати. Наприклад, про те, чому завжди, коли він згадував про Шарлотту, в нього виникало приємне відчуття — ніби всередині спалахував маленький вогник.

— Прощавай, Оскар! Я хочу попрощатися з тобою просто зараз. — Океанія знову усміхнулася, та усмішка вийшла невеселою.

— Ти хіба кудись їдеш?

— Мій батько і я вирішили прийняти пропозицію пана Ліваноса. Ми супроводжуватимемо його протягом кількох місяців, а, можливо, й років. За півгодини ми вирушаємо в плавання.

Оскар розгубився.

— Ви... ви хочете залишитися з ним? Не можу повірити!

— Але це й насправді так. Ліваносу вдалося переконати нас, що його наміри абсолютно чисті. Попервах він потребуватиме нашої допомоги, щоб знову не потрапити в безроздільну залежність від власних створінь. Крім того, не забувай і про те, що він — технічний і науковий геній, який набагато випередив нашу епоху. Те, чого ми зможемо навчитися, працюючи разом із ним, варте багатьох десятиліть копіткої праці в майстернях і лабораторіях. Ось чому ми вирушаємо разом із ним. — Дівчина простягнула Оскару руку. — Мабуть, нам уже час повертатися. Гадаю, що ми незабаром уже й відпливаємо.

За п'ять хвилин обоє були вже на пляжі. Ліванос саме вручав кожному із врятованих із «Каліпсо» невеликі подарунки. Гумбольдт отримав грубезну книгу в шкіряній обкладинці. Вона здавалася досить давньою, а палітурка була засмальцьована й подекуди пошкоджена морською водою. Незважаючи на це, Ліванос поведився з нею як із найрідкіснішою коштовністю.

— У цьому томі зібрано все, чого ви потребуєте, щоб виконати свої зобов'язання перед замовником, —

пояснив Ліванос у відповідь на запитальний погляд ученого. — Тут зібрано всі документи, які можуть знадобитися для того, щоб покарати осіб, котрі винні у катастрофі «Левіафана». Це кілька заможних і впливових добродіїв із Афін, і серед них — дід вашого замовника, Архітас Нікомедес. Для цих магнатів моя автоматизована верф була ніби більмом на оці, адже не потребувала робітників. Вони були переконані, що «Левіафан» завдасть їм серйозного економічного збитку, й тому найняли людей, які заклали вибухівку в трюм судна «Одісей», котре, начебто, потребувало ремонту й було доправлене у док «Левіафана». І щойно ремонтні роботи розпочалися, як заряд здетонував, і все навколо злетіло в повітря.

— Це нечувано! — вигукнув Оскар. — Виходить, екіпаж «Одісея» навіть нічого не знав про деталі цієї операції?

Ліванос похитав головою.

— Моряки просто стали безневинними жертвами. Тільки самого цього факту вистачить, щоб зрозуміти, які нелюди організували цей злочин. Я прошу вас пред'явити всі документи незалежному суду і твердо вірю, що справедливість, нарешті, восторжествує, хоча й за багато років після злочину.

Гумбольдт насупився.

— А що нам робити з нашим замовником, молодшим Нікомедесом? Він знав про всі ці махінації?

— Мабуть, ні. Інакше навіщо б він звертався до вас по допомогу? Всі докази свідчать про те, що основну роль

у цій історії зіграв патріарх дому Нікомедесів, старий Архітас. Крім того, я цілком переконаний, що саме він найняв убивцю, котрий так довго йшов вашими слідами.

Оскар напружено обмірковував почуте, і в його голові поступово вибудовувалися в єдине ціле всі частини головоломки, що складалася з інтриг, саботажу, вбивств і підступної зради. Неймовірно, до чого здатні люди, коли їх засліплює пожадливість і жага до грошей.

Гумбольдт прийняв книгу з рук Ліваноса і сховав її до своєї сумки.

— Я подбаю про те, щоб вона потрапила за призначенням.

Обидва вони обмінялися міцним рукостисканням.

— Я в цьому впевнений. — Із цими словами Ліванос обернувся до обкутої залізом скрині, що стояла біля нього, й запустив туди руку. Скриня була по вінця наповнена вишуканими прикрасами, срібними келихами, перлами, чарівними виробами з коштовного каміння та золотими монетами. Вартість її вмісту не зміг би оцінити навіть досвідчений ювелір.

— А тепер я прошу вас прийняти ці дрібнички на знак моєї найглибшої вдячності, — звернувся він до матросів. — Кожний із вас може взяти зі скрині все, що йому сподобається, і стільки, скільки зможе підняти. Для вас же, пане Гумбольдт, я приготував дещо інше. — Він узяв невелику різьблену скриньку і простягнув її досліднику. — Та ніколи не торкайтеся до мого подарунка голіруч. Використовуйте його помірковано, і не забувайте, на що він здатний.

Руки Гумбольдта тремтіли, коли він відкривав кришку. Оскар затамував подих.

Всередині скриньки, загорнута в зелений оксамит і поміщена у скляну оболонку, лежала частинка дивовижного кристалу Атлантиди. Від неї виходило ледве чутне дзижчання. Речовина кристалу мерехтіла й виблискувала у світлі полуденного сонця.

— Це безцінний дар, — промовив учений. — Не впевнений, чи гідний я того, щоб прийняти це.

— Не існує іншої людини, якій я міг би довірити цей уламок, — заперечив Ліванос. — Бережіть його. Переконалий, що колись він стане вам у пригоді. Принаймні, мені б дуже цього хотілося.

Перш ніж Гумбольдт устиг заперечити, винахідник відкотився назад у своєму кріслі й підняв руку:

— А тепер настав час прощатися. Дай, Боже, щоб усі ми колись знову побачилися. — Ліванос розвернувся й покотив уздовж трапу, який спустили на берег із борту «Спрута». Рембо й Океанія пішли слідом за ним.

Оскар бачив, як усі троє піднялися на борт судна, після чого трап прибрали. Океанія помахала йому рукою. «Спрут» відчалив, відійшов на невелику відстань від берега і з характерним шумом занурився під воду.

Незабаром у бухті вляглися хвилі, спричинені зануренням цього дивного корабля, і запанував цілковитий штиль.

Берлін, 11 серпня 1893 року

Дощ припинився. Сонце пробилося крізь свіжу соковиту зелень дерев, і в його променях мокрі вулиці заблищали. Запахло свіжістю, заспівали пташки. Дзвінко цокаючи копитами по вологій бруківці, екіпаж проїхав по Луїзенштрассе й повернув на бульвар Унтер-ден-Лінден.

Протягом усєї поїздки Гумбольдт не відривався від свіжого номера «Берлінер Моргенпост». У газеті було вміщено ґрунтовну статтю про арешт і доправлення до суду кількох впливових грецьких судновласників, яких звинувачували в саботажі та вбивствах за обтяжуючих обставин. Стаття займала аж дві сторінки в газеті. Документи, що їх передав Гумбольдт до прокуратури Афін, спрацювали, неначе бомба, що вибухнула цілком несподівано, і спричинили до одного з найбільших скандалів за всю історію країни.

Учений був задоволений. Перше розслідування, за яке він узявся, увінчалось блискучим успіхом. Віднині він міг сподіватися на звернення солідних клієнтів з усього світу.

Оскар, котрий сидів біля нього, почав розглядати вулицю, якою вони їхали. Як на ранок середи, то людей тут було небагато. Декілька кінних екіпажів, трамвай, дюжина пішоходів — оце й усе. Справжнє життя на Унтер-

ден-Лінден починається з настанням темряви, коли відчиняються двері театрів, барів і ресторанів. Бульвар заповнюється тими, хто шукає розваг, вишуканих тонких страв або просто прагне себе показати й на людей повитріщатися. Берлін поступово перетворюється на одну зі світових столиць — таких, як Париж або Лондон, а Унтер-ден-Лінден не дарма вважається його серцем.

— Між іншим, ви мені так і не сказали, куди ми, власне, їдемо о цій порі, — нарешті, промовив Оскар. — І це незважаючи на те, що ви чудово знаєте, як я ненавиджу всілякі таємниці.

Учений відірвався від газети.

— Хвилинку, мій хлопчику, трошки почекай. Ми вже майже на місці, й мета нашої поїздки зовсім поряд. Іще якихось кілька хвилин — і ти отримаєш відповіді на всі свої запитання. Відчуваю, що в тебе їх назбиралося чимало, чи не так?

Оскар промовчав.

Звісно, запитань було вдосталь. Починаючи з найголовнішого: чи була їхня з Гумбольдтом випадкова зустріч на Крауснікштрассе такою вже випадковою. А, крім того, у хлопця вже давно виникали підозри, що Гумбольдт знає про нього щось таке, про що сам Оскар і гадки не має. І знову ж таки — таємнича скриня на горіщі його будинку. Що вона приховує?

Оскар ставало якось лячно від думки про те, що чекає на нього наприкінці цієї поїздки. Чому Шарлотта й Еліза залишилися вдома? Що означають невизначні натяки Гумбольдта?

Візник натягнув віжки й повернув коней до розкішної кам'яниці. Наступної миті екіпаж зупинився перед масивними дубовими дверима, праворуч від яких тьмяно виблискувала бронзова табличка з вигадливим написом: «Алоїзій Фінкбайнер, нотаріус».

Зістрибнувши зі свого місця, кучер відчинив перед чоловіками двері екіпажу. На порозі на них уже чекав служник. Його новенька уніформа була гаптована золотом і виблискувала на сонці.

— Пан Донхаузер?

Дослідник кивнув.

— На вас чекають. Проходьте.

Оскар ішов слідом за Гумбольдтом. Він трохи ніяковів, не знаючи, що з ним тут робитимуть, тож намагався не привертати до себе уваги.

Коли двері за його спиною захлопнулися, церковний дзвін на храмі Святої Доротеї продзвонив десять разів.

Алоїзій Фінкбайнер виявився згорбленим дідуганом. Його сиве волосся утворювало навколо круглої та блискучої лисини на маківці щось на кшталт торочки, схожої на гніздо лісової пташки. На червоному м'ясистому носі нотаріуса, який недвозначно вказував на прихильність старого до оковитої та рясної вечері проти ночі, сиділо пенсне із золотими дужками й товстими опуклими скельцями. Та й сам він пересувався так повільно й обережно, ніби був зроблений із крихкого скла. Однак, незважаючи на фізичну неміч, погляд у пана Фінкбайнера був ясним і твердим, як лезо ножа.

— Вітаю вас, пане Донхаузер, і вас, молодий чоловіче. Сідайте, будь ласка, — промовив нотаріус, а сам тим часом прочовгав до письмового столу, зробленого з полірованої вишневої деревини.

Оскар опустився на стілець, оббитий тонкою зеленою шкірою. Вона випускала якісь східні пахощі, а сидіння було на диво м'яким і зручним. Проте Оскар все одно відчував деяку незручність. Адже він і досі не розумів суті того, що відбувається.

— Якщо ви не маєте заперечень, я одразу перейду до справи. — Фінкбайнер опустив руки на два стоси паперів, що височіли перед ним. — До мене надійшла ваша, пане Донхаузер, заява стосовно всиновлення юного пана Вегенера. — Він проникливо глянув на Оскара поверх свого пенсне. — Якщо я правильно розумію, це ви?

— Що? Я... Ну... взагалі, так! — У Оскара виникло дивне відчуття, ніби в нього на спині вирости крила, які здіймають його над землею.

Фінкбайнер зняв пенсне й заходився протирати скельця хусточкою.

— Незважаючи на те що комплект поданих до нотаріату документів, серед яких перебувають також приватні листи й копія свідоцтва берлінського сиротинцю «Елізабетштифт», не досить повний, цього цілком достатньо, щоб розпочати процес усиновлення. Давши свою згоду на це, пане Вегенер, ви приймаєте пропозицію присутнього тут пана Донхаузера стосовно вашого виховання та прав успадкування. Ви отримаєте право

носити його ім'я і станете спадкоємцем його майна. Звісна річ, тільки в тому випадку, якщо ви виразно висловите свою згоду. Що ви скажете на це?

Нотаріус втупив у юнака вимогливий погляд.

Оскар спантеличено промовив:

— Усиновлення? Я не розумію, чому...

Гумбольдт тепло усміхнувся:

— Справа в тому, що я абсолютно впевнений, що ти — мій син.

— Ваш син? — Оскар не міг повірити. — Як це вам могло спасти на думку?

— Результат доволі тривалих пошуків. Минули роки, перш ніж я переконався, що, скоріше за все, маю сина. І знадобилося не менше часу, щоб розшукати тебе. Ти був сиротою, багато років прожив у буквальному розумінні, на вулиці, тож твої сліди було не так уже й легко виявити. Твоя матір, розумна й чарівна жінка, була театральною актрисою і жила у Відні...

— Тереза фон Гепп! — вихопилося в Оскара.

Гумбольдт кивнув.

— Я був упевнений, що ви з Шарлоттою, коли я заскочив вас на горищі, цікавилися не лише масками й барабанами. Хто подав вам цю думку — Еліза?

— Ну, взагалі-то, Шарлотта, — пробурмотів Оскар. — Вона сказала, що ми могли б знайти у цій скрині дещо важливе. Мабуть, ми не мали права...

— Пусте, — відмахнувся Гумбольдт. — Рано чи пізно ти все одно б про все дізнався. Я давно вирішив усиновити тебе, проте не хотів зайве мучити сумнівами

та натяками доти, аж поки у моїх руках не опинилися всі необхідні докази.

Оскар розгублено похитав головою.

— Але ж ця крадіжка?.. Потім переслідування... А наша поїздка до Перу?

— Визнаю: було не надто чесно з мого боку влаштувати тобі такі перевірки. Але я відчував, що маю пересвідчитися. — Наразі обличчя вченого стало трохи винуватим. — Хлопці твого віку надзвичайно схожі між собою, а надто ті, які вирости на вулиці й не знали батьківської опіки. А, крім того, я мав надати тобі можливість якнайближче познайомитися зі мною. Якби я запросив тебе на чашку чаю — ти, напевне, поцупив би в мене кишенькового годинника і втік. А в експедиції ми мимоволі проводили разом чимало часу. І це був дуже корисний досвід, маю зізнатися відверто. — Учений усміхнувся. — Тож я остаточно переконався що в наших із тобою жилах тече одна й та сама кров.

Оскар приголомшено мовчав. Він — син цієї видатної людини? Хай там як, але це вже занадто!

— Але ж моя матір?

— Коли я з нею познайомився, вона ще перебувала у шлюбі з іншим чоловіком. Ми покохали одне одного з першого погляду і близько року не розлучалися. Це був бурхливий і пристрасний роман. Після розлучення з чоловіком Тереза повернула собі дівоче прізвище — Вегенер.

— Тереза Вегенер... — Оскар вимогливо поглянув на вченого. — Що з нею сталося потім?

Обличчя Гумбольдта спохмурніло.

— Наше спільне життя не склалося. Два таких темпераменти, як я й вона, виявилися несумісними. В результаті я на тривалий час вирушив до Китаю, а Тереза залишилася у Відні й продовжувала виступати на сцені. Я й гадки не мав, що у нас буде дитина, й дізнався про це лише після повернення. Та було вже надто пізно. Тереза переїхала до Берліна, сподіваючись відшукати мене, прожила там деякий час, а в 1882 році раптом померла під час епідемії швидкоплинних сухот — приблизно водночас із моєю матір'ю. Так протягом одного року я втратив двох найближчих мені жінок... — Очі вченого підозріло заблищали, і йому довелося відвернутися й утерти непрохані сльози. — Як з'ясувалося згодом, моя матір і Тереза навіть не були знайомі. Та матуся залишила мені цілу скриню сувенірів і спогадів про Терезу, чиє мистецтво вона добре знала й надзвичайно високо цінувала.

— Театральні афіші, фото...

— Так-так. Але, крім того, у скрині зберігалися листи Терези, її щоденники й особисті речі. Усе це сховано...

— ...У тайнику, в подвійному дні, — закінчив фразу Оскар.

Гумбольдт здивовано скинув угору брови.

— Он як? Виходить, ви й до нього добралися? Втім, я міг би здогадатися. Коли до справи беруться двоє таких кмітливих молодих людей, як ти і Шарлотта... — Він не закінчив фразу й вів далі з посмішкою. — Ти зможеш усе це прочитати, коли ми повернемося додому. Могила твоєї матері розташована на цвинтарі

церкви Святої Доротеї, її поховано поряд із моєю матір'ю. — Учений зітхнув. — Минуло чимало років, перш ніж я дізнався, що в Терези був син...

Оскар раптом відчув миттєве запаморочення.

— Із тобою все гаразд, мій хлопчику?

Фінкбайнер підвівся і простягнув йому склянку з водою.

— Дякую, все нормально, — пробурмотів Оскар, швидко випивши всю воду. — Це минеться. Мабуть, від хвилювання.

— Тебе можна зрозуміти, — промовив нотаріус, повертаючись до письмового столу.

— Але ж до чого тут усиновлення? — запитав Оскар, приходячи до тями. — Адже ви мій справжній батько.

— Через те, що документи, як ти вже чув, на жаль, не досить повні, — відповів учений. — Багато що загинуло в архіві сиротинцю під час пожежі. Того, що залишилося, недостатньо для того, щоб цілком достовірно засвідчити моє батьківство. Тому я обрав інший шлях — усиновлення, оскільки я не маю стосовно цього ані найменших сумнівів. Ти мій син, моя плоть і кров, і я буду абсолютно щасливим, якщо ти даси на це свою згоду.

Оскар ненадовго замислився й нарешті ствердно кивнув.

Фінкбайнер жваво потер долоні.

— Чудово! А чи не бажаєте ви в процесі всиновлення клопотатися про змінення прізвища на батьківське, а чи збережете прізвище своєї матері? Втім, ви можете клопотати про це й пізніше.

Оскар знову замислився.

— Якщо дозволите, я поки що хотів би залишитися Веґенером. Для одного дня й без того забагато подій...

— Не маю заперечень, — заявив Гумбольдт. — Тереза могла б пишатися тобою.

— Тоді так і запишемо, — сказав Фінкбайнер. — Отже — Веґенер. Тепер, будьте ласкаві, прошу вас поставити підпис ось тут. — Він простягнув через стіл два аркуші з текстом і золоту самописку.

Оскар підвівся. Ноги задерев'яніли й не бажали слухатися. Воно й не дивно — адже не щодня трапляються такі важливі події. Взявши ручку, він поставив під документами своє ім'я, а потім озирнувся на батька.

Гумбольдт також підвівся. На його обличчі раптом з'явився на диво розчулений вираз.

— Ходімо, мій хлопчику, — промовив він. — Повернімося додому і відсвяткуймо цю знаменну подію. Втім, удома на тебе чекає ще один маленький сюрприз.

— Іще один? — Оскар навіть замружився. — Може, годі уже на сьогодні? А який сюрприз?

— Як же я тобі розповім? Тоді ніякого сюрпризу не вийде, еге ж? — Гумбольдт обхопив його за плечі, й обидва рушили до дверей...

Незабаром їхній екіпаж уже котився в напрямку до Плетцензее.

Батько й син мовчали. Оскару ніяк не вдавалося зібрати до купи думки, так вразила його вся ця історія. Він думав про матір, намагався пригадати її голос, обличчя, руки — хоча б щось, — але в нього нічого не ви-

ходило. Коли вона залишила цей світ, хлопець іще був надто малим. Можливо, коли вони з Гумбольдтом придуть на її могилу, в його пам'яті сплинуть якісь дитячі спогади.

Повз них пропливали будинки, сквери та парки. Голоси пішоходів і гучні крики вуличних торгівців Оскар чув, ніби крізь густий туман. І лише коли під колесами їхнього екіпажу зарипів гравій алей у лісі вздовж берега Плетцензее, юнакові вдалося хоч трохи дати ладу всім цим спогадам і дивним відчуттям.

Знайомий будинок виник перед ним зовсім несподівано — ніби виринув із гущавини дерев. І раптом Оскару здалося, що він виглядає якось по-новому. Неначе від того, що докорінно змінилося життя юнака, змінився й весь навколишній світ.

— От ми й удома, мій хлопчику, — промовив Гумбольдт, коли карета повернула на під'їзну алею. — Ти дуже гідно поведився у нотаріуса. Я просто пишаюся тобою.

— А тепер ви, нарешті, скажете, що це за сюрприз?

— Тепер уже недовго. Скоро ти про все дізнаєшся сам.

Дивно, подумав Оскар, після всього, що сьогодні сталося, хіба можна його хоча б чимось здивувати? Щось не віриться. Однак йому не довелося довго сушити собі голову над тим, що б це могло бути, — у дверях з'явилися Еліза й Шарлотта. Їхні обличчя сяяли від радості.

— Ну то й що? Все владнали?

— Усе пройшло як по нотах, — урочисто проголосив Гумбольдт. — Оскар виконав моє прохання й погодився бути всиновленим. Тож віднині перед Богом і людьми він — мій син. І закон це підтверджує.

— Це означає також, що тепер ти мій кузен, — промовила Шарлотта, і, незважаючи на удавано веселу посмішку, Оскару здалося, що вона засумувала. — Ласкаво просимо до нашої родини. — Шарлотта з ніжністю обняла його, і хлопець обережно відповів на ці обійми.

І лише в цю хвилину він, нарешті, зрозумів, що для нього означає це всиновлення. Тобто для нього й Шарлотти. Адже в її жилах тече та ж сама кров. На заваді їхньому прагненню одне до одного постала нездоланна перешкода — шлюби між двоюрідними родичами в цій країні заборонені. А відтак розпочати нове життя для нього означало назавжди розпрощатися з мрією про Шарлотту.

От дідько!

Коли дівчина розімкнула обійми, Оскар помітив у її очах сльози. Вона мужньо намагалася приховати від хлопця своє розчарування, та це було марно, адже він її добре знав.

— Твій батько вже повідомив тобі про сюрприз? — усміхнулася Шарлотта.

Оскар кивнув.

— Ну, тоді не варто мучити тебе й далі, — сказав Гумбольдт. — Гості вже прибули?

— Півгодини тому, — відповіла Еліза.

— Які ще гості?

Учений усміхнувся.

— Я випадково дізнався, що перед нашим від'їздом до Греції в тебе виникли невеликі ускладнення. Чи, може, я помиляюся?

Оскар здивувався. Як ці чутки могли дійти до Гумбольдта?

— Пусте, — пробурмотів він, — але ж...

— І тебе виручили кілька молодих людей, твоїх друзів. Вони виявили неабияку мужність, чи не так?

— Ну, звісно...

Гумбольдт розсміявся.

— Ти, мабуть, звернув увагу на те, що в нашому будинку зовсім немає робітників. Елізі доводиться самій виконувати всю хатню роботу, за винятком догляду за кіньми та садовою ділянкою. Тож я вирішив найняти ще декого, хто б їй міг допомагати. Прибирання, прання, приготування їжі, закупівля продуктів — загалом, повсякденний клопіт. А оскільки ти знаєш, що я не дуже довіряю малознайомим людям, тому й хочу, як то кажуть мисливці, одним пострілом убити одразу двох зайців. А, якщо вже бути зовсім точним, чотирьох.

Учений обернувся до дверей. У напівтемряві холу він помітив якісь силуети — пару високих і пару трохи нижчих на зріст. Один із них явно належав зовсім молоденькій дівчині.

Оскар перехопило подих.

— Але ж це...

— Саме так. Перед тобою наші нові робітники: Лена, Віллі, Мицик і Берт. Біжи, мій хлопчику, привітайся зі своїми приятелями!

Четверо підлітків зробили кілька нерішучих кроків і вийшли з тіні. Відчувалося, що вони поки що трохи ніяковіють у цьому розкішному будинку, проте на їхніх обличчях сяяли широкі посмішки.

Лише на якусь мить Оскар завмер, неначе закам'янівши від здивування, а потім кинувся до друзів.

*Літературно-художнє видання
для дітей середнього шкільного віку*

Р16318У Підписано до друку 10.11.2012.
Формат 84х108/32. Папір друкарський.
Гарнітура Minion Pro. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 25,2.

**Томас ТИМАЙЄР
ХРОНІКИ ШУКАЧІВ СВІТІВ.
ПАЛАЦ ПОСЕЙДОНА**

Головний редактор Н. В. Бірічева
Редактор А. А. Клімов
Технічний редактор Т. Г. Орел
Коректор Н. В. Красна

ТОВ Видавництво «Ранок».
Свідоцтво ДК № 3322 від 26.11.2008.
61071 Харків, вул. Кібальчича, 27, к. 135.
Для листів: 61045 Харків, а/с 3355.

E-mail: office@ranok.com.ua
Тел. (057) 719-48-65,
тел./факс (057) 719-58-67.

З питань реалізації звертатися за тел.:
Харків – (057) 727-70-77, 727-70-80;
e-mail: deti@ranok.com.ua

Київ – (044) 599-14-53, 377-73-22,
Дніпропетровськ – (056) 785-01-74,
(056) 789-06-24, (067) 635-19-85;
Донецьк – (062) 344-38-38, (067) 620-00-27;
Івано-Франківськ – (0342) 72-41-54,
(067) 343-11-37;

Кривий Ріг – (056) 401-27-11, 404-15-49;
Львів – (032) 244-14-36, (067) 340-36-60;
Одеса – (048) 737-46-54; (067) 481-22-11,
Сімферопіль – (0652) 54-21-38, (067) 692-32-43;
Тернопіль – (0352) 49-58-36, (067) 350-19-05;
Хмельницький – (0382) 706-316, (067) 381-06-33.

«Книга поштою»: 61045 Харків, а/с 3355. Тел. (057) 717-74-55, (067) 546-53-73.

E-mail: pochta@ranok.com.ua

www.ranok.com.ua

Надруковано у друкарні ТОВ «Тріада Принт»
м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. 703-12-21.
e-mail: print@triada.kharkov.ua

Папір, на якому надрукована ця книга,

безпечний для здоров'я
та повністю
переробляється

з оптимальною білізною,
рекомендованою
офтальмологами

вибілювався
без застосування
хлору

Разом дбаємо про екологію та здоров'я

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК